

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI

ZONGULDAK VE BARTIN ÇEVRELERİNDE
HALK BİLİMİ

120 618
DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Mualla MURAT

120618

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Pakize ERCİŞ – AYTAÇ

Ankara – 2002

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

.....ait.....
.....adlı çalışma, jürimiz tarafından
.....
Anabilimdalı/anasanat Dalında DOKTORA/SANATTA YETERLİK/
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

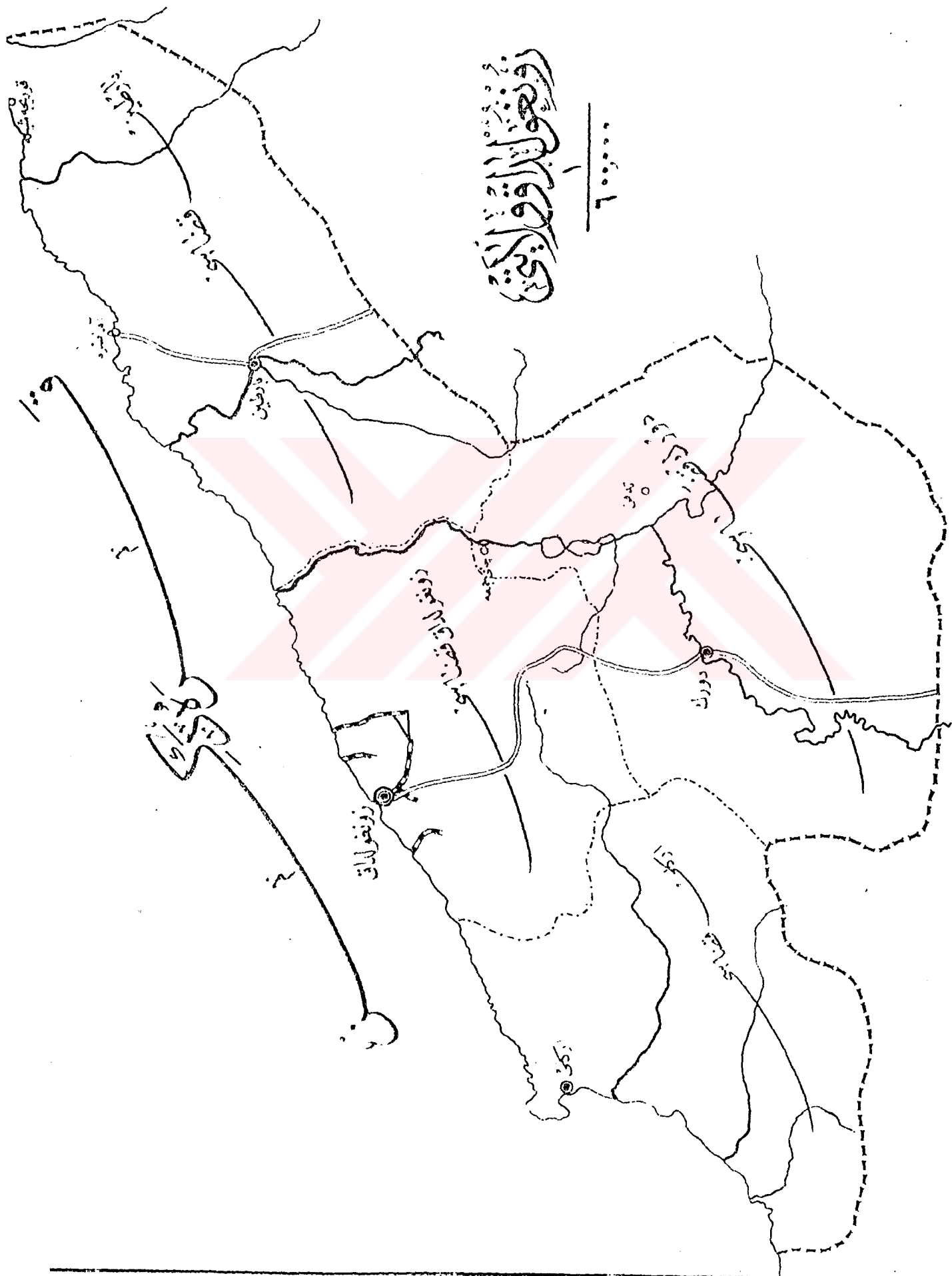
Başkan.....
Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

Üye.....
Akademik Ünvanı, Adı Soyadı (Danışman)

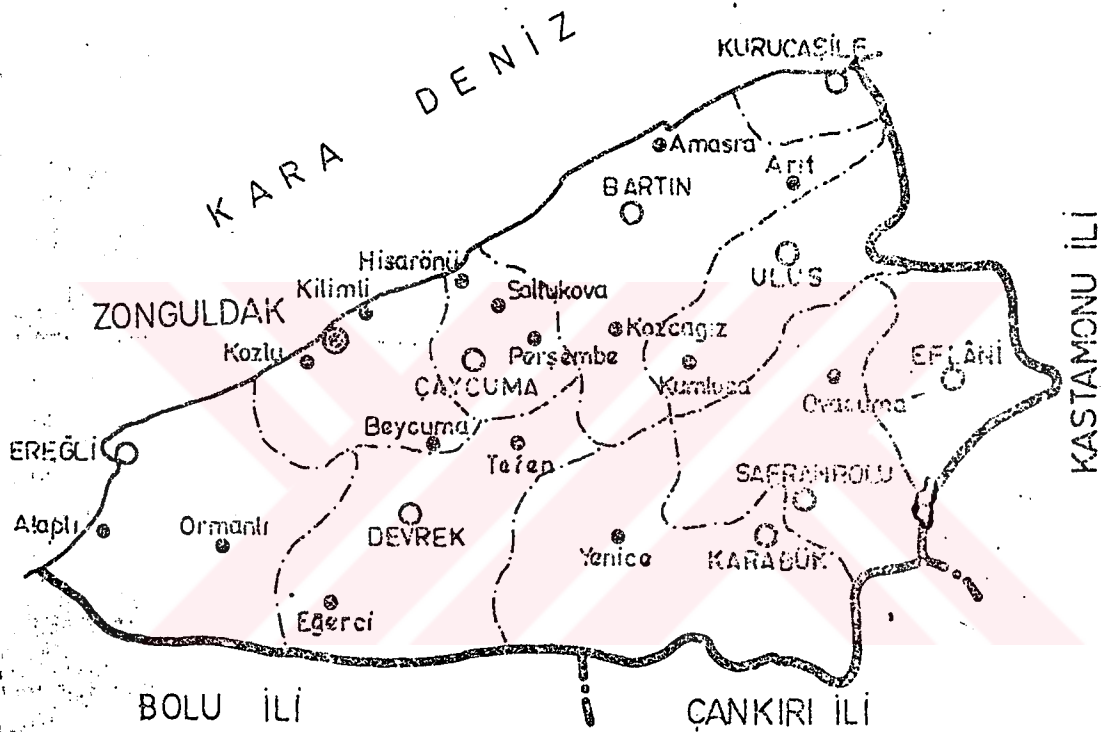
Üye.....
Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

زونیوالا وادی

700000

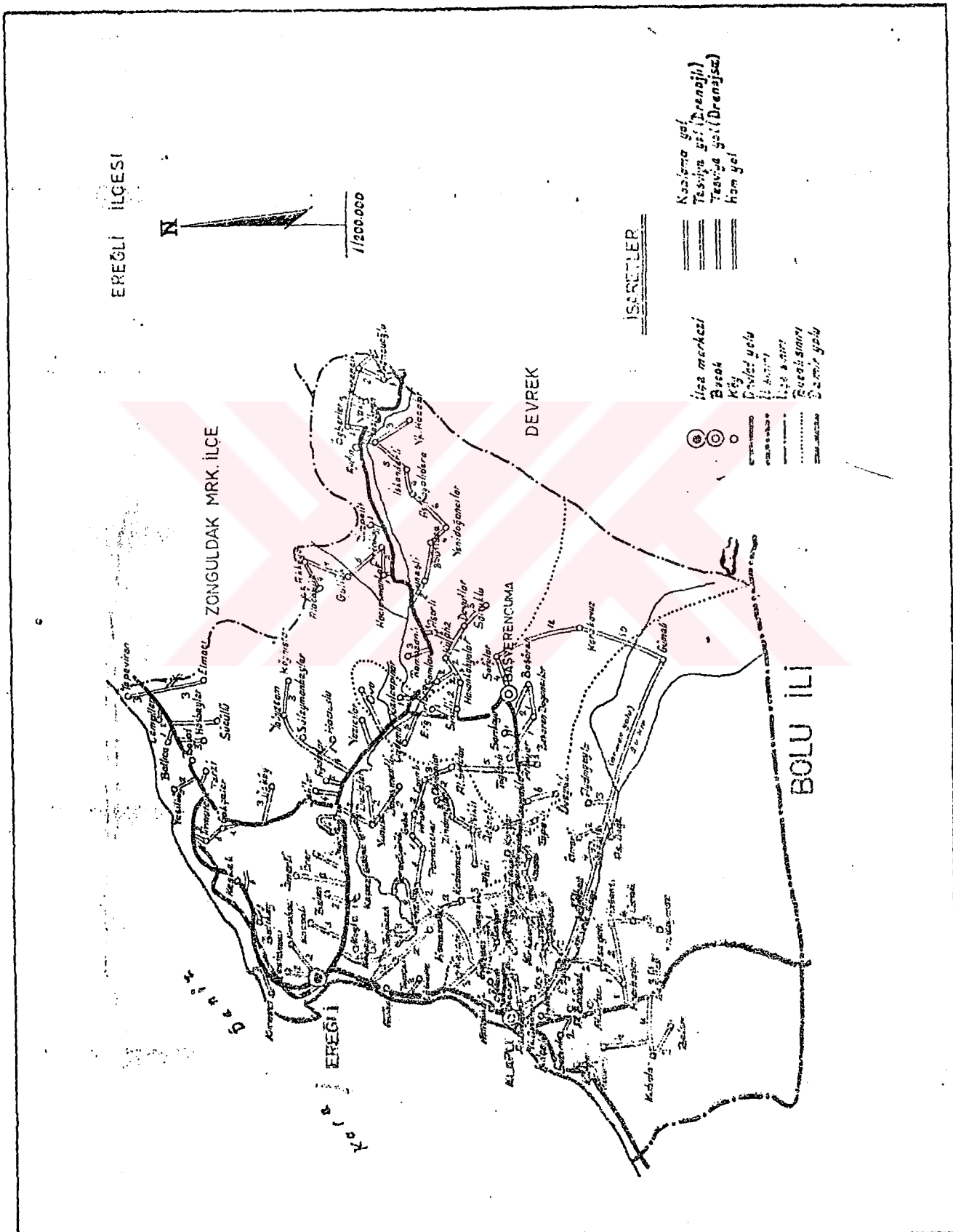

ZONGUDAK İLİ İDARI BÖLÜMLER HARİTASI

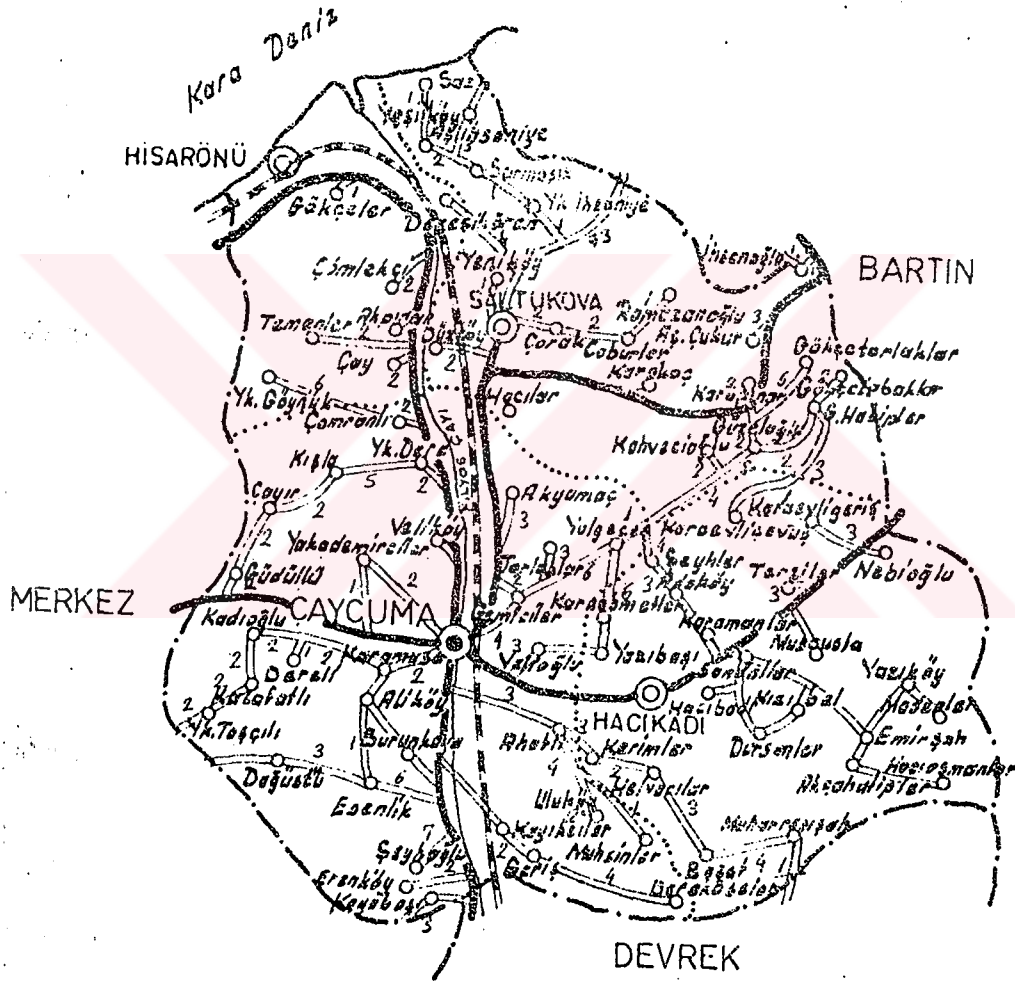

- İl sınırı
- İl merkezi
- İlçe merkezi
- Bucak merkezi

OLÇEK 1/1.000.000

—ÇAYCUMA İLÇESİ—

İSARETLER

○	İlçe merkezi	=====	Kapama yol
○	Bucak merkezi	=====	Tasviye yol (Drenajlı)
○	Köy	=====	Tasviye yol (Drenajsız)
—	İlçe yolu	=====	Ham yol
—	İlçe sınırı		
—	Bucak sınırı		
—	Demir yolu		

1/200.000

ÖNSÖZ

Uzun yıllar, geniş topraklarda hakimiyetini sürdürebilen Türkler, toplum düzenini, din ve hukuk kurallarının yanı sıra sosyal kuralların intizamı ve disipliniyle de sağlamıştır. Bir toplumun sağlıklı ve sürekli var oluşu, o toplumun sosyal düzeni ile sağlanabilir. Sosyal düzenin tanzimi için de kimlikli, kişilikli bireylerin varlığına ihtiyaç vardır.

Toplum bilim, psikoloji, antropoloji gibi pek çok bilim dalı da direkt olarak "Toplum" ve "Birey" kavramları üzerine çalışma yapmaktadır. Bizim bilim dalımız da bir yandan bu kavramlar üzerine araştırma yaparken, diğer taraftan da toplumu ve toplumdaki bireyleri, tek tek duygularını ve düşüncelerini yansıttıkları şarkılar, türküler, mâniler, atasözleri, ninniler, oyunlar, yemekler, doğum, vefat, sünnet, inançlar gibi adet ve töreleri inceleyerek kişilik gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Bireyin hayatında genetik faktörler kadar yaşadığı yerin coğrafyası gördüğü eğitim ve içinde bulunduğu çevre ve adet – gelenekleride önemlidir.

Tezimizin amacı, bu mânâda Zonguldak ve yöresinin dünya görüşünü ve buna bağlı olarak kimlik ve kişilik değerlerini belirlemektir.

Derleme çalışmalarımızda âdet ve törelerin ortaya çıkış sebeplerini, sonuçlarını vermeye çalışırken, bu hedefi göz önünde tuttuk. Hızla değişen yaşam biçiminin neticesinde, kültür değerlerimizin kaybolma veya yozlaşma tehlikesi özellikle Zonguldak'ta çok belirgindi. Bunun için çalışmamızı biran evvel bitirmeye gayret ettik.

Öncelikle Zonguldak merkez ve köylerinde çalışmaya başladık. Bir süre sonra Bartın'ı da bu çalışmaya ilâve etmek zorunda kaldık. Bunun iki önemli sebebi vardı. Birincisi Bartın'ın Zonguldak'tan daha eski bir yerleşim birimi ve köklü bir kültüre sahip olması, ikincisi de Bartın'ın çok yakın bir tarihe kadar Zonguldak'ın ilçesi olması idi. Konumuzun alanını bu şekilde tespit ettik.

Ancak, araştırmamızda bazı zorluklarla karşılaştık. Çalışmalarımızı etkileyen en önemli problem konunun önemini kaynak kişilere anlatamamak

oldu. Gerçekten çok duyarlı, ilgili, saygılı kişilere de rastlamadık değil. Bilhassa belediye reisleri, muhtarların birkaçı hariç hemen hepsi bize yardımcı oldu. Fakat halk bu çalışmaya gerçekten çok uzak ve çok soğuktu. Bir diğer problem de sahada sorularıma cevap verecek, kültürü aktarabilecek, uygun yaşta, sağlıklı kaynak kişiler bulamamak oldu. Geçmiş kültürü aktarabilecek insanların çoğunda sağlık sorunu vardı veya hafızaları el vermiyordu. Bunun için aynı köyleri bazen, ulaşım sıkıntılarına rağmen ikinci defa dolaştık. Bu çalışma için Zonguldak'ta geç kalınmıştı. Buna rağmen, duyarlı yöresi için çalışan bu konuda belli bir kültür birikimi olan emeklerini esirgemeyip ve fedakarlıktan kaçınmayan Çaycuma'da Ali Nuri GÜNTEKİN ve Hasan ATAMAN, Alaplı'da İbrahim ORAL, Ereğli'de Seyfettin ONAT, Beycuma Belediyesinde Cevat KARAOĞLU, Gökçebey'de Hasan - Songül BAĞBAŞI'nın yardımlarından bir hayli faydalandık. Minnettarız. Bu çalışmalarımız sırasında Zonguldak'a yerleşmiş, Bartın doğumlu Hasan TURGAL, Karabük doğumlu Bülent BAĞBAŞI'na köy seçimi ve ulaşım rehberliklerinden dolayı, Mehmet KUNDAKCI, Fırat ZEYDAN ve Özgür ZEYDAN'a çalışmalarımızı teknik olarak bilgisayar ortamına aktarmaları, baskı işlerindeki yardımlarından dolayı ayrıca teşekkür ederiz.

Genellikle ilçe belediye başkanları ve köy muhtarları ile görüşerek ilçe ve köyler hakkında bilgiler aldık, merkeze en yakın ve en uzak köylerden birer tane seçerek derlemelere başladık, idarecilerin yönlendirmesiyle her çalışmada en az üç en fazla on beş-yirmi kişilik gruplarla karşılıklı soru cevap metodunu kullanarak tespitlerde bulunduk. Çalışmamızda soru cevapların yanı sıra gözlem metodunu da kullandık. Ayrıca teyp ve fotoğraf makinesiyle de çeşitli malzemeler topladık. Bu arada yöreye ait konumla ilgili her türlü broşür, tarihi hikaye, roman, sanat eserleri gibi basılı yayınları da araştırdık. İstanbul Beyazıt Kütüphanesinde bulunan Kastamonu ve Bolu salnamelerini inceledik. Gerek basılı kaynaklardan gerekse sözlü kaynaklardan topladığımız malzemeden yöreye ait pek çok alanda değerlendirme yapmaya muvaffak olduk. Yalnız bu çalışma bundan daha önce ele alınmış olsaydı eminim ki bu kadar emeğin karşılığında daha farklı bir tez çıkarabilirdik.

Toplanan malzemeyi titizlikle inceledik, sınıflandırdık. Elimizden geldiğince uygun konu başlıkları tespit ederek, tezimizi hazırladık.

Zaman zaman bilgisinden faydalandığım sayın Prof. Dr. İsa ÖZKAN'a, sabırla çalışmalarımı yürüten sayın tez danışmanım Doç. Dr. Pakize AYTAÇ'a, Yar. Doç. Dr. Ali YAKICI'ya teşekkürü borç bilirim.

Mualla MURAT

GİRİŞ

A-ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	1
1-Araştırmanın Alanı.....	1
2- Araştırmanın Sınırları.....	2
3- Araştırmanın Amaç ve Önemi.....	2
4- Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri.....	3
5- Araştırmada Karşılaşılan Zorluklar.....	4
B-ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ KAVRAMLAR VE TANIMLAR.	4
a.Aile.....	4
1- Kadın.....	4
2- Erkek.....	5
3- Çocuk ve Aile İlişkileri.....	5
b- Eğitim ve Öğretim.....	7
c-Din.....	9
1.BÖLÜM: YÖRENİN TARİHİ GELİŞİMİ VE SOSYO-EKONOMİK YAPISI.....	11
I. FİZİKİ ve TARİHİ ÇEVRE.....	11
A. FİZİKİ ÇEVRE.....	11
a.Yer ve Özellikleri.....	11

b- Bitki Örtüsü.....	15
c- İklim.....	15
B-TARİHİ DURUM.....	16
a- Zonguldak merkezinin tarihi.....	16
II. BEŞERİ DURUM ve EKONOMİK YAPI.....	20
A. BEŞERİ DURUM.....	20
a- İdari ve Sosyal Yapı.....	20
b- Zonguldak'ta Doğum, İl içi ve İl Dışı Göçler.....	20
c- Etnik Yapı.....	23
B. EKONOMİK YAPI.....	25
TARIM VE HAYVANCILIK.....	28
2. BÖLÜM: GEÇİŞ DÖNEMLERİ.....	30
A- Doğum.....	30
a- Hamilelik ve Doğum Öncesi Hazırlıklar.....	30
b- Doğum ve Lohusalık.....	31
c- Kırklama.....	32
d- Tırnak Kesme.....	33
B- SÜNNET.....	35
C- ASKERLİK.....	36

Ç- EVLENME.....	37
a- Kız Beğenme ve Karar Verme.....	37
b- Kız İsteme.....	37
c- Düğün.....	38
D- ÖLÜM.....	44
3. BÖLÜM: TÖRENLER.....	45
a-Bayram.....	45
b-Yağmur Duası.....	45
c-Hıdırellez.....	45
4. BÖLÜM: BESLENME.....	47
5. BÖLÜM: GİYİM – KUŞAM.....	88
6. BÖLÜM: EL SANATLARI.....	105
7. BÖLÜM: MİMÂRİ.....	108
8. BÖLÜM: HALK HEKİMLİĞİ.....	113
9. BÖLÜM: SÖZLÜ EDEBİYAT.....	116
A.Konuşmalık Türleri.....	116
a) Efsaneler.....	116
b) Atasözleri.....	129
I. ALLAH VE İNSAN.....	129

II. İNSANLIK.....	129
III.İNSAN-ERDEM DEĞERLERİ.....	131
IV. İNSAN OLUMSUZ KARAKTER.....	132
V. İNSAN VE TOPLUM.....	133
VI. İNSAN VE SAĞLIK.....	135
VII. KADIN-ERKEK VE AİLE.....	135
VII.TÜRLÜ İŞLER VE DURUMLAR HAKKINDA KESİN ÖĞÜTLER.....	135
IX. İNSANOĞULUNUN YAŞADIĞI SÜRECE RASTLADIĞI MADDİ DAVRANIŞLAR, DURUMLAR, HÜKÜMLER VE OLAYLAR.....	137
c) BİLMECELER.....	138
1.TABIAT VE TABİİ HADİSELER.....	138
2. İNSAN, HAYVAN, BİTKİ.....	138
3. EŞYA.....	143
4. MÜCERRET KAVRAMLAR (ECEL, YALAN, AKIL, GÜN, HAFTA, AY, DİNİ BAYRAMLAR).....	146
5. DİNİ UNSURLAR.....	146
6. SESLİ AHENK TAKLİDİ (LİNLİN).....	146
7. SECİ SANATI (OTUZİKİ KIZ İDİK - DİŞ).....	147
8. HARF, HECE, KELİME SAYILMASI, TEKRARI (İ HARFİ)(İS-TAN-BUL).....	147
9. MODERN FİKİR, ADETLERİN ESKİ KALIPLARA SOKULMASI (RADYO).....	147
10. YİYECEK VE İÇECEK.....	147

ç) Alkışlar.....	148
d) Kargışlar.....	148
e) Yeminler.....	151
f) Yaygın inanışlar.....	151
g) Âdetler.....	152
h) Lakablar.....	152
1. MESLEKİ İSİMLER.....	152
2. BİTKİ LAKABI.....	153
3. EKONOMİK DURUM.....	153
4. EŞYA LAKABI.....	154
5. İNANÇLAR LAKABI.....	154
6. KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ.....	154
7. HAYVAN BENZETMELERİ.....	155
8. AİLE İSİMLERİ.....	156
9. YER İSİMLERİ.....	156
10. TEKRARLANAN KELİMELERE GÖRE LAKABLAR.....	157
11. ASKERİ İSİMLER.....	157
12. FİZİKİ ÖZELLİKLER.....	157
13. DİĞERLERİ.....	158

B- Söylemelik Türleri.....160

a.Maniler.....	160
1.Aşk manileri.....	164
2.Hasret Manileri.....	188
3.Evlilik Manileri.....	198
4.Para ile İlgili Maniler.....	202
5.Yalnızlık,Karamsarlık Manileri.....	202
6.Tabiat ile İlgili Maniler.....	205

7.Askerlik Manileri.....	206
8.Sosyal Sınıf ile ilgili Maniler.....	206
9.Namus ile İlgili Maniler.....	208
10.Mutluluk Manileri.....	209
11.Dini Maniler.....	209
12.Beddua Manileri.....	209
13.Naz Manileri.....	210
14.Nazar Manileri.....	211
15.Ve Diğer Maniler.....	211
16. Orjinal Maniler.....	213
b) Ninniler.....	218
c) Türküler.....	221
1.HASRET – AYRILIK VE KEDERLİ TÜRKÜLER.....	221
2.SEVDA TÜRKÜLERİ.....	242
3.NASİHAT TÜRKÜLERİ.....	264
4.TASVİR TÜRKÜLERİ.....	265
5.ATIŞMA TÜRKÜLERİ.....	267
6.SOSYAL OLAY TÜRKÜLERİ.....	273
7.KINA VE DÜĞÜN TÜRKÜLERİ.....	276
ç) Halk Oyunları.....	281
d)Erkek Halk Oyunları.....	282
e)Kadın Halk Oyunları.....	283
f) Çocuk Oyunları.....	284

A-ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1-Araştırmanın Alanı

Araştırmamıza halk edebiyatı ürünlerini derlemek ve çalışmak amacıyla başladık. Çalışmanın daha başında bu yörede, bugüne kadar halk bilimi üzerine herhangi bir çalışmanın olmadığını gördük. Alan araştırmalarının zaman ve mali sebeplerden dolayı kolay kolay yapılmadığını bildiğimiz için biz, her iki alana birden eğildik. Ayrıca derleme faaliyetlerine başlarken alandaki çalışmanın bize ne tür bir malzeme sağlayacağını tayin edemediğimiz için sözlü kültür ürünlerinin yanısıra; Zonguldak ve Bartın yöresi insanların davranış biçimleri, değerler sistemi, birbirleriyle olan ilişkileri, toplumsal, ekonomik ve kültürel özlü olaylar, törenler, işlemler çerçevesindeki kümelenişlerini, rollerini, tutum ve tavır alışlarını dikkate aldık. Ayrıca halk edebiyatı ürünlerinden maniler, ninniler, türküler, hikaye ve masallar, atasözleri, alkışlar, kargışları da tespit ettik. Her türlü fiziksel, sosyal, kültürel ihtiyacın gerektirdiği; beslenme, giyim-kuşam, mimari, halk hekimliği gibi alanları inceledik. Geçiş dönemine ait olan doğumdan ölüme kadar süren safhayı ayrıca değerlendirdik. Bunların yanı sıra "Askerlik", "Yağmur Duası", "Hıdırellez", "Bayramlar" gibi törenlerin tespitine çalıştık. "Halk Oyunları", "Çocuk Oyunları", "Sokak Oyunları", "Yer Adları", "Bölgeye Özel Efsaneler", "Lakaplar" araştırmamızın içinde yer aldı.

2- Araştırmanın Sınırları

Araştırmamıza önce sadece Zonguldak merkezi, ilçeleri ve köyleri çerçevesinde başladık. Çalışmanın daha başında Zonguldak'ta ki kültürel kökende eski bir yerleşim merkezi olan Bartın kültürünün hakimiyetini gördük. 1991 yılında il oluncaya kadar Zonguldak'a bağlı olan Bartın'ı da bu çalışmaya dahil etmeyi çalışmanın sağlığı açısından doğru bulduk. Başlangıçta monografik bir çalışma olarak niyetlendiğimiz bu araştırmaya bölgenin genelinde yukarıda saydığımız bütün alanlarda başlıkları dahil ettik. Zonguldak ve Bartın çevrelerinde halk bilim dünyasındaki yerini almasını sağlamaya çalıştık. Zonguldak' ta kültür ve turizm müdürleri, ilçe belediye başkanları, köy muhtarları, köy öğretmenleri, köyün ileri gelenleri ile temasa

geçtik.Bartın ve Zonguldak Merkez, Alaplı, Ereğli, Çaycuma, Beycuma, Devrek ilçeleri ve bunlara bağlı toplam 48 köyü dolaştık. Bunlardan 35 tanesini tezimizde kullandık.

3- Araştırmanın Amaç ve Önemi

Teknolojinin hızla ilerlediği yirmi birinci yüzyıl dünyamızda mevcut olan bütün devletler milletler hatta topluluklar âdeta varolma ve liderlik savaşındadırlar. Bu savaşın günümüzde en büyük savaşı ise kültürdür. Kültür toplumların geçmişlerinden geleceğine uzanan bir köprüdür. Manevi değerlerini kaybeden toplumlar tarihten silinmeye mahkumdur. Manevi değerlerine sahip toplumlar ise yer yüzünde coğrafi bütünlüğe malik olmasalar bile her zaman güçlü ve dünya egemenliğine sahiptirler. Ulus veya topluluk olarak yeryüzünde sağlam ve uzun süreli var olabilmek için kültürel alanda güçlü olmak lazımdır. Daha önce de bahsettiğimiz gibi her toplum folkloruna ve edebiyatına önem vermek zorundadır.

Bu sebeple alan çalışmaları büyük önem arz eder. Halk kültürü eserleri sözlü olduğu için kayda alınmadığı takdirde kaybolma riski ile karşı karşıyadır. Kişiden kişiye, kuşaktan kuşağa aktararak varlıklarını sürdüren halk edebiyatı ve folklor ürünleri, yazıya geçirilmedikleri için kaybolma tehlikesinin yanısıra; değişme, dolayısıyla da yozlaşma söz konusu olur. Ayrıca folklorun varyant sayısı arttıkça ilmi değeri de artar. Her iki alanda da orijinal metin çok önemlidir.

Alanın gelişmesi ve kuramsal temeli kültür-kişilik kavramı üzerine oturtulacaktır. Tezimizin amaçlarından ilki kültür bütünüyle onun bir ögesi olan kişilik sistemini etki ve etkileşimlerini sosyal, psikolojik ya da sosyal-psikolojik yaklaşım ve tekniklerle incelenmesidir. Kişi ile ilgili kavramların sadece psikoloji ile sınırlayan Durkhem'e karşı Dr. Freud, toplumsal/kültürel kişilik sistemlerinin yanında bütün psikolojik ve psikopatolojik olgu ve bulguların bio-sosyal kökenli olduğunu görmüş ve göstermiştir. Artık kişilik yapısı ve davranış biçimlerinin toplum kültürünün bir fonksiyonu olduğu ispatlanmıştır.

.Bir milletin hayatında fertlerin sözlü ve yazılı gelenekte yer alan kabulleriyle müştereklik gücüne erişen ve milli kimliği oluşturan maddi ve manevi, sosyal ve kültürel yapının toplumu birleştiren özellikleri inanç sistemlerinin kökleri bunların birey toplum ilişkileri milli kültür temelinde ele alınmıştır.

Tezimizin ikinci amacı ise; halk biliminin diğer önemli unsuru olan kültürü tüm yönleriyle ele almak, Zonguldak ve Bartın yörelerindeki değer alanlarını belirlemek ve tanıtip yayılmasını sağlamaktır. Bizim çalışmamızda temel alan sözlü kültürdür.

İşte bu sebeple Bartın ve Zonguldak merkez ve köylerde yerleşim özelliklerini inceledik. Kaç kuşak önceden geldikleri, geliş sebepleri, yerleşme bölgesi için aradıkları özellikleri de ayrıca tespit ettik.

4- Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri

Bir araştırmanın başarısını elbette ki yöntem ve teknikteki özellikler belirler. Yöntem ve teknikteki yanlışlar emeği boşa harcayacağı gibi doğru bir yöntem ve teknik metodu da çalışmadaki başarıyı sağlar. Bu sebeple yöntem ve teknikte ciddiyet ilkelerimizin başında geldi.

Araştırmaya ilk önce basılı kaynaklardan başladık. İl yıllıkları, romanlar, tanıtım kitapları, ansiklopedik bilgiler, akademik çalışmalar, tarih, kültür, ve sanat alanındaki eserler başta olmak üzere her türlü yayını inceledik. Evvelce ne gibi çalışmaların yapıldığını öğrendik. Böylece bir yandan da kaynakçamızı oluşturmaya başladık. İkinci basamakta kaynak kişilere işin ciddiyetini belirtmek amacıyla resmi yetkililerle temasa geçtik.Yetkililer bize çalışma merkezlerini tespit etmemizde de yardımcı oldu.

Çalışmamızda kağıt ve kalemle not almanın yanı sıra teknolojiden de faydalandık ses kayıt cihazı ve fotoğraf makinesi kullandık.Mani veya masal, halk hikayesi gibi konularda teknolojik kayıtların halkı tedirgin ettiğini gördük. Ama televizyondaki belgesellerden beslenme kültürüne karşı alışkanlıkla bu alanda daha rahattılar. “Konuşmayalım, yemek yaparken kameraya alabilirsin” teklifleri geldi. Ses kaydına ve fotoğraf çekimine karşı rahatsız oldukları için zorlama yapmadık. Kaynak kişilere karşı bir araştırmacı

kişiliğinden çok onlardan biriymiş gibi davranmaya çalıştık. Sorularımızı sohbet ortamları içinde sorduk. Gözlemlerimizi araştırmanın başından sonuna kadar sürdürdük.

Düğün ve mevlit törenlerine bizzat katılarak uygulamalarda edindiğimiz bilgileri aktardık. Malzemeler biriktikçe bilgisayar ortamında oluşturduğumuz dosyalarda topladık.

5- Araştırmada Karşılaşılan Zorluklar

Araştırmamız esnasında en büyük sorunu ulaşımda yaşadık. Köy arabalarının son servisleri mesai saatlerine göre ayarlanmıştı. Buna uyduğumuz takdirde süre yetersiz kalıyordu. Bu sebeple çoğu zaman özel araba kullandık. Bu da mali yönden sıkıntı verdi.

Bir diğer konu da, kaynak kişilerle iletişim sorunu idi. Çalışmanın önemini anlatmakta bazı sıkıntılar yaşadık Fazla vakitlerini almamaya özen gösterdik. Asla zorlamadık. Konuya vakıf kişilerin artık hayatta olmadıkları veya bize yardımcı olamayacak kadar yaşlı ve hasta olduklarını gördük. Bütün bunlara rağmen bir hayli malzeme elde ettik.

Eğer bu çalışma birkaç yıl daha gecikmiş olsaydı belki bu neticeyi de alamayacaktık.

B-ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ KAVRAMLAR VE TANIMLAR

a.Aile

1- Kadın

Erkekler uzun süreli maden işçiliği yaptıkları için kadın söz hakkına sahiptir. Hemen hemen bütün günlük ihtiyaçlarını kadın karşılar. Bu sebeple kadın sosyaldır. Bahçesinden topladığı ürünleri pazara götürüp satabilen kadın, rahatlıkla lokantaya gidip karnını doyurabilir. Dışarıda tek başına yeme alışkanlığı yöre kadını için normaldir. Yine aynı sebeple evinin her türlü ihtiyaçlarını kadın sağlayabilir. Sadece bundan kocasının haberdar olması yeterlidir. Sandal yapımından ağ örmeye, çobanlıktan davar kesmeye kadar her türlü işi tek başına yapabilir. Hatta bağ ve bahçe işler yapar, ağır yükü hayvan yerine sırtında taşır. Bundan dolayı kendi aralarında kadını tasvir

etmek için “kuyruksuz eşek” tabirini kullanırlar. Kocalarının madende olmaları kadını dışarı hayatına itmiştir. Bu da ev işlerinde çok düzenli ve titiz olmalarını engeller. Yıkandıktan sonra asılan çamaşırın birkaç gün toplanmaması kadın için çok önemli değildir. Bunun bir sebebi de havanın rutubetli olması ve çamaşırların geç kuruması da olabilir. Yemek anlayışı daha çok karın doyurmak içindir. Estetiğe önem verilmez. Buna vakit ayrılmaz. El işleri de çok ince ve çok özel değildir. Tel kırma hariç yöreye has modeller yoktur. Bayram dışında merkez ilçe ve köylerde misâfir kabûlü yoktur. Bağ bahçe işlerinden fırsat buldukları zaman “kapıda”, “bahçede” yani sokakta oturulur. Sohbetler genelde günlük olaylar üzerinedir. En ağırlıklı konular; kocaları, çocukları, kayınvalideleri, üzerinedir. Belli işlerde yardımlaşılır.

2- Erkek

Erkek, onbeş gün maden, onbeş gün köy veya bir ay maden bir ay köy şeklinde işçilik yapar. Onbeş gün veya bir aylık tatil dönemlerini evde geçiren erkek tatil sürecinde yorgun ve hastadır. Dinlenmek ister, işle çok meşgul olmaz. Madencilerin dışındaki balıkçılık, denizcilik gibi mesleklerde erkeğe zaman açısından olumsuz etkilediği için yöre erkeklerinin sorumlulukları para kazanmakla sınırlıdır. İki üç nesil öncesi helva, lastik, gaz, öküz, bir ailenin temel ihtiyaçlarının başında gelmiştir. Erkek sadece bunların parasını kazanmaya çalışır.

Erkeklerde alkol alışkanlığı çok eski ve çok yaygındır. Erkeklerinin çalışmadıkları zaman vakit geçirdikleri en yaygın alışkanlık kumardır. Şiddet de uygularlar. Kadın bunu kabullenmiştir. Buna rağmen otorite olarak baba görülür.¹

3- Çocuk ve Aile İlişkileri

Ülkenin genelinde olduğu gibi ataerkil aile yapısı söz konusudur. Son yıllarda hızla yayılan çekirdek aile modelinden önce iki hatta üç neslin bir

¹ Yrd. Doç. Dr. Mustafa CANBAZ ; Yrd. Doç. Dr. Cengiz TORAMAN: *Zonguldak Ekonomisi İçin Kalkınma Model Önerisi* (Zonguldak 2001) 44-45.

arada yaşadığı aile modelleri mevcuttur. Kayınvalide ve kayınpeder söz sahibidir. Gelin bir süre geçinceye veya bir çocuk doğuruncaya kadar pek dinlenmez. Fakat aynı sofrada oturup yemek yiyebilir, konuşabilir. Üç nesil öncesinde gelin bireylerin her türlü ihtiyaçlarına hizmet etmek zorundadır. Mesela sofradan sonra leğen, ibrik ve peşkir ile kayınpeder, kayınvalide, eşine ve diğer büyüklerine hizmet eder. Sofrada sağ dizini kırıp sol dizini dik tutarak oturan gelin sol eli ile de gaz lambasını tutmak zorundadır. Kayınvalideyle anlaşılabilen gelin sayısı çok fazladır. Kocanın madende veya dışarıdaki herhangi bir işte olmasından dolayı kendi tabirleriyle kenetlenirler. Ereğli’de otuz yıl kayınvalidesiyle kalan bir gelin bundan çok mutlu olduğunu da söylemiştir. “Kayınvalidemle oturmak çocuklarımın terbiyesini kolaylaştırdı. Ben büyüklerime nasıl hareket ettimse bunu örnek alan çocuklarım da aynı şekilde saygılı ve terbiyeli yetişti” diye anlatmıştır. Bu bilinçte olmayan birlikte oturmaktan rahatsız olan gelin sayısı da az değildir. Büyükanne ve Büyükbaba torunları çok sever. Günlük hayatta kendilerinin yapabilecekleri işlerle geline destek olurlar. Bu bağ-bahçe bakımı olabilir, evde kalıp yemek yapma veya torunu avutma da olabilir. Büyükanne büyükbabanın yanında eskiden ayıp olan çocuk sevme zihniyeti artık değişmiştir. Erkek çocuk 14-15 yaşına gelince baba madenci ise madende çalıştırılmaya götürülür. Değilse uygun bir işe verilir. Erkek çocuk için model babasıdır. Kız çocukta anneye yardımcıdır. Bunun içinde model annedir. Büyük kardeşler küçük kardeşlere sahip olmak zorundadır. Eğitim düzeyi yüksek olmadığı için çocuk hakları fazla bilinmez ve değer verilmez. Meselâ; köylerde ve ilçelerdeki pek çok ailede çocukların odası yoktur. Çocuk için oyuncak şart değildir. Çocuğun eğlencesi ya sokak oyunları ya da evde televizyondur. Çocuğun eğitimi için uygun imkânlar hazırlanmaz ve bu aile içinde çok önemli değildir. Okursa okur, okumazsa çalışır. Kız çocuğu için de, eğitim son tercihtir. Okuma yazma belinmesimesi yeterlidir. Ama okuyanlar için de bir engel koymazlar. Doğu Karadeniz’de olduğu kadar yoğun bir erkek evlat arzusu yoktur. Kozmopolit olan Zonguldak’ ta derleme çalışmalarım sırasında “erkek evlâdı” evlâttan sayıp “kız evlâdı” sıralamayan ailelerin

birkaç nesil önce göç ettiğini tespit ettik. Yerlisinde bu ayırım hakim değildir. Çocuk terbiyesinde mükâfattan çok ceza vardır. Bu da şiddettir.

Çocuk çok fazla muhatap alınmaz. Aile daha çok kendini fiziksel ihtiyâçları ile sorunlu tutar. Dünya görüşleri dar olduğu için en çok dikkat ettikleri "zararlı arkadaş" veya "iyi arkadaş" olgusudur. Bilinçsiz de olsa kişilikte model faktörünü kullanırlar. İyi ve doğruyu ancak yaşanan örneklerle vermeye çalışırlar. Küfür mevcuttur, yaygın gayri ahlâki küfürün dışında Çaycuma'da bir tarla kavgasında "Tırımığını sattığımın" şeklinde de yöreye has küfürler de duyduk. Çocuk terbiyesinde lânet ve beddûa az yapılır. Meselâ;"Allah canını alsın" yerine "Allah canını almasın" a dikkat edilir. İş imkânları sebebiyle yetişkin evlâdın evden ayrılması sorun değildir.

Bölgenin coğrafi yapısı günlük hayatta kişiyi atak ve korkusuz yapmıştır. İnşaatçılık, balıkçılık, bağ-bahçecilik ve maden işçiliği gibi mesleklerle uğraşan Zonguldaklı sosyo-ekonomik hayatın tesiri ile büro-ev içi hayattan uzak yaşamaktadır. Yörenin iklim ve coğrafi özellikleri ile de genetik özellikler kadar çevre özellikleri ile de kişiliklerini tamamlarlar. Karanlık, yükseklik, yalnızlık fobileri azdır. Yılan, akrep, böcö-börtük, gök gürültüsü gibi korkuları da azdır. Ailede olmayan bu korkular, çocukta da mevcut değildir. Fakat bu bilinçli bir şekilde çocuğa yerleştirmemiştir. Anne bu korkuları bilmediği için çocukta da yoktur. Mesela gök gürlediğinde çocuğunuz için ne yaparsınız diye sorduğumuz anneler "ne yapacağım ki?" sorusuyla cevap vermişlerdir. Bu faktörlerin olumlu yanları olduğu gibi kişilik üzerinde olumsuz yanları da vardır. Dağ ve deniz hayatı arasında yaşamını sürdüren Zonguldaklı hırçın ve rahatlıkla kavgacı da olabilmektedir.²

b- Eğitim ve Öğretim

Zonguldak ve Bartın' da kültür ve tahsil seviyesi çok yüksek değildir. Buna rağmen Bartın ve Zonguldak' tan Bakanlar yetişmiş, çeşitli alanlarda çok sayıda tanınmış şahsiyet vardır. Tahsil durumu başta Tıp, Hukuk olmak

² Yrd. Doç. Dr. Mustafa CANBAZ ; Yrd. Doç. Dr. Cengiz TORAMAN: *Zonguldak Ekonomisi İçin Kalkınma Model Önerisi* (Zonguldak 2001) 44-45.

üzere bütün diğer meslek dallarıyla aşağı yukarı orantılıdır. Ana geçim kaynağının maden olmasına rağmen Maden Mühendisliği için özel bir hedef yoktur. Eğitimde kız erkek farkı artık kalmamıştır.³

İki nesil öncesi “kız kısmının” okula değil yaşı gelince kocaya gitmesi zihniyeti hâkimdir. Erkek çocukları eğitmek içinde fazla bir gayret yoktur. Bugünkü bakış ise tahsilin “iyi bir şey” olduğudur. Neden okumaları gerektiği yöre tarafından açıklanmaz. Şimdi kızlar için “okursa okuturuz” felsefesi gelişmiştir. Ailelerin kültür seviyesi düşük olduğu için eğitime doğru bilinçli bir yönlendirme yoktur. Bu gayret öğretmenlere düşer. Öğretmenlerin “çocuğunuz akıllı, okutun” talimatıyla hem gurur duyarlar hem de işi ciddiye alırlar. Buna rağmen kararı asıl etkileyen faktör ekonomidir. Bilişsiz aileler bu uyarıyı ciddiye almaya bilir. Öküzünü satıp çocuğunu okutan ana babaları kınayan köylülerle konuştuk. “Mektep için öküz mü satılır?” yargılaması vardı. Madende ya da tarlada çalışacak eleman ihtiyacı, yöre halkını çocukları eğitim yerine çalışmaya yönlendirmektedir. Gençlerde tahsil seçimi bilinçli değildir. “Hasbel kader” veya “rastgele” tercihlerle meslek seçerler.

Bartın, Ereğli, Devrek, Çaycuma, Bey Cuma gibi merkezlerde okul olduğu bütün eski salnamelerde kayıtlıdır. Bugün de hemen hemen bütün köylerde ilköğretim mevcuttur. Ortalama birkaç köye bir lise düşmektedir. Zonguldak merkezde ana kampüsünün, çevre illerde çeşitli fakültelerin bulunduğu Zonguldak Karaelmas Üniversitesi vardır.

Yöre halkının rağbet ettiği eğitim Meslek Yüksek Okuludur. Kültür ise diplomayla özleştirilmiştir. Kozmopolit, maden işçiliğine dayanan sosyal ortam eğitim ve kültürde seviyeyi engellemiştir. Maden işçisinin çok kazanması kişilikteki özgüvenin sebebi olabilmıştır. Yaşam tarzlarında lüks tüketim ve para asıl hedeftir. Mesela bir maden işçisi baba, yirmi beş yıllık emeğinin karşılığı olan emekli parasını oğlunun evliliğine harcayabilir. Zamanında gazyağı, lastik, öküz gibi ihtiyaçlarını karşılamak gayretinde olan yöre halkı, bugün araba, yatak odası, perde vb. lüks tüketime yönelik harcamalar için çalışırlar. Bu felsefe sanat alanında da gelişimi engellemiştir.

³ Cumhuriyetin 50. Yılında Zonguldak.g.e. S.141-166

Bartın'da "telkırma" ve Zonguldak'da "madenci heykeli'nden" başka yöreyi tanıtan hiçbir kültür ürünü yoktur.

c- Din

Osmanlı döneminde, bölgede bulunan Rum ve Ermeni azınlıkların ihtiyaçlarını karşılamak üzere kiliseler yapıldığı kesindir. Bunlar dini ibâdetlerini inançlarına göre rahatlıkla yapabilmışlerdir. Töre ve âdetlerde azınlıklarla Türklerin kültür alış verışı olmuştur. Meselâ Hıdırellez bayramlarında ki boyalı yumurtalar azınlıklardan geçmiş olabailir. Kurtuluş Savaşı'na kadar azınlıklarla Türkler arasında sorun olmadan uyumlu bir hayat yaşanabilmiştir.

Zonguldak, Bartın ve çevresinde hiçbir alevi köyü, topluluğu tespit edilememiştir. Alevi veya alevi aileler, buralara gelmişse bile zaman içinde sunnîlerle kaynaşmışlardır. Yöre de genellikle İslâm Dini hâkimdir. Fakat bilinçli bir dini hayat söz konusu değildir. Çoğunlukla Anadolu'da hâkim olan "geleneksel din" şeklindedir. Meselâ; mirasda hak erkek evlâdındır, mehirden çok başlık parası adettir. Zonguldaklı, maddi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, gerek kanunî ve gerekse dini kuralları çok rahatlıkla aşabilir. Derleme yaptığımız kaynaklar bunları anlatırken çekindiler ve adlarının verilmesini istemediler. Yöre halkının, rahatlıkla dini ve hukukî kuralları menfaâtlerine çevirdiklerini anlattılar. Meselâ, maden işçi emeklisi yaşlı bir kayınpeder öldükten sonra maaşının devam edebilmesi için gelini ile resmi nikâh kıydırıyor. Burada Zonguldaklı için ne dini, ne hukukî vicdan önem taşıyor. Bundan daha çok görülen bir alışkanlık da, maden işçisinin herhangi bir hastalığa yakalandığında bunu meslek hastalığı altında raporlamak istemesidir. Çünkü meslek hastalığında iyi bir tazminat ve yüksek bir maaş söz konusudur. Zonguldaklı için bu çok önemlidir. Bunların dışında Zonguldak ve yöresine ait en önemli âdetlerden biri "kız kaçırma" olayıdır. Ülkenin genelinden çok daha fazla yoğunlukta kız kaçırma olayı vardır. Bölgede hukuğun zayıf olması, ekonominin yetersizliği gibi sebepler yörede kız kaçırmayı adeta gelenekselleştirmişlerdir.

Zonguldak'ın ekonomi kökeni olan balıkçılık, gemicilik, tarım ve maden gibi çalışma şartları, kadını bilhassa dışarı iş hayatında aktif bir duruma sokmuştur. Anadolu'da kadın üzerinde görülen dini değerler, Zonguldak ve çevresinde daha az ve daha rahattır. Günlük hayatta da törenlerde de kadında “kaç-göç” olayı yoktur. Kadın gerek hareket ve gerek söz hakkı olarak özgürdür. Tesettür anlayışı uzun etek uzun kol ve başa rasgele atılmış bir yemeniden ibârettir.

I. FİZİKİ ve TARİHİ ÇEVRE

A. FİZİKİ ÇEVRE

a. Yer ve Özellikleri

Zonguldak Batı Karadeniz Bölgesi'nde, Karadeniz'e Batı ve kuzeyden kıyısı olan bir ildir. 3.481 kilometrekarelik yüz ölçümüyle Türkiye topraklarının binde altısını kaplar. Karadeniz kıyılarından başlayan il toprakları, kuzeydoğudan Bartın, doğudan Karabük, güneyden Bolu illeriyle çevrilidir.¹

Zonguldak; Alaplı, Çaycuma, Beycuma, Devrek, Gökçebey, Kdz. Ereğli ve merkez ilçelerinden oluşmuştur.

Zonguldak ili çok engebeli bir arazi yapısına sahip olup; il alanının %56'sı dağlarla, %31'i platolarla ve %13'ü de ovalarla kaplıdır.

Bol yağışlı bir iklime sahip olan Zonguldak, yerüstü su kaynakları bakımından oldukça zengindir. İlde Filyos Çayı dışında büyük akarsu olmamakla birlikte çok sayıda akarsu vardır. Bu akarsular, il alanını sık bir vadi ağıyla parçalamıştır.

Kıyılar düz ve az girintili-çıkıntılıdır. Kuzeydoğu güneybatı yönünde uzanan kıyılarda çok yerde yalıyarlar görülür ve bunlar akarsu ağızlarında kesintiye uğrar.

1-Dağlar:

Ağırlıklı yeryüzü şekillerini oluşturan dağlar; kuzey kesimlerinde 1000 metreyi bulmazken orta kesimlerde 1200 metreyi aşmakta, güneyde ise yer yer 2000 metreye kadar ulaşmaktadır. Dağlar kıyıya koşut üç sıra oluşturduğundan kıyı ile uç kesimler arasında ulaşım güçleşir.

Ataylası Tepesi (710 m), Göladağı (771 m), Kantar Tepe (905 m), Baba Dağı (1120 m), Soğukoluk Tepesi (1268 m), Kızıl Tepe/Kızıлтаş (1468 m), Bacaklıyayla (1637 m) ilin bilinen yükseltilerindendir.

¹ Zonguldak Valiliği Yayınları No:1, Zonguldak Yatırımlar ve İl Özel İdaresi Hizmet Rehberi Temmuz 1987 S. 11

Zonguldak Valiliği Yayınları: Cumhuriyetin 50. Yılında Zonguldak, İl Yıllığı 1973 S. 27

Zonguldak Valiliği Yayınları: Zonguldak, Ekim 1998

S.S. Zonguldak Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi, Karaelmas Diyarı Zonguldak S. 15

Kıyıya yakın yükseltilerin oluşturduğu dağ sırasının altında zengin taşkömürü yatakları vardır.¹

2-Vadiler, Platolar, Ovalar:

Zonguldak il toprakları sık bir vadi ağıyla parçalanmıştır. Bu vadiler kimi kesimlerde genişleyerek düzlükler oluşturmalarına karşın, ilde büyük denebilecek bir ova yoktur.

İldeki ovalar genellikle, akarsuların denize döküldüğü kesimlerde kıyı boyunca yer yer daralıp genişleyen alçak düzlüklerle (kıyı ovaları), dağların eteklerinde ve aralarında geniş bir alana yayılmış yüksek düzlüklerden oluşur.²

Filyos Çayı Vadisi: İlin en büyük ve en önemli vadisi olup Filyos Çayı boyunca uzanır. Genişliği yer yer 300-400 metreyi bulan bu vadi Çaycuma ilçe merkezinde Çaycuma Düzlüğünü, Saltukova/Kokaksu-Hisarönü mevkiinde Filyos Düzlüğünü oluşturur.

Filyos Çayı Vadisi için geliştirilen "Filyos Projesi" Ülkemizin GAP'tan sonra gerçekleştireceği en büyük yatırımdır.

Alaplı Irmağı Vadisi: yer yer 600-700 m genişleyen ve kıyından 14-15 kilometre kadar içeriye giren bu vadi ilin ikinci büyük vadisidir. Geniş tabanlı bir vadi olan Alaplı Irmağının sık yatak değiştirmesiyle zaman zaman taşkınlarla uğrar.

Gülünç (Gülüç) Irmağı Vadisi: Yöredeki bir çok dere, dereciğin sularıyla beslenen vadi oldukça derindir. Kdz. Ereğli ilçe merkezinde genişleyerek Kdz. Ereğli düzlüğünü oluşturur.

¹ Zonguldak Valiliği Yayınları No:1, Zonguldak Yatırımlar ve İl Özel İdaresi Hizmet Rehberi Temmuz 1987 S. 11

Zonguldak Valiliği Yayınları: Cumhuriyetin 50. Yılında Zonguldak, İl Yıllığı 1973 S. 27

Zonguldak Valiliği Yayınları: Zonguldak, Ekim 1998

S.S. Zonguldak Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi, Karaelmas Diyarı Zonguldak S. 15

² Zonguldak Valiliği yayınları No:1, a.g.e.,sayfa 12

S.S Zonguldak a.g.e S.17

Mustafa Cambaz ve Cengiz Toraman:Zonguldak Ekonomisi İçin kalkınma Model Önerisi (Zonguldak, 2001) S.12-13

Üzülmez Deresi Vadisi: Güneyden Kuzeye Doğru, Üzülmez Deresi etrafında yer alan vadinin yamaçlarında Zonguldak kenti kurulmuştur. Bu nedenle Zonguldak Vadisi olarak da adlandırılır.

3-Kıyılar:

Karadeniz boyunca uzanan kıyı şeridinin tek önemli girintisi Kdz. Ereğli yakınındaki Baba Burnudur.

Doğuda Sazköy'den batıda Alaplı ilçe sınırına uzanan 80 kilometrelik kıyı bandında yer alan pek çok doğal plaj (koy), kumsal yöre halkının yaz aylarında günübirlik kullandığı belli başlı mekanlardır.¹

4- Akarsular:

Sürekli ve bol yağış alan Zonguldak, akarsular bakımından oldukça zengindir. İldeki akarsular kış, bahar aylarında bol su taşır ve bu suların tümü Karadeniz'e dökülür. Zonguldak'taki akarsu havzalarının toplam su potansiyeli 3.664 hm³/yıl olup, bu akarsuların oluşturduğu toplam yağış alanı 15.942 kilometrekaredir.

Filyos, Gülünç (Gülüç) Çayı; Devrek, Alaplı Irmakları, Üzülmez, Kozlu dereleri yörenin bilinen akarsu kaynaklarıdır. Ayrıca Küçükağzı, İnağzı, Değirmenağzı, Çavuşağzı, Köseağzı, İncivezağzı ve Mevrekeağzı gibi adlarla anılan koylara, kıyılara irili ufaklı pek çok dere akmasına karşın yaz mevsiminde bu derelerin oluşturduğu kanyonların suyu azalmaktadır.²

Üzülmez ve Kozlu Dereleri: İlin küçük akarsularından olan bu derelerin taşıdığı su miktarı oldukça düşüktür. Üzülmez Deresi kent merkezinde, Kozlu Deresi Kozlu Bucağı'nda Karadeniz'e dökülür.

¹ Zonguldak valiliği Yayınları No:1 a.g.e S.12

² Zonguldak Valiliği Yayınları No:1 a.g.e S.12-13

Cumhuriyetin 50. yılında Zonguldak S.36

S.S Zonguldak a.g.e. S.17-19

Zonguldak Ekonomisi için kalkınma model önerisi a.g.e. S.13

Hüseyin Koca:Zonguldak Havzası Karaelmas gerçeği (Zonguldak 1995) S.15-17

Filyos Çayı (Yeniçe Irmak): Bolu ilinde, Aladağ'dan Filyos Çayı akış yönünde Çankırı-Kastamonu il sınırını oluşturmakta ve Karabük il sınırını geçtikten sonra Zonguldak ili topraklarında Devrek çayı ile birleşen çayın toplam uzunluğu 228 kilometredir.

Alaplı Irmağı: Kdz. Ereğli'ye bağlı Ormanlı Bucağı'nın güneyinde 710 metre yükseklikteki Ataylası Tepesinden doğan oldukça düzensiz akan Alaplı Irmağının vadi tabanı kimi kesimlerde 600 metreyi aşar. Vadi boyunca basamaklar yaparak akan ırmak, ilkbaharda bol su taşır, yazın suyu azalır yer yer kurur.

Gülünç (Gülüç) Irmağı: Zonguldak-Devrek sınırındaki Hörgüç Tepe civarında doğan ırmak, birçok dere,dereciğin sularıyla beslenerek Gülünç mevkiinde Gülünç Irmağı adını alır.

Devrek Irmağı: Bolu dağlarından kaynaklanan bu akarsu birçok dere,dereciyle beslenerek Devrek ilçesinde Devrek adını alır ve ilçe sınırları dışında Filyos Çayı ile birleşir. Debisi sabit su kalitesi yüksek olan ırmakta fiziksel ve kimyasal kirlenme yok denecek kadar azdır.

5- Baraj Gölleri, Göletler:

İl sınırları içinde doğal göl bulunmamaktadır. Kdz. Ereğli'de Kızılcapınar, Gülünç; Zonguldak merkezde Kozlu-Ulutam (Ulutan) baraj gölleri ve Çatalağzı Dereköy Göleti ilin bilinen yapay gölleridir.

Kızılcapınar Baraj Gölü: Kdz. Ereğli'ye 21 km. uzaklıkta Kızılcapınar Köyünde Aydınlar Çayı üzerinde kurulmuştur. 240ha büyüklüğündeki bu yatay göl, Erdemir (Ereğli Demir Çelik) Fabrikası'nın kullanma suyunu karşılamaktadır.

Gülünç Baraj Gölü: Kdz. Ereğli'ye 4 km. uzaklıkta Gülünç mevkiinde Aydınlar Çayı üzerinde kurulan Gülünç Baraj Gölü 127 ha büyüklüğündedir.

Ulutam (Ulutan) Baraj Gölü: Zonguldak merkezine 7 kilometre uzaklıkta bulunan Ulutam Barajı, Kozlu ve Üzülmaz derelerinin yan kollarının toplandığı Ulutam merkezinde kurulmuştur. 114ha'lık bir su alanı içeren baraj gölü, Zonguldak Metropolitan Belediyeler Birliğine bağlı belediyelerin su ihtiyacını karşılar.

Dereköy Göleti: Çatalağzı'na 1 kilometre uzaklıkta bulunan bu gölet 20ha büyüklüğünde olup, Çatalağzı Termik Santrali'nin su ihtiyacı için kurulmuştur.¹

b- Bitki Örtüsü

İl topraklarının %52'si ormanlarla kaplıdır. Ormanlık alan Merkez ilçe, Devrek, Kdz. Ereğli, Alaplı, ilçelerinde yoğunlaşmıştır. 180.000 ha'lık bu alanın %94'nü koruluk %6'sını da bataklık ağaçlar oluşturur.

Her mevsim yağışlı geçen yörenin yükseklikleri iğne yapraklı (köknar, çam), daha aşağıları yayvan yapraklı (kayın, meşe, kestane, karaağaç, ıhlamur, kavak), akarsu kenarları da kavak söğüt ağaçlarıyla kaplıdır.

Bu ana yeşil dokuyu orman gülü, pınal meşesi, çoban püskülü, defne, kocayemiş, kızılçık, kiraz, funda, ayı üzümü, kuşburnu, böğürtlen, dağ çileği, eğrelti otu gibi orman altı bitki örtüsü tamamlamaktadır.²

c- İklim

Zonguldak ili, ılıman Karadeniz ikliminin altındadır. Her mevsimi yağışlı ve ılık olan Zonguldak'ta kurak mevsime rastlanılmamaktadır. En fazla yağış sonbahar ve kış mevsimlerinde görülür.³

¹ Zonguldak Valiliği Yayınları No:1 a.g.e S.12-13

Cumhuriyetin 50. yılında Zonguldak S.36

S.S Zonguldak a.g.e. S.17-19

Zonguldak Ekonomisi için kalkınma model önerisi a.g.e. S.13

Hüseyin Koca:Zonguldak Havzazı Karaelmas gerçeği (Zonguldak 1995) S.15-17

² S.S Zonguldak a.g.e. S.19

Zonguldak Ekonomisi için kalkınma model önerisi a.g.e. S.13

Hüseyin Koca:Zonguldak Havzazı Karaelmas gerçeği (Zonguldak 1995) S.13

Zonguldak Valiliği Yayınları No:1 a.g.e S.12-13

Karaelmas Ülkesi Zonguldak a.g.e. S.6

³ Zonguldak Valiliği Yayınları No:1 a.g.e S.14

Cumhuriyetin 50. yılında Zonguldak S.40

Karaelmas Ülkesi Zonguldak S.4

Zonguldak Ekonomisi için kalkınma model önerisi a.g.e. S.13-14

Hüseyin Koca:Zonguldak Havzazı Karaelmas gerçeği (Zonguldak 1995) S.15-17

İlde mevsimler ve gece-gündüz arasında önemli bir sıcaklık farkı bulunmamaktadır. Denizden iç kesimlere doğru gidildikçe, iklim biraz daha sertleşir.

Yıllık ortalama sıcaklıklarda il genelinde önemli bir farklılaşma yoktur. Turizm sezonu, güneşli günler sayısı açısından, Mayıs ayı sonu ile Ağustos ayı sonu arasındaki üç aylık dönemi kapsar. Yine bu aylar arasında deniz sıcaklığı da ortalama 20°C düzeyindedir.

Yıllık yağış ortalamasının 1234.96 mm olduğu Zonguldak'ta en çok yağışlı aylar 148.65 mm ile Aralık ve 141.72 mm ile Ocak aylarıdır. Yağışlar, kıyılardan iç kesimlere doğru gidildikçe hem azalmakta hem de yağmurdan kara dönüşme özelliği göstermektedir. Zonguldak'ta en düşük nispi nem oranı %70 olup, ortalama nispi nem oranı %75'dir.

B-TARİHİ DURUM

a- Zonguldak merkezinin tarihi:

Zonguldak yöresi, tarihinin çok eski çağlarından itibaren pek çok medeniyete ev sahipliği yaptığını gösterir. Şimdilik ele geçen belgeler Hititler'den itibaren burada yaşayan kavimlerin bugüne kadar devamını bize aktarabilmiştir. Bu alanda daha detaylı çalışma Bartın ve Ereğli ilçelerinin tarihçelerinde aktarılacaktır. Çünkü Osmanlı İmparatorluğu'na kadar Zonguldak merkezi hiçbir önem arz etmemektedir. Söz konusu olan medeniyetler Bartın, Amasra ve Ereğli bölgelerinde yaşamışlardır. İl topraklarının antik Bithynia (Bitinya) antik Paphlagonia (Paflagonya) sınırları içinde kaldığı ve antik Galetia (Galatya) ile komşu olduğu bilinen bir gerçektir.¹

Osmanlı Dönemi: Padişah I. Murat'ın bölge topraklarını Osmanlı sınırlarına katmak istemesine halk karşı çıkar ve Candaroğulları Beyliği

¹ Karadeniz Ereğli: *Heraclia Pontike*; Ereğli Belediyesi 2001 Festival Broşürü;
Necdet SAKAOĞLU: *Çeşm-i Cihan Amasra* (İstanbul: Tarih Vakfı, 1999),
Cumhuriyetin 50.yılında Zonguldak S.5-19
S.S Zonguldak a.g.e. S.11
Zonguldak havzası ve Karaelmas gerçeği S.31-34

yanında yer alır. Osmanlılar da 1380 yılında Cenevizlilerle anlaşarak Kdz. Ereğli'yi satın alır. 1392'de Yıldırım Beyazıt Zonguldak bölgesini Osmanlı topraklarına katar, ama 1402 Ankara Savaşı'nda Timur'a yenilince alınan topraklar tekrar Candaroğulları Beyliğinde kalır. Padişah Çelebi Mehmet, ülke bütünlüğünü sağlama politikaları çerçevesinde Zonguldak'ın güney kesimini 1417'de Osmanlılara katarken, kıyı şeridindeki iskelelerde ticari yaşam yine Cenevizlilerin elindedir. 1460 yılında Fatih Sultan Mehmet Amasra'yı alır¹, Candaroğulları Beyliğine son verir ve yöredeki hixristiyan bezirganlar da İstanbul'a yerleşmek zorunda kalır. Aslında o dönemlerde Kastamonu livasının Bolu sancağına bağlı olarak bulunan Ereğli, Bartın, Devrek merkezleri önem arz eder. Bölge, kömür bulununcaya kadar bugünkü Gaca köyünün bir mahallesi olarak tanınmıştır. Taşkömürünün 1829'da bulunmasıyla tekrar önem kazanan bölge, 1882 yılından sonra yabancı sermayenin ilgi merkezi olur. Taşkömürü havzasındaki üretim ocakları İngiliz, Fransız, Alman, Belçika, Rus, Yunan ve yerli şirketlerce çalıştırır. Yöredeki şirketlerinin haklarını korumak, kömür üretimini artırmak bahanesiyle Fransız askerler 08.03.1919'da Zonguldak'ı, 08.06.1919'da da Kdz. Ereğli'yi işgal ederler. Var olan Müdafai Hukuk Cemiyetlerinin oluşturduğu milis güçleriyle Fransızlar 18.06.1920'de Ereğli'den, 21.06.1920'de de Zonguldak'tan çekilmek zorunda kalır.²

Alemdar Olayı: Kurtuluş Savaşı'nın tek deniz çatışması olan bu olay 23/27-Ocak 1921 tarihlerinde Alemdar römorkörü ile Fransız deniz kuvvetlerine ait bir gambot arasında, Zonguldak-Kdz. Ereğli açıklarında geçer. Kurtuluş Savaşı sırasında İstanbul'dan yönetilen Milli Mücadelenin Anadolu'ya yayılması için yapılan önemli olaylardan birisidir. Gönderilen silah ve cephaneyi taşıyacak gemi ve motorlar yetersiz kaldığından İstanbul'da

¹ Fatih Sultan Mehmet'in Amasra'ya 6 kilometre kala bir tepeden Akşemseddin ile birlikte yöreyi seyredip "Lala Lala Çeşm-i Cihan buramı ola?" dediği söylenmektedir. Ve bugün o noktada Fatih Sultan Mehmet adına bir anıt vardır.

² Cumhuriyetin 50. yılında Zonguldak S.19-24

S.S Zonguldak a.g.e S.13

Zonguldak havzası ve karaelmas gerçeği S.35-43

demirli bulunan Alemdar gemisinin Karadeniz'e kaçırılması planlanır. Gemi 23 Ocak 1921 gecesi gizlice Karadeniz'e açılır ve ertesi sabah Ereğli'ye gelir. Muhittin Paşa'nın Ankara ile görüşmesi üzerine geminin Trabzon limanına gitmesi emri verilir. Bu gelişmeleri haber alan Fransızlar gemiye el koyarak İstanbul'a geri götürmek isterler. Kuvayi Milliyecilerin ve yöre halkının gemi içinden ve dışından yaptıkları müdahale ile Alemdar kurtarılır. Haziran 1921'de Türk-Fransız görüşmelerinin başlamasıyla birlikte Kuvayi Milliyecilerden oluşturulan 200 kişilik kuvvet harekete geçer. 8 Haziran 1920'de Ereğli'yi işgal eden Fransızlar 18 Haziran 1920'de bir çok kayıp vererek Ereğli'yi terk etmek zorunda kalırlar. Ereğli, Milli Mücadele'de 10 gün içinde kendisini düşman işgalinden kurtaran tek "Gazi İlçemiz" ünvanını alır.

Milli Mücadele lehine görülen bu olumlu gelişmeler sayesinde Fransız'ların 8 Mart 1919'dan itibaren işgali altında kalan Zonguldak, 20 Haziran 1921 tarihinde bu işgalden kurtulmuştur. Bölgede bulunan Rum ve Ermeni azınlıkların casusluk ve isyan gibi faaliyetleri de böylece durdurulmuştur.

Kurtuluş Savaşı sırasında Zonguldak'ın Milli Mücadeleye yardımları bu kadarda sınırlı değildir. Gemiler başta olmak üzere savaş süresince kullanılan kömürler bölgedeki ocaklardan sağlanmıştır. Devrek, Çaycuma ve çevresinde dokunan bezlerden asker iç çamaşırı ve yöre kadınlarının ördüğü çorap ve kazaklarda cepheye sevk edilir. Kayıtlar arasında; Çaycuma'da faaliyet gösteren "Asker Kardeşlerimize Muavenet Kadınlar Cemiyeti" nin birkaç gün içinde 150 katlık çamaşır ve levazım Bolu'ya sevk ettikleri, aynı şekilde "Ereğli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti"nin biner çift çorap, dizlik, gömlek, 105 katır ve para yardımı, Bartın, Devrek ve Ereğli'den 8 Mayıs 1920'de Ankara'ya gönderilen 345.500 kuruş, "Zonguldak Hilali Ahmer Hanımlar Cemiyeti"nin yaptığı ilk toplantısında bağışlanan 7740 kuruş ile birlikte toplanan 1.061.723 kuruş para yardımları vardır. Hastahane hizmetleri ile de savaşta üzerine düşeni fazlasıyla yapmıştır.¹

¹ Hüseyin KOCA: *Zonguldak Havzası ve Karaelmas Gerçeği* (Konya, 1995), 41, 43

Cumhuriyet Dönemi: Kömür ocaklarının işletilmesi 19. yüzyılın yarısından sonra hız kazanınca Zonguldak ve çevresi gelişir. O güne kadar Çaycuma nahiyesine bağlı Gaca köyünün bir mahallesi olan Zonguldak 19 Ağustos 1989'da kaza merkezi olur. Devrek'ten 49 Ereğli'den 20 köy Zonguldak'a bağlanır.¹ 1869 Kastamonu Vilayet Salnamesine göre 19. yüzyılın sonlarında Zonguldak'ın, 28.607'si Müslüman 1.856'sı gayr-ı müslim olarak nüfusu 30.000'i aşmıştır. Salnamede, Zonguldak kazasının 300 metre boyunda bir rıhtımla korunan ve 10.000 ton hacminde 7-8 vapur alabilecek bir limanı olduğu bilgileri de verilir. 1312 Kastamonu Salnamesin'de (s. 344) Ereğli'de 5255 hane İslam, 140 hane Rum, Bartın'da ise 7609 hane İslam, 68 hane Rum ve 44 hane Ermeni olduğu, yine aynı Salnamede (s. 445), Ereğli'de 19.124 İslam, 443 Rum, Bartın'da ise 25.481 İslam, 184 Rum ve 69 Ermeni'nin yaşadığı tespit edilmiştir. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Ereğli Maden Şirketi'nin sahibi olan Fransızlar 30 Ekim 1918 Mondros Mütarekesinden faydalanarak Kozlu kömür madenlerinde de yetki sahibi olmayı başarmıştır. Rum ve Ermeni azınlıklarının yanısıra Zonguldak merkeze uzun yıllar Fransızlar'da yerleşmişlerdir. 01.04.1924'te il olan Zonguldak, aynı yıl Maadin ve Sanayi Mühendisliği Yüksek Mektebine kavuşur. 09.09.1935 yılında Türk Antrasit Fabrikasının açılışını Çatalağzı Termik Santrali (1948), Filyos Ateş Tuğlası Fabrikası (1949) Ereğli Demir Çelik Fabrikası (1965) Çaycuma Kağıt Fabrikası (1970) izler ve böylece il kömür üretimi ve sanayi kenti kimliği kazanır. ²

¹ Hüseyin KOCA: a.g.e. s.34

² Cumhuriyetin 50. yılında Zonguldak S.24

Zonguldak havzalı ve karaelmas gerçeği S.35-43

II. BEŞERİ DURUM ve EKONOMİK YAPI

A. BEŞERİ DURUM

a- İdari ve Sosyal Yapı

Dar bir sahil şeridinde uzanan Zonguldak taşkömürü havzasında, üretim çalışmaları ile kentleşme birlikte yürütülememiş ve 1934 yılında kentleşme için sınırlı bir alan tahsisinde bulunmuştur. Zamanla bu alan ihtiyacı karşılayamamış ve Zonguldak ilinde belirlenmiş alan dışında yerleşim başlamıştır. Gecekondu nitelikli bu yapılanma; tasman alanına maruz kalan yerlerde yaygınlaşmış, sağlıksız bir biçimde sürmüştür. İldeki mevcut merkez binaların %77.7'sinin tasmana uğrama ihtimali vardır.¹

Bu yanlış yerleşim Zonguldak yöresindeki ekonomik aktiviteleri de etkilemekte ve özellikle TTK' nın üretim planlamasında darboğazlar oluşturmaktadır. Kentleşme ile ilgili sorunlar 1970'li yılların başında Zonguldak Metropoliten Alan Planlaması çalışmaları başlatılarak çözülmeye çalışılmış, ancak uygulanamamıştır.

Bu çalışmanın esasını, Zonguldak ve yöresi için, sağlıklı bir şehirleşme planı hazırlanarak, mevcut sorunların çözülmesi, "insan-çevre-sanayi" ilişkisinin optimum düzeyde ve sağlıklı bir biçimde çözümü oluşturmaktadır.

Zonguldak ilinde nüfusun kır-kent birleşimine bakıldığında, kırsal nüfusun Merkez İlçe ve Kdz. Ereğli'de toplandığı görülmektedir.

b- Zonguldak'ta Doğum, İl içi ve İl Dışı Göçler

Doğum nüfus artışına etkili olmakla beraber nüfusun bugünkü düzeyine gelişinde kesin ve tek başına bir etken değildir. Çünkü il içi ve il dışı göçler de yörenin nüfusunu oldukça yoğun bir biçimde etkileyerek iniş ve çıkışlara neden olmaktadır.²

¹ S.S Zonguldak a.g.e S.59-61

Ülgen Oskay:Geçiş Dönemi Tipi Olarak Zonguldak Kömür Havzası Maden İşçisi (Zonguldak 1983) S. 8-

² Cumhuriyetin 50. yılında Zonguldak S.57

Karaelmas Ülkesi Zonguldak a.g.e. S.34

Bunlar genellikle kırsal bölgelerden endüstriyel bölgelere çalışmak için gelen erkek nüfuslardır. Çalışma süreleri sonunda kırsal bölgelere döndüklerinde veya tekrar çalışmak için endüstriyel bölgelere geldiklerinde kent nüfusunda geçici iniş ve çıkışlar olmaktadır.

Zonguldak diğer Karadeniz illerinden farklı olarak yoğun göç alan bir ildir. Bölgedeki ağır endüstri ve maden çıkarımı göç hareketlerinin sebebi olmaktadır. Buna karşılık il dışına olan göç hareketi de devam etmektedir. Zonguldak, Doğu Karadeniz Bölgesi'nin İstanbul'a ve Avrupa'ya olan göçünde bir ara basamak işlevi de görmektedir.

Zonguldak iline en fazla göç veren iller sırasıyla Trabzon, Kastamonu, Çankırı, Rize, Ordu, Artvin, Giresun, Bolu, Kars ve Gümüşhane'dir. İle gelen göçün önemli bir bölümü Zonguldak, Kozlu, Kilimli, Çatalağzı merkezlerine yerleşmektedir. Ancak bu yerleşme merkezlerine gelen göçün tamamını diğer illerden gelenler oluşturmamakta, Zonguldak'ın köylerinden gelen göç de bulunmaktadır.

Oldukça hareketli nüfusa sahip olan Zonguldak'ta kentleşme hareketi hızlıdır. 1950 yılında Zonguldak şehrinin nüfusu 100 kabul edilirse 1970'te 341'e çıkmıştır. Aynı sürede Türkiye'de şehir nüfusu 100 iken 1970'te 263 olmuştur. Diğer göze çarpan nokta da Zonguldak bölgesinde kırsal nüfusta görülen artış Türkiye kırsal nüfus artışına göre daha hızlı olmaktadır. 1950 yılı 100 kabul edilirse Türkiye kır nüfusu 1970 yılında 139, Zonguldak kır nüfusu 145 olmuştur.¹

Maalesef ilde yerleşme hiç de düzenli değildir. Topografik koşullar, yol özellikleri, tarım imkanları, endüstri ve ticari faaliyetler bu düzenin en önemli etkenleridir. Meselâ tarıma elverişli alanlarda, eğimin yaşamaya imkân sağladığı alanlarda ormanlık yörelerde, kömür yatakları ve endüstriyel kuruluşların çevrelerinde yoğunlaşan hayat, bu etkenlerin zayıfladığı yerlerde yerleşmelerin seyrek ya da yok olduğu gözlenir.

Zonguldak Ekonomisi İçin Kalkınma Model Önerisi a.g.e. S.19-21

Zonguldak Havzası Karaelmas Gerçeği S.45-72

¹ Oskay ÜLGİN: a.g.e., 62

Ülkedeki ağır endüstrinin toplandığı il olan Zonguldak'ta ülkenin en önemli kömür madeni yatakları ve iki demir çelik fabrikası yer aldığı halde, yerleşme düzeninin dağınık olmasının yanı sıra, yerleşme deseni de endüstriyellemiş bir yerleşme düzeni değildir. Bu duruma yol açan sebeplerinden biri de gecekonduculuk olgusudur. Bölgenin kömürden ötürü işçi çeken durumunun yanı sıra kömürlerin işletilmesinden doğan konut yapamama sorunu gecekondu sorununu ortaya çıkarmıştır. Şöyle ki, Zonguldak ve yöresi, düzenli bir yerleşmeyi önleyecek ölçüde dağlık tepeliktir. Bu dağların altı da çok derinliklere inen kömür damarlarıyla dolu olup, sürekli olarak yeni galeriler açılmaktadır. Galeriler açıldıkça üstten çöküntüler ve kaymalar olmaktadır. Buna bağlı olarak ta binalar zelzele görmüş gibi zarar görmektedir. Buna karşın, maden işçileri Ereğli Kömür İşletmeleri (EKİ) konut sağlayamadığı için, iki üç günde dağlara boş buldukları her yere gecekondu yapmaktadır. Özetle EKİ'nin var olan işçilerine konut sağlayamaması çevreden gelen işçilerin iş yerine yakın yerlerde yerleşmek istemeleri kentte düzenli olmayan yerleşmelere ve özellikle gecekonduculuğa yol açmaktadır.

Bu çerçevede içinde gecekonduda oturan nüfus, bölge kentsel nüfusunun %29'udur. Gecekondular toplam konut sayısının %35'idir. Merkezde ise bu oran %50'dir, gecekondu halkının çoğunluğunu ise EKİ işçileri oluşturmakta, Karabük ve Ereğli işçileri de EKİ işçilerinden sonra gelmektedir.

Yerleşim deseninin yarı şehir, yarı kırsal olmasının diğer nedenleri ildeki büyük endüstri gelirinin il dışına kaçması rotatif işçi politikası ile verimin tarımda da düşük olması, nüfusun kentlerde devamlı birikmemesi, tarımda verimin düşük olmasına ek olarak toprağın çok bölünmüş ve tarımdan gelen gelirin büyük bir yatırıma dönememesidir. Bu durumda ilde endüstri yığılmasına karşılık kentleşme daha yavaş olmaktadır.

Biraz önce de belirttiğimiz gibi, şehir merkezleri doğal yapının imkan sağladığı tarıma elverişli yörelere doğal kaynakların çevresine, yol bağlantılarının düğümlendiği noktalara ve önemli endüstri yerleşmelerinin çatıştığı bölgelere bağlı olarak oluşmuştur. Zonguldak sosyo-ekonomik ve

kültürel yapıda aynı paralellikte gelişmemiştir. Merkezde yoğun sosyal hareketlilik görülmez; anonim ilişkiler gelişmemiş boş zaman faaliyetleri yetersiz ve fazla örgütlenmemiş, yöreye özel değer yargıları yerleşmemiştir.

Özellikle yüz yüze ilişkilerin etkin olması, kitle haberleşme araçlarının yavaş gelişmesine yol açmaktadır. Bu nedenler toplumsal yaşantının yavaş örgütlenmesinde somutlaşmaktadır. Ayrıca ticari alanda gelişme ve özelleşme söz konusu değildir. Bölgede ticaret anlayışı , yalnızca yakın ilçeler için tarımsal ürün toplama ve dağıtma , toptan ticaret, servis ve onarım görevleri şeklindedir.

Bölgede en can alıcı noktalar, perakende ve toptan ticaret faaliyetlerinin toplandığı yörelerdir. Ancak ticaret alanında farklılaşmanın çok düşük düzeyde olduğu göze çarptığı gibi, ayrıca ticaretle uğraşan kişi veya örgütler farklı işlevler de yüklenmektedir. Örneğin, bir manifaturacı, ya da perakendeci aynı zamanda ve aynı işyeri içinde emlakçılık, kerestecilik, nakliyecilik gibi işlevler içine girebilmektedir.

Boş zaman değerlendirmesi açısından kahvehaneler dışında önemli bir faktör yoktur. Bu nedenle örneğin kahvehaneler de değişen sosyo-ekonomik koşullar doğrultusunda henüz daha yeterince gelişmemiş bazı kurumların işlevini yüklenmiştir. Böylece kahvehaneler yalnız eğlence ve dinlenme merkezleri olarak kalmamışlar bundan da öte, özellikle köylerden gelenlere iş ve işçi bulma kurumu, haberleşme, banka ya da diğer ticari faaliyet ve alışveriş merkezi ve otel fonksiyonlarını da yüklenmiştir.

c- Etnik Yapı

Zonguldak ve çevresinde yerleşmiş Ermeni ve Rum asıllı azınlıkların, 1860 ile 1910 yılları arasında nüfuslarında artış görülmesine rağmen Lozan Antlaşması ile bu yörelerden ya ülkeyi terk ettikleri veya İstanbul'a yerleştikleri çeşitli tarih kaynaklarında belirtilmiştir. Derleme yaptığımız kaynak kişilerin ifadeleri de bu şekildedir.

Ereğli'de genel olarak bir "Türkmen Beyi" diye gösterilen Şemseddin Yaman CANDAR'ı yalnız Amasra tarihi Hüseyin Hüsameddin, yararlandığı kaynağı da göstermeksizin Alayuntlu Türkmen Aşiretine bağlamıştır. Bu

yazara göre Candaroğulları ailesi, asıl Arslan bey adlı bir beyden Arslan Bey'de Alayuntlu Türkmen Oymağından gelmektedir. Bunun dışında, Zeynep Korkmaz'ın Bartın ve Yöresi Ağızlarında tespit etmiş olduğu "Türkmen dil özelliklerini canlı bir şekilde devam ettiregelmiş olması. Candaroğulları devrinde Bartın ve yöresi kesimlerine yoğun Türkmen unsurlarının yerleştiğini" belirtmektedir. Bunların kısmen Candaroğulları'ndan önceki devirde gelmiş olabilecekleri gibi Bartın'ında ilçe halinde gelişip genişlemesine paralel olarak Eflâni, Safranbolu, Ulus bölgelerinden daha sonra Osmanlılar devrinde de gelmiş olabilirler.

XVI. ve XVII. Yüzyıla ait arşiv defterlerindeki kayıtlardan ve köy adlarından, Kastamonu ve yöresine Alayuntlu'lardan başka Avşar, Kınık, Yıva, Kara-evlû, Çavundur, Cebellü, Evciler, Eymür, Eriklü, Kozanlı, Dodurga, Çepni gibi Türkmen oymaklarının da geldiği anlaşılmaktadır.

İbrahim Oral "Alaplı" adlı eserinde Kılçak köyüne Kıpçak Türklerinin yerleştiğini söylemekle beraber belgelere dayandıramaz. Yalnız bu köylülerin kıpçak Türklerine fiziken çok benzediklerini iddia eder.¹

Zonguldak ve çevresi, ülkede en az İstanbul, İzmir, Ankara gibi üç büyük şehir kadar kozmopolit bir yapıya sahiptir. Birinci bölümde belirttiğimiz tarihi süreç içindeki yerleşim özelliğinden öte cumhuriyetle birlikte, madenin ülke çapında sağladığı iş potansiyeli bu kozmopolit ortamı sağlamıştır. Oskay Ülgen'in² 1983 yılında yaptığı istatistiki araştırma hemen hemen bugünde geçerlidir.

Madencilerin Doğum Yerlerine Göre Dağılımı

	<u>Vardiyalı</u>	<u>Daimi</u>
Merkez	6	7
Çaycuma ve Devrek	39	8
Bartın ve Ulus	13	2
Ereğli	-	9
Karabük ve Safranbolu	3	1

¹ Yrd. Doç. Dr. Mehmet Emin EREN: *Zonguldak-Bartın- Karabük İlleri Ağızları* (Ankara 1997)

² Oskay ÜLGEN: a.g.e., 85

Karadeniz Bölgesi	-	9
Doğu, Batı ve İç Anadolu (M)	1	11
Doğu, Batı ve İç Anadolu (Köy)	60	28

Tabloda görüldüğü gibi genelde, madencilerin % 84.05 'inin coğrafi yöre olarak doğum yeri Zonguldak ve Zonguldak ilinin çeşitli ilçe köyleri %15.95'ininki ise (ki bunlar daimi işçi) Karadeniz (Zonguldak ili hariç) Doğu, Batı ve İç Anadolu bölgeleridir. Vardiyalı işçilerin tümünün doğum yeri Zonguldak ilinin sınırları içinde olmasına rağmen, daimi işçilerin %41.94'ünün doğum yeri Zonguldak ili sınırları içinde kalmakta ve %58.06'sı ise ülkenin diğer bölge illeri (Kars, Malatya, Sinop, Trabzon, Kütahya, Elazığ, Van) arasında bir dağılım göstermektedir. Tablonun ikinci bölümü ise madencilerin % 6.30'u hariç % 93.61'inin idari yöre olarak doğum yerinin Zonguldak ilinin ve diğer coğrafi bölge illerinin köyleri olduğunu açık bir biçimde yansıtmaktadır. Böylece genelde Zonguldak ili köylerinin madencilerin doğum yeri ve dolayısıyla geldikleri yöre olması, aynı zamanda Havza'nın işgücü kaynağını ve bu işgücünün kırsal niteliğini de belirlemektedir.

Zonguldak'ta göç sadece ülke içi değil, ülke dışı olarak da yoğunudur. 1960'lı yıllardan sonra ülke genelinde görülen Almanya işçisinin büyük bir kesimi Zonguldak'tan çıkmıştır. Son yıllarda Almanya'nın yanı sıra Avrupa'nın diğer ülkelerini ve Amerika'ya eğitim, iş imkanı gibi sebeplerden göçte artışta söz konusudur.

Bu etnik yapı ve Zonguldak merkezin çok genç bir şehir oluşu, adet ve törelerde köklü bir geçmişi gösterememektedir. Bugün için yaygın olan adet ve töreler, başta Doğu Karadeniz olmak üzere Anadolu'dan gelen kültürle yoğrulmuş vaziyettedir. Tez çalışması sırasında yaptığımız derlemeleri büyük bir hassasiyetle elemeye tabi tutup, kaynak kişileri itina ile seçerek mümkün olduğu kadar doğru bir çalışma çıkarmayı amaçladık.

B. EKONOMİK YAPI

Zonguldak ili, endüstri kuruluşları ve maden yatakları nedeniyle, ülkenin başka yörelerinde rastlanmayan bir özellik gösterir. Bu da madende izlenen rotatif işçi politikasının sonucudur. İlde gerek madenden, gerekse

tarımdan elde edilen gelir, tek başına kalabalık kırsal aileyi geçindirmeye yetmediği için, işçiler her iki geliri birleştirme yoluna gitmişlerdir. İşçiler yılda ancak belli süre madende çalışarak gelirlerini pekiştirmektedirler. İlin bu sosyal hareketliliğinde E.K.İ. 'den başka, Karabük ve Karadeniz Ereğli Demir Çelik endüstrisi, Çaycuma Kağıt Fabrikası, Bartın Çimento Fabrikası, Filyos Tuğla Fabrikası Çatalağzı Elektrik İşletmesi gibi kuruluşlar da etkin rol oynamaktadır.¹

Ülkemizin “kok” özelliğindeki tek taşkömürü havzasına sahip olan Zonguldak, “Karaelmas” sözcüğüyle özdeşleşmiştir. Halk tarafından “kara taş”, “yanar taş”, “yanan taş”, “yanar nesne” gibi kömüre verilen mahalli isimler, onların hayatında çok önemli yer aldığını gösterir.

Kömürün 1829'da bulunup, 1848 yılında üretime başlamasından bu yana “Taşkömürü üretimi-Madencilik sektörü” ilin tek ve egemen sektörü olmuş, kentteki tüm fonksiyonlar kömüre göre biçimlenmiştir.²

Havza'da üretilen kömürün alt ısı değeri 7000 kaloridir. Sektörün en büyük girişimcisi Türkiye Taşkömürü Kurumu Genel Müdürlüğü (TTK) olup, kurumun Kozlu, Üzülmaz, Karadon işletmelerinde (üretim bölgeleri) 1997 yılı kayıtlarına göre 2.5 milyon ton satılabilir kömür üretilmektedir.

Endüstrileşmenin temel girdisi olan kömür üretimi ve kömüre dayalı yatırımların ilde zamanla yoğunlaşması, beraberinde enerji (Çatalağzı Termik Santrali), demir çelik (Kdz. Ereğli Erdemir Fabrikası), ateş tuğlası (Filyos Ateş Tuğla Fabrikası), kereste (Devrek) ve kağıt (SEKA Çaycuma Kağıt Fabrikası) gibi sektörlerin yörede yine devlet eliyle yapılanmasına yol açmıştır.

Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğünce yapılan araştırma ve sondajlar sonucu, il topraklarının alüminyum, boksit, manganez, barit, dolomit, karsit, kalker, şiferton yönünden de yoğun olduğu tespit edilmiştir.

11.05.1960'da özel bir yasayla anonim şirket statüsünde kurulan Ereğli Demir-Çelik Fabrikası (Erdemir), ülkemizin tek entegre yassı çelik

¹Cumhuriyetin 50. yılında Zonguldak S.283-289

Zonguldak Ekonomisi İçin Kalkınma ve Model Önerisi S.27-49

² Hüseyin KOCA: a.g.e.; Hasan ATAMAN: a.g.e.; Necdet SAKAOĞLU: a.g.e.; Mübeccel KIRAY: a.g.e.; Karaelmas Diyarı Zonguldak: S.S. *Zonguldak Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi (Zonguldak)* ; Zonguldak: a.g.e. Yrd. Doç. Dr.Mustafa CANBAZ; Yrd. Doç. Dr. Cengiz TORAMAN: a.g.e S.65-67

üreten tesisidir. Erdemir 1995 yılında ürettiği 1.633.000 ton yassı çeliğin 160.000 tonunu ihraç etmiştir.

1966 yılında açılan SEKA Çaycuma Kağıt Fabrikası, 1995 yılında 65.000 ton kağıt, 62.000 tonda selüloz, 1949'da üretime geçen Filyos Ateş Tuğla Fabrikası da yılda 44.000 ton ateş tuğlası üretmektedir.

Ayrıca Merkez' de un, Alaplı' da iplik ve ağır tonajlı gemi yapımcılığı; Çaycuma'da tuğla, kiremit, yem, un, yoğurt-peynir, konserve; Devrek'te orman ürünleri, yonga-sunta, mermer, lastik çivi; Gökçebey' de ayçiçek yağı, un, seramik yapı elemanları, panel radyatör; Kdz. Ereğli'de konserve, çimento, profil boru fabrikaları yöreye finans sağlayan yatırımlardır.

Son yıllarda ilin coğrafi ve ekonomik anlamda küçülmesiyle 1990'da "Kalkınmada İkinci Derecede Öncelikli İl", 1991 yılında da "Kalkınmada Birinci Derecede İl" olan Zonguldak'ta, Çaycuma, Alaplı ve Kdz. Ereğli'de organize bölgesi inşa edilmektedir.

İl topraklarının %52'si orman, %28'i tarım arazisi, %20'si de çayır ve meradır.

180.000 hektarlık bir alanı içeren ormanların %94'ü koruluk, %6'sı baltalıktır.

Tarım arazilerinin 4.464 hektarı sulanabilir niteliktedir. Ancak topografyanın eğimli, arazinin küçük parçalı oluşu tahıl tarımını olumsuz etkilemiş, mevsimlik sebze ve meyve üretimini öne çıkarmıştır. Buğday, mısır, arpa gibi tahıl üretimi yanı sıra, baklagil, lahana (karamancar) ıspanak, pırasa, pazı, biber, fındık, ceviz, çilek, elma, armut, erik, kiraz, kivi yetiştirilmektedir.

Ayrıca Kdz. Ereğli'de Osmanlı Çileği, Kestane (kuzu kestanesi), kızılçık (kiren), ıhlamur, mantar yörenin doğal ürünleridir.

Büyükbaş, küçükbaş ve kümes hayvanı yetiştiriciliği daha çok Çaycuma (özellikle manda), Devrek (keçi), Gökçebey ve Alaplı ilçeleri kırsal kesiminde yaygındır.

Kuzey ve batıdan denizle çevrili il topraklarında akarsular yönünden de yoğun olan yörenin zengin su ürünlerine sahip olmasını sağlamıştır. Akarsularda alabalık, karabalık, sazan; denizde istavrit, mezgit, tırsi, hamsi,

palamut, lüfer, kefal ve özellikle Hisarönü kıyılarında kalkan ve barbunya gibi balıklar avlanmaktadır. Ancak artan yoğun kara, deniz kirliliği ve bilinçsiz avlanma (trol, radarla avcılık) çok sayıda balık türünün yok olmasına neden olmuştur.

Son yıllarda gelişen kültür balıkçılığı yanı sıra 1995 yılından beri seracılık (kivi, kiraz, ceviz), arıcılık süt ve besi ineği yetiştiriciliği projeleri olumlu sonuçlar vermeye başlamıştır.

İlin önemli dış satımını, kereste, kraft kağıdı, seramik ürünleri, tuğla, kiremit, çimento, saç, boru, profil, sunta, kontraplak, panel radyatör, ıhlamur, salyangoz, doğal mantar; dış alımını ise kamu ve özel kuruluşlarının yatırım malları, fabrika makinelerinin aksamı, kütük demir, demir cevheri, taşkömürü oluşturmaktadır.

Geçmişte bilhassa, kurtuluş savaşı akabinde yoksulluk had safada yaşanmıştır. Temel geçim kaynaklarından birisi olan kerstecilik bile ekonomik sıkıntılar yüzünden rahat yapılamamıştır. Mesela Devrek Yağmurca köyünden kütüklerin dere yoluyla nakledildiği bir kış gününde kayalığa takılan bir kütüğü, köylü bir kaşık bal karşılığında derenin soğuk suyuna çıplak girerek kurtarır. Buna muhtaçtır. Yine aynı yıllarda mısır koçanı dahi gıda maddesi olarak kullanılmıştır.

TARIM VE HAYVANCILIK

Zonguldak, Bartın ve çevresinde arazi durumu tarıma elverişli değildir. Madencilikinde etkisiyle tarım ve hayvancılık fazla gelişmemiştir. Yörede madencilik başlanmasıyla birlikte sanayi bitkilerinin ekim ve dikimine yasak getirilmiştir. Buna rağmen her evin önü hanenin yıllık geçimini karşılayacak kadar geniş bahçelere sahiptir. Bahçecilik olarak, salatalık, soğan, marul, lahana (daha çok mancar adı verilen kara lahana), pırasa, ıspanak, domates, biber, patlıcan, bamya, kabak, karnabahar, gibi tarım bitkileri yaygındır. Var olan geniş araziler de ise sonbahar ve kış buğdaygiller, yazın ise mısır ekilir. Buğdaygillerden yaygın olanlar, buğday; mısır, arpa, yulaf, çavdar, darı, pirinç, baklagillerden fasulye, bakla, bezelyedir. Meyve yörede yetişen meyve çeşitleri de oldukça çoktur. Bunların başında çilek, incir, üzüm,

findık, kestane, ceviz, elma, armut, erik, şeftali, kiraz, vişne, ayva, dut gelir. Ayçiçeği, keten, kenevir, patates de geçim kaynaklarının içindedir. Bu ürünlerin pazarlamasını pazarlarda kadınlar yapmaktadır.¹Zonguldak'ta büyükbaş,küçükbaş ve kümes hayvanı yetiştiriciliği daha çok Çaycuma (özellikle manda), Devrek (keçi), Gökçebey ve Alaplı ilçeleri kırsal kesiminde yaygındır.

¹ Yrd. Doç. Dr. Mustafa CANBAZ ; Yrd. Doç. Dr. Cengiz TORAMAN: *Zonguldak Ekonomisi İçin Kalkınma Model Önerisi* (Zonguldak 2001) 44-45.

II. BÖLÜM: GEÇİŞ DÖNEMLERİ

A- Doğum

a- Hamilelik ve Doğum Öncesi Hazırlıklar

Hamile kadın için özel bir ihtimam yoktur. Hatta doğum gününe kadar tarla, bahçe ve her türlü ev işinde çalışır.¹ Hamile kadın tavşan, yılan gibi hayvanlara ve benzeri çirkin canlılara baktırılmaz. Ayrıca Zonguldak merkezde ise bu adet "hamile kadın pis insana baktırılmaz" şeklinde devam ettirilmektedir. Zonguldak merkezde, hamile kadınlar yüzleri çillenmesin diye saçlarını yüzlerine sürme inancı vardır. Nar ve ciğere dokunulmamasına dikkat edilir. Bebeğin cinsiyetini anlamak için hamile kadından habersiz, iki ayrı minderden birine makas diğerine bıçak konulur. Hamile kadın bıçak olan mindere oturursa erkek, makas olan mindere oturursa kız olacağına inanılır. Bebek ve beşik hazırlıkları iki ve üç nesil öncesinde çok özel şeyler değildir. Bunu da babanın ailesiyle birlikte oturmasından dolayı babaanne hazırlar.

Beşik hazırlıkları şunlardır; Tahta beşik, keten sapından doldurulmuş yatak (pişiği önlediğine inanılır) Zonguldak merkezde ise bu yatak çavdar sapından yapılır, kız çocukları için sübek, erkek çocuklar için havruz-yellik (idrarlar için) ve bağırdağ (bebeği bağlamaya yarayan bez) hazırlanır. Beşik hazırlığında Gökçebeyin Alancık köyünde beşik hazırlığı olarak sübek ve yellik yapılır. Zıbın, iç gömlek, kol bezi gibi bebek giysileri de ailenin eskimiş şalvar ve elbiselerinden dikilir. Zonguldak'ta nazarlık olarak kedi köpek tüyünden bebek için muska yapılır. Devrek Yağmurca'da at nalı, teneke parçası, tavuk pisiği bir beze sarılıp dikilir. Buna "pala" denir. Ve beşiğe bağlanır. Arıt Belediyesi Aydınlar köyünde ise doğacak bebeğin nazardan korunması için nazar boncuğu veya avu tasmaı temin edilir.(Avu çalıya benzer bir ot cinsidir: Bir dalın kabuğu soyulup halka şeklinde bir nazarlık yapılır. Bu da bebeğin yakasına takılır.)²

¹ Hamile kadın yılan, tavşan gibi hayvanlara ve benzeri çirkin canlılara baktırılmaz.

² Zonguldak Merkez; Songül AKIN yaş 31, Devrek Yağmurca Köyü; Azize Şallı yaş 78, Arıt Aydınlar köyü; Hayriye Öztekneci yaş 48, Gökçebey Alancık; Zehra KARAOĞLU yaş 51.

b- Doğum ve Lohusalık

Eskiden doğumlara ebeler veya tecrübeli yaşlı kadınlar çağrılır. Doğum sonrasında anne için özel bir besin yoktur. Sütü bol olsun diye bol şekerli şerbet veya hoşaf verilir ve mısır çorbası yedirilir. Ayrıca Zonguldak merkezde oturanlar loğusa kadına şerbet ve pekmez içirilir. Evdeki her zamanki yemekler aynı zamanda loğusa yemeğidir. Beycuma Kahvecioğlu köyünde loğusa kadın soğuk su içmez ve elma yemez. Doğumdan hemen sonra helva ve yumurta yedirilir. Zonguldak merkezde ise nefis çekecek yemekler, konu komşu tarafından loğusa kadına yedirilir. Doğum öncesinde ve sonrasında anne sakatat, bilhassa ciğer yer.

Bebek doğduğu anda ahırdaki mallardan biri bebeğe bağışlanır. Bazı köylerde bir, bazı köylerde üç ezan vakti bebeğe süt verilmez bazı köylerde ise bebek doğar doğmaz emzirilir. Gökçebeyin Tefen köyünde bebeğe üç ezan vakti annenin sütü emzirilmez. Doğumdan hemen sonra vakit geçirilmeden bebeğe kararlaştırılan ad ailenin büyüğü genellikle dede tarafından kibleye dönülerek ezan okuyup üç kere kulağına seslenilerek adı söylenir. Bebeğin adına kara vermeden önce akşamdan bahçede ekili pırasadan ikisi aynı boyda kesilir. Her bir isim için pırasalara niyetlenilir. Sabahleyin hangisi daha fazla uzamışsa ona niyetlenilen isim çocuğa verilir. Çaycuma Kahvecioğlu'nda bu adet üç pırasayla üç gün süreyle yapılır. Şimdi kalkmış olan bir de göbek ismi vardır. Bebek için doğar doğmaz nişastalı mama yapılır. Mısır unu ekmeği şekerle ağızda çiğnenip tülbentin arasında bebeğe verilir. Buna sormuk yada koşalak denir. Kırk içinde bebek ve anne bir başka loğusa ve bebeğiyle görüştürülmez. Buna kırk basması denir. Tesadüfen böyle bir şey olursa loğusa kadınlar bir biriyle iğne değişir ve yakalarına takarlar. Al basması yoktur. Birkaç kişi bunu duyduğunu söylemiştir. Al basmasının yada kara basmasının buradaki karşılığı sübyen perisidir. Zonguldak merkezde Songül AKIN hanım sübyan perisine uğradığını söyler. Sübyan perisi için muska yazarlar.(Muskada ayetel kürsi ve nazar duaları yazılır) .Kırklanıncaya kadar loğusa kadın bunu üzerinde taşır. Ereğli Merkezde Muazzez hanım al basmasının bilindiğini, tedbir olarak ta muska ve süpürge teli kullanıldığını söyler. Gökçebey Tefen' dede aynı

şekildedir. Ayrıca bebek dünyaya geldiği zaman sarılığa karşı korunması için bebeğin üzerine sarı yazma örtülür. Bebek doğduğu anda ahırdaki mallardan biri bebeğe bağışlanır. Bazı köylerde bir bazılarında ise üç ezan vakti bebeğe süt verilmez. Bazı köylerde ise bebek doğar doğmaz emzirilir. Gökçebey Tepeden köyünde bebeğin göbeği düştükten sonra göbeğinin düzgün olması için üstüne para bastırılır. Arıt Belediyesinin Aydınlar köyünde ise çocuğun göbeği göbek bağı ile bağlanır. Göbek kolay düşsün diye ağaç küfü yada kilim altındaki toz serpilir, düşen göbek kuran veya bir kitap arasına konulur veya caminin ya da okulun damına atılır, kümese koyma adeti de vardır. Hosunlar köyünde düşen göbek beze sarılır ve sandığa konulur. Gökçebeyin Alancık köyünde ise belirgin bir göbek adeti yoktur. Gökçebey Karahatipler köyünde çocuğun gözü dışarıda olmasın diye göbek beşiğe asılır. Dervek Yağmurca köyünde erkek çocuğun göbeği "saban"a, kız çocuğun göbeği ise "ağırsak", "örek", "iğ"e bağlanır. ¹

c- Kırklama

Bebek hemen hemen bütün köy ve merkezlerde her gün yıkanır. Arıt Belediyesinin Aydınlar köyünde kırk banyosuna yedi süpürge çöpü, para, altın , altın yüzük ve bahçedeki çitten peş peşe olan yedi kazıktan yedi kıymık alınıp suya atılır. Kırktan sonra evdeki her şey yıkanır. Bu adet Gökçebeyin Alancık köyünde de aynı şekilde devam etmekle birlikte kırkı çıkmayan bebeğe su verilmez. Yirmisi ve kırkı yapılır. Yirmisi pek önemsenmez. Kırk banyosu için bahçe çitindeki kırk kazıktan kırk kıymık alınıp suya katılır. Bebek Çaycuma Karalar köyünde köpek kafatasıyla su ölçülerek yıkanır. Kırk banyosunda annenin yakın arkadaşı veya aileden yaşıt bir gelin banyo yapılacak kazandaki suyun içine ayrıca bir maşrapadan kırk kaşık su döker, bazı köylerde annenin alyansı da bu suya katılır. Gökçebey Tefen köyünde kırk suyuna sadece altın gümüş yüzük konur. Zonguldak merkezde oturup

¹ Beycuma Kahvecioğluluköyü; Rabia Örenbaş yaş52 ,Zonguldak Merkez;Ayşe Özfidan yaş38, Gökçebey TefenKöyü; Hacer GÜNTEKİN yaş 69, Karahatipler Köyü; Zale Yılmaz yaş 70, Alancık; Zehra KARAOĞLU yaş 51,Ereğli Merkez;Muazzez Kuru yaş 65,Bartın Arıt Aydınlar;Ümmü Öztekneci yaş 75,Devrek Yağmurcaköyü; Şovet Şallı yaş 68.

aslen Bartın Kurucaşile Karaali köyünden Yeşim hanım kırk suyuna kısmeti açık olsun diye pirinç, nazar değmesin diye süpürge çöpü de koyulduğunu söyler. Suyu ise kaşıkla değil kevgirle ölçerler. Bu adetleri de anneannesinden duyup gördüğünü belirtir. Su üçe bölünür. Birisiyle anne abdest alır. Bir bölümü ile bebek yıkanır. Üçüncü kısmı ile gelinin lohusalığında gezdiği ev ve bahçeye serpilir. Kırk içindeki bebeğe ergenlik döneminde kıl çıkmaması için karınca veya sülük yumurtası sürülür. Kırkı çıkan bebek sokağa çıkartılabilir. Arıt Belediyesinin Aydınlar köyünde kırktan çıkan çocuk gezmeye götürülürken kundağına evden alınan ekmek parçası konur. Bebeğin ilk ziyaret ettiği evlerde kısmetli olması için yumurta ve ekmek parçası, uzun ömürlü olması için de kızsı saçına, erkekse çenesine un sürülür. Kırkı çıkmamış çocuğun bulunduğu eve et gelirse bebek o etin üstüne bastırılır. Kırklı bebeğin bulunduğu mahalleden cenaze çıkınca ve bebeğin kırkı karışınca mezbahaneden tartıya girmemiş et alınır ve bebek bu etin üstüne bastırılır. Sonra bu et pişirilerek ev halkına yedirilir. Ereğli Ortaköy' de kırka karışmış bebekler anneleri tarafından değiştirilir, bebeklerin ağzından salya alınıp birbirlerinin ağzına sürülür. Anne, bebeği ayağında sallır. Ereğli Merkezde kırklı bebek karışmışsa kırklı bebek değiştirilir. Anneler yakalarına çengelli iğne takarlar. Huysuzluk yapan bebeğe babasının pabucunun tersiyle ağzına vurulur.¹

d- Tırnak Kesme

Ereğli Ortaköy'de bebek altı aylık iken babanın cebinden para çektirilir. Bu para ile dul ve yetimlere simit alınır. Buna altı "aylık simidi" denir. İlk tırnak keserken babasının cebinden para çektirilir. Bu parayla diğer çocuklara hediye alınır. Böylece gözü tok ve hırsız olmaması sağlanır. Arıt Belediyesinin Aydınlar köyünde ise tırnak parasıyla bakır maşrapa alınır Gökçebeyin Tefen köyünde bebeğin dişleri güzel olsun diye ince elekten geçirilmiş su içirilir. Bebeğin dişi kaşınmaya başlayınca, dişi kuvvetli çıksın

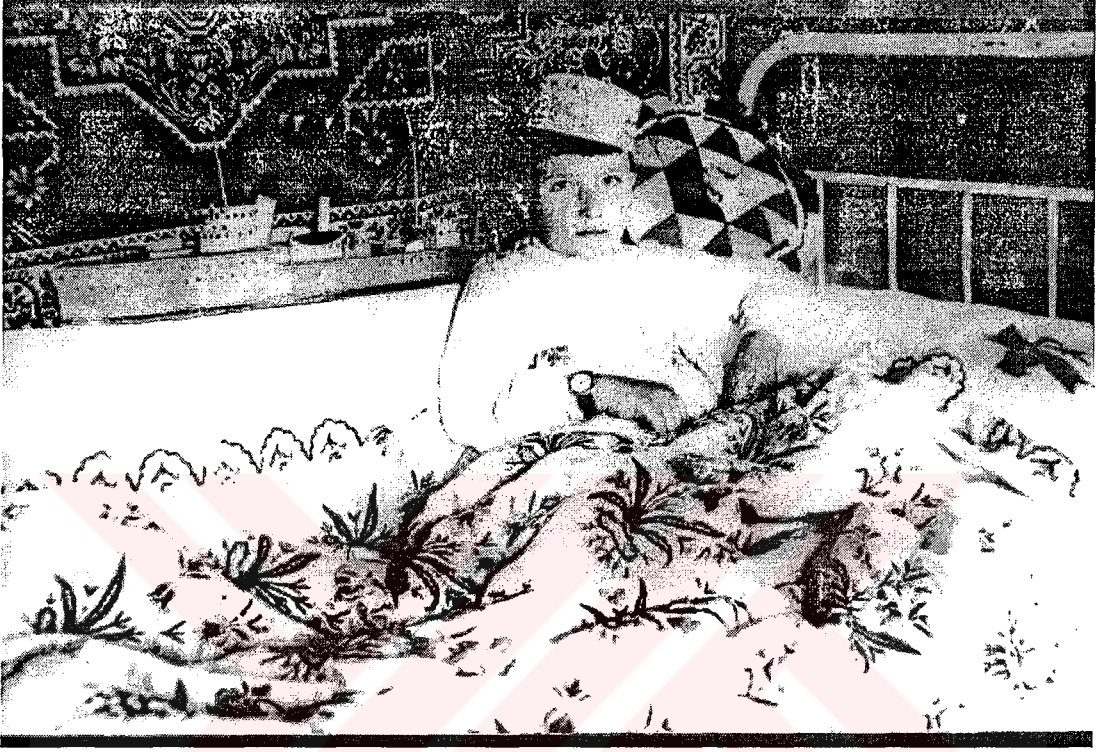
¹ Bartın Arıt Aydınlar Köyü; Fatma Öztekneci yaş 35, Gökçebey Alancık; Zehra KARAOĞLU yaş 51, Tefen köyü; Türkan Aydemir yaş 38, Çaycuma Karahanköyü; Zekiya Gün yaş 65, Zonguldak Merkez; Saadet-Çiftci yaş 54, Ereğli Merkez; Muazzez Kuru yaş 65.

diye eline pırasa kökü tutuşturulur. Bebeğin dişini ilk gören bebeğe beyaz bir giyecek hediye eder. Gökçebeyin Tefen köyünde çocuğun yürümesi için yapılan tahtaya dumak resmi konulabilir. Dumaktaki çocuk için “karganın bacağı hamur olsun çocuğumun bacağı demir olsun” denir. Gökçebey Tefende Bebeğin alını sivri olmasın diye başı tülbentle sıkılır.¹

¹ Ereğli Merkez;Muazzez Kuru yaş 65,Gökçebey Tefenköyü;Sönmez Aydemir yaş55.

B- SÜNNET

Bizim çalışmamızda sadece Ereğli Merkezde sünnet için tören yapıldığını tespit ettik. Faytonlarla sünnet çocuğu ve davetliler gezdirilip yemek yedirmekle sınırlı bu merasimde yemekten sonra mehter denilen köçek ekibi ile yapılan eğlence den başka herhangi bir adet ve gelenek söz konusu değildir. Diğer merkez ve köylerde ise sünnet köye uğrayan göçerlere rast geldikçe yapılır. Merasimi yoktur.¹

Çaycuma Karahan köyü, Gökçebey ve Tefen sünnet çocuğu ata bindirilir. Ve başına kep konulur. Köçekli ve yemekli olarak yapılan düğün bir gün sürer. Ayrıca bu daveti tavukla yapılır. Ereğli Ortaköy'de sünnet ve kirve adeti vardır. Kirve çocuğun bütün bir ömür boyu sorumluluğunu alır. Süslenmiş at ile sünnet çocuğu gezdirilir. Davetlilere yemek verilir.

¹ Ereğli Merkez;Recep Gemici yaş 70,Ereğli Ortaköy;Kadir Havlucu yaş 43,Çaycuma Karahan;Behcet Kıvırcık yaş 50,Gökçebey Tefen;Kenan Aydemir yaş 41.

C- ASKERLİK

İki ve üç nesil öncesinde Askerlik için herhangi bir merasim yapılmamış, adet ve gelenek uygulanmamıştır. Sofulu köyünde sadece askerlerin yakınları köyden uzaklaşınca kadar yolu gören bir tepeden bakıp el sallamışlardır.¹

Şimdi ise asker, askere gitmeden önce akrabalarını dolaşır ve akrabaları tarafından kişiye harçlık verilir. Asker köy meydanından davul ve zurna ile uğurlanır. Ancak Ereğli'de bu uğurlama salavatla olur. Yöre halkı genel olarak asker dönüşünde kurban keser ve mevlüt okutur.

¹ Alaplı Sofular;Muhtar Şevki yener yaş 50,Ereğli Merkez;İbrahim Karahan yaş 57.

Ç- EVLENME

a- Kız Beğenme ve Karar Verme

Askerden dönen genç için aile “münasip” bir aday düşünür. Şayet aile bu girişiminde geç kalırsa genç babasının pabucunu merdiven basamağına çiviler. Alaplının Sofular köyünde ise 30-35 sene evvelinde çatıya şişe dikme adetinin olduğu de söylenmiştir. Gelin adayı için önemli vasıflar güçlü, kuvvetli, becerikli, itaatkar olmasıdır. Yani eşinden çok kayıncı ve kayıncı için uygun şartlar ön plandadır. Damat adayı için en önemli vasıf da malının ve mülkünün çok olmasıdır. Damadın karakteri veya işinin olup olmaması ve benzeri kriterlere bakılmaz.¹

Bir evde gelinlik kızın olup olmadığını gelinlik çağda kız olduğunu belirtmek için Alaplı Sofullar ve Gökçebey Namazlık köylerinde dam üstünde şişe dikilme adeti olduğunu ve adetin uzun zamandır kullanılmadığı söylenir.

b- Kız İsteme

Gelin adayına karar verildikten sonra oğlanın babası annesi akrabalarından itibarlı olanlar (amca, dayı, hala, teyze) bazen de kızın yakınlarından sözü geçen biri ile gidilir. Hiçbir ilçe ve köyde bu iş için din adamı çağrılmaz. Ama bazı köylerde muhtar tercih edilir. Kız evine giderken Sapça köyünde çay ve şeker Devrek, Çaycuma köylerinde iki yada üç adet serme Ereğli ve Bartın taraflarında nişastalı helva götürülür. Genelde sözü oğlanın babası konuşur. Devrek Yağmurca köyünde “ iyi laf eden biri” kızın babasının önüne diz çöker. Allah'ın emri Peygamberin kavli ile “Hasa â bizim ıŝâ geçinmek için istiyoz. “ Allah'â şükür yer yurt vâ. “Öküzüm inemde va. Bülüsüy biz de eyi kişileden yüzdü” der. “Sen bu işe ne diyy” diye sora. Ne deyey;? “Benim gızda gayri hıralandı, İşte tarlayı bağıçayı o yapa”deyi, gız buvası gızını medede. E, bizde onuy üçün geldik! der düvürcü. “Düşün daşın, dargınlık, baygınlık olmasın” deyi şey ede. O vakit gızıy buvası naz ede. İŝde böyledür der. Olan buvası “ yavû vercesey veryon de, sa istedüvyü gadarı süt’ hakğı vürün, yoksakı biriŝe balta atdın mı sözüüm olmalı der.

¹ Alaplı Sofular; Nermin Canseven yaş 45, Gökçebey Namazgahköyü; Nahide Kapan yaş 67.

“E,artık sa üç gün musade. Türkü inat yıkamış, Osmannıyı at yıkamış, yükü vörün dengi vemen, para üçünde merak etme “der.

Kız tarafı düşüneneğini söyler çoğunlukla kız istemeye en az üç kere, Gökçebey Bodaç köyünde en fazla iki kere kız istemeye gidilir. Kız evi “verimkâr” değilse getirilen kapıdan çıkarken ellerine geri verilir. Kız istemeye son gidişte başlık parası ve yapılacak alışveriş listesi konuşulur. Kız için pazen veya divitin gibi kumaşlardan elbiselik. Yayı işlemek için kumaş. İç çamaşır, ayakkabı gibi ihtiyaçların temin edilmesi istenir. Oğlan evinin maddi durumuna da göre de takı istenir. Takıda en önemli unsur bileziktir. Bileziğin yanı sıra küpe, yüzük ve gerdanlıkta aldırılır.¹

c- Düğün

Zonguldak' ın birçok köyünde evlenecek olan oğlanlar bu isteklerini çeşitli yollarla dile getirmektedirler. Yörenin genelinde erkek evlat, evlenmek istediğini babasının ayakkabısına çivi çakarak belirtir. Ereğli Ortaköyde ise

¹ Devrek Yağmurca;Arzu Altun yaş 32,Azize Şallı yaş78,Çaycuma Merkez;Halise Erdoğan yaş 68, Ereğli Merkez; Muazzez Kuru yaş 65, Bartın Merkez; Elmas Ermeği yaş 48.

annesinin ayakkabısının içine saman doldurarak. Aile reisi çocuğun evlenme isteğini anladıktan sonra ailece gelin adayı belirlenir.

Gelin adayına karar verildikten sonra oğlanın babası annesi akrabalarından itibarlı olanlar (amca, dayı, hala, teyze) bazen de kızın yakınlarından sözü geçen biri ile gidilir. Hiçbir ilçe ve köyde bu iş için din adamı çağrılmaz. Ama bazı köylerde muhtar tercih edilir. Kız evine giderken Sapça köyünde çay ve şeker Devrek, Çaycuma köylerinde iki yada üç adet serme Ereğli ve Bartın taraflarında nişastalı helva, Beycuma köylerinde kesilmiş tavuk götürülür. Ancak Ereğli Ortaköy'de ise hiçbir şey götürülmez. Zonguldak merkezde çevre ilçe ve köylerden farklı olarak kızı istemeye giden kişi "işim rast gitsin" diye iç çamaşırlarını ters olarak giyer. Devrek' in Yağmurca köyünde dünürlük yapan, kız babasının önünde diz çöker ve besmele çekerek üç defa dünürlük yapar.

Kız istenirken, genelde sözü oğlanın babası konuşur. Devrek Yağmurca köyünde " iyi laf eden biri" kızın babasının önüne diz çöker. Allah'ın emri Peygamberin kavli ile "Hasa â bizim işâ geçinmek için istiyoz. " Allah'â şükür yer yurt vâ. "Öküzüm inemde va. Bülüsü biz de eyi kişileden yüzdü" der. "Sen bu işe ne diyiy" diye sora. Ne deyey;? "Benim gızda gayri hıralandı, İşte tarlayı bağçayı o yapa"deyi, gız buvası gızını medede. E, bizde onuy üçün geldik! der düvürcü. "Düşün daşın, dargınlık, baygınlık olmasın" deyi şey ede. O vakit gızıy buvası naz ede. İşte böyledür der. Olan buvası " yavû vercesey veryon de, sa istedüvüy gadarı sût' hakkı vürün, yoksakı br işe balta atdın mı sözüm olmalı der. "E, artık sa üç gün musade. Türkü inat yıkamış, Osmannıyı at yıkamış, yükü vörün dengi vemen, para üçünde merak etme" der. Yukarıdaki kızı isteme olayı direkt olarak yöre halkının ağzından derlenmiştir.

Kız tarafı düşünceğini söyler çoğunlukla kız istemeye en az üç kere, Gökçebey Bodaç köyünde en fazla iki kere kız istemeye gidilir. Zonguldak merkezde önce, cami arkasında kız babasının ağzı aranır. Kız istemeye giderken işin rast gitmesi için iç çamaşırı ters giyilir. Arıt Belediyesi Aydınlar köyünde kız istemeye, serme ekmek, mısır ekmeği, nişasta, çay ve şeker götürülür. Burada da dünür başı ortaya diz çöker. Çaycuma Kahvecioğlu'da

kabul edilecekse mendil verilir. Devrek Yağmurca' da dünür yere diz çöktükten sonra besmele çeker ve üç defa dileği tekrarlar. Ereğli merkezde ise dünürlere yemek verilir. Dünürlük yemekten sonra yapılır. Kız evi "verimkâr" değilse getirilen hediyeler kapıdan çıkarken ellerine geri verilir. Kız istemeye son gidişte başlık parası ve yapılacak alışveriş listesi konuşulur. Kız için pazen veya divitin gibi kumaşlardan elbiselik, yaygı işlemek için kumaş, iç çamaşır, ayakkabı gibi ihtiyaçların temin edilmesi istenir. Oğlan evinin maddi durumuna da göre de takı istenir. Takıda en önemli unsur bileziktir. Bileziğin yanı sıra küpe, yüzük ve gerdanlıkta aldırılır. Düğün ve nişan için yılın her hangi bir zamanı önemli değildir. Ama tercih yaz mevsimidir. Kendilerine göre uygun olan bir tarihte nişana karar verilir. Nişan merasiminde fazla adet yoktur. Genç kız en iyi elbiselerini giyer ve kadınların kendi aralarında eğlenmesiyle söz nişan karışımı bir törenle son bulur. Nişandan sonra birkaç ay içinde düğün tarihi belirlenir. Düğün davetiyesi serme ekmek, tavuk baklava dilimi ve basma parçalarıyla yapılır. Düğün günü cuma, cumartesi ve pazar veya perşembe, cuma, cumartesi olmak üzere üç gündür. Belirlenen tarih yaklaşıncı düğün hazırlıkları başlar.

Cuma günü damat evinde meytarlar toplanır. Cumartesi ve Pazar günü yapılan düğünde, hizmet edecek köy gençleri ve damadın arkadaşları toplanır. Ve hep beraber yer içerler. Cuma günü aynı zamanda kız evinde de kına gecesi yapılır. Kına gecesinde oğlan evinden gelen tatlı ve çerez dağıtılır. Kızın arkadaşları ile yakın çevreden kadınlar davet edilir. Kadınlar kendi aralarında çalıp söyleyerek oynarlar. Daha çok gelini ağlatmaya çalışırlar. Arıt Aydınlar köyünde kına yer döşeğinde yakılır. Gökçebey Karahatipler ve Ereğli merkezde kınayı gelinin bir eline kız, bir eline kadın yakar. Gökçebey Tefen'de Kına davul zurna ve köçekle yapılır, oğlan evinden ekmek ve helva yollanır. Gelinin başına al örtülür. Gelin kibleye doğru oturtulur, kına yakılırken kayınvalide gelinin avcuna para yada altın koyar. Kınadan sonra maniler söylenir. Gökçebey Karahatiplerde Gelin ve kaynana karşılıklı oynar. Kayınvalide üç kere düşer, Gelin kaldırır. Beycuma Karadere'de kına günü oğlan evi kına ekmeği serme yollar, gelin kına ekmeği getirenlerin elini öper "görümlük" adı verilen hediyeler alır.

Urba günü; Düğün ekseriye, cumartesi ve Pazar olmak üzere iki gün sürer. Cumartesi günü urba günüdür. Alaplı keften köyünde damat meydanda oturur mehter eşliğinde traş olunur traştan sonra mehter damadı evine kadar şenlikle getirir. Yanında iki erkek çocukla birlikte oturan damada hoca dua ederek kına yakar. Damat tarafı, O zamanlar araba olmadığından, semerli atlara urbalar yüklenir, köy halkı hep beraber kızın evine gider. Damatla beraber gelen düğün alayı kızın çeyizini alır, kız tarafı yine köylülerle beraber damat evine gelirler, çeyizleri teslim ederler. Artık urba teslim etme sona ermiştir. Düğün bundan sonra başlar. Tekrar düğün alayı kız evine gelir. Ereğli Ortaköy de evden çıkan gelin kız baba evinin ocağına tükürür. Bu gözüm arkada kalmadı, koca evine mutlu olmaya gidiyorum demektir. Ereğli merkezde de aynı adet vardır. Gelin hem ocağa tükürür hem de kapı arkasını tekmeler. Gelin evden çıkarken, Gökçebey Tefen' de erkek kardeşi geline üç kere kuşak bağlar Çaycuma Kahvecioğlunda aynı adet için kırmızı kuşak kullanılır. Hemen hemen bütün ilçe ve köylerde kayınpederden bahşiş almak için, gelinin ailesinden gençler ayakkabı saklama, kapı tutma, sandığa oturma adetleri vardır. Çaycuma Kahvecioğlunda aynı bahşiş adeti için gelin alayının önüne ip gerilir. Aynı köyde gelin almaya giden kayıncıvalide gelinle hiç konuşmaz ve oturmaz. Bunun sebebi de Gelinin tembel ve geveze olmamasıdır. Devrek Yağmurca' da ise urgan tutma adeti komşu evle gelin evi arasında yapılır. Gelin almaya gelen erkek evi kız evinin önüne on bir çıra diker. Burada damat gelini almaya gitmez. Ortalıkta görülmez. Gerdek anına kadar eve uğramaz. Gelini ata kadar babası veya erkek kardeşi veya aileden bir büyük bindirir. Düğün alayı hep beraber oğlan evine giderler. Düğüne genellikle kızın annesi gitmez. Oğlan evinin önüne gelen geline Ereğli Ortaköy' de attan inmeden ahırdaki mallardan biri bağışlanır. Attan indikten sonra koyun postuna basar, ibrikle su döker. Damatla beraber içeri girdiklerinde merdiven başında duran bir tas suyu da damat tekmeler. Sonra imam nikâhı kıyılır. Gökçebey Tefen de sadece posta bastırılır. Ateşin üstünden atlatılır. Gökçebey namazgah köyünde ise süpürge ile ateş süpürtülür ve bereketli olması için, atın önüne bir bakraç su dökülür. Gökçebey Aktarla köyünde de bahşiş için ip germe adeti

vardır.Gökçe bey dağdemirciler köyünde attan inen geline su bahracı süpürge ve kucağına bir bebek verilir.Eve girerken merdivende bir ateş yakılır gelin bu ateşin üstünden atlar. Arıt Belediyesi Aydınlarda gelini damatla erkek kardeşi indirir. Gelin eve girmeden önce elini tereyağına sürer ve evin dış kapısına sıvar. Bu adet Alaplı Sofular' da mutfak rafına sürülerek yapılır.Alaplı Çatak köyünde attan indikten sonra gelini bacağının arasından geçirir. Ereğli merkezde ise Gelin inince kayınvalide gelinin önünde postu sürüyerek kapıya kadar getirir, bu esnada gelin de ibrikle su döker. Gelin eve girer girmez ağzına şeker, kucağına da sağlıklı bir bebek verilir. Çaycuma Kahvecioğlun' da gelin içeri girerken iki kişinin tuttuğu ipin altından geçer. Bereket içinde dereye ekmek parçası atarlar. Beycuma Karadere' de ise gelinin önüne süpürge konur, gelin bunları savurur. Post konur postu yakar. Kaynana gelinin başından nohut şekeri atar, sonra gelinin önüne su dökülür. Gökçebey Karahatiplar de ise gelin erkek evine geldiğinde damat kaçır sadıç onu arar bulur getirir. Sonra gelini damat attan indirir. Nihayet misafirler ve kız tarafı oğlan evinde meytarla eğlenir kadınlarda kendi aralarında eğlence yaparlar.

Cumartesi günü akşamı, gece boyunca erkekler arasında süren meytarlı, yemekli içmeli düğün gecesine " darabul" denir. Darabula gelen davetliler, düğün evine tahmini 100-150 metre kala atılırlar ve yaylalar durup otururlar. Eğlenceden sonra Ereğli Ortaköy' de gerdekten önce akşam ile yarsı namazı arasında damadın arkadaşlarına ayrıca yemek verilir. Arıt Aydınlarda ise gelin ve kayınvalidenin karşılıklı oynaması düğün gecesinde olur. "Oh oh göremeyeceğim sandım gelini aldım " diyerek oynar ve gelin kaldırır. Gelin odasına girerken kapını eşiği süpürülür. Düğün gecesi Damat kız evine gider. Kayınvalide damada sahanda yumurta pişirir. Buna "hacet" yemeği denir. Yemekten sonra yumurta sahanını bir kaşık ve bardağı damat alır. Gökçebey Tefen' de düğün sofrasında gelinin önüne bir tas konur, gelen misafirler tasın içine para atarlar. Genel olarak damat arkadaşları tarafından yumruklanarak yatsı namazından sonra gerdeğe sokulur. Gerdek yemeği kız tarafından gelen tavuk, yumurta, baklava ve diğer yiyeceklerdir. Ertesi gün duvak yapılır. Arıt Aydınlar' da annesi hariç kız tarafı gelir. Ereğli Ortaköy' de

urba alışverişinde alınan mendilin içine gelin, kuru üzüm ve incir koyar ve kayınpedere ikram eder. Gökçebey Tefen' de gerdeğe girerken duvak yeniden kapanır. Damat yüz görümlüğü vererek açar. Duvak günü ise Gökçe bey demirciler gelin bereket için sabahleyin ilk iş olarak,bakraçla suya gider çeşmeye para koyar.Büyüklerin elini öptükten sonra yere serilen bir örtünün üzerinde oynar ve elindeki tasta yere bulgur serper. Beycuma Karadere köyünde gelin duvakta kendi tarafından gelen misafirleri ağırlar. Diğer misafirlerle başkaları ilgilenir. Ereğli Ortaköy'de urba alışverişinde alınan mendile kuru üzüm ve incir koyulur bunu gelin kayınpedere ikram eder. ¹

Üç gün sonra gelin evine yemeğe gidilir. Damat kayıncı ve kayınpederin yanında konuşmaz ve yemek yemez. Damadı konuşturmak ve yemek yedirmek için damada bahçeden bir meyve ağacı veya ahırdan bir mal bağışlanır. Damat bundan sonra konuşmaya ve yemeye başlar. Buna üç günleme veya gezleme denir.

¹ Ereğli Ortaköy;Nuriye Bozkurt yaş 64,Devrek Dağdemircilerköyü;Sultan Yamancıklı yaş 67, Çaycuma karahanköyü;Zekiye Gün yaş65,Bartın Arıt Aydınlar köyü;Ümmü Öztekneci yaş

75,Zonguldak Elvan pazarköyü; Sade çiftci yaş 54,Gökçebey Tefen; Hacer GÜNTEKİN yaş 69, Karahatipler köyü ; Zale Yılmaz yaş 70.

D- ÖLÜM

Vefat durumunda özel bir adetleri yoktur. Konu-komşu ölü evine toplanır, ölü evinde yemek pişirir. Fakat şimdi ölü evine yemekler komşu evinden gelir. Mezarlığa kadınlar gitmez. Mezar kazanlara ve ölüyü gömenlere peşkir ve sabun verilir. Vefat günü, yedinci, kırkinci, elliikinci gecelerinde mevlüt ve kuran okunur, yemek verilir. Yemek ölünün ruhuna değsin diyerdir. Vefat edenin arkasından ölü yakınları “beni nereye bırakıp gittin, ben şimdi ne yapacağım?” diye feryat ederler. Ölen yakınları için muzdarip olmaktan daha çok geride kendilerine kalacak yalnızlık ve sorumluluk adına üzgündürler. Vefat eden genç ise bir murat alamadan kısa ömür sürdüğü için üzürlürler. “Ölüm sana yakışır mıydı?” ağıtıyla birlikte ölen geç bir erkekse “dulluk sana yakışır mı?” ağıtı da eşi için yakılır. Maden işçilerinde genç ölümleri çok fazladır. Ereğli merkezde dul kadın yaşını büyük söyler, başına tülbent değil peşkir sarar. Devir adeti pek çok köyde kalkmıştır. Vefat edenin mahallesinde bir süre düğün, nişan gibi eğlenceli törenler yapılamaz. Vefat edenin ailesi çevre tarafından yalnız bırakılmaz.¹

¹ Ereğli Merkez; Saffet Onat yaş 55, Muazzez Kuru yaş 65.

III. BÖLÜM: TÖRENLER

a- Bayram

Bütün ilçe ve köylerde bayram kutlamaları hemen hemen aynıdır. Bölge üçe ayrılır. Aşağı mahalle, Yukarı mahalle ve Orta mahalle halkı tarafından bayram birinci , ikinci ve üçüncü gün olarak paylaşır. Namazdan sonra köy meydanında yada camii önünde bayramlaşan erkekler , hangi mahallenin sırası ise ailece bayramlaşmaya giderler .Her misafire ev sahibi yemek çıkarır. Kurban Bayramı dört gün olmasına rağmen o da üç gün boyunca kutlanır.¹

b-Yağmur Duası

Beycuma Karadere köyünde tellal yağmur duasına çıkılacağına dair bir duyuru yapar. Köylü toplu bir şekilde Hasandede türbesini ziyaret eder. Herkes evinden bulgur, keşkek, helva, arpa, elma hoşafı, fasulye ve nohut gibi yiyecekleri de beraberinde götürür. Bu malzemelerle yapılan yemek ve gönül rızasıyla toplanan para fakir fukaraya dağıtılır. Çevre köyden çağırılan hocalarla yemekten sonra topluca dua yapılır. Çocukların gönlü alınır. Çocuklar hep bir ağızdan "amin" der. Bunların yanı sıra Gökçebey'in Alancık köyünde de davar alınarak yenilecek olan yemekte kesilir. Ve diğer insanlara dağıtılır.²

c-Hıdırellez

Çaycuma'da hıdırellez şenlikleri için kızlar bir evde toplanır. Bahçeye inilir ve taze soğanların yeşil yapraklarına her genç kız kendisi için niyet tutatark bir ip bağlar. Birkaç niyet tutup birkaç soğanı da aynı şekilde bağlayabilir. Soğanın yaprağını bağladığı ipin üzerinden keser. Ertesi gün

¹ Ereğli Ortaköy;Nuriye Bozkurt yaş 64,Devrek Dağdemircilerköyü;Sultan Yamancıklı yaş 67, Çaycuma karahanköyü;Zekiye Gün yaş65,Bartın Ant Aydınarköyü;Ümmü Öztekneci yaş

75,Zonguldak Elvan pazarköyü; Sade çiftci yaş 54,Gökçebey Tefen; Hacer GÜNTEKİN yaş 69, Karahatipler köyü ; Zale Yılmazır yaş 70.

² Beycuma Karadereköyü;Hasan Aslan yaş 76, Gökçebey Alancikköyü; cemel Alkan yaş 71.

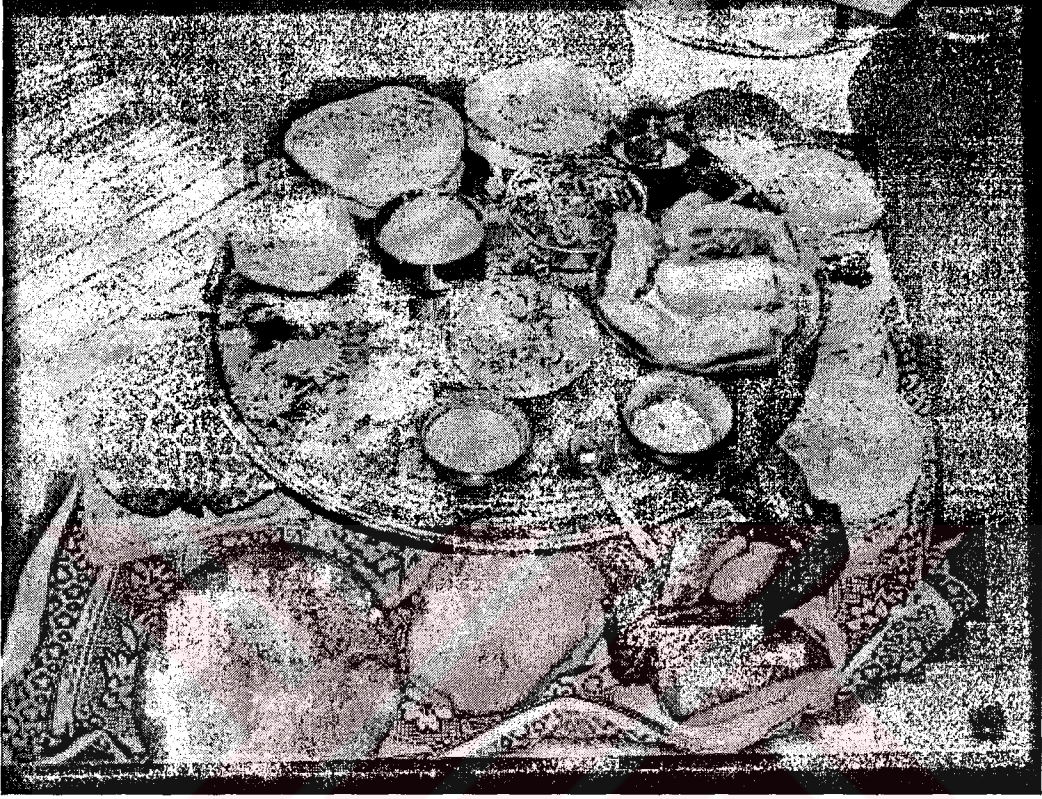
bahçeye inip soğanlara bakarlar, eğer soğanlar kesildiği yerden uzamışsa niyet olacak demektir. Hıdırellez sabahı ezan okunurken kalkılır. Gecedan kağıtlara mektuplar yazılır. Herkes ne diliyorsa onu yazar ve kibrit kutularına koyar. İrmak kenarlarına gidilir ve iki rekat namaz kılınır. Kibrit kutuları ırmağa salınır.

Hızır İlyas'ın kutuları bulup, dilekleri gördüğünde yerine getireceğine inanılır. Herkes neye sahip olmak istiyorsa onun resmini kağıtlara çizer. Katlayıp hıdırellezden önceki gece bir gül ağacının dalına takar. Gece oradan eğer Hızır İlyas geçerse herkesin dileğini görür. Ve dilekeri gerçekleşir.

Hıdırellez şenliklerinde günahlardan arınmak için salıncakta sallanılır. Yenilir içilir. Sarımsaklı köyünde hıdırellez eğlenceleri sırasında yumurta tokuşturulur. Beycuma'nın Karadere köyünde ise hıdırellezden bir hafta önce iki delikanlı her haneye uğrayarak para toplar. Bu parayla da et satın alınır. Evde pişen yemeklerle eğlenilir. Yaylalara çıkar. Üç gün öncesinden itibaren hıdırelleze kadar ağaç kesilmez, yolunmaz ve yeşil bitkiler koparılmaz Hızır İlyas kümese çarpmasın diye kuluçkaya yatan tavuğun üzerine kiren (kızılıcak dalı) konur. Mayasız yoğurt çalındığı da görülmüştür. Gökçebey Tefen köyünde ise bunlardan farklı olarak gül ağacının dibinde kilit açılır. Ereğli merkezde hıdırellez eğlencesinde ateşten atlanır.¹

¹ Çaycuma Merkez;Hasan Ataman yaş 48, Ali Nuri GÜNTEKİN yaş 55,Beycuma Karadere;Muhtar Ahmet Sönmez yaş 46,Gökçebey Tefenköyü;Kenan Aydemir yaş 41,Ereğli Merkez;Saffet Onat yaş 55.

IV. BÖLÜM: BESLENME

Yörenin iç kesimlerinde ve bilhassa Cumhuriyet' in ilk dönemlerinde beslenme kültürü bahçe tarımına dayanır. Cevizden yağ üretildiği, mısır koçanının bile gıda maddesi olarak kullanıldığı dönemler yaşanmıştır. Gelişen süreç içinde Bartın ve Zonguldak yerlilerinin kendilerine has yemek kültürü olur. Dışarıdan, bilhassa Batı Karadeniz'den gelen göçlerin etkisiyle ortaya çıkmış ve şekillenmiştir. Yemekler sebze ağırlıklıdır, nişasta ve et az kullanılır; Coğrafi özelliğinden dolayı balık yaygındır. Yemek yapımında kullanılan aletler: Tencere, tava, börek sinisi, baklava sinisi, saç, oklava, tekne, yarlavaç, sacayağı, kazan, maşrapa gibi malûm aletlerdir. Birkaç nesil önce sofraya kurulur sofraya bezi ve peşkir kullanılır siniye koyulan tek kaptan yemek yenir. Bu usûl tamamıyla henüz kalkmış değildir. Eskiden sabahları yaygın olan çorba içme adeti genellikle yerini peynir-zeytin türü kahvaltıya bırakmıştır. Eski kahvaltılarda çorbanın yanı sıra sebze, dut ve erik pekmezi, ceviz de temel gıdalardır. Öğle ve akşam yemekleri patates, taze kuru fasulye, taze kuru sebze, köy makarnası, hoşaf, yoğurt ve malaydan oluşur. Ekmekler genelde köy fırınlarında ve evde pişirilir. Çöven

ekmeği, gartlaç (kartlaç), serme, bazlama(cizleme), kömeç ekmeği(sadecevizli), çörek (Devrek)dir.¹

Nişan, düğün ve bayram yemeklerinde çeşitler çoğalır, bu gibi törenlerde verilen yemek çeşitleri şunlardır: Çorbalar; Tarhana, kiren tarhanası mercimek, paça, işkembe, uğmaç, mısır, keşkek, sütlü göce, gölemez, tıntış, un çorbası, havuçka çorbası, kesmik çorbası. Sebze yemekleri; Yaprak sarması(Zeytinyağlı, Kıymalı, Yoğurtlu), Karamancar sarması, cevizli mancar sarması, mancar yemeği, darı mancarı, gabalak yapraı, zılbıt(sılpuk), ebeğümeci, çükündür, paklalı pırasa(pırasalı fasülye), Patlıcan Kurucu Bezelye kavurması, sirkeli bambam, barbunya, beyaz, yeşil fasülye, bakla, nohut, soğan yahnisi ve dolması... Et yemekleri: Et yahnisi, kirli ayşe, fırın kebabı, tavuklu yufka, bulgur köftesi, etli tirit, ciğer kavurma... Hamur işleri: Unlu gulu gulu, yumurtalı pide, tatar böreği, tırnaklı pide, tatlı börek, serme, kabak gözlemesi, baklava, beyaz bakalava, saray tatlısı, gelin teli, merdane tatlısı, cuma helvası, cevizli helva, güccek, nişasta helvası, burma tatlısı, incir dolması, sütlü armut, dut pekmezi, erik bulaması, hoşmelim, kabak tatlısı, paleze, güllaç, tatlı tirit, hurma pekmezi, endirek pekmezi, ağuz ve süt ekşisi, sütlü kabak, kabak gözlemesi, kiren (kızılıcak bulaması). Unlu ve Yumurtalı Yemekler: saç gözlemesi, tava gözlemesi, börek, laylanga, kesme mantı, kesme makarna, mantı, kuskus, cılbır, mıhlama, peynirli şekerli pide, pençüyüş (mumbar dolması), hodan(kabak çiçeği dolması), kıvırma, bulgur böreği, mısır keşkeği, yumurta dolması, kaburga dolması, hüpbülü, şalgam yemeği, gaziyak, keşli pide makarnası, kuru incir ezmesi, yoğurt, hoşaf ve salata çeşitleri... Ayrıca Çaycuma yoğurdu

¹ Zonguldak Valilik Yayınları a.g.e. S.25

S.S Zonguldak a.g.e S.43

Alaplı Sofular Köyü,Muhtar Şevki Yener,yaş 50,,Molla bey köyü,Büyük tekke Köyü,Kaptaş Köyü;Bartın Arıt Aydınlar Köyü: Ümmü Öztekneci yaş 75,Beycuma Karadere Köyü,Döndü Arslan yaş 70,Kahveci oğlu Köyü;Emine Gültekin yaş 75,Eceler Köyü; Zaire Altuntaş yaş 65,Muratlı

Köyü;Naile Kundacioğlu yaş53,Ömerci Köyü;Gülizar Eliçora yaş60,Çaycuma Merkez;Hamiyet KARAOĞLU yaş48,Karahan Köyü; Zekiye Gün yaş 65, Devrek Yağmurca muhtarı Ziya Karabacak,Arzu Altun ,Nihal Altun;Gökçebey Merkez: Söngül Bağbaşı yaş 38, Tefen Köyü;Naci Esen yaş 60,Bodaç Köyü; Nurcan Özdemir yaş25,Aktarla Köyü;Fatma Tülübaş yaş70,Büyük kadioğlu Köyü;Azize Çümen yaş70,Namazgah Köyü;Nahide kapan yaş 67,Ereğli Merkez Muazzez Kuru yaş 65,Zonguldak Merkez; Songül AKIN yaş31.

malaklardan üretilir ve çok meşhurdur. Gerek tören yemeklerinde, gerek evdeki misafir ağırlamalarda ev sahibi kadın ve çocuklar sofraya oturmaz. Aileyi temsilen sadece evin erkeği sofrada misafire eşlik eder bu adet hâlâ yaşanmaktadır.

CEVİZ YAĞI

Kalın ve sert kabuğundan ayrılan cevizler, Çinetler dibek denilen oyuk taslarda Soku denilen ağaçtan yapılmış aletle ezilir. Hamur gibi olunca çıkarılır. Dibeğin dibinde ve duvarlarında kalan ceviz bulaşıkları cızlama denilen mısır ekmeği ile iyice silinir. Bu esnada ekmekler de ufalanır. Buna “uğlama” denir. Ceviz sahibi bu “uğlama”yı etrafında bekleyen çocuklara verir. Dibekten gelen ezilmiş ceviz tavayla ocağa koyulur. Elin dayanacağı kadar ısınınca yağı sıkılır. Yağ bir kenara, posa bir kenara ayrılır posalara “tofta” denir. Yemek ve yumurta pişirilirken kullanılır. ¹

BULGUR

Yörede bütün ailelerin, yarıcıya verilen az çok toprakları bulunduğu için, her ailenin köyden bir kaç çuval buğdayı veya bir kaç torba mısır gelir. Ailenin hergil denilen ambarları buğday ve buğday unu ile dolu olur. Bulgur bilindiği gibi buğdayın kaynatılması ile elde edilir. İş hayli ağır olduğu ve ev kadınının tek başına başarmasına imkan olmadığı için, bulgur kaynatılırken komşulardan birinin veya köyden gelmiş bir kadının yardımına ihtiyaç duyulur.

Bahçeye çalı çırpı ve odunlarla büyük bir ateş yakılır; iri sacağayın üzerine su dolu kocaman bir kazan oturtulur. Ne kadar bulgur yapılacaksa teneke ile ölçülerek kazana buğday dökülür, kaynamağa bırakılırdı ve iri tahta kepçe ile ara sıra karıştırılır. Buğday, bulgur olacak kıvamda piştikten sonra süzülür, bir çardağa ve bahçede güneş alan bir düzlüğe serilmiş temiz örtülerin üzerine incecik yayılır. Bu arada kuşlardan ve tavuklardan da korumak gerekir. Bulgur iyice kuruduktan sonra kepeğinden ayırmak için

¹ İbrahim ORAL: *Alaplı ve Çevre İncelemeleri* a.g.e 104

büyük taş dibekte döğölüp kalburlanarak tenekelere veya çuvala doldurulur; evin fare girmeyen bir dolabında saklanır.

Hazırlanan bulgurun pilav yapılabilmesi için ayrıca değirmende çekilmesi yani kırılması gerekir. Bu değirmenler her ailede değil ama her mahallede bir kaç ailede bulunur ve komşuların hizmetine açık olur. Mısır kırılmasında da kullanılan bulgur değirmenleri 50-60 santim çapında üst üste iki değirmi sert taştan oluşur, ortada bir şimşir göbek bulunur ve üstteki taş tavana bağlı bir sıriğin ucu taşın oyuğuna geçirilerek döndürülür. Böylece çekilmiş, yani kırılmış olan bulgur, pilav yapmağa hazır duruma getirilmiş olur.¹

TARHANA

Tarhana, bulgurdan sonra, eski ailelerin başlıca kışlık erzakından en önemlisi olan bir çorba çeşididir. Ekşitilmiş ve mayalanmış yoğurtla un karışımından oluşur. Yapılacak tarhananın miktarına göre, kullanılacak unun üçte biri kadar yoğurt bir kaba konularak içine doğranmış soğan, domates, kırmızı biber ve istenirse hoş kokusu için rendelenmiş bir ayva karıştırılır ve yoğurt iki üç gece mayalanmaya bırakılır. Ondan sonra, bir tekneye dökülen unun üzerine bu “düzgünlenmiş yoğurt” dökülür, iyice karıştırılır ve tarhananın az veya çok mayhoş olması istendiğine göre, bu hamur iki veya üç gece bekletilir.

Teknede kabaran tarhanalık hamur, güneşli bir günde bir terasa veya bahçenin açıklık bir yerine serilmiş beyaz örtülerin üzerine, ufak parçalar halinde koparılmış olarak yan yana konulur. Ve kurumaya bırakılır. Bu iş tek kişiyle başarılabacak ölçüde olmadığı için bir çeşit imece ile komşu kadınlar da yardıma gelirler. Buna tarhana çıkarmak denir. Beyaz örtüler üzerine serilen bu küçük parçalar, sonbahar güneşinde-akşam toplanıp sabah serilmek şartı ile- ancak üç dört günde kurur, ufalanacak hale gelen katılaşmış hamur parçaları yine komşu kadınların yardımı ile kalburdan geçirmek, yani kalburun içinde ezip deliklerinden geçirmek suretiyle bildiğimiz çorbalık tarhana elde edilmiş olur. İncelmiş durumda da yine güneşte iyice kurutulan

¹ Bartın İl Yıllığı

tarhana, beyaz torbalara doldurularak saklanır. Bütün kış süresince bozulmadığı gibi, çokça yapılmışsa yaza bile kalır. Sade olarak pişirildiği gibi içine kavurma katılarak da yapılır. Tarhanalık hamur kurutulup kalburdan geçirilmeden önce de, hamur haindeyken çorba yapılabilir.

DOMATES

Domates salçası, Zonguldak ve Bartın yörelerinde anadoluda olduğu gibi kışlık erzakların en önemlisidir. Domatesin Bartın'da ayrıca bir hikayesi de vardır. Domates, yüzyıllar öncesi Bartın'da şehir ve köy bahçelerinde yetiştirilirmiş. Ancak, halk bu meşhur ve değerli sebzenin kızarmışını değil yeşilini yermiş. "Maya" denilen ve küçük, yuvarlak türden olan bu yeşil domatesten salata değil, yemek ve turşu yaparlarmış. Toplanması ihmal edilmiş "Maya"lar kızardığı zaman ev halkı üzülür, yazık "Maya"lar hep çürümüş diye bunları sokağın ortasına yığarlarmış.¹

Ancak bundan yüz yıl kadar önce, 93 Harbi denilen Osmanlı-Rus Savaşında, düşman ordularından kaçan Rumeli göçmenleri, Bartın'a kızarmış domatesi tanıtmıştır. Yurtlarını ocaklarını bırakarak anavatana sığınan göçmenlerden bir bölümü de Bartın'a verilmiş. Yarı aç yarı sefil olan bu göçmenler, sokaklara küme halinde yığılmış olgun domatesleri bir nimet diye karşılayıp kulübelerine taşıyarak yemişler. Bunu görüp, şaşırان o zamanki Bartın halkı, çürük mayaları yedikleri halde o zaman muhacir denilen göçmenlerin hastalanmağını anlayınca kendileri de bahçelerindeki kızarmış yani domates olmuş mayaları önce çekinerek, sonra severek yemeğe başlamışlar ve alışmışlar.

DOMATES SALÇASI

Salça için hazırlanan domatesler güzelce yıkandıktan sonra geniş bir leğene ufak parçalar halinde doğranır ve bir gece olduğu gibi bırakılır. Ertesi gün bir kazanda haşlandıktan sonra soğuyunca ince delikli bir süzgeçten

¹ Bartın İI Yıllığı: a.g.e, 1314

geçirilir. Bunun nedeni, domatesin kabuklarını ve çekirdeklerini, yani posasını suyundan ve ince etimden ayırmaktır.

Domateslerin süzgecin altına geçen suyu ve ince eti, sıg bir kazan biçimindeki kavurma tavaına konularak ve oldukça bol tuz atılarak pelteleşinceye kadar kaynatılır (salçaya bol tuz konulması, bozulmadan uzun aylar dayanmasını sağlamak içindir). Salça, istenilen kıvamı bulduktan sonra soğumaya bırakılır ve bir kepçe ile kapaklı büyük cam kavanozlara doldurularak büyük erzak dolabına kaldırılır.

DUT PEKMEZİ

Olgun dutlar bir kazanda haşlandıktan sonra, temiz bir çuvaldan süzölür. Posasından ayrılan dut suyuna biraz da şeker konularak bir kazanda veya süt tavaı denilen kavurma tavaında koyulaşana kadar kaynatılır; soğuyunca cam kavanozlara doldurularak saklanır. Yörede anadoludaki kadar üzüm bağı olmadığı için yüzyıllar boyu özellikle dut pekmezi yapılmıştır.

PELVERDE (MARMELAT)

Yörede dut kadar çok yetişen erik de meyve olarak tüketilmenin dışında marmelat olarak da kullanılmıştır. Eski aileler, bakım ve emek istemeden bol bol yetişen dut ve eriklerin fazlasını israf etmezler; duttan pekmez, eriklerden “Pelverde” yaparlar. Belki Farsça terbiye edilmiş anlamına gelen “Perverde”den bozma olan pelverde, bugün Fransızca’dan geçen marmelat dediğimiz meyve peltesidir.

Can eriğı, mürdüme, kızıl erik, kara erik gibi mevsimine göre çok olgunlaşmış erikler toplanır; içlerinde sertçeler olabileceğı için bir kazanda biraz haşlandıktan sonra içlerinde sertleri olabileceğı için süzgeçten geçirilerek kabuklarından ve çekirdeklerinden ayrılmış ince et ve su veya süt tavaında istenildiğı kadar şeker de katılarak pelteleşinceye kadar kaynatılır ve soğuyunca kavanozlara doldurulup saklanır.

HOŞAFLIK

Mürdüme kara erik gibi etli ve çok tatlı eriklerden de marmelattan ayrı hoşaf için kurutularak yararlanılır. Erikler temiz bir örtü üzerine serilerek güneşte birkaç gün bırakılır, sonra temiz torbalara konularak kış ayları için hoşafılık olarak saklanır. Hoşafılık için erikten başka elma ve armut da kullanılır. Elma ve armutlar dörde bölünüp çekirdekleri ayrıldıktan sonra kabuklu veya kabukları soyularak ev fırınlarında kurutulurdu. Şimdi artık evlerde fırın kalmadığı için elma ve armuttan hoşaf yapmak isteyenler çok kez güneşte kurutmaktadır.

KEŞ

Keş, Zonguldak ve çevresinde “Katı yoğurt” denilen, yayıkta çarpılıp tereyağı çıkarıldıktan sonra yoğurdun geri kalan yağsız kısmından yapılır. Bir çeşit lor peynirine benzeyen keş, o ucuz yıllarda bile peyniri pahalı bulan dar gelirli ailelerde peynir yerine makarnaya serpilen, hatta çocukların eline katık diye verilen bir azıktır.

Yörede hemen hemen her ev mutlaka bir inek besler. Bu ineklerin beslenmesi genelde yakın çevre içinde olur. Bazıları da daha bol yiyecek bulsun diye hayvanlarını dışarıdaki bir meraya, tarlaya götürüp bırakırlar buna “inek kovma” denir. Bu işi çok kez evin yetişkince kız ve erkek çocukları yaparlar. Geçmiş yıllarda, şehirde motorlu araç tek tük olduğu için hayvanlar kazaya uğramaz, hatta hayvan hırsızlığı bile duyulmaz. Kışın ise hayvanlar ailelerin kendi bahçelerinden toplayıp kuruttukları ya da köylülerden aldıkları mısır sapları veya kuru otlarla, evlerde elenmiş unlardan ailenin hergilinde (ambarında) biriktirilmiş kepeklerden yapılma “Yal” denilen suluca hamurla beslenirler.

Dar gelirli aileler hayvan besleyemeyen ailelere ve yabancılara “Peyli” yani abone olarak her sabah süt, sayısı pek çok olmayan aşçı dükkanlarına da küçük kaseler içinde yoğurt satarlar.

Sütün bir kısmını da varsa küçük çocukları için ayırır, geri kalanını evde yoğurt “çalarlar” yani tuttururlar. Bundan da tereyağı çıkarılır. Varlıklı ailelerde dahi besledikleri hayvanların sütünden ve yoğurdundan

yararlandıkları gibi fazla yoğurtları da yayığa koyup çalkalar, tereyağı çıkarırlar. “Sağılı” hayvan besleyen ailelerin evinde mutlaka bir yayık bulunur. Bu yayıklar yukarıya doğru daralan, dipleri geniş, 1 ya da 1.25 metre boyunda fıçı tipinde geçme ağaçtan yapılmıştı ve “Çipeç” denilen bir buçuk metrelik sopaya geçirilmiş, 10 cm çapında 2-3 cm kalınlığında bir tokmağı olur.

Keş, yörenin en önemli besin kaynağıdır. Ayrarı iyice süzülen katı yoğurt biraz tuzlandıktan sonra, bir tahta sofraya üzerine vurularak 7-8 cm yüksekliğinde ve 3-4 cm kalınlığında eşkenar üçgen biçimine getirilir ve sonra keş denilen bu yağsız yoğurt topakları odaların içinde pencerelerin üst hizasında sıralanmış sergen denilen tahta raflara dizilerek oda ısısında kurutulur, sonra lazım oldukça oradan alınıp kabuğu kazınarak kullanılır.

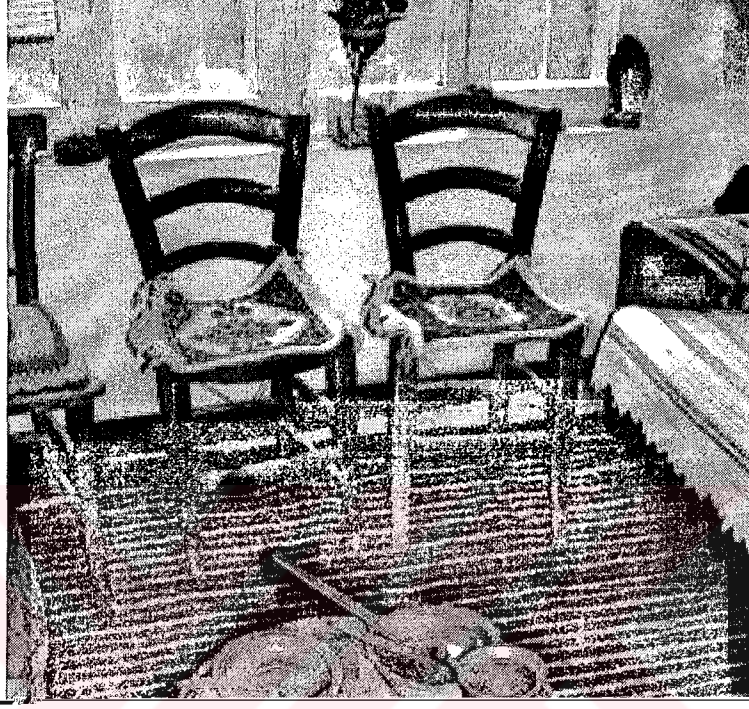
KEŞKEK

Keşkek; aşure çorbası denilen aşure tatlısının ana maddesidir. Buğdaydan yapılır. Son yıllarda keşkek de pirinç, bulgur ve makarna gibi satılmaya başlanıncaya kadar eski ailelerin kışlık erzak listesinde yer alırdı. Keşkek; temiz yıkanıp kurutulur, fakat kaynatılmadan taş dibekte bulgur gibi döğülür. Bunun nedeni, kepeğinden yani dışındaki ince sır kabuktan ayırmaktır.

TEREYAĞ

Bundan yaklaşık 70 yıl öncesine kadar şehirde ailelerin yüzde 80'i “sağılı” hayvan besler, süt, yoğurt ihtiyaçlarını kendileri sağladıkları gibi fazla yoğurtları da evin kadını ağaç yayıkta döver, tereyağı çıkarırdı. Yoğurt yayığa boşaltılır. Üzerine birkaç kova ılık su dökülür ve çipeçle dögmeye başlanır. Bir çeşit koyu ayran kıvamındaki yoğurdun üstünde biriken tereyağı kaşıkla veya kevgirle toplandıktan sonra ayran yayıkta bırakılır. Dibe çöken “keş”in ana maddesi olan ve ayrıca da kullanılan katı yoğurttur. Yayık ayranından süzülerek ayrılır.

YEMEK TARİFLERİ:

Bir süre sonra kaynamakta olan suyun içine yavaş yavaş ilave edilir, bir yandan tencerenin dibinin tutmaması için bir tahta kaşıkla yavaşça karıştırılır.

Diğer tarafta bir tavada kıyma, salça, sucuk –pastırma- yağ ile kavrulur malzeme tencerede kaynamakta olan çorbanın içine katılır. Yeterli miktarda – takriben bir çorba kaşığı- tuz konularak bir süre daha kaynamaya devam ettikten sonra servis yapılır.

PUMPUM ÇORBASI

Mısır unundan yapılan koyuca bir çorbadır. Yörede, çorba piştikçe koyulaştığı ve üstündeki hava kabarcıklarının çıkardığı “pumpum” sesleri, çorbaya adını vermiş inancı vardır.

Malzemeler: 6 kaşık mısır unu, 6 su bardağı su, 150 gram margarin, 50 gram kıyma, pastırma veya sucuk, yeterince tuz, karabiber ve iki dilim ekmek.

Hazırlanışı: Bir tencereye su ve elenmiş mısır unu konularak karıştırılır. Daha sonra ateşe koyup yine karıştırmaya bir süre devam edilerek kaynatılır. Diğer tarafta bir tavada kıyma, sucuk yada pastırma ve küp şeklinde doğranmış ekmekler, yağ ile kavrulur. Kavrulan malzemeler kaynamakta olan çorba içine katılır, arzu edilirse kaynarken bir su bardağı süt ilave edilebilir (Süt konulursa un bir kaşık arttırılır). Yeterli miktarda tuz ve karabiber konularak bir süre daha kaynatıldıktan sonra servis yapılır.

OVMAÇ ÇORBASI

Malzemeler: 1 su bardağı un, 6 su bardağı su, 2-3 kaşık margarin yağı, normal büyüklükte 1 baş soğan, 1 tatlı kaşığı nane, yeterince tuz.

Hazırlanışı: Un bir kap içinde az bir su ile tellendirilir. Bir tencere içinde su ateşe konularak kaynatılır. Tellenmiş unlu hamur kaynayan su içine katılır (Arzu edilirse kaynarken 1 su bardağı süt ilave edilebilir). Kaynamaya bırakılır, kaynama devam ederken diğer tarafta soğan yemeklik olarak doğranır ve yağ ile kavrulur, kaynayan çorbanın içine atılır. Yeterince tuz ve nane eklenir. Bir taşım kaynayınca ateşten indirilir ve servise sunulur.

KESME ÇORBASI

Yoğurtlu yapılan bir hamur çorbasıdır. Yöredeki asıl adı yayla çorbasıdır.

Malzemeler: 2.5 su bardağı un, 9-10 bardak su, 1 baş soğan , 2-3 kaşık margarin, 1 tatlı kaşığı nane ve yeterli miktarda tuz.

Hazırlanışı: Un kulak memesinden biraz daha yumuşak kıvamda hamur yapılır. Yoğrulan hamurun altına üstüne un serperek 2-3 mm. incelikte yufka açılır. Açılan hamuru oklavaya dolayıp hamur oklava boyunca kalınca kesilir, kesilen hamurlar enine olarak 2 cm. genişlikte kesilir. Kesilen bu hamur tekrar enine 3-4 mm. genişlikte kesilir.

Ayrıca, 9-10 bardak su bir tencerede kaynaması için ateşe konulur. Hazırlanan hamurlar unlu olarak suyun içine katılır. Kaynayınca kadar yavaş yavaş karıştırmaya başlanır. Diğer tarafta soğan yemeklik olarak doğranır ve bir tavada yağ ile kavrulur. Hamurlar pişince kavrulmuş soğan, nane ve yeterince tuz tencereye ilave edilir. Arzu edilirse soğan kavrulurken bir kaşık salça da ilave edilebilir.

YUFKA ÇORBASI

Malzemeler: 2 su bardağı süt, 2su bardağı su, yarım ev yufkası, yeterince tuz.

Hazırlanışı: Ev yufkası iyice kırılır. Süt ile su karıştırılıp bir tencere içinde ateşe konulur. Yufkalar içine konulup kaynayınca kadar karıştırılır. Kaynamaya başlayınca karıştırmayı bırakıp yufkalar iyice yumuluncaya kadar kaynatmaya devam edilir. Yeterince tuz ilave edilerek servis yapılır.

ÖĞRE ÇORBASI

Bu çorba, "pumpum çorbası" gibi mısır unundan yapılır. Mısır (darı) yetiştiren köylerde oldukça yaygındır. Şehirden bir köy evine konuk geldiğinde yemek için ilk akla gelen "Öğre çorbası"dır. Bu onlar için yemekten

önce önemli bir ikram sayılır. Yarı yarıya su ve süt karışımına mısır unu katılarak pişirilir.

Malzemeler: 6 kaşık mısır unu, 3 su bardağı su, 3 su bardağı süt, 150 gram margarin, 50 gram kıyma, biraz tuz karabiber ve iki dilim ekmek.

Hazırlanışı: Bir tencereye su-süt karışımı ve elenmiş mısır unu konularak karıştırılır. Daha sonra ateşe koyup yine karıştırmaya bir süre devam edilerek kaynatılır. Diğer tarafta kıyma ve küp şeklinde doğranmış ekmekler, yağ ile kavrulur. Kavrulan ekmekli kıyma, kaynamakta olan çorbanın içine katılır. Yeterli miktarda tuz ve karabiber konularak bir süre daha kaynatıldıktan sonra servis yapılır.

HAMURLU YEMEKLER

HAŞLIGA

Mısır unundan yapılan bu yemeğin, Kafkasya'dan, Kırım'dan yöreye Çerkez ve Abazalar tarafından getirildiği tahmin ediliyor.

Malzemeler: 3 bardak elenmiş mısır unu, 5 su bardağı su, 4 adet ev yufkası, 1 bardak ceviz içi, 100 gram margarin veya tereyağı.

Hazırlanışı: Su tencereye konulup kaynamaya bırakılır. Elenmiş mısır unu kaynamakta olan suyun içine konularak karıştırılır ve koyu kıvamda pişirilir. Pişen hamur bir tepsiye dökülür ve kaşıkla üzeri düzeltilir. Bir havanda dövülmüş olan ceviz tepsideki pişmiş hamurun üzerine serpilir. Cevizlerin üzerine de daha sonra toz şeker serpilir. Tavada kızdırılan tereyağı veya margarin haşlıganın üzerine gezdirilir. Dilim dilim kesilerek servise sunulur. (Haşlıganın üzerine istenirse şeker yerine pekmez de ilave edilebilir veya 1 bardağı süt de eklenebilir.)

ALT ÜST BÖREĞİ

Normal bir hamur yapılır. Hamur açılır(oklava ile) katmerleme yapıp arasına yağ dökülür ve tekrar açılır. Arasına tercihen kavrulmuş ıspanak konulur ve ateş üzerinde pişirilir ve alt üst edilir.

TATLI BÖREK

Yedi sekiz âdet ev yufkası alınır. Hafif su serpilerek yufkalar nemlendirilir. Bu yumşamış yufka tepsiye döşenir. Üzerine eritilmiş tereyağı gezdirilir. Üzerine tekrar yufka döşenir ve yağ dökülerek bir yufka daha serilir. Diğer tarafada hazırlanmış tıs şeker rendelenmiş kapak ve dövülmüş ceviz karışımı harç yufkanın üzerine döşenir. Tekrar nemlendirilmiş yufaklar tepsiye serilir. En son yufkanın üstü yağlanır ve kızgın fırına verilir. Fırından çıktıktan sonra isteğe göre şerbet'te döküle bilir.

KABAKLI GÖZLEME

İki hamur açılır ve arasına şekerlenmiş bal kabağı konur ve hamur üzerine serilir. Kenarları tencere kabağı ile yus yuvarlak kesilir. Sac üzerinde pişer bir bundan ve bir de normal yufka tepsiye dizilir. Yağ gezdirilip sütle yapılmış tart dökülür.

SU BÖREĞİ

Bol yumurtalı hamur yoğurulur küçük küçük bezelere ayrılır ve ince ince açılır. Açılan yufkalar kaynar suda haşlanır. Altı yağlanmış tepsiye aralarına yağ dökülerek döşenir arasına kıymalı ya da peynirli iç konur. Üzerine yağ sürülür ve kızgın fırına verilir.

UNLU GULU GULU(UN ÇALMASI)

Soğan kıyma ve salça kavrulur. Üzerine su konulur üzerine un koyup boza kıvamına gelinceye kadar kaynatılır. Ufak doğranmış ekmeklerin üzerine dökülür.

LAYLANGA

Üç dört yumurta bir kap içinde akı sarısı karışınca kadar karışır. Su katılarak tekrar karıştırılır. Tencere aldığı kadar un konulur. Ezilmiş yoğur kıvamında bir hamur haline gelinceye kadar karıştırılır

Diğer tarafta bir tava içinde yağ kızdırılır. Hazırlanan hamurdan tahta kaşıkla kızgın yağ hamur dökülür. Kızarmış hamurlar daah sonra şurupa atılır.

TIRNAKLI PİDE

Tırnaklı pidenin pidesi özel olarak hazırlanır. Kaynamış suya doğranmış pideler atılır. Beş on dakika sonra sudan çıkarılır üzerine yağ ve keş ilave edilir.

ŞEKERLİ PİDE

Hamur mayalanır yarım cm kalınlığında açılır. Kenarları hafifçe yuvarlanır. İçine yağlı peynir döşenir. Üzerine toz şeker serpilir ve fırına verilir.

YUMURTALI PİDE

Hamur mayalanır yarım cm kalındığında açılır. Kenarları hafifce yuvarlanır içine yağlı peynir döşenir. Üzerine yumurta kırılır ve fırına verilir.

KIYMALI ISLAMA

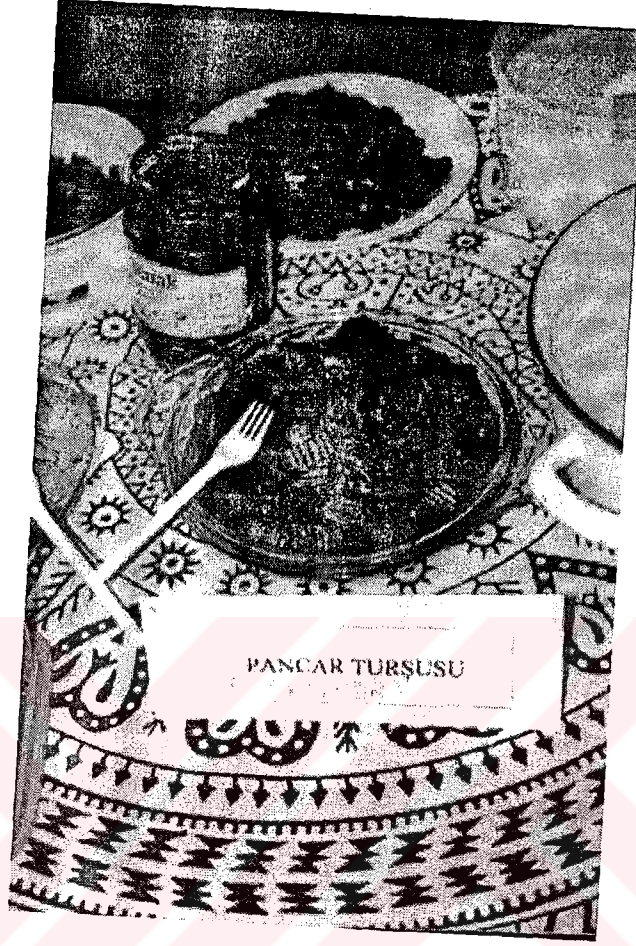
Yöredeki özel hamur yemeklerinden biridir. Yağlı ve tatlı börek için hazırlanan kuru yufkadan yapılır.

Malzemeler: 10 gram kıyma, 1 baş soğan, 3 su bardağı su, 4 adet ev yufkası, yarım kaşık salça, 100 gram margarin, 1 tatlı kaşığı tuz.

Hazırlanışı: ev yufkaları el ile bir tepsi içine kırılır. Bir tencerede yağ ile kuru kıyma, doğranmış bol kuru soğan, sararıldıktan sonra kıyma içine ilave edilir ve iyice kavrulur. İçine yarım kaşık domates salçası ilave edilir ve biraz daha yağla kavrulur. Daha sonra, su ile tuzu ilave edilerek kaynamaya bırakılır, yani soğanlar pişinceye kadar kaynama devam eder. Kaynayan su ateşten alınıp tepsi içindeki kırık yufkaların üzerin her tarafına gezdirilerek dökülür. Üzerine bir kapak örtülerek 5 dakika dinlemeye,

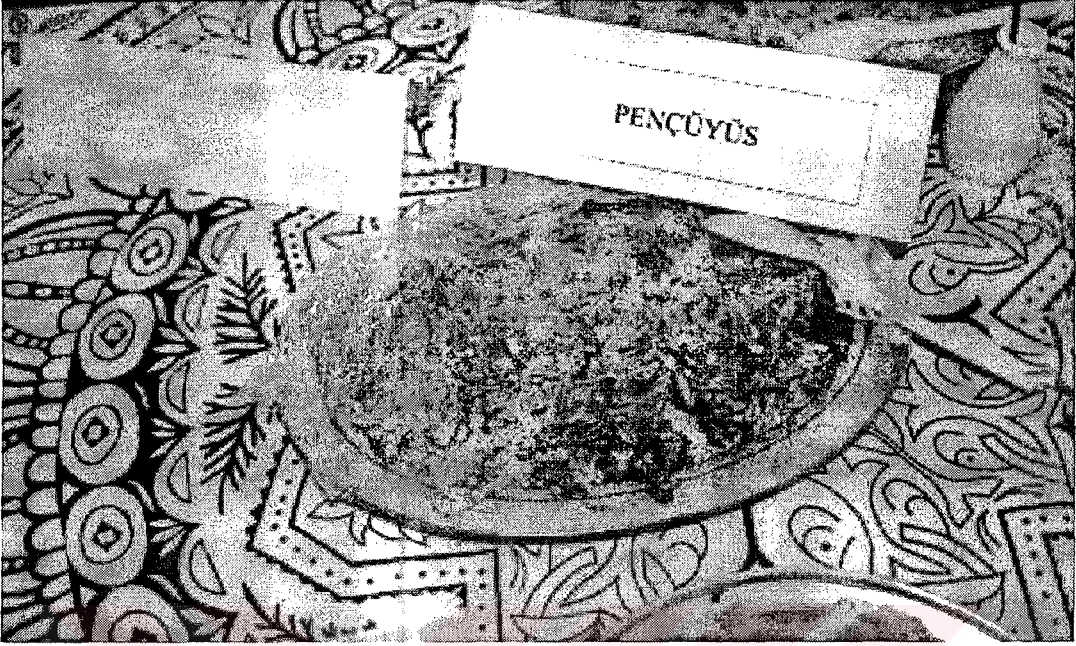
kabarmaya bırakılır ve sonra servis yapılır. İsteğe göre üzerine karabiber serpilir ve turşu ile servis yapılır.

PENÇÜYÜS

Koyun bağırsağı temizlenir, yıkanır. Pirinçle birlikte ince doğranmış bol miktarda soğan hafifçe kavrulur. Bu harç bağırsağa doldurulur. Fırında pişirilir.

MANTILAR

TATAR BÖREĞİ-MANTI

Yöreye ait, Kırım Tatarlarının getirdiği bir hamur iş mantı-börektir. Hamuru bilinen börek hamurundan biraz daha kalınca açılır ve küçük parçalar halinde kesilir.

Malzemeler: Kıyma, kare şeklinde kesilmiş börek hamuru, soğan.

Hazırlanışı: Önce börek içi hazırlanır. İç kıyma ve soğanla hazırlanan bir çeşit pilavdır. Kare biçimde kesilen hamurların ortasına önceden hazırlanan içten bir kaşık konur ve hamur dört ucundan yukarıda sıkılarak birleştirilerek kapatılır. Bazen bohça kapatır gibi de yapılabilir. Kapatılan hamurlar, diğer tarafta önceden dibi yağlanan bir tepsi içine dizilir. Sonra tepsiler ateş üzerine konulur. Börek-mantıların dipleri kızardıktan sonra üzerine önceden başka bir kap içinde hazırlanan kaynar tuzlu su dökülür.

Tepsinin biraz daha ocakta beklemesi ve hamurların pişmesi sağlanır. Daha sonra börek tepsisi ocaktan indirilir. Börek biraz soğuduktan sonra üzerine yoğurt veya salça dökülür. Sıcak servis yapılır.

FIRIN MANTISI:

Malzemeler: 30 kaşık elenmiş un (yarım kilogram), 1 fincan sıvı yağ, 1 yumurta, 200 gram kıyma, 2 baş soğan, 1.5 su bardağı pirinç, bir miktar kemik suyu veya yeterli miktarda su, 1 çay kaşığı karabiber ve tuz, açma payı un.

Hazırlanışı: pirinç ayıklanıp yıkanır. Soğanlar yemeklik olarak doğranır. Bir tencere içinde bir kaşık margarin ile soğanlar hafifçe börttürülür, daha sonra kıyma katılarak kavrulur. Yıkanıp hazırlanan pirinç tencerenin içine konur ve bir iki dakika kadar birlikte kavrulur. Daha sonra içine iki bardak su katılır, 1 tatlı kaşığı tuz eklenir ve kapağı kapatılıp yarım ateşte suyu çekilinceye kadar pişirilir. Ateşten alınır ve 1 çay kaşığı karabiber serpilip karıştırılır ve yine kapak kapatılır.

Unun içine 1 yumurta, 1 tatlı kaşığı tuz konulur, su ile kulak memesi kıvamında bir hamur yapılır. Hamur iki parçaya bölünerek her bir parçası 2-3

mm. incelikte açılır. Bu hamurlar 7-8 santimlik kareler halinde kesilir. Hazırlanan pirinçli içten, kareler halinde kesilen her hamurun ortasına yarım kaşık kadar konur. Hamurların dört ucu sırayla için üzerine doğru köşelerden kapatılır yada dört ucu ortada birleştirilir.

Fırın tepsisi bir miktar margarin ile yağlanır, hazırlanan parçalar, katlanan kısımlar üste gelecek şekilde tepsini içine yerleştirilir. Üzerine de fırça ile sıvı yağ sürülür. (veya ocakta alt tarafı kızarıncaya alt üst edilerek iki taraf da kızartılabilir.) kızaran mantılar fırından çıkarılınca et suyundan veya “yağlı su”dan mantıların üzerini örtecek kadar konur. Tekrar yarım ateş üzerinde mantılar suyunu çekinceye kadar konur. Sıcak servis yapılır.

İÇİ YOĞURTLU MANTI

İçi yoğurtlunun hamuru, içi köftelinin hamuru gibi hazırlanır. Diğer taraftan içine genellikle yağı alınmış “Katı yoğurt” konulmasıdır.

Malzemeler: 30 kaşık elenmiş un (yarım kilogram), 1 kase süzölmüş yoğurt, 1 yumurta, yarım paket margarin, bir çay kaşığı kırmızı biber, bir çay kaşığı karabiber, yeterince tuz ve açma payı un.

Hazırlanışı: unun içine bir yumurta, 1 tatlı kaşığı tuz, koyup az su ile karıştırılarak kulak memesi kıvamında bir hamur yapılır. Hamur iki parçaya bölünüp her bir parçası 3-4 mm incelikte açılır. Açılan hamurlar 6-8 santimlik kareler şeklinde kesilir. Süzme yoğurdun içine karabiber, kırmızı biber ve 1 çay kaşığı tuz konularak karıştırılır. Hazırlanan içten kesilen hamurların ortasına birer tatlı kaşığı konularak, hamurların bir ucu için üzerine örtölür, karşı ucun üzerine koyup üçgen haline getirilir ve üst üste gelen uçları parmak ucu ile bastırılır. Bir tencere içine 8-10 bardak su ve bir yemek kaşığı tuz konup kaynamaya bırakılır. Kaynayan suyun içine, hazırlanan hamur parçaları teker teker atılır ve pişinceye kadar tencere içinde kaynatılır. Pişince süzgeç içine boşaltılarak suyu süzölür ve servis tabağına yerleştirilir. (Ayrıca sarımsaklı yoğurt dökölmez. Yağı salça ile hafifçe yakıp hazırlanan sos ile servis yapılabilir.)

İÇİ KÖFTELİ MANTI

Malzemeler: 30 kaşık elenmiş un (yarım kilogram), 1 kilogram çiğ kıyma, 1 yumurta, yarım paket margarin, bir çay kaşığı kırmızı biber, bir çay kaşığı karabiber, yeterince tuz ve açma payı un.

Hazırlanışı: Unun içine bir yumurta, 1 tatlı kaşığı tuz koyup az su ile karıştırarak kulak memesi kıvamında bir hamur yapılır. Hamur iki parçaya bölünüp, her bir parçası 3-4 mm kalınlığında açılır. Açılan börek hamurları 6-8 santimlik kareler şeklinde kesilir. Kıymanın içine 1 çay kaşığı karabiber, rendelenmiş soğan, 1 çay kaşığı kırmızı biber ve 1 çay kaşığı tuz konularak karıştırılır. Hazırlanan içten kesilen hamurların ortalarına birer tatlı kaşığı koyarak, hamurların bir ucu için üzerine örtülür, karşı ucun üzerine konup üçgen haline getirilir ve üst üste gelen uçları pamak ucu ile bastırılır.

Bir tencere içine 8-10 bardak su ve bir yemek kaşığı tuz konup kaynamaya bırakılır. Kaynayan suyun içine hazırlanan hamur parçaları teker teker atılır ve pişinceye kadar tencere içinde kaynatılır. Bu hamurlar piştikten sonra kevgirle süzülür ve servis tabağına yerleştirilir. Fazla soğutulmadan üzerine kızgın yağ dökülür. Bazen bol sarımsaklı yoğurt konularak da servis yapılabilir. Ayrıca yağı salça ile hafifçe yakarak hazırlanan sos ile de servis yapılabilir.

MAKARNALAR

Kesme Makarna (Erişte)

Hazır makarnaların olmadığı dönemlerde yöre halkı bu ihtiyacını, evde çeşitli şekillerde kestiği eriştelerle karşılar. Önce, yufka hamuru gibi hamur yoğrulur ve bu hamur yufkadan biraz daha kalınca açılır. Temiz beyaz örtüler üzerine serilip birbirine yapışmayacak kadar tepserdikten yani hafifçe kuruduktan sonra yine komşuların imcesiyle, alçak tahta sofralar üzerinde, en çok parmak genişliğinde şeritler halinde kesilir. Sonra bu şeritler sekizer onar tane üst üste konulup sol eldeki parmakla hafifçe bastırılarak sağ eldeki bıçakla yarım santim eninde kıyılır. Bu kıyma işi çok zevkli olduğu için çocuklar dahi imeceye katılmaya can atar.

Bugün erişte dediğimiz şekilde kıyılan bir terasa veya evin güneş alan yayılmış beyaz örtülere serilerek kurutulur. Bütün bir günlük son bahar güneşi makarnanın kurumasına yetmemişse, kurutma işi ertesi güne kalır. Kesme makarna veya erişte gereği gibi kuruduktan sonra tenekelere veya patiska torbalara doldurulup fare girmeyen bir dolapta saklanırdı. Bu kesme makarna eski ailelerin sofralarından hiç eksik olmadığı için sonbaharda hazırlanan kışlık erzakların başlıcalarından sayılırdı. Ve hiçbir aile bunu ihmal edemezdi. Kesme makarna ailenin varlığına göre o zamanlar Amerika'dan gelen "Has un"dan veya yerli buğday unundan yapılırdı."

KUSKUS MAKARNA

Anadolu'nun birçok yöresinde yapıldığı bilinen bir başka makarna da "kuskus makarna"dır. Bu makarna kırık pirinç veya ufak bulgur, yumurta ve süt ile yapılır. Yumurtalar önce bir tencere içinde çarpılır, daha sonra içine süt ilave edilir. Hamur tekesi veya hamur leğeninin içine kırık pirinç azar azar katılır, onun üstüne un serpilir. Sonra sütlü yumurtalı bulamaçtan dört-beş kaşık üzerine gezdirilir. Bunların hepsi, teknenin içinde ovalanarak un ve süt bulamaç iyice yedirilir. Kuskuslar saçma tanesi şekline gelinceye kadar ovalanır ve kumaya bırakılır. Kuruduktan cam kavanozlarda saklanır.

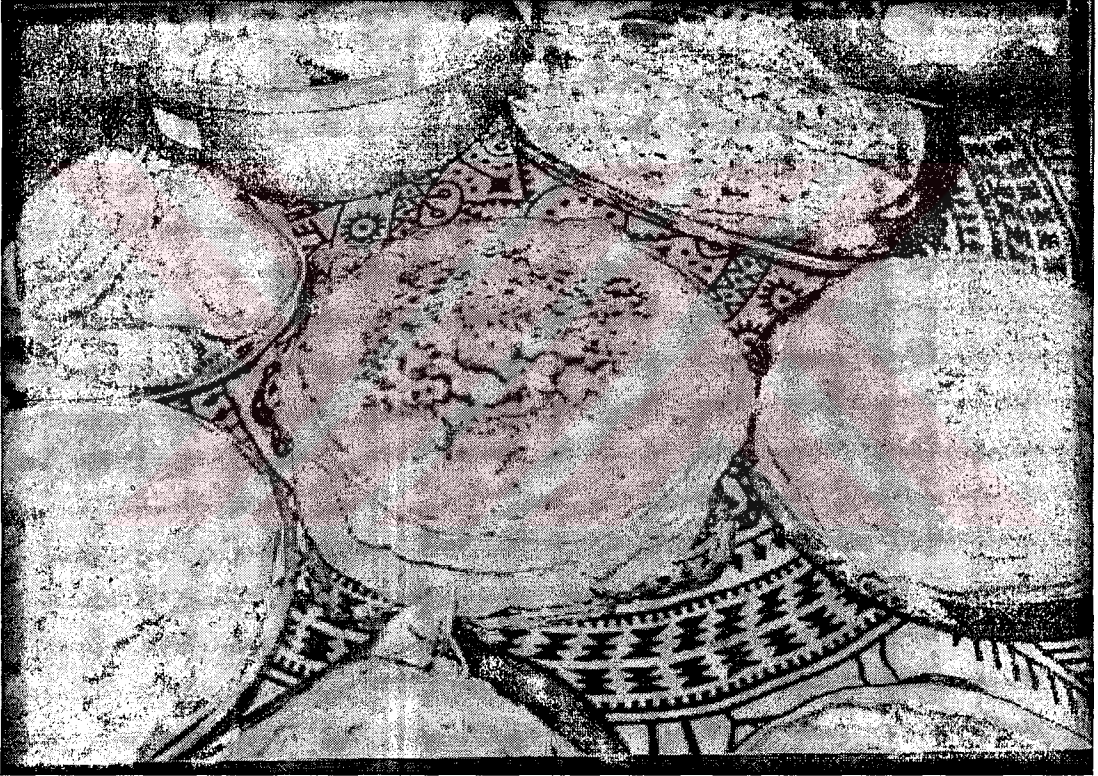
ÇİMCÜK-ÇİMDİK MAKARNASI

Malzemeler: 30 kaşık elenmiş un (yarım kilogram), 1 kase yoğurt, 1 kaşık salça, 1 yumurta, 100 gram margarin, 2 diş sarımsak, yeterince tuz.

Hazırlanışı: Unun içine, 1 yumurta, 1 tatlı kaşığı tuz koyup az su ile karıştırılarak kulak memesi kıvamında bir hamur haline getirilir. Hamur, yarım cm. kalınlığında açılır. Açılan hamur, 3'er santimlik şeritler halinde kesilir. Daha sonra da bu şeritler 1'er cm. genişliğinde kesilir. Kesilen bu hamur parçaları ortadan sıkılarak, yani çimdiklenerek fiyonk şekli verilir. Bu yemeğe, çimdiklenerek yapıldığı için ve Bartın şivesine uygun olarak "Çimdik " makarnası da denir.

Bir tencereye 8-10 bardak su, içine 1 yemek kaşığı tuz koyarak kaynamaya bırakılır. Kaynamakta olan suyun içine hazırlanan makarna parçaları atılır ve karıştırılır, pişinceye kadar kaynatılır. Makarna pişince süzgece boşaltılır, suyu süzülür ve servis tabağına konulur. Makarnanın üzerine hazırlanan sarımsaklı yoğurt gezdirilir. Başka bir tavada yağ ile salça kavrulur yoğurdun üzerine gezdirilir.

EKMEKLER - EV EKMEĞİ

Ev kadını, önce normal bir aile için tekne içinde bir haftalık ekmek hamurunu hazırlar. Hamur kabardıktan sonra, tahta sofra üzerinde en az ikişer kg.lık pişirilecek biçimde kesilir. Hamur parçaları fırına sürülecek duruma getirilir. Daha sonra, sıra fırın hazırlığına gelir. Fırın iyice kızdırılır ve içi temizlenir. Hamurlar uzun saplı geniş bir fırın küreği ile fırına sürülerek kapağı kapatılır. Pişerken arada bir, fırının kapağı yana sürülerek ekmekler kontrol edilir. Pişerken arada bir, fırının kapağı yana sürülerek ekmek kontrol edilir. Piştikleri anlaşılınca fırından çıkarılır. Birkaç gün sonra bayatlamaya yüz tutan ekmekler, rahat yenilmesi için, “Buğulama” yapılarak sofraya getirilir.

EKMEK BUĞULAMA

Derin ve büyükçe bir tencerenin içine iki-üç parmak kadar su konur, bu suyun üzerine küçük bir tencere kapağı kapatılır. Birkaç günlük bayat ekmekler kesilmeden ve suya değmeyecek şekilde bu kapağın üstüne konur. Tencerenin alındaki ateş yakılır ve su yavaş yavaş kaynamaya bırakılır. Kaynamakta olan bu suyun buğusu ekmeklerin yumuşamasını sağlar ve böylece bayatlayan ekmekler israf edilmemiş, değerlendirilmiş olur. Ancak, fırında pişirilen bir haftalık ekmekler bozulmadan böyle tüketilir.

YUFKA

Kuru yufka, kepeği tam alınmış buğday unundan genellikle sonbaharda yapılır. Bundan 40 yıl öncesine kadar şimdiki gibi çarşıda pazarda hazır yufka yapıp satan esnaf yoktur. Her aile kendi ihtiyacı kadar böreklik, ıslamalık kuru yufkasını hazırlar. Yöre'nin ünlü "Su böreği", "Düğün börekleri", "tatlı börek" taze açılmış yufkadan yapılır ve yufka mutlaka evlerde açılır, hazır yufkadan börek yapmak adet değildir.

Kuru yufka ailenin ihtiyacına göre 100-200 adet yapılır. Önce, ağaç tekne de yufkanın hamuru yoğrulur. Bazı kuru yufkalar tatlı yapımında kullanılacağı için hamurun içine fazla tuz katılmaz. Hamur mayalandığında "Pezi" denilen parçalar halinde ayrılır ve bir tahta sofr a üzerinde ince oklava ile incelt ilerek "yazılır yani yufka açılır.

Yufkalar açılmaya başlamadan bir ocakta odun ateşi yakılır ve ocağa sacayak konulur, bunu üzerine özellikle Kurucaş ile çevresinde bulunan yeşilimsi renkte bir çeşit kayadan kesilen ve biraz bombeli olarak değirmi biçimde düzeltilen "Sac" yerleştirilir. Yufkaların pişirileceği sac diğer ekmek saclarından daha geniş çaplıdır. Yufka sacın üzerinde iki yönlü biraz piştikten sonra "Bissireç" denilen uzun saplı, 15 santim kadar genişlikte , uzun yüzlü tahta kürek ile çevire çevire çekilir ve kabartılır. İyice pişirilip kabartılan yufkalar, pişirilmeden önce bir kenarda bulunan bezler üzerine serilerek hafifçe "Tepsermesi" sağlanır.

Bezler üzerine serilen yufkalar teker teker sac üstünde pişirilir, kabartılır ve yine bissireçle alınarak üst üste yığılır. Yufka yapımı anlatıldığı kadar kolay değildir. Mahallelerde yufka imeceleri yapılır. İmece bir çeşit yardımlaşma demektir. Bu işi yapan kadınlar işin ehlidirler, özellikle pişiricinin deneyimi önemlidir. Bu iş ustalık ve beceri ister.

YUMURTALI EKMEK

Yurdun birçok yöresinde benzer şekilde yapılan yumurtalı ekmek, ev kadınlarının kolayca ve çabucak hazırladığı yiyeceklerden biridir. Ayrıca, bayat ekmek israfının önlenmesi açısından da önemlidir. Yumurtalı ekmeğin aile bütçesine büyük destek sağladığı görülür.

Sofraya oturacak kişi sayısına göre, herkese birer-ikişer yumurta düşecek şekilde bir kabın içine yumurtalar kırılır. Bunun içine biraz tuz ilave edildikten sonra yumurtalar çarpılır. Bu arada genişçe bir tava içine konulan yağ kızdırılmaktadır. Önceden sofrada oturacak kişilerin yiyebileceği miktarda bayat ekmek dilimlendikten sonra yumurta kabının içine bir maşa yardımı ile batırıp çıkarmak suretiyle iyice yumurtaya bulanır.

Kızartılacak ekmekler yumurta ile bulandırılıp bir başka tabak içine dizildikten sonra teker teker, yağ kızdırılmakta olan tavanın içine alabilecek kadar ekmek dilimi sıralanır ve bir yüzünün kızarması beklenir. Ekmek dilimlerinin kızaran yüzleri çevrilir ve her iki yüzün kızarmasından sonra da teker teker tavadan çıkarılarak bir başka tepsi veya geniş bir tabak içine dizilir. Sıcak servis yapılır.

MANCARLI EKMEK

Malzemeler: 1 kg. un, 2 bardak mısır unu, 2 bağ darı mancarı, 1 tatlı kaşığı şeker, 1 kaşık tuz, 100 gr. kıyma , 1 çay kaşığı karabiber, 2 baş soğan, 1 yemek kaşığı “kuru pak maya” veya bir kibrit kutusu büyüklüğünde “yaş pak maya”, 3 kaşık margarin.

Hazırlanışı: bir bardak içine maya ve bir tatlı kaşığı toz şeker koyulur, bardağın ¾'üne kadar su koyarak karıştırılır. Maya bardaktan taşarcasına kabarmaya başlayınca bekletilir. Derince bir kap içersine un ve mısır unu

elenir. Ortasına kabaran maya ve bir kaşık tuz konularak ılık su ile yumuşak bir hamur (koyu boza kıvamında) oluncaya kadar yoğrulur. Hamurun zeri rtlr, ılık bir yerde yada kalınca bir örtüye sarılarak, iki katı oluncaya kadar kabarması sağlanır.

Diğer tarafta darı mancarları suyun içinde bekletmek suretiyle 2-3 kez yıkanır, sonra dikkatlice ayıklanır ve bir cm. kalınlığında doğranır. Soğan da yemeklik şekilde doğranır ve yağ ile bir tencerede biraz sarartılır, kavrulur. Daha sonra kıyması da ilave edilerek kavrulur. Doğranmış mancarlar üzerine konur ve kendi suyuyla kavrulup pişmesi sağlanır. Yeterince tuz ve bir çay kaşığı karabiber katılarak karıştırılır.

30-35 cm. apında bir tepsi hazırlanır, kabaran hamurun yarısı buraya dökülür, üzerine pişen mancarlar her tarafına eşit olarak yayılır, onun üzerine de tekrar kalan hamur dökülür, biraz yer hamuru alması için bekletilir. Kızgın fırında pembe renkte oluncaya kadar pişirilir ılık olarak servis yapılır.

KIKIRDAKLI EKMEK

Malzemeler: 30 kaşık elenmiş un (yarım kg.), 1 bardak mısır unu, 1 kibirt kutusu büyüklüğünde “yaş maya” veya 1 yemek kaşığı “kuru maya”, 1 tatlı kaşığı toz şeker, 1 tatlı kaşığı tuz, 1 kase kavrulmuş kıkırdak, 1 kaşık margarin.

GIRTIL-GIRTLA

Malzemeler: 4-5 bardak elenmiş mısır unu, 1 tatlı kaşığı tuz, tepsiyi yağlamak için bir miktar yağ, yeterince su. Hazırlanışı: Unun iine tuz ilave edilerek su ile katıca bir hamur yapılır. Yağlanmış olan tepsi veya ven iine konularak üzeri düzeltilir. Fırından pembe renk oluncaya kadar pişirilir. Sıcak olarak ayrıanın iine doğranarak yenilir.

Hazırlanışı: Pak maya bir bardağa konur, iine şeker ilave edilir $\frac{3}{4}$ ' kadar su katılarak karıştırılır. Maya bardaktan taşarcasına kabarıncaya kadar bekletilir. Bir kaba un ve mısır unu konulur, ortasına da maya dökülür bir tatlı

kaşığı da tuz ilave edip, ılık su ile çok yumuşak (kaşıkla alınıp dökülecek kıvamda) bir hamur yapılır.

TATLI GIRTIL

Malzemeler: 4-5 Bardak elenmiş mısır unu, 1 bardak toz şeker, 1 çay bardağı ceviz içi, tepsiyi yağlamak için bir miktar yağ, su, Hazırlanışı: Unun içine şeker ilave edilerek, biraz su ile yağlanmış olan tepsiyi veya çöven içine konularak üzeri düzeltilir. Üzerine havanda dövülmüş. Ceviziçi serpilir. Fırında pembe renk oluncaya kadar pişirilir. Ilık servis yapılır.

TATLI ISLAMA :

Malzemeler: 1 su bardağı ceviz, 1 su bardağı toz seker, 3 barda su, 4 adet ev yufkası 100 gram margarin. Hazırlanışı: Yufkalar bir tepsi içine kırılır bir tencerede şeker ile su kaynatılır ceviz havanda dövülür ve yufkaların üzerine yayılır. Kaynatılan tatlı şurubu, yufkaların üzerine dökülür. Tavada yağ kızdırılıp yufkaların üzerine dökülür. Tepsi içindeki kırılan yufkalar diğer malzemeler ilave edilen ıslamanın üzeri bir kapak ile örtülerek 5 dakika dinlendirilir. Ve ılık olarak servis yapılır.

KABAKLI TATLI BÖREK

Malzemeler: 7-8 adet ev yufkası, 1 su bardağı ceviz içi, 250 gram kabak, 2 çay bardağı şeker, şurup için 1 kg. toz şeker, 4 bardak su, yarım limon, biraz margarin yağı. Hazırlanışı: Kuru yufkaların her tarafı el ile su serpilerek hafifçe ıslatılır, bir örtüye sarılarak kabarması sağlanır, ceviz havanda dövülür ve, iki çay bardağı toz şekerle karıştırılır. Kabak içine rendelenir bir kilo toz şeker içine su konularak ateşe konulur. Yavaş yavaş karıştırılır kaynamaya başlayınca yarım limon sıkılır. Şeker şurubu koyulaşınca ateşten alınır yufkaların büyüklüğünde tepsi hazırlanır. Nemlendirilen yufkalardan biri tepsinin içine yerleştirilir ve üstüne erimiş yağdan bir iki kaşık gezdirilir sonra şekerli ceviz ve kabaktan biraz alıp üzerine serpilir diğer yufkalar da bu şekilde olur en üstteki yufkanın her tarafı yağlanır ve fırında pembe renk oluncaya kadar pişirilir. Fırından çıkarılınca

dört parmak genişliğinde dilimlerle bölünerek kesilir ve üzerine hazırlanan şeker şurubu dökülür. Üzeri örtölüp adını çekmesi için bir süre bekletilir. Daha sonra servis yapılır.

SEBZELER

KİRLİ AYŞE

Önceden haşlanmış nohut, kuru fasulye ve yarma bol soğan,domates ve taze biber ile birlikte pişirilir.

HODAN(ZULBUT)

Yöreye ait zulbut adlı bitki haşlanır haşlandıktan sonra küçük küçük doğranır. Bol soğan yağ ve salca ile kavrulur.

BULGURLU KABAK

Malzemeler; Bir kg. kabak, bir su bardağı bulgur, 2 baş soğan, 2 domates, 1 adet acı kırmızı biber, 1 çay bardağı sıvı yağ, 1 bardak yoğurt, 3-4 diş sarımsak ve tuz. Hazırlanışı; Yemeklik kabağın bağında büyümüş bir tanesi 1 kg. gelen kabaklardan hazırlanır. Kabaklar, ayıklanır, temizlenir kabuğu soyulur ve yıkanır. Boyuna dörde bölünür ve çekirdek yatakları bıçakla temizlenir.

Daha sonra boyuna 2-3 cm. kalınlığında kesilir. Enine kare olacak şekilde doğranır. Soğanlar soyulur ve yemeklik olarak doğranır. Bir tencerede soğan yağ ile kavrulur. Domatesler rendelenir ve kavrulmakta olan soğanın içine katılır. Kavurma işi bittikten sonra içine hazırlanan kabaklar konulur. Kabaklar bıraktığı kendi suyunu çekinceye kadar tencerenin kapağı kapalı olarak kaynatılır.

Daha sonra üzerine iki parmak geçinceye kadar su konulur. İçine bir adet acı kırmızı biber doğranır ve kaynamaya bırakılır. Kabaklar biraz yumuşamaya başlayınca üzerine ayıklanmış, yıkanmış bulgur konur ve pişmeye bırakılır. Eğer suyu az gelirse biraz daha su katılır ve suyu ilave edilir. Pişinceye kadar kaynatılır. Diğer tarafta sarımsaklar soyulur ve havanda biraz tuz ile dövülür. Dövülen sarımsaklar yoğurdun içine katılır.

Yoğurt kaşıkla iyice ezilir. Ateşten indirilmiş olan kabakların üzerine sarımsaklı yoğurt dökülür ve sıcak olarak servis yapılır.

BEDDAM MANCAR

Malzemeler; 1 tutam kaz ayağı macarı, bir tutam kökü kızıl mancarı, bir tutam ısırgan otu, bir tutam pazı yaprağı, 2-3 kök pırası , 2-3 yaprak kara mancar , 3-4 baş soğan, 1 çay bardağı bulgur, 1 çay bardağı sıvı yağ, 1 kaşık salça, yeterince tuz ve karabiber.

Hazırlanışı; İlk bahar gelince, yaza girmeden tüm kötülüklerden uzaklaşma,, onları yok etmek amacıyla yöresel olarak yapılan bazı gelenekler vardır. Bunlar beddam etişi , yakmak beddam yiyeceği toplamak gibi. Bu arada her evde beddam pancarı pişirmek de gelenekler arasındadır. Beddam pancarı yapıp yenilir ki bütün hastalıklardan, kötülüklerden uzak kalınsın diye . Bu yemeğin özelliği yedi tür mancar dan yapılmış olmasıdır. Eğer bu mancarlardan birisi bulunmazsa yerine başka yeşil bir bitki konulabilir. Yemeğin hazırlanması için; mancarlar ve yeşil bitkiler iyice yıkanır. Ve bir tencere içine yeterli miktarda su konularak, ıspanak yemeğinde olduğu gibi 20-25 dakika suyla haşlanır.

YUMURTALI İSBUT

Malzemeler: 1 kg. isbut, 100 gram margarin, 3-4 yumurta, 2 baş soğan, 50 gram kıyma. Hazırlanışı: İsbut aktarılmak suretiyle akarsu altınca iki üç kez yıkanır. İsbütün kökleri katı kısımları bıçakla kesilerek iki santim kalınlığında doğranır toplanan isbutların üzerini örtecek kadar su konur ve tencerede pişirilir. Haşlanan isbutlar ılıyınca avuçların içine alınarak ve sıkılarak başka bir kaba alınır. Soğanlar yemeklik olarak doğranır ve bir tencerede yağ ile soğan kavrulur sonra kıyması ilave edilir bir süre daha kavrulduktan sonra diğer kap içinde sıkılmış isbutlar kavrulan soğan ve kıyma tenceresinin içine konulur birkaç dakika daha kavrulduktan sonra içine yumurta kırılır karıştırılır yeterince tuz ve karabiber katılır. Yumurtalar pişince sıcak servis yapılır.

YOĞURTLU İSBUT

Malzemeler: 1 kg. isbut, 100 gram margarin, 50 gram kıyma, yarım kilo yoğurt, 3 baş sarımsak, 2 kafa soğan, tuz ve karabiber. Hazırlanışı: köklerin katı, sert ve siyah yerleri bıçakla temizlenir. Ve toprak dışında kalan tüylü kısımları kazındıktan sonra 2 cm kalınlığında doğranır. Temiz suda aktarılma suretiyle çeşme ve akarsu altında iyice yıkanır kaynar tuzlu suda haşlandıktan sonra istenildiği biçimde kıyılır toplanan isbutların üzerini örtecek kadar. Su konur pişirilir. Haşlanan isbutlar ılıyınca, avuçların için alınarak ve sıkılarak başka bir kaba alınır. Soğanlar yemeklik olarak doğranır ve başka bir tencerede yağ ile kavrulur sonra kıyması ilave edilir. Ve bir süre kavrulduktan sonra diğer kap içindeki sıkılmış isbutlar; kavrulan soğan ve kıyma tenceresinin içine konulur birkaç dakika daha kavrulur yeterince tuz ve karabiber ilave edilir karıştırılır ve ateşten indirilir. Başka bir kap içinde hazırlanan sarımsaklı yoğurt üzerine dökülerek servis yapılır.

ÇÜKÜNDÜR MANCARI (PAZI)

Pancar yapraklarına çükündür mancarı ve pazı denir. Pancarın köküne ise çükündür denir. Çükündür yemeği de Bartın çevresine özgün yemeklerden biridir. Çükündür mancarı bulgur veya pirinçle pişirilir üzerine yoğurt veya sarımsak dökülerek sıcak servis yapılır.

MIHLAMA:

Pazı veya ıspanak ayıklanır yıkanır ve haşlanır. Bol soğanla kavrulur. Daha sonra üzerine yumurta kırılır.

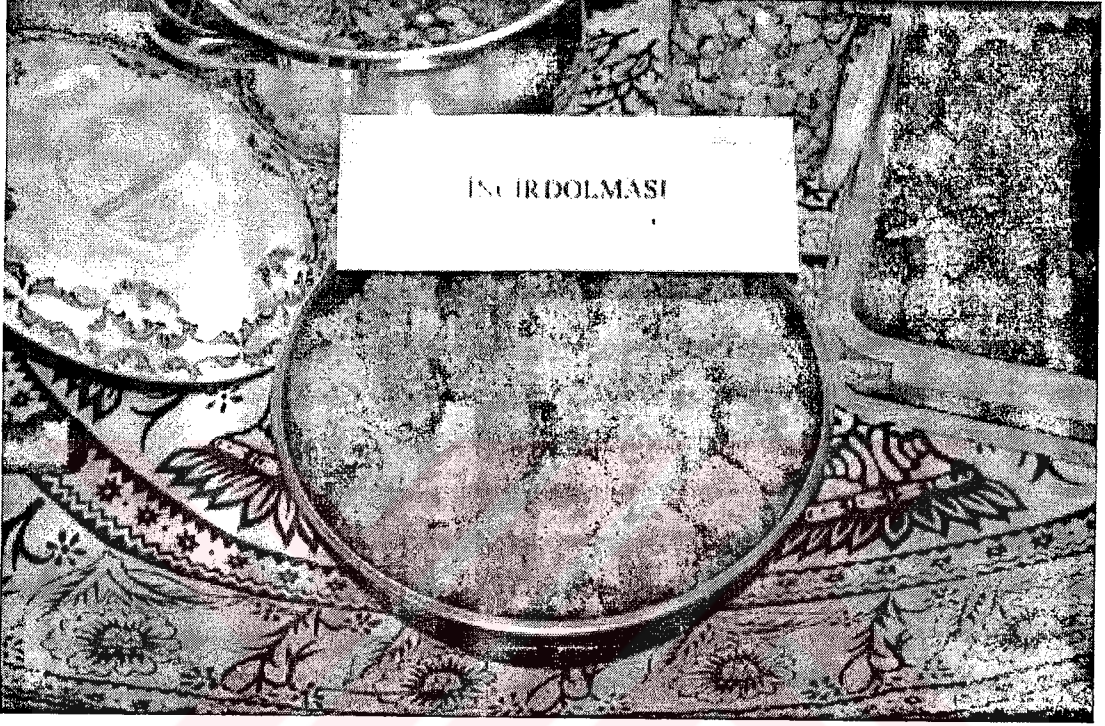
YUMURTA DOLMASI:

Yeteri kadar yumurta haşlanır, soyulur. Uzunlamasına ortadan ikiye bölünür. Yumurtaların sarıları, ayrı bir kapta peynir ve maydonozla ezilir. Bu harç, yeniden yumurta beyazlarının içine doldurulur. Una batırılıp kızgın yağda kızartılır.

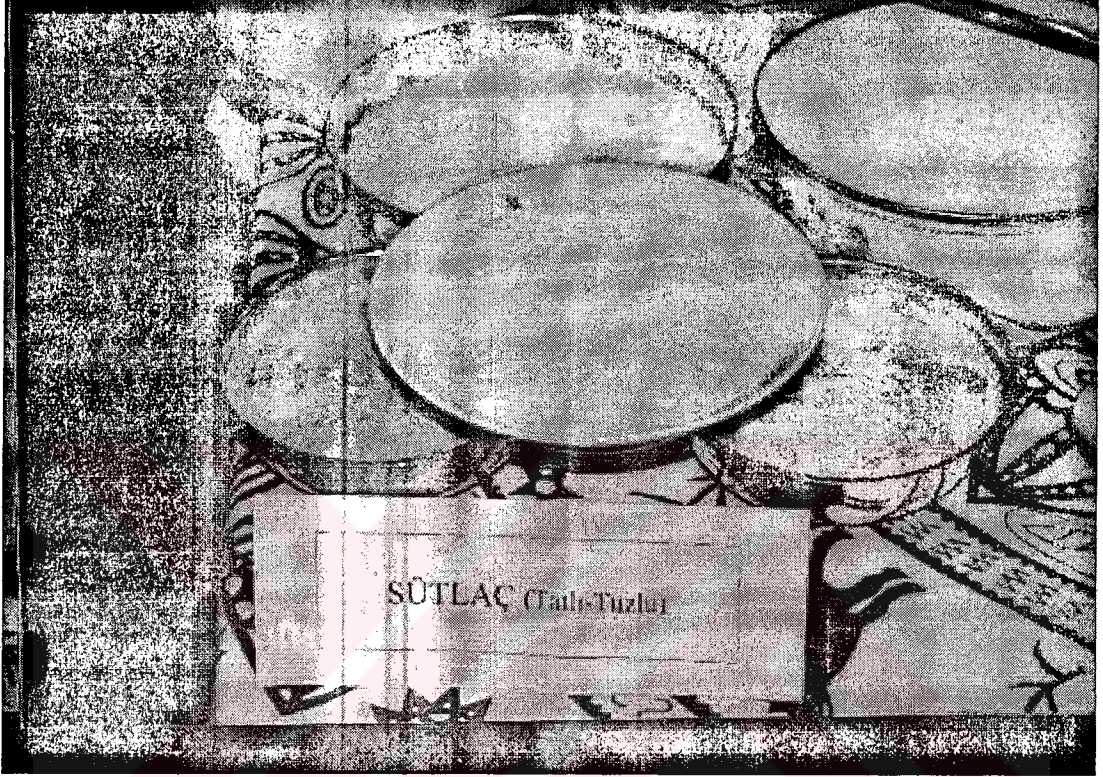
İNCİR DOLMASI:

Dövlümüş ceviz kuru incirin içine doldurulur, tepsiye dizilir, şekerli suyla pişirilir.

SÜTLAÇ:

Önceden yıkanmış ve ıslatılmış pirinç, yereti kadar şeker ile kaynamakta olan sütün içinde pişirilir.

SÜTLÜ ARMUT:

Malzemeler:1 kg. armut, 1 litre süt. Hazırlanışı: Armutlar iyice yıkanır. Çekirdek yatakları çıkarılır kabukları soyulur. Tencere içine konulan armutlar, üzerini 4-5 parmak geçecek kadar su konulduktan sonra ocakta pişmeye bırakılır. Piştikten sonra soğumaya bırakılır ve servis yaparken kaselerin kadar bu komposto konur. Üzerlerine de soğuk süt ilave edilerek servis yapılır. Kalori değeri az fakat değişik tadı olan bir komposto çeşididir. ¹

¹ Hasan ATAMAN: a.g.e; İbrahim ORAL: a.g.e; Seyfi ONAT Emekli (Ereğli), Songül AKIN Zonguldak Merkez; Fatma ALTUNTAŞ Beycuma Eceler Köyü; Zekiye KUNDAKÇIOĞLU, Satı KARAOĞLU, Nazıkar SEYMEN, Naile KUNDAKÇIOĞLU, Emine KUNDAKÇIOĞLU Beycuma Muratlı Köyü; Emine ÇORAOĞLU, Rabia ÇORAOĞLU, Saniye ÇORAOĞLU, Gülizar ELİÇORA, Hamide ELİÇORA Gökçebey Örmeci Köyü, Fatma ÇİFTÇİ, Ayşe KÜTÜKÇÜ Merkez Elvanpazar Köyü; Cemal ALKAN, Münevver ALKAN Merkez Alanık Köyü; Naşide BENLİ, Zale YILMAZER Gökçebey Karahatıpler Köyü; Fatma TÖLÜBAŞ Gökçebey Aktarla Köyü; Azize ÇEMEN Gökçebey Büyük Kadioğlu Köyü; Fatma ÖZTEKNECI, Hayriye ÖZTEKNECI, Ümmü ÖZTEKNECI Arıt Aydınlar Köyü; Havva ÖZSOY, Zeynep ÖZSOY, Fatma GÜNEŞ, Nuriye BOZKURT Ereğli Ortaköy; Muazzez KURU Ereğli Merkez; Havva KORKMAZ, Vildan KORKMAZ, Emine KORKMAZ Ereğli Bölücek Köyü; Emine ŞALLI, Azize ŞALLI, Sovet ŞALLI

V. BÖLÜM: GİYİM - KUŞAM

Kırsal kesimde günlük dış giysi genellikle basma, pazen divitin; iç giysiler ise evlerde dokunan keten (Kdz. Ereğli’de elpek bezi, Çaycuma’da pelemet bezi) ya da pamukludur. Başa önce fes giyilir, fes üstüne oyali yemeni (abacuk) üzerine de tül bent (yazma) bağlanır. ¹Çevresi metal pullu, renkli boncuklu, oyali olan tül bentlere “atça”, sarı, yeşil renkli dallı pullu olanlara da “çatki” denir

Gömlek adı verilen ve dizlere kadar uzanan iç giysi sıfır yaka, önden düğmeli, uzun kolludur. Gömleklerin yaka, kol ağızları ve önleri dantelle süslüdür. Özel günlerde üstü sim işlemeli “telli yelek”, “kutnu yelek” (ipekle karışık pamuklu kumaş) giyilir. İpekli kumaşa sırma ile işlenmiş cekete benzer yelek olan “kapale” ile “ustufa” (Bartın taraflarında uskufa adıyla bilinir.) geleneksel kadın giysilerinin başında gelir.² Bartın taraflarında ise kapitone dikişli pamuklu kumaştan dikilmiş bez hırkanın içine giydikleri, yazın basmadan, kışın pazenden dikilen desenli gömleğe “kapale” denir.³ Ustufaların içi pamuk astarlı olup, kol ağızları, yakası dantelli ve önü boydan boya açıktır. Ustufa ve kapalenin bir başka türü olan çitäre adlı yelekler de, kırsal kesimde kullanılan yaygın bir giyim örneğidir. Güllü kutnu, kutnu çitäre, yalancı çitäre, zenne (kışın giyilen uzun kollu) bilinen çitäre türleridir. Yeleklerin çevresi, kol ağızları siyah şeritli (kaytan), yakaları “harç, divdik, çıkartma” gibi adları olan işlemlerle süslüdür. Yeleğin üzerine “acemşal” denen büyük kuşak sarılır.⁴ Genç kızlar kuşağı önden, diğerleri arkadan bağlar. Bartın taraflarında ise yaşlı veya fakir erkeklerde beyaz yün kuşak, zengin ve süse meraklı gençlerde ise “trablus kuşağı” denilen çok renkli ipek kuşak kullanılır.⁵ Gömleğin altına pijama biçimi don giyilir. Süslü olanlara “çözme don”, kırmızı ve beyaz bezden parçalı olana “al don” denir.⁶ Alaplı

¹Zonguldak a.g.e. 26 Hasan Ataman a.g.e. 192 Çaycuma Ajandası 35

²Zonguldak a.g.e. 26

³Bartın a.g.e. 1201

⁴Zonguldak a.g.e. 26

⁵Bartın a.g.e. 1201

⁶ Hasan Ataman a.g.e. 192-193; İbrahim Oral a.g.e; Ali Nuri GÜNTEKİN Emekli Öğretmen, Hamit Kalyoncu, Mahmure YILMAZ, Kemal YILMAZ, Sabahat YILMAZ Zonguldak Merkez On Temmuz Mahallesi, Hanım

taraflarında ise altı metreden dikilen şalvarlara, ayak bileğinden üç parmak yukardan ağ kesilir, şalvarın fazlası arkadan yukarı doğru toplanarak belin içine sokulur.

Günlük yaşamda pazen ya da divitinden dikilmiş pijama üstüne, koyu renkli kumaştan bol etek, üzerine gömlek-yelek ya da entari giyilir. Çarşaf, yörede pek kullanılmaz; yerine tülbent, yazma, (desenli, desensiz, kenarları oyali, oyasız) atkı, poğ kullanılır.

Kadınlar ve erkekler ayaklarına kendi ördükleri çorap giyerler. Kadın çorapları beyaz zemin üzerine renkli işlemeli-renkli motiflerle süslü ya da renksiz motiflidir.

Erkekler, yakasız sık düğmeli mintan (göynek) üzerine yelek, kalın ceket (aba), altına “patur” ya da “zıbka”, ayağa da “yemeni “ giyerler. Yörede manda derisinden yapılmış ayakkabılara “yemeni” adı verilir. Üç çeşit yemeni vardır. Sivri burunlu tabanı burundan yukarıya doğru uzanana “çapula”, küt burunlu olana “çarık” denir. Üçüncü çeşidi ise doldurma şeklindedir. Yemeniler yuvarlak ceviz kütüğünden yapılmış tezgahda, mumlanmış pamuk ipliğiyle dikilir. Çapula ve çarıktaki sadece manda derisi kullanılır, doldurmada ise taban manda derisinden yüzü ise “sahtiyan” denilen keçi derisinden çift kat dikilir. Bu iki katın arasına meşin kırpıntıları dōşenerek “çiriş”le yapıştırılır, sonra kalıba çekilir.

Şapka devrimine kadar, bilhassa Bartın taraflarında fes, erkeklerin yanı sıra kadınlar tarafından da kullanılır. Genellikle kırmızı renkli fesler tercih edilir, fakat fesin rengine ve şekline göre de tabakalar oluşur. O günün tabiriyle “bıçkın” delikanlılar siyaha yakın bordo tercih ederler. Kalıpsız ve püskülsüz fes derbeder işi olduğu için rağbet edilmez. Çocukların fesinin püskülü ise mavi ibrişimdendir. Fessiz bir erkek itibar görmez. Hatta dükkanının önünde oturan esnaf dahi fesini başına takmak zorundadır, aksi taktirde görgüsüz olarak nitelendirilir.

Gelin kıyafeti ipekli şalvar, önü düğmeli kollu ipekli ceket üzerine ustufa yelek elmas taç üzerinde başı saran ve dizlere kadar inen kalın ipekli poşudan (duvak) oluşur.

Kadınların başlıca ziynetleri gerdanlık, bilezik, elmas, yakut veya zümrüt taşlı yüzükler ve broşlardan ibarettir. Gerdanlık çeşitlerinin başında “mahmudiye” altını, “aynalı” adı verilen beşibirlik veya “sandıklı” adı verilen küçük mahmudiyelerle sıralanmış dizilerdir. Gelinlerin başındaki fesin üzerine de ekonomik durumlarına göre altın ya da pullar dizilir. Fesin üzerine aynı zamanda elmas denilen broş takılır. Hazır fes alamayan aileler ise ince tahtadan fes şeklinde kalıp yaptırırlar, “abacuk”u bunun üzerine örterlerdi.

KADIN GİYSİLERİ (ALAPLI) :

Başa Giyilenler

Başa; renkli, çiçekli, genellikle bindallı rengine, ince tülbent giyilir. Yazmanın dört kenarında, yazmanın rengine uygun renklerden örülmüş, iğne oyası, tığ oyası ya da mekik oyası bulunur. Boyunda kurdelya dizili sarı cumhuriyet altını beşibiryerde, kulağa altın ya da gümüş küpe vardır.¹

Sırtta Giyilenler

Üçetek: Kadife kumaştan uzun kollu kumaşının üstü süsleme ve sarı sim işlemeli, üçeteğin her tarafı değişik motiflerden kabartma çalışılmış, uyumlu çiçek motifli desenler kullanılan üçetek giyilir. Üçeteğin önetek kısmında ve sırtında daha yoğun motif vardır. Bazı çiçek motifleri daha büyük ve daha çok kabartmalıdır. Küçük çiçekler yapraklarla kombine edilmiştir. Motifler arasında serpme olarak, sarı pul ve boncuklar kullanılarak zengin bir görüntü yaratılmıştır.

Kemer: Kadife kumaş üstüne üç-dört santim genişliğinde, ucunda değişik şekillerde olabilen sarı metalden, üstünde motifleri olan, iki ucundan birbirine kancalanabilir kemer takılır. Ayrıca bir tokada mevcuttur.

¹ İbrahim Oral a.g.e. S.

Alaplı Sofular Köyü; Muhtar Şevki Yener yaş 50.

Yün çorap: Beyaz pamuklu ya da yün çorap giyilir.

Ayakkabı: Genellikle kırmızı renkte, deriden yapılmış, yemen tiya tabir edilen ayakkabı giyilir. Arkası kapalı ve hafif topukludur. Daha önceleri rugan bot şeklinde kösele, üstü pullu, boncuklu süslemeli ayakkabı giyildiği ifade edilmektedir.

KADIN GİYSİLERİ (DEVREK)

Başa giyilenler:

Baş yazması: Tülbentten daha kalın, sık dokunmuş geniş kare olarak düşünülmüş, yazmanın dört kenarı, kanaviçe, sarma gibi nakışlarla değişik renkli iplerle, özellikle bir kenarı, (bağlandığında arkada anse ile sırt arasında) olan kısım biribiri ile koordineli olan, daha zengin motiflerle işlenen yazmanın kenarlarına, gümüş renkli pul ve değişik renklerde boncuklarla oya örülüp dikilir. Bu yazmaya pullu poğa denir.¹

Tepelik: 3-4 cm. lik fes üzerine genelde kırmızı renkli yarısından diğer yarısını saracak genişlikte, üstü pul, boncuk Osmanlı lirasından değişik dizaynlarla süslenerek hazırlanır. Fesin ön kısmına sarılır. İki ucunda bağ ile fesin arkasından bağlanır.

İç donu: Düz zemin üstüne desenli, genellikle çiçekli, parçaları büzülmüş, alt kısmı biraz geniş, üst kısmı daha geniş, sentetik ya da saten kumaştan yapılmış, iç donu giyilir.

Cepken: Uzun kollu, önden açık, yün çuha kumaştan sırtı ve ön parçaları sarı-beyaz-kırmızı harçlarla motiflenmiş, özellikle sırtı, ön parçanın yan kısımları, hafif olarakta kollarda sarı-beyaz-kırmızı harçtan motiflerle oluşturulmuş cepken motifler giyilir. Cepkenin ve kolların uçları sarı kaytanla

¹ Devrek Yağmurca Köyü; Hüseyin altun yaş 46, Emine Şallı yaş 75.

daha hafif bir desenle boydan boya işlidir. En uç kısmına kırmızı ince kaytan geçirilmiştir.

Salta: Saten kumaştan yapılan salta (kolsuzuzun yelek) uçlarına da sarı kaytan geçirilmiştir. Uzun kollu saltalarda uzun dizlerin yedi sekiz santim altında, yan dikişlerden yırtmaçlı, saten kumaştan, kendinden boyuna desenli, genelde sarı, turuncu, kırmızı, eflatun, beyaz renklerin hakim olduğu, etek uçları sarı harçla çevrelenmiştir.

Entari: Sıfır yaka, göğüsten robalı (büzgülü) roba kısmı dikişle kırma (narvür) yapıp renkli dikişle zenginleştirilmiştir. Uzun kollu, saltanan boyunda olup, saltanın içine giyilir. Saten kumaştan yapılmıştır.

Kuşak: Kuşağı 2m uzunluğunda çizgili keten dokumadan yapılmıştır. Genişliği 50cm civarındadır, katlanarak bele dolanır. Üzerinde 1-1.5m uzunluğunda yünlü dokumadan 3-4 cm genişliğinde uçları püsküllü olan uçkur takılır ve bağlanır.

Ayağa Giyilenler:

Çorap: Beyaz yün çorap ya da pamuklu çorap kullanılmaktadır.

Ayakkabı: Ayakkabı daha önceleri çark sonraları deri hafif topuklu, altı kösele yemeni giyilirdi.

Takılar:

Baş takıları: Poğ üzerine bürgü örtülür, poğun kenarı ipek ipten püsküllü, poğun üstü ipek ipten işlemelidir.

Boyun takıları: Beşibiryerde, osmanlı altını kullanılır, gümüş ya da alyan küpe takılır.

KADIN GİYSİLERİ (EREĞLİ MERKEZ, KESTANECİ VE AYDINLAR KÖYÜ)

Başa Giyilenler:

Baş yazması: Geniş, kare yada dikdörtgen şeklinde, değişik renklerde, düz renklerine çiçek motifleri ile bezenmiş ince tülbent dokuması kalınlığındadır. Tepelik kullanılmamaktadır. Yazmanın kenarları tığ oyası, yada 1.5-2 cm. lik konfeksiyon dantelle çevrilidir. Oyalar genel olarak yazmanın rengine uygun tonlarda örülür. Dantel ise beyaz renktedir.¹

Sırtta Giyilenler:

Mintan: Beyaz dokumadan uzun kollu, kolları manşetli, yakalı, önden düğmelidir.

Şalvar: Kadife şalvar üstünde değişik motiflerden oluşan süslemeler vardır. Özellikle şalvarın yan kısımlarında yeleğin sırt kısmında bu motifler

¹ Ereğli Orta Köy; Nuriye Bozkurt yaş 64, Gökçeler Köyü; Rahime Çolak yaş 72.

işlenmiştir. Sarı sim ile kabartma olarak çalışılmıştır. Şalvarın paçalarına sarı simden harç geçirilmiştir.

Yelek: Kadifeden yapılan yeleğin üstünde motiflerden oluşan süsler mevcuttur. Yeleğin sırtında bu motifler işlidir. Sarı simle kabartma olarak yapılmıştır. Yeleğin kol ve yaka kenarında harç (sarı simden) geçirilmiştir. Şalvar ile aynı kadife kumaştan, önden açık, kolsuz, yaka ve kol kenarları sarı sim harçtan dikilmiş, sırt kısmı daha fazla motiften oluşmuş, sarı sim iple maraş işi işlenmiş kol hizasının biraz altında boşdan sınırlandırılmıştır. Yeleğin önünde çok küçük, üç dört düğme ya da genellikle çıt çıt, veya kopça bulunur.

Ayağa Giyilenler :

Çorap: Beyaz pamuklu ya da yün çorap giyilir.

Ayakkabı: Deri ve rugan kundura kundura kullanılır. Ayakkabı genellikle siyah renkte olur.

Takılar:

Genel olarak beşibiyerde altınlar zincirlere takılmıştır. Kulaklarda altın küpe kullanılır.

KADIN GİYSİLERİ (ÇAYCUMA)

Başa Giyilenler:

Baş yazması: ince tülbent dokunmasında, genellikle kırmızı renkte, desenli, kare şeklindedir.¹

Tepelik: 3-4 cm yüksekliğindeki fesin üstüne yazma da sarılabilir, durumlarına göre sarı altın liradan dizilip dikilebilir. Üzerine kara ince şifon tüllerine dikilebilir. Üzerine kare ince şifon tül üzerine, ard arda sıralanarak

¹ Hasan Ataman Çaycuma a.g.e. S.192

pullarla, değişik motifler işlenmiştir. Fesin üzerine sarı lraların üstüne gelecek şekilde dikilir. Bu tepeliğine “ÇATKI” adı verilir.

Çatkının içine sarılır yazmanın, kenarları genel olarak yazmanın renginde iğne oyası, tığ oyası, mekik oyasında oya dikilir.

Sırtta Giyilenler:

İç donu: Paçaları dar, üstü geniştir. Aldan denilen ekli yerden sonrası kırmızı, sonrası beyaz kendi dokudukları pelemet bezinden dikilir. Bazı köylerde kadife şalvara da rastlanmaktadır.

Göynek: Pelemet bezinden dikilir. Sıfır yaka, önden açık iplik oyası onaylayıp, uçları ipe bağcık yapılır. Uzun kollu olup, kol ağızları onaylanmıştır.

Uskufe (Kolsuz yelek): Yalancı çitara olarak da tanımlanan kolsuz yeleğin ön kısmında, cep kenarında kumaş üstü süslemeler yoğunlaşmıştır. Uskufenin önetek boyu sarı simden, ön alt ve yırtmaç kenarı, siyah belli aralıklarla püsküllü ince harç geçirilmiştir. Uskufenin boyundan, bel hizasına kadar olan kısmı, boydan boya değişik kalınlıkta, sarı ve siyah harç ve sutaşından değişik motiflerle işlenmiştir. Yalancı çitara yahut uskufe adlı kolsuz uzun yelek, dizlerin altı yedi santim altına kadar iner. Yan dikişlerinde etrafında kaytanla işli motifler vardır. Yeleğin (uskufenin) iki etek ucunda yırtmaç vardır. Uskufenin ön kısmı harç ve kaytanla işlenmiştir.

Cepken: Kol ağzında kumaş üstü süslemeleri, etek ucunda siyah belli aralıklarla püsküllü ince harç geçirilmiştir. Ön kısmı boydan boya değişik kalınlıkta, sarı ve siyah harç ve sutaşından değişik motiflerle süslenmiştir. Cepkenin kollarının ucunda ve cep kenarında da yine aynı tarzda harç ve sutaş değişik şekillerde zenginleşmiştir. Siyah şeritlere kaytan denir. Yaka kenarındaki süslemelerin adına "harç div çıkartma" denir. Cepken uzun kollu, önden açık, cepkenin ön kısmı harç ve kaytanla motiflenmiştir.

Kuşak: Acemşal da denilen kuşakbele bağlanır.

Kemer: Ucunda bakır veya pirinęten döküm olarak hazırlanmış, yuvarlak uçlarında birbirine kancalanabilen, iki tokenın uçlarından geçirilen, dokuma kuşağı üzerine renkli haręlarala dikilerek, kuşağın üstü kaplanmıştır.

Ayağa Giyilenler:

Çorap: Beyaz yün ya da pamuklu çorap giyilir.

Ayakkabı: Siyah deriden yapılan dilli yemini giyilir.

Takılar:

Boyun takıları beşibiyyerde ya da kurdelaya dizilmiş altın liradan oluşur, gümüş yada küpe takılmaktadır.

KADIN GİYSİLERİ (ÇAYCUMA)

Başa Giyilenler:

Fes: Üç dört santim yüksekliğindeki fes giyilir. Üstüne genelde beyaz yazma üstüne doğru sarılıp, baş üstünde bağlanır. Genelde gelinlerde geniş dikdörtgen şeklinde ve kırmızı renkli, çiçekli yazma "POĞ" üzerine bol, geniş olarak örtülür. Yörede buna "Al" denir.¹

Yazma: Fesin üzerine beyaz pullu veya oyalı yazma (Poğ) baş yazması olarak sarılır.

¹ Hasan Ataman *Çaycuma* a.g.e. S.192

Çaycuma Karahan Köyü; Behcet Kıvırcık yaş 50.

Sırtta Giyilenler:

İç Donu: Pijama biçimi, pelemet bezinden don giyilir. Bazı yerlerde dizden altı ekli olup, sonrası çizgili olur. Parçası iki renkli dantelle süslenir. Çözme don denir. Paçaları değişik değişik renk motiflerde işlenir. Alt tarafı dar, üst kısmı geniştir.

Göynek: Pelemet bezden, sıfır yaka, önden 2-3 düğmeli, uzun kollu, diz üzerine kadar inen göynek giyilir. Gelinlerinki daha süslü olur. Yaka ve kol

kenarına dantel dikilebilir, yakanın ön kısmı göyneğin ön alt kısmı, değişik tarzda el nakışı ile süslenebilir.

Çitare (Uskufa): ipekli kutnu da denilen uskufa yada ipeklidir. Kolsuz uzun yelek olan uskufanın, yaka ve kol kenarları boydan boya siyah şerit (kaytan) ile çevrilmiştir. Yaka kenarları, bel hizasına kadar siyah, sarı harç ve kaytanlarla küçük motiflerle süslenmiştir. Uskufa (Yelek) yapıldığı kumaşa göre isimlenir. İçi pamuklu ve üzeri süslü olup, boyu diz altına kadardır. İpekli ve kutnu çitare ipekten olur. Çok süslü olana güllü kutnu denir. Ketenden yapılan ve günlük giyilen yeleklere, yalancı çitare denir. Uzun kollu olan ve kışın giyilen zenne çitaredir. Yeleğin yaka kenarı, kol kenarları kaytan adlı siyah şeritle dolandır. Yaka kenarındaki süslemelerine HARÇ-DIV ÇIKARTMA denir.

Acemşal: Uskufe üzerine Acemşal denilen değişik renk ve motiflerle yünden dokunmuş kuşaklar vardır. Genç kızlarda önden, diğerlerinde arkadan bağlanır. İç göyneğin yakasından açık olduğundan 3-4 küçük düğme ile iliklenmektedir.

Peştemal: Önlük kullanılmamaktadır. Ancak ipekli kumaştan dokunmuş Doğu Karadeniz de görülen peştemal, bağlama şekli farklı olarak göze çarpar. Peştemal arkadan dolanılabilecek şekilde, açık olan kısım ön tarafa gelir, kenarları katlanacak Acemşal kuşağının içine doğru katlanır.

Ayağa Giyilenler:

Çorap: Ayağa beyaz, yün yada pamuklu çorap giyilir.

Ayakkabı: Siyah renkte, deri, uçları beyaz kıvrık dilli yemeni giyilir.

Takılar:

Baş takıları, fesin üstüne sarılan pul oyalı ya da pullu ya da telli olarak hazırlanmıştır. Boyuna altın Osmanlı ya da beşibiryerde kulağa altın ya da gümüş küpe takılır.

KADIN GİYSİLERİ (ZONGULDAK)

Başa Giyilenler:

Başlık: Kadınlar başlarına fes adı verilen kadife bir başlık giyerler. Fesin üzerine tel kırma işlemeli, desenli (tül üzerine işlenir) başörtü takarlar. İnce oyalı yazma düz olarak örtülür. Çene altından bağlanmaz, siyah küçük bir toka ile saçlara tutturulur.¹

Sırtı Giyilenler:

Gömlek: kendi dokudukları “pelemet” bezinden dikilirdi. Sıfır yaka, önden iki düğmeli uzun kollu ve boyu diz üzerine kadar inen bir gömlek giyilirdi.

Çözme Don: Gömleğin altına aynı kumaştan don dikilir. Dizden altı ekli olup, ekli yerden sonrası çizgili olur. Çizgili ve düz renk olanların paçaları dantelle süslenir. Adına “çözme don” denir.

Tefebaş: Üstü altın sırma işlemeli, çeşitli renkte kadifeden yapılmış, etekleri yerde sürünen bol ve geniş entari.

Şetari: Müvazi renkli yollarla dokunmuş, ipek kumaştan yapılan entaridir. Kapama veya kepe kadife üzerine, istif halinde altın dikilmek suretiyle yapılır.

¹ Zonguldak İl Yıllığı NO:1 a.g.e. S.26-27

Yurt Ansiklopedisi S.7797-7798

Hürriyet Yünlüsü: İnce yünlü kumaşın üzerine yuvarlak gül desenleri işlenmiştir. Şetari (güllü kutnu) da denir.

Sırmalı kadife: Giysinin üzerinde som sırma ile işlenmiş çeşitli çiçek ve güller vardır.

Bindallı: Bedene, yörede "tepebaş" denilen bindallı giyilir.

Salvar: Kadifeden bol bir şalvar, geniş ağı ve paçaları dantellidir.

Alt Don: Alt don dedikleri, ekli yerden sonrası kırmızı olan ve kırmızıdan beyaza geçilen yerin nakışla süslendiği bir don giyilir.

Kuşak: Yeleğin üzerine “Acemşah” dedikleri büyük kuşaklar bağlanır. Bu kuşaklar genç kızlarda önden, diğerlerinde arkadan bağlanır.

Ayağa Giyilenler:

Ayağa tıkırdaklı mest (topuklu mest), sümsün mest (topuksuz mest) veya çarık adı verilen bir cins ayakkabı giyilir.

Çorap: Yünden örülen çoraplar beyaz zemin üzerine çiçek işlidir.

Aksesuar:

Bele, toka adı verilen pirinçten, gümüşten, altından savatlı değişik şekillerde kemerler takıldığı gibi bindallı kumaşından sim sırma işlemeli tokalar da kuşanılır. Ayrıca tokasız kuşak da bağlanılabilir.

ERKEK GİYSİLERİ

Başa Giyilenler:

Başlarına fes giyerler, yandan bağlamalı pamuklu yelek içine gömlek, şalvar biçiminde uzun pantolon, ayaklarına ise tulumbacı yemenisi giyerlerdi.

Sırta Giyilenler:

Bürümcük gömlek: Patiskadan yapılmış, uzun kollu, yuvarlak yakalı gömlek giyilir. Yakası ve kol ağızları işlemelidir. Kırmızı ve siyah çizgili kumaştan yapılır.

Yelek: Kolları geniş, beyaz, bürümcük gömlek üstüne çift kollu fermane ya da cepken (yelek) giyilir.

Şalvar: Mavi çuhadan yapılan şalvar giyilir.

Kuşak: Bele şal kuşak sarılır.

Ayağa Giyilenler:

Yemeni: Ayaklara çizme ya da tulumbacı yemenisi giyilir.

Çorap: Ayağa elde örme yün çorap giyilir.

Aksesuar:

Bele sarılan şal kuşağın üstüne silahlık takılır. Sol omuzda, sim işlemeli, çevrelere bağlı tüfekler taşınırdı.

ERKEK GİYSİLERİ (DEVREK-ÇAYCUMA-EREĞLİ-ALAPLI)

Başa Giyilenler:

Baş yazması veya tepelik kullanılmamaktadır.

Sırta Giyilenler:

İç Donu: Şalvar keten yada kalın kaşe (aba) kumaştan üstü bol (körüklü), (kilot) pantolon paçaları dar, genellikle siyah, yada kahverengi kumaştan çalışılmaktadır. Beli uçkurla büzülerek bağlanır.

Mintan: Beyaz keten kumaştan yakasız, hakim yaka, önden siyah düğmeli, kolları manşetli düğmeli olabileceği gibi, elpek ya da polmet dokuma bezinden yapılmış, yakasız, uzun kollu, önü el nakışı ile işlenmiş mintan da olabilir. Mintanın kol manşetleri ve yakası aşağı doğru siyah düğmelidir. Gömleğin önü, yaka etrafı istenirse, el nakışı ile işlenebilir.

Pantolon: Siyah ya da kahverengi keten, ya da kaşe dokuma kumaştan dikilen pantolon giyilir.

Yelek: Pantolonun kumaşının rengine, kolsuz “U” yakalı, önden kruvaze şeklinde açık, 5-6 düğmeli olarak kullanılmaktadır. Yelekte herhangi bir işleme yoktur. Üst üste gelen parçanın bir tanesi içten tek düğme, diğer parça 5-6 düğmeli birbirine iliklenir.

Kuşak: Kare kesimli, keten ya da yün dokuma olarak hazırlanmış, renkli, kendinden desenli, katlanarak bele bağlanır.

Ayağa Giyilenler:

Çorap: Beyaz yün çorap giyilmektedir. Yün çorap şalvarın paçasının üstüne çekilip giyilebildiği gibi, paçanın altında kalacak şekilde de giyilebilir.

Yemeni: Daha önceleri çarık kullanılmakta iken, sonraları siyah deri altı, kösele dizlik (yemeni) giyilmektedir.

Tozluk: Bazı bölgelerde yün çorap şalvarın paçasının üstüne çekilip tozluk şeklinde kullanılmaktadır.¹

¹ Z. Bilge ERDEN : *Türk Halkoyunları Giysileri* Ankara 1999; 438-447

VI. BÖLÜM: EL SANATLARI

Orman bölgesi olan Zonguldak ve Bartın çevrelerinde el sanatları daha çok ağaç işleri üzerine gelişmiştir. Ağaç işleri kadar, madencilik, dokumacılık, dokumacılığa bağlı olarak da tel kırma işler, el sanatlarının başında gelir. Ağaç ağırlıklı el sanatları Kurucaşile taraflarında gemicilik, Alaplı taraflarında tekne ve kayıkçılık, Devrek taraflarında baston, Amasra taraflarında ise küçük ev eşyaları olarak gelişmiştir. Amasra tarafındaki küçük ev eşyaları: kaşık, sandık, hamur teknesi, takunya, gömme dolap, raf

(gözgöre-gözgere), kapı tavan süsü oymaları gibi ağaç işlerine çekicilik adı verilir.¹ Çekicilikte destur verme geleneği vardır. Destur verme geleneğinde çıraklık yaşına gelen çocuk babası tarafından bir tanıdık ustaya götürülür, “oğlumu kabul edersen sana çırak veriyorum” der. Usta da “çıraklığa kabul ediyorum” diye cevap verir. Çocuk ustanın elini öper ve işe başlar. Üç dört yıl süren bu çıraklıktan sonra usta çarşıdaki en yaşlı ustaya giderek “bugün çırağıma destur vereceğim” der. Bütün sanatkarlar ikindi namazından sonra camide toplanır. Cami hocasının karşısında usta önünde de çırak otururlar, en yaşlı sanatkarın usta ve çırak arasında helalleşmesini sağladıktan sonra dua okunur ve böylece çırakta artık usta olur. Bölgenin genelinde hakim olan dokuma ürünleri keten ve kenevirden elde edilir. Kdz. Ereğli’de Erpek Çaycuma’da pelemet diğer yerleşim birimlerinde de çözme bez olarak bilinen yerel dokuma düzen adlı el tezgahlarında keten ve pamuk ipliği ile dokunurdu. İç giyimde kullanılan bu bez yazın serin kışın da vücut ısını tutmasıyla ünlüdür. Günümüzde yöresel nakışlarla süslenerek yelek, bluz, çanta ve hediyelik eşya biçiminde değerlendirilmektedir.

İnce olarak dokunan bezler başörtü (yazma-yemeni); kalın ve deseni yollu olan bezler (alacalı bez) sofras, kerevet (sedir) örtüsü ve döşemelik mavi boyalı (gök bez), bez erkek pantolonu; çite bezi de kadın şalvarı (dizlik) olarak kullanılan yaygın dokuma ürünleridir.

Kız çeyizi, yağlık, kuşak, peşkir gibi dokumalarda görülen Zonguldak yöresi nakışları (18. ve 19. yy.), nakış bezi (ham ipek, keten) nakış türü (Türk işi, hesap işi) nakış tekniği (muşabak, düz ve verrev iğne, pesent, güzeme, kesme ajur, tel kırma altın simle yapılan balık sırtı verrev) kullanılan renk, boya (kök boya, kadın saçı) yönünden farklı özellikler taşır.²

Tel kırma yöresinin karakteristik el sanatlarından biridir. “Tel kırma yazması” siyah, beyaz ve yeşil tür üzerine, gümüş kaplama tel ile “Kasnak-el gergefi” veya “yer gergefi” denilen tezgahlarda işlenir. Tel kırma işinden başka madeni tellerle işlenen bir de “tel kakma” işi vardır ki, bu iş tel kırılarak,

¹ Selahattin ÇİLSÜLEYMANOĞLU: *Kuşkayası Amasra* (Ankara - 1999; 38.), Hasan ATAMAN: a.g.e

² *Zonguldak İl Yıllığı*, a.g.e. S.32

Yurt Ansiklopedisi a.g.e. S7780

kıvrılarak işlenir. İşleme tekniği olarak birbirinden farklıdır. Tel kırma işi özel bir iğne ile yapılır. İğnesi yassı ve kısadır. Baş kısmı geniş olup uca doğru incedir. İğnenin geniş tarafında enine doğru iki uzun delik bulunur. Bir tel kırma işi, işin büyüklük-küçüklüğüne göre bir hafta ile bir ay arasında tamamlanmaktadır. Tel kırma yazmalarının örnekleri incelendiğinde; tül bulunmadan önce bez üzerine, sonra tülbent üzerine daha sonra da keten tül, ipek ve polyester tül üzerine yaklaşık iki yüz elli yıldan beri işlendiği görülmektedir. Bu sanat günümüzde şal , başörtüsü, yatak örtüsü, gece çantası, oda takımı, gözlük kılıfı, abajur, fular, ve çeşitli giysi aksesuarları olarak da kullanılır. Türkiye'nin iki önemli baston yapım merkezlerinden biri olan Devrek'te, bastonculuk her yıl yapılan festivallerle bu sanatı devam ettirmektedir.¹

Bölgede el sanatları daha çok mesleğe dönüşmüştür. Belirli merkezlerde yapılır. Bağ, bahçe işleriyle yoğun olan yöre kadını ev ve el işleri ile fazla meşgul olmazlar.

¹ Mualla MURAT Master Tezi V. Bölüm

VII. BÖLÜM: MİMÂRİ

Evler, dört köşede dört ana direk, aralarda yardımcı direkler, direklere dayatılmış payandalar üzerine kurulmuşlardır. Direklerin üzerine bir baştan öbür başa doğru uzanan on metre uzunluğunda 30 x 30 ebadında kestane, meşe veya karaağaçtan konmuş "Karabuğa" 'lardan, bunların üzerine dikilen 10 x 10 ebadındaki yalı direklerden, yine bu yalı direklerine yaslanmış eğri payandalardan, bunların üzerine atılmış tabanlardan ve kandillerden bina çatısı oluşturulmuştur. Evleri yollara veya yerlere uydurmaktan çok kibleye uydurmuşlardır. Ev altına ayvan denir. Ev iskeleti tamamen biçilmiş ve rendelenmiş tahtalardan kuşatılmıştır. Alt kat dediğimiz ayvan, evin üst kısmından daima küçük bağlanmıştır. İnsanların oturacağı kısım ev altında büyük olmalıdır. Bu çıkma kısımlarına dikine tahta çakılmıştır. Bu tahtaları çıkıntıların büyüklüğüne göre iyice eğmek gerekmiştir. 10 x 11 ebadındaki bir

dikdörtgenin dört köşesine dört odan kondurulmuştur. Her odanın bir ocağı, yine her odanın bir tuvaleti vardır. Odadan çıkmadan tuvalete gidilebilir. Odaya bitişik ayrıca bir de banyo dolabı eklenmiştir. Buna kibarca horoz değirmeni de denir. Ev üzerleri zaman zamandan beri kiremitle örtülüdür. Ev içindeki iki oda arasına selamlık derler çünkü sonbaharda toplanan mısırlar kurusun diye bir sırk üzerine konarak bu selamlıkların üzerine konulur. Mısırı çok olan evlerde odalar hariç, bu selamlık üzerleri adeta mısırdan bir tavan biçimini andırır. Ahşap evlerin ömrü en iyi tutulduğunda 100-150 seneyi geçmez.¹

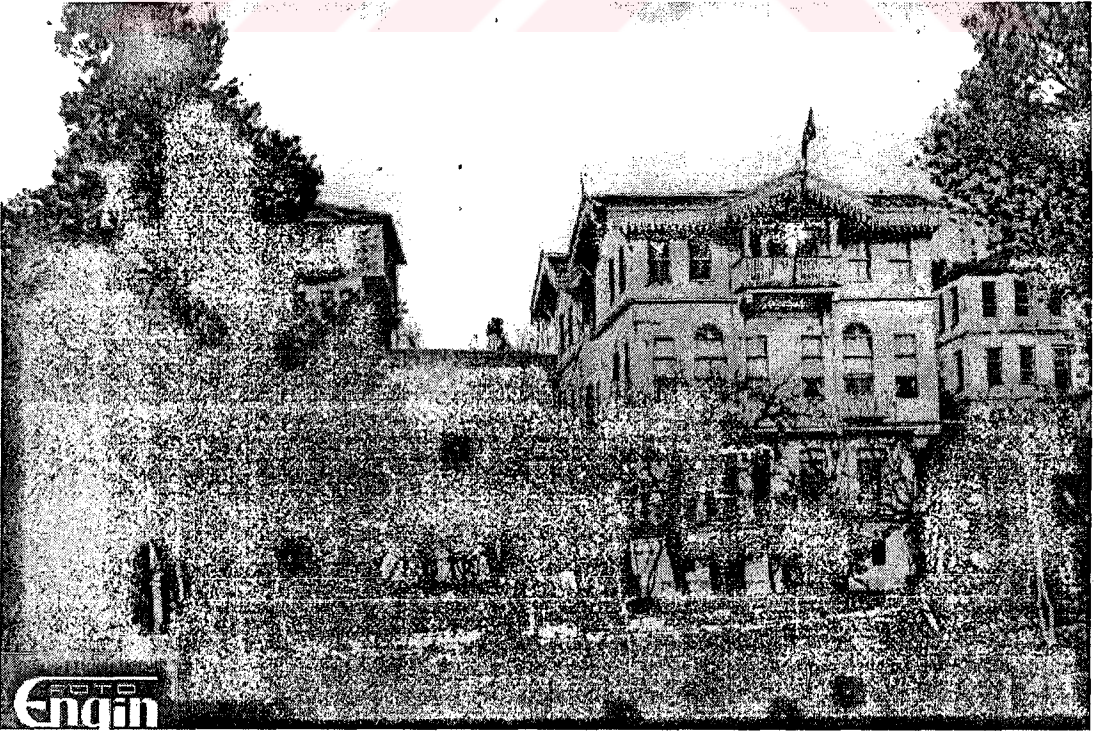
İki yada üç nesil önce, yani bizlerin küçüklüğünde ev içlerinin döşemelerinde halı diye bir şey yoktur. En çok hasır veya kilim bulunur. Ekseri ev ve odalar doğrudan doğruya açık bulunurdu. İki tahta arasını da kapatmak için şişe diye tabir edilen çitalar çakılır. Evlerde soba yoktur. Ocaklar vardır. Ocağa büyük bir kütük koyulur. Onun etrafına küçük odunlar sıralanır.

Evlerde zahire koymak için yapılan tahta ambarlara “herkil” denir. Her evin bir herkili mutlaka vardır. Oda bitişigindeki dolaplara sergen adı verilir. Odaların içinde oturmak için yapılmış kerevetler vardır. Bunların üzerleri süslü basmalarla örtülür. Ocakların birer yanında olan bu tip minderlere köşe minderleri denir. Buranın bir adı da bucaktır. Eve gelen misafire bu üst bucak denen yer ikram edilir. Çandı veya kütüklerden yapılan bu tür yapılara “Domuz damı” tabi ederler.

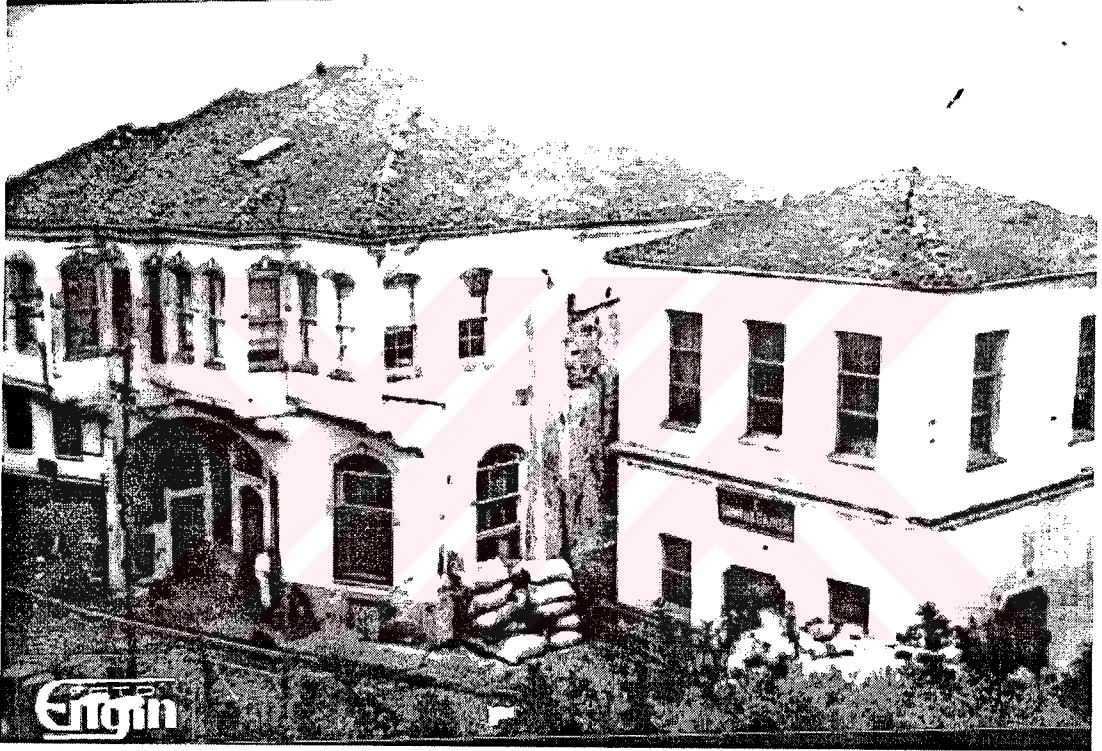
¹ Zonguldak Ekonomisi İçin Kalkınma Modeli Önerisi a.g.e. S.48
Cumhuriyetin 50. yılında Zonguldak a.g.e S.219

Zonguldak'ta bir köy evi

Zonguldak'ta bir köy evi

Ereğli sahilinde bir konak

Ereğli sahilinde bir konak

VIII. BÖLÜM: HALK HEKİMLİĞİ

Yörede bilhassa köylerde günlük hayatını yaşayamayacak kadar rahatsızlanıp, yataktan kalkamayacaklara ancak hasta gözüyle bakılır. Bilinen müzmin yaşlı hastalıkları; kadın hastalıkları gibi rahatsızlıklardan daha çok maden işçisinin “mesleki hastalık” diye tabir ettiği erkeklerde görülen akciğer ve karaciğer rahatsızlıkları yaygındır. Mesleki hastalık denmesinin sebebi bu rahatsızlığın madenden kaynaklandığı bir hekim rapor ederse maden işçisi yüklü bir miktar tazminat ve maaş alır. İşçiler daha madene başlamadan bu hastalığa taliptirler. Kontrollü ocaktan çok kaçak ocak çalıştırdığı için çalışma ortamları sağlıksız ve ölüm riski çok yüksektir. Bu durum başka bir alternatifi olmayan Zonguldak için çok tabiidir. Zonguldak'ta madenle birlikte hastane ve sağlık hizmetleri çok iyi bir şekilde verilmiştir. Madencinin en çok yakalandığı hastalık “sıtma”dır.¹

Mesela 1310 Kastamonu vilayeti Salnamesi¹ Sayfa 339 da Bartın ve merkezde bulunan binaları sayarken yeni bir frengi ve bir de hastaneleri, iki resmi eczaneden bahseder.

Yöre halkı sağlık konusunda kendi has formüller geliştirmiştir. Bunların başında hastayı doktora götürmek yerine aileden yakın bir doktora giderek hastalığı tarif eder. Doktor genelde tahminen teşhis koyar. Bir başka enteresan olay da gelinine tarifle reçete yazdıran kayınpederin başına gelmiştir. Reçeteyi eczanede yaptıran kayınpeder köyüne döner. İlaçları eşine verir. Hayatında ilk defa ampul gören kayınvalide gelinin bunları kolay içemeyeceğini düşünerek havanda ezip yufkayla yutturmaya çalışır.

Hastane alışkanlığına sahip olan yöre halkı, batıl itikâtlara çok düşkün değildir. En yaygın alışkanlık nazara karşı kurşun döktürmektir. Çocuğu olmayan kadınlar bir takım otlar daha çok da mısır püskülü ve pırasa haşlamalarının buharı ile tedavi görmüşlerdir. Aynı problem için çocuğu olan

¹ Alaplı Sofular Köyü: Şevki Ener yaş 50, Bartın Arıt Aydınlar Köyü; Mehmet Erneki yaş 45, Beycuma Kahvecioğlu köyü; Cafer Erbağ yaş 51, Muratlı Köyü; Sadı Karaoğlu yaş 54, Çaycuma Merkez; Bülent Sağtekin yaş 50, Devrek Yağmurca Köyü; Nail Hoca yaş 85, Gökçe bey Dağ demirciler Köyü; Yunus Demir Oğlu, ereğli Neyran; Bekir Çolak yaş 63.

¹ 1310 Kastamonu vilayeti Salnamesi s. 339

yedi aileden toplanan bez parçası evlerinin bahçe çitine biri boş biri dolu olmak üzere bağlanır. Bir başka çözüm de çocuğu olan yedi anneden para toplanır. Doğumdan sonra çocuğunu kaybeden kadınlar tekrar doğum yapar yapmaz bebekleri sağlıklı bir anneye çocuğunu vererek hırkasının içinden yedi kere geçirilir. Bebek pişik ve isiliklerinde yara ve berelerde kilim altına biriken toz veya ağaçların kabuğu tedavi amacıyla kullanılır. Aynı zamanda göbeğin kolay düşmesi için de uygulanır. Bunu faydalı olduğu iddia edilir. Kemiklerin gelişmemiş sık sık düşen çocuklar için kösteğini kestirme adeti vardır. Köstek kesmek, çocuğun bir yakını tarafından Cuma namazı kılınan bir yerde, erkekler namazdan çıkarlarken iki ayağına bağlanan ipliğin kesilmesi ile olur. Orada bulunanlara; ne kesiyorsun? Filancanın kösteğini diye üç kere tekrar ederler ve her sordukça “Kes gitsin” hitabı verilir. Böylece çocuğun bir daha düşmeyeceğine inanılır.

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde DDT ülkeye girmeden önce bit ve pire halkı muzdarip edecek kadar yaygındı, bit ve pireden kurtulmak için çeşitli önlemler almışlardır. Alaplı Sofulu köyünde taze fasülyenin yeşil yaprağı beşik, yatak, ve evin diğer tahta eşyalarına yapıştırılmak, Zonguldak merkezde ise salatalığın tohuma kaçmış sararmış suyundan tahtalara serpmek yoluyla önlemler alınmıştır. Bütün yörede yaygın olan adet sık sık kaynar su ve kille tokuçlayarak çamaşırları yıkamak ve evdeki tahtalara kaynar su atmak olmuştur.

Sağlık için yörede kullanılan çeşitli bitki ve otlar şunlardır:

“Arduç Evi” Mayasıla karşı : Bir avuç ardış evi kanatılır şeker ilave edilerek her sabah içilir.

“İhlamur Yaprığı” Öksürük : İhlamur yaprağı, ayva (5 tane) tönge yaprağı kaynatılarak içilir.

“İncir” Kabızlık : Yenilir.

“Karabiber” Karın ağrısı : Kaynar su içinde karabiber konur, şeker ilave edilerek sıcak sıcak içilir.

“Patates” Baş ağrısı : Patatesler yuvarlak yuvarlak dilimlenir, üzerine çekilmiş kahve serpilir ve alna bağlanır.

“Şalgam” Romatizma : Şalgam rendelenir; sızlayan yere konur ve sarılır.¹

IX. BÖLÜM: SÖZLÜ EDEBİYAT

A.Konuşmalık Türleri

a) Efsaneler

Zonguldak adının nereden geldiği araştırılmıştır. Bu konuda farklı rivayet tespit edilmiştir.

Birincisi; sazlık ve kamışlık anlamına gelen zongalıktan, ikincisi; sıtmanın titremesini tarifen zonklamaktan, üçüncüsü; sisli bir havada buraya giren kaptanın sis kalktıktan sonra burası zongalıkmiş demesi, dördüncüsü; bölgede kemer otu, kandıra otu veya somer otu diye bilinen otun zongura ifadesinden çıkan rivayetlerdir. Ayrıca mitolojik dönemde sandraka/sandrake adıyla bilinen sundra çayından Zonguldak'a dönüşmüş olduğunu iddia edenler vardır.

Necdet Sakaoğlu " Amasra'nın 3000 yılı" Zonguldak isminin kaynağını şöyle yazmaktadır: " Daha çok şimdiki Zonguldak'ın bulunduğu yerde ocaklar açan Fransız girişimciler Acılık, Üzülmaz, Çaydamar çok engebeli ve sık ormanlık oluşu sebebiyle buralara jungle (çangıl) adını vermişler, buna yerli halkın orman anlamında kullandıkları dav (dağ) kelimesi de eklenince zamanla Zonguldak biçimini alacak olan jungle-dağ ismi doğmuştur."

Arkeolog Prof.Dr.Bilge Umar'a göre Zonguldak adının kökleri Ermenice'dir. O dilde zankhul (gizli, saklı) ve dağ öğelerinden türetilmiş idi. Zankuldağ Türk ağızında Zonguldak'a dönüştü. Böyle bie adı, kuşkusuz, yerleşim alanının altında gizli olan taşkömürü tabakalarına işaret edilmektedir. Sayın Umar bu tezini 1993 yılında İstanbul İnkılap Kitapevi'nde yayınladığı " Türkiye'deki Tarihsel Adlar" adlı eserinde belirtmiştir. Tine yaygın olan bir görüşe göre de Göladağı'nın nirengi noktası alınması sonucu, Göladağı noktası kesimi ya da bölgesi anlamına gelen" Zone Cahvel Dagh"ın Türkçe okunuşundan alınmıştır. Bizce en doğrusu, yaygın olarak bilinen birinci görüş, yani " Zongalık"dan gelmesidir.

Mitolojik öykülere göre; Maryandinya'daki karışıklıklar sürerken, buraya, M.Ö. 1300 yılında, Yunanlıların ünlü Argonat Seferine katılan yarı tanrı Herkül (Herakles) bir grup savaşıyla birlikte uğramıştır. Yunan

Mitolojisine göre Cehennem Ağzı, Maryandinya'dadır.. Herkül, bugün Ayazma (İn-önü) olarak anılan yerdeki Cehennemağzı Mağarası'na inmiş ve mağaranın girişini bekleyen ünlü Üç Başlı Cehennem Köpeği Kerberos'u (kimi kaynaklarda Zeberus'u) Athena ve Hermes'in de yardımlarıyla yakalamış, etkisiz hale getirmiştir.

Bu güç gösterisi ve Herkül'ün beraberindeki savaşçı grubun varlığı, Maryandinya'nın da Bitinya baskısından kurtulmasını sağlamış; kent halkı, "kurtarıcı"sının adına izafeten, Maryandinya'nın adını, Heraklia şeklinde değiştirmişlerdir. Ereğli adı, Heraklia'nın zaman içinde Türkçe söyleniş ve yazım bakımından dönüşüme uğraması sonucu ortaya çıkmıştır. Anadolu'da Herkül'e izafe edilen ve Ereğli adını taşıyan başka kentlerde vardır. Konya Ereğli, Marmara Ereğli gibi.¹

M.S. 1.y.y.'da Kıbrıs'tan gelen İsa'nın ilk ve oniki havarisinden biri olan Andreas, Cehennemağzı mağaralarını dinsel öğreti ve törenlerini uygulamak amacıyla kutsal ibadet merkezine dönüştürmüştür. Cehennemağzı mağaraları ilk kiliselerden biri olurken, Kdz. Ereğli'de Hristiyanlığın gizli merkezlerinden biri haline gelir. Romalılar, Hristiyanlara büyük baskılar yapmalarına karşın M.S. 4. Yüzyılın başlarında bu dini serbest bırakmışlardır. Ayrıca Roma döneminde devrinin en ünlü pandomim sanatçısı Krispos Kdz. Ereğli'ye gelmiş ve yerleşmiştir. 29 yaşında ölene kadar Diyonisos şenliklerinde gösteriler yapmıştır. O dönemde Kdz. Ereğli, İzmit ve İzmit'le birlikte pandomim gösterilerinin yapıldığı Anadolu'daki üç önemli yerleşim merkezlerinden biridir.

Amasra'nın Sesamos adıyla ilk kuruluşu, Fenikeliler'in kıyıları boyunca koloniler kurmaları ile ilgilidir. Fenikeliler, M.Ö. 12. yüzyılda özellikle Akdeniz kıyıları boyunca, ticaret yolları üzerinde pazar yerleri, depolar ve mallarını taşıyan gemilerinin sığınabileceği iskeleler kumuşlardır. Bazı kaynaklarda Fenikelilerin gemileri için sığınak olabilecek limanları, adacıkları ve doğal çevresiyle Amasra'yı da iyi bir pazar yeri ve mallarının sevkياتının

¹ Karadeniz Ereğli'98: a.g.e.; Karadeniz Ereğli Heraclie Pontike: a.g.e.; Hasan ATAMAN: a.g.e.

yapılabileceği görüşü belirtiliyorsa da, geçerli değildir. Çünkü bu konuyla ilgili kesin bir kanıt elde edilememiştir.

Bazı kaynaklarda M.Ö. 1180 yılına doğru meydana geldiği belirtilen ve Trova Savaşlarını anlatan, M.Ö. 9.-8. yüzyıllara ait Homeros'un "Ilias" destanında Trovalılar'ın Akalar'a karşı yaptıkları savaş anlatılır. Savaşa katılanlar: "Kromna" (Tekkeönü), "Parthenios" (Bartın) ırmağının suladığı yalılardan, Sesamos (Amasra) ve Kydoros (Gidoros)'gelen bilhassa vahşi katırları pek meşhur olan Henetler'in Paflagonyalılar'ın başında, korkusuz yürekli Pylaimenes bulunduğu söylenir.

Erkek yürekli Pylaimenes komuta eder Paphlagonialara, Gelmişler yaban katırlarıyla ünlü Enetlerin yurdundan Kytiros'ta, Sesamos'ta otururlar.

PARTHENİOS ırmağı çevresinde kurmuşlardır ünlü saraylarını kentleri Kronna, Aigialos, yüksek Erythinoi'dur.¹

Paflagonya'nın sınırı Kastamonu Tarihi adlı eserde doğudan Kızılırmak, batıdan Sakarya nehirlerine, kuzeyden Karadeniz, güneyden Ankara çevresine kadar dayandığı belirtilmektedir. Bu duruma göre M.Ö. 301'den itibaren Bartın ve çevresi Paflagonya sınırları içinde görülmektedir. Şemseddin Sami'nin "Kamus-ül Alam" adlı eserinde Paflagonya'nın batı sınırları Filyos¹ çayı olarak belirtilmekte ve Paflagonya'yı Bitinya'dan ayıran çayların Filyos ve Bolu çaylarının olduğu yazılmaktadır. Bitinya'nın sınırı "Bolu Salnamesi"ne göre; kuzeyden Karadeniz (Pont-Oksen), doğudan Paflagonya, güney doğudan Galatya, güneyden Frikyia, güney-batıdan Balıkesir, batıdan ise Marmara Denizi, İstanbul ve Trakya Boğazı ile sınırlandırılmıştır.²

Çaycuma Adının Kaynağı

Bir varsayıma göre Çaycuma adı "çay" ve "cuma" sözcüklerinden türemiştir. Cuma günleri Filyos çayı kenarında pazarın kurulmasıyla pazara

¹ Ali Rıza YILMAZTÜRK, Mehmet DEMİRCİOĞLU: *Bartın İli Milli Eğitim Müdürlüğü Yayını* (Ankara M.E.B.,1998), 2

¹ Filyos "Hisarönü" bugün Zonguldak'ın Çaycuma ilçesine bağlı bir kasabadır.

² Bartın İli Yıllığı: 48

gelen halkın zamanla “çaya, cumaya gidiyorum” biçimindeki söyleyişi bir süre sonra “Çaycuma” olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Bir başka varsayıma göre; Filyos çayı kıyısına Yakademirciler köylüleri ile Velioğlu köylüleri ortaklaşa bir cami yaptırmışlardır. Her hafta cuma günü hem pazar kuruluyor, hem civar köylerden gelen yurttaşlar bu camide cuma namazı kılıyorlardı. Filyos çayı ve bu caminin adından hareketle “çay” ve “cami” sözcükleri zamanla kaynaşmış, önceleri “Çaycami” olan söyleyiş biçimi daha sonra “Çaycuma”ya dönüşmüş ve o günlerden bu yana yerleşim yerinin adı “Çaycuma” olarak söylene gelmiştir.

Çaycuma’nın olduğu yerde 250 yıl kadar öncesine gelinceye değin 50-60 hanelik Çaycuma köyü vardı. Bu köyün büyümesinde Kayabaşı köyünden Rumbeyoğlu Hacı Ali Bey’in yaptırdığı caminin (Eski Cami) büyük payı olmuştur. Kapısında “1820” tarihi kaydı bulunan bu caminin yapılışı Çaycuma için dönüm noktasıdır.¹

250 yıl öncesinin Çaycuma köyünden “Çarşamba” Çarşamba nahiyesine ve bu günlere uzanan kentleşme şehir halkının tahminlerine göre şöyle başlamıştır: “Çok önceleri (tahmini rakam olarak 170-180 sene)² civar köylüler, Veliköyü ve Yakademirciler köylerinin birleştiği ve şimdiki şehir merkezinin 500 metre batısında bulunan “Sıracevizler” adındaki yerde bir pazar yeri kurarlar. Pazarı kuran ve geliştiren halkın Müslüman olması bir mescit yaptırma zorunluluğunu ortaya çıkarır. Zamanla mescit ihtiyacı karşılayamaz hale gelir. O zamanlar Kayabaşı köyünde oturan Rumbeyoğullarından Hacı Ali Bey, Eski Cami’yi yaptırır. Bunun vakfiyesi olarak da caminin yanına birkaç dükkan ilave edilir. Halk bu defa, cuma günleri toplandıkları Pazar yerini bu caminin çevresine nakleder. Böylece

¹ Ali Nuri GÜNTEKİN

² Hamit Kalyoncu çalışmasını 1968’de yapmıştır. Bugünkü tarihte, Sıracevizler’deki pazar yerinin tahmini kuruluşu 200 yıl kadar öncedir. Ancak bu tahminde bir sıralama farklılığı söz konusudur. Zira Sıracevizler’de, şimdiki Çok Amaçlı Lise’nin bulunduğu yerin karşısındaki – Mustafa Zeren’in de tanımına uygun yere, önce pazar kurulması değil, mescit yapılmış olması gerekir. Mescit, Cuma Namazının toplu kılınmasının zorunluluğundan kaynaklanmıştır. O nedenle yapım tarihi (bilinmiyor), çok daha öncelere dayanabilir. Mescit ve çevresi, zamanla Cuma Namazına gelenlerin çokluğu nedeniyle önemini artırmış ve özellikle Cuma günleri bir uğrak yeri haline gelmiştir. Bu bağlamda, mescit yapıldıktan sonra çevresinin zamanla pazar yeri haline gelmesi daha kuvvetli bir olasılıktır.

şehirde ilk yerleşme bu şekilde başlar. Kuruluş yeri olarak çevre kazalar ortasında bir durak yeri mahiyetinde olan Çaycuma kısa bir zamanda gelişerek 1303 (1883) yılında Çarşamba divanı adıyla Bartın'a bağlanır.

Bir rivayete göre, kaza örgütleri kurulurken Abdülhamit'in sarayında bulunan Devrekli İbrikçibaşı Devrek'in kaza olmasında ve Çaycuma'nın da bucak merkezi olarak Devrek'e bağlanmasında etkili olmuşlardır. Bu idari bölünmede Devrek "Hamidiye Kazası", Çaycuma'da "Çarşamba Nahiyesi" adıyla idari bölünmede yer almıştır.

Zonguldak'ta Maden Kömürü ve Uzun Mehmet

Zonguldak toprakları Anadolu'nun kaderine bağlı olarak bütün tarih devirlerini yaşamıştır diyebiliriz. Ancak bu bölgede taşkömürünün bulunduğu XIX. yy.'ın ilk yarısına kadar önemli derecede bir gelişim olmamıştır. İç ticarete ulaşım güçlüğü ve verim yetersizliği nedeniyle büyük bir değer taşımayan Ereğli, Filyos, Devrek, Eflani, Ulus, Bartın, vs. küçük birer idare merkezi ve kendi çevrelerinin Pazar yeri durumunda kalmışlar, işsizlik gün geçtikçe artmış, bu durum büyük kentlere göçü hızlandırmıştır. Ancak Tarklıborlu ve Bartın'ın oldukça geniş bir tarım arazisinin ortasında bulunmaları, ayrıca zengin ormanların varlığı ile gelişmeleri durmamıştır.

19. yy'ın ilk yarısında taşkömürünün bulunması (1829) ve bundan 20 yıl sonra da yani 1848'de, üretimine geçilmesi Zonguldak ilinin endüstrileşme yolunda kaderini değiştirecek bir aşama olmuştur .

Memleketimizde taşkömürünün bulunması her ne kadar bir rastlantı sunucu ise de, bu rastlantı amaçlı bir arama çabası içinde gerçekleşmiştir. Şöyle ki, 18.yy sonlarında taşkömürüne oldukça yoğun bir gereksinme duyulmuş, memleket içinde de bulunmadığından büyük ödemeler karşılığı ithali yoluna gidilmiştir. Özellikle donanmanın devrin teknolojik gelişimine ayak uydurabilmek için yelkenden buhara geçmesi, aynı zorluktan ötürü tophane, darphane ve tersanenin de taşkömürü ihtiyacını artırması karşısında mali yük hızla artmıştır. Hazinesinin bu mali yükü karşılayamaz bir duruma düşmesi, devrin idarecilerini, bu ihtiyacın ancak memleket içinde

yapılacak araştırmalar sonucu bulunacak kömür kaynakları ile giderilebileceği düşüncesine yöneltmiş ve bu yolda faaliyete geçmiştir.

Kömürün Zonguldak'ta bulunuşu "Uzun Mehmet ve Kara Hüseyin" öykülerine dayandırılmış ve 1829'lara ait bu öyküler, belgelenmemekle beraber, tartışmasız kabul edilmiştir. Fakat şurası bir gerçek ki, çevre köylüleri çok eskiden beri "kara nesne" yi tanıyor; tarımla uğraşırken tarlada sık sık mostralarla¹ karşılaşılıyor; belki de bu siyah parçaların yanan bir madde olduğunu da biliyordu. Ancak ne ölçüde yararlı bir madde olduğunun farkında değillerdi. Ayrıca çevreleri gür ormanlarla kaplı olduğundan yakıt olarak kömüre ihtiyaçları da yoktu. Ancak Sultan II. Mahmut'un emri üzerine devletin bütün kademelerine yazılar ve taş kömürü örnekleri gönderilerek "bu gibi taşlardan bulduklar takdirde İhsan-ı Şahane'ye mazhar olacaklar"ını bildirmesi üzerine yurt çapında araştırmaları yoğunlaştırmıştır. Fen heyetleri bu yönde çaba gösterirlerken bir yandan da uygulamaya katılan Bahriye Nezareti askerliğini bitirmiş olan askerlere kömür örneklerinden veriliyor, bunu köylerinde bulunup bulunmadığını araştırmaları isteniyor, bulanlara ödöl vaat ediliyordu.

Bu yoğun çabalar Uzun Mehmet'in buluşu ile sonuçlanmıştır. Yaygın bir söylentiye göre, Uzun Mehmet tersane askerliğinin bitiminde memleketi olan Ereğli'ye bu uyarıyla dönmüş, Ahmet Naim'e göre² de hikaye şöyle gelişmiştir: II. Mahmut ve I. Mecit zamanında ve daha ziyade onları takip eden devirlerde Osmanlı Donanması Deniz Kuvvetleri arasında hatırı sayılır bir usur halinde bulunuyor, umumi tasnifte büyük devletlerin birçoğundan evvel mevkii alıyordu. Tabiidir ki "tersane" faslı da bütçede müthiş bir masraf kapısı açıyor, bilhassa harp gemileri inzimam eden tophane, tersane, darphane ve benzeri fabrikaların hayli kabarık bir yekün teşkil ediyordu. Vaktin hükümeti bu yüzden her sene kömür satın aldığı ecnebi devletlere birhayli para vermek zorundaydı. Memlekete çok pahalıya mal olan kömür derdiden kurtulmak için hayli düşünülmüş, nihayet vaktin bir kaç bahriye

¹ Mostra:

² Ahmet NAIM: *Zonguldak Havzası* (İstanbul, Hüsnütabiat Matbaası, 1934),

ümerasının fikir ve teşvikiyle II. Mahmut Memalik-i Şahane dahilinde *siyah nesne*'nin taharrisi esbabının istikmalini irade eylemişti.

Bu suretle bir taraftan heyetler halinde kömür araştırılırken diğer taraftan da çok pratik bir fikirle tersanenin her sene terhis ettiği bahriye efradına gemilerimizin yaktığı ecnebi kömürleri gösterilerek memleketlerine döndükleri zaman bunların benzerlerini aramaları tembih olunuyor ve bulmağa muvaffak olanların ihsana gark edilecekleri vaat ediliyordu. Bu bahriye eri olan Uzun Mehmet'in terhis olduktan sonra bu tembih hiç aklından çıkmamıştır. Eşeğiyle köy değirmeninde zahire öğütmeye giden Uzun Mehmet kendinden önceki köylüleri beklerken dere kenarında bulunduğu molozlardan farklı kara taşı değirmene geri gelerek kimseye fark ettirmeden yanan ateşin içine attı. Onların yandığını görünce heyecanla buldum buldum diye fırlayan Uzun Mehmet, köylülerin meraklı bakışları ve soruları karşısında susmuş, daha sonra Köseağzı yöresinde Niyren Deresi kenarında bulunduğu kömür örneklerini İstanbul'a götürmüştür. Rivayetlere göre Uzun Mehmet sonbaharda bulunduğu maden kömürü örneklerini, ancak ilkbaharda ve karayoluyla İstanbul'a götürmüştür. Parası olmadığından yaz mevsiminde karayoluyla bu işi başarabilmiştir. II. Mahmut bu habere fevkalade sevinmiş kendisine beş bin kuruş ihsan verip altı yüz kuruş maaş bağlanmıştır. Bu arada köylünün bir kısmı başlarında Ereğli mütesellimi Hacı İsmailoğlu İsmail Ağa bu durumdan hoşlanmazlar ve Uzun Mehmet'i kıskanırlar. İsmail Ağa'nın iki adamı Uzun Mehmet'i İstanbul'da konakladığı Leblebici Han'da kahvesine zehir katmak suretiyle öldürürler. Gene aynı kaynağa göre zayıf bir ihtimal olarak ta Ereğli mütesellimi Hacı İsmailoğlu'nun bulunduğu rivayet edilir.

Necdet Sakaoğlu ise: Tarihe Yerleşen Hayal: Uzun Mehmet adlı araştırmasında hayalden hakikate transfer eden bir efsane olduğunu belirtir. Bu konuda yazarların şairlerin ve hatiplerin katkısını da sıralar. Behçet Kemal Çağlar'ın Uzun Mehmet için dizeleri şöyledir:

"Her ışıpta yanan gözün Mehmedim
Mehmedim Mehmedim uzun Mehmedim
Bak yüzlerce insan seni anıyor

Yurtta kömür diye şevkin yanıyor
En büyük kuyuya adın konuyor
Mehmedim Mehmedim uzun Mehmedim!"

S. Sami Barım'ın bir makalesinden aktardığı pasajda "Mehmet adlı Türk çocuğunun gözlerinden toprağımıza vuran arayıcı ışık 114 yıl önce kara topraklarımız altında yatan kömür hazinesini açtı....Türk madenciliğinin mayası Uzun Mehmet'in topraktan söktüğü kömürle, toprağa döktüğü kanın kaynaştığı tırnak arası hamurda özünü bulan, tabiatı arama ve yenme aşkından alınmıştır. Kömür gözlü ve elmas yürekli Uzun Mehmet yerin altında gömülü kömür adlı endüstri anasının gücünü ve hızını yerin üstüne çıkarıp boşaltmasaydı, yani bugün Türk Endüstrisi kömürsüz kalsaydı sütsüz bir ananın çocuğu gibi cılız ve boynu bükük olurduk."

Daha sonra Kara Hüseyin adlı başka bir köylü de yine aynı yöreden bulduğu kömürleri Tahta İskelesi'ndeki kereste alım ve nakliye işleriyle görevli bu ilk bulgu ve bunu pekiştiren diğer bulgulardan sonra yöreye gönderilen fen heyetleri incelemeler yapmış, Havza'daki kömür rezervlerini kabaca saptamışlardır. Böylece bulgu Türk Kömür işletmeciliğinin temeli olmuştur.¹

Uzun Mehmet'in kömürü bulması üzerine yapılan rivayetlerden başka hikayelerde söz konusudur. Dağlarda sürüsünü otlatan bir çoban, dağarcındaki mısır hamurundan ekmek pişirmek için bir ateş yakmış ve hamurunu pişirecek bir saç parçasını da, altına taştan bir destek koyarak yaktığı ateşin üzerine yerleştirmiştir. Bir müddet sonra ekmeğin pişip pişmediğini anlamak isteyen çoban saçın üzerine eğilince destek yaptığı taşların yandığını hayretle görmüş ve bu civarda bulduğu "yanan taş"lardan toplayarak hükümete götürmüş ve o havalide kömür bu suretle keşfedilmiştir.²

¹ Hasan ATAMAN: a.g.e.; Ülgen OSKAY: a.g.e.; Ömer KARAHASAN:a.g.e.; Ahmet NALM: a.g.e., 17 ; Melahat TÜRK ve Rasim TÜRK: a.g.e., 48; Hamit KALYONCU: *Tez Çalışması* (1968)

² Ahmet NALM: a.g.e., 10

Bir başka rivayete göre de; 1238 tarihinde, bu kara taşların Ereğli'de İsmail isimli bir gemicinin dikkatini çektiği, bunları İstanbul'a yollayıp Padişah'dan 5 akçe ihsan gördüğü söylenir.¹

Gerek Hamit Kalyoncu'nun Uzun Mehmet'in varlığını ısrarla kabul edip keşfi Uzun Mehmet'e mal etmesi, gerek Necdet Sakaoğlu'nun gerçeğin hayale dayalı bir efsane olduğunu iddia etmesi belgelere dayandırılmamaktadır. TTK Kozlu işletmesinde çalışan mühendis "....." Bey'in de dediği gibi "bunlar kömürün ilk keşfini değil batıda kullanılan kömür madeninin ülkemizdeki tespitini gösterir."

İlk kömür üretiminden günümüze kadar Zonguldak Kömür Havzası birçok aşamalardan geçmiştir:

Zonguldak Kömür Havzası'nda taşkömürü üretimi, Uzun Mehmet'in kömürü buluşunda 20 yıl sonra 1848'de başlamış, ilk olarak havzanın kömürlerini işletme hakkı Vakıflar idaresine verilmiştir. Fakat 1849-1854 yılları arasında Havza, Hazine-i Hassa tarafından yönetilmek üzere, 30 bin Kr. Devlet vergisi karşılığında Yahudi Galatalı sarrafların kurduğu kömür kumpanyasına kiraya (iltizama) verilmiştir. Bu kumpanya taş ocaklarında kullanılan yöntemlere benzer bir çalışma ile üretime başlamış daha sonra da ilk yeraltı çalışmalarını denemiştir.

En ilkel çalışma koşulları altında üretim yapılan, örneğin insan ve hayvan sırtında kömür taşınan bu dönemde verim yılda 40-50 bin tonu geçmemiştir.

1855-1865 yılları arasında Havzanın kontrolü Hazine-i Hassa'ya bağlı olmakla beraber fiilen yönetim ve üretim İngilizler' in elindedir. Şöyle ki, Kırım Harbinin çıkması üzerine müttefik donanmanın yakıt gereksinimini karşılamak amacıyla Havza'ya İngilizler el atarak yeni demiryolları döşemişler, maden direklerle desteklenmiş (tahkimat) ilk ocaklar açılmıştır. Ancak bu ocaklar Kırım Harbi nedeniyle Karadeniz'e çıkan müttefik donanmalarının kömür gereksinimini karşılamış, savaştan sonraki kısa sürede ise İngiliz ve Rus sarrafları havzadan bol kâr sağlamışlardır.

¹ Ahmet NALM: a.g.e., 10

1865-1908 yılları arasında Havza'yı işletme hakkı Bahriye İdaresi adına devrin Kaptan-ı Deryasına verildi. Bu dönemde Havza oldukça gelişti; yeni ocaklar açıldı, yeni tren yolları gelişti; kok fırını, briket fabrikası, ateş tuğlası ve çimento fabrikaları gibi endüstriyel girişimler gerçekleşti. Bu gelişimlerin yanı sıra özellikle işçi haklarını gözeten 100 maddelik bir "Teamülname" yürürlüğe konmuştur (Tarihte Dilaver Yasaları adıyla bilinen bu kanunname maden işçilerinin dolayısıyla bugünkü Zonguldak halkının sosyo-kültürel hayatına olumsuz etki etmiştir. Bu konuda "Maden İşçisi Yaşam Biçimi" adlı bölümde yer verilecektir). Fakat 1877 Kırım Harbini izleyen dönemde Bahriye İdaresi kömür bedellerini ödeyemeyecek duruma girip iflasa gidince yerli ve yabancı özel sektör harekete geçirilmiştir. Özel sektörün getirdiği teknik yeniliklerle orantılı olarak üretim sürekli yükselmişse de, sadece kâr düşüncesiyle hareket eden şirketler Havzayı tam anlamıyla sömürmüş, işçi sefil olmuştur.¹

İlk üretime girildiğinden beri özellikle bu dönemde kömür üretimi sürekli olarak politik duruma göre sermayelerin yön ve el değiştirmesine bağlı kalmıştır. Her ne kadar 1865-1908 döneminde teknik bilgidен yoksun küçük üreticiye oranla daha bilimsel ve işletmecilik ruhu ile hareket edilerek Havzada gözle görülür gelişmeler sağlanmış ise de; teknik ve sosyal birimlere sermayelere oranla gerekli yatırımla yapılmamış, salt kâr amacıyla en iyi damarlardan üretime gidilerek kömür havzası tümüyle kullanılmıştır.

Meşrutiyetle birlikte 1908'de Havza Ticaret ve Nafie Nezaretine (Ticaret ve Bayındırlık Bakanlığı) devredildi. Bir sene sonra da ilk Genel Müdürlük örgütü kuruldu. Merkezi Kilimli ve Kozlu olan bu örgüt daha sonra Zonguldak'a taşındı. Bu değişiklik yeni merkezin hızla gelişerek kentleşmesinde rol oynamıştır.²

Ancak 1915'te Osmanlı İmparatorluğu I. Dünya savaşına katılınca, Havza bütünüyle Almanlara bırakıldı. Bir Alman albayının başkanlığında "Harp Kömür Merkezi Komitesi" kuruldu. Bu yeni yönetim altında, Türk

¹ Ülgen OSKAY: a.g.e.

² Ömer KARAHASAN: a.g.e.

sularında bulunan müttefik gemilerin kömür gereksinimi bütün savaş boyunca karşılandı.

1918-1922 yılları Havza oldukça yoğun çalkantılara sahne olmuştur. I. Dünya savaşı sonunda antlaşmanın imzalanması döneminde İhtilaf Devletleri Havza'ya göz dikmişlerdir. Fransız sermayesini korumak amacıyla Fransızlar Zonguldak ve Havzayı işgal etmişlerdir(1920). Zonguldak'ta bulunan yabancı ve Müslüman olmayan sermayedarlar Fransızlarla işbirliği yaparlarken, halk ve milisler de direnişe geçmişlerdir. Gerçekten de bu sırada Zonguldak, farklı görüş ve inançta insanların barındığı kozmopolit bir kent görünümündeydi. Mülki yönetici ve çevresindekiler (mutasarrıf) Saltanat ve Hilafeti; halk, Ankara'daki Milli hükümeti; yerli azınlık grupları işgalci Fransızları tutuyordu. Milli Hükümete çok zor koşullar altında destek olan sivil halk, resmi görevlilerin büyük bir bölümü ve çetelerin güçlü bir dayanışma içinde yürüttükleri direniş, Fransızların 1921'de bölgeden çekilmeleriyle sonuçlandı. Milli Hükümet Havza'ya böylece el atmış oldu.¹

Kurtuluş Savaşı sonuçlandıktan sonra sosyo-ekonomik kalkınmanın koşulları belirlenirken, kömür havzasının, çeşitli sorunları da özellikle ele alınmıştır;örneğin kömür üretiminin rasyonelleştirilmesi teknik eleman yetiştirilmesi, kömürün nakli ve ormanların korunması, kömür yan ürünleri endüstrisi, kömür ihracı, Cumhuriyet Hükümeti'nin kurmuş olduğu Havza İktisat Müdürlüğü ocakların kontrolünü 1937 yılına kadar sürdürmüştür. Bu arada bazı ocakların sahipliğini üzerine alan İş Bankası da üretimin artırılmasıyla ayrıca görevlendirilmiştir. Böylece Havza'da Türk şirketleri de faaliyete geçmiştir.

Ancak diğer bir kısım ocakların sahibi bulunan Fransız sermayeli Ereğli Şirketi'nin, verilen tüm olanaklara karşın sömürgecilik politikasını sürdürmesi, temsil ettiği sermaye yanında milli çıkarlarımıza yer vermemesi, ayrıca memleketimizin sermaye piyasasında büyük kapital bulmanın güçlüğü devletin Havza'ya doğrudan doğruya işletmeci olarak girmesini gerektirmiştir. Bu nedenle 1936'da Fransızlarla bir antlaşma yapılmış; sermayedarlarına

¹ Ülgen OSKAY: a.g.e.; Ömer KARAHASAN: a.g.e.; Hüseyin KOCA: a.g.e.

3.500.000 TL. ödenerek ellerindeki ocaklar satın alınmıştır. Bundan sonraki döneme Cumhuriyet Hükümeti, Havza'da yerli ve yabancı özel şirketlerin işletmekte olduğu tüm maden ocaklarını tekelden işletmek amacıyla satın alınmış, devletleştirerek Etibank'a ve dolayısıyla onun bir kuruluşu olan Ereğli Kömür İşletmesi'ne vermiştir (1940).

Ereğli Kömür İşletmesi'nin bu statüsü 1957 yılına kadar sürmüştür. Bu tarihte devrin hükümeti bütün kömür endüstrimizin Etibank'tan kuruluşu bağlanmasını öngörmüştür. Bu karara uyularak, Ereğli Havzası ile birlikte Garp Linyitleri ve Kömür Satış Dağıtım Kurumlarını kendi içinde toplayacak olan Türkiye Kömür İşletmeleri (TKİ) Kurumu kurulmuştur (1947). Böylece Ereğli kömür işletmesi (EKİ) de Etibank'tan ayrılarak bir iktisadi devlet teşekkülü olan TKİ'ye bağlanmıştır. Türkiye taşkömürü halen sadece Zonguldak Kömür Havzası'nda üretilmekte olup, bu havza Ereğli Kömür İşletmesi kuruluşu tarafından çalıştırılmaktadır.

Alaplı' Nın Yedigelli Köyünün Bir Hikayesi

Köyün aslının Rumlara ait olduğu ve köye ilk gelen Rum subayının yedi madalyası olduğundan dolayı yedi güllü tabiriyle bunlara ad verilir. Zaman içinde Yedigüllü Yedigelli' ye dönüşmüştür. Bu rivayete fazla itibar etmemekle birlikte yaygındır. En çok inanılan rivayet ise oraya ilk yerleşenlerin yedi aile veya yedi kişiden olmasından dolayıdır. ¹

Bacaklı Yayla Ve Kız Kulak Tepesi

Bu yaylada isimlerinden Türk olduğu anlaşılan iki bey yaşar. Çadır kurarlar, hayvan otlatırlar, hayat sürerler. Birisi Kız kulak ta, birisi Bacaklı Yayla' da doyasıya Karadeniz' i seyrederek, muhabbet ederler . Bazen kavga ederler, bazen dost yaşarlar. Bir gün Bacaklı' da oturan bey ölür. Genç karısı dul kalır. Bir süre sonra Bacaklı'nın dul güzeline Kız kulak yaylasında oturan bey göz koyar. İki obanın ileri gelenlerine aracılar,

¹ Alaplı a.g.e S.75

görmüşler yollar. Ama Bacaklı' nın dul güzeli kabul etmez, Gelen elçilere; İkinci bir erkek sevemem beyimin üzerine der. ¹

Kız kulağın Beyi zorlada olsa genç dula ister. Ve iki oba arasında zorlu savaşlar olur. Kanlar oluk oluk dökölür. Savaş sonunda Bacaklılar yenilirler. Kız kulak Beyi dul kadını arar. Ölümler listesinde kadın. Muzaffer kumandan kadının ölüsünü huzuruna getirir ve cesedi soyar. Dul kadının bir kulağı bir bacağı yok olmuştur. Bey çok üzölür ve ağlar. Fakat ne çare olan olmuştur bir kere." Çabuk gidin bulun cesedin parçalarını" diye emir buyurur avanesine. Günlerce ararlar her yeri. Sonra bularak bir bacak ve bir kulak getirirler. Bey ;Nerede bulunuz bunları? der. Biri bir tepeli gösterir diğeri bir tepeli gösterir. Bey uzunca tepelere bakar. Sonra bu tepenin adı **Bacaklı**, şu tepenin adı da **Kız kulak** olsun der. O gün bu gündür tepeler böyle anılır.

Demirci Dede

Bu söylence Çeştepe' deki yatırla (ziyaret yeri) ilgilidir.

Demirci Dede Çeştepe köyünün tek demircisidir. Yaşlı, çalışkan, herkesin işini gören, bu sevecen demirci ustası bir gün hastalanır, yatağa düşer. Başına toplanan köylüler "bizi bırakıp gitme, gidersen demir aletlerimizi kim yapacak, kim onanacak " diye sızlanırlar. Dede de " Ben sizlerden ayrılıyorum, Yaradanıma kavuşuyorum. Ama sizlerle beraberim. İleriniz aksamayacak ve aşınızı demirden çıkaracaksınız" der, gözlerini yumar. Yıllar sonra Kdz. Ereğli ilçesine Demir-Çelik fabrikası kurulur. ²

Demirci dede öldükten sonra, halk mezarını onarıırken, kırılan bir kazmanın ertesi gün yenilendiğini görür. Bundan sonra köylüler arasında Demirci Dede' nin ruhuna, fatiha okuyup, dua ederek gömüte (mezar) bırakılan araçların ertesi gün onarılmış, bilenmiş (keskinleştirilmiş) olarak bulunacağı inancı yaygınlaşır.

¹ Alaplı a.g.e.S.77

²Alaplı a.g.e. S.78

b) Atasözleri

1. ALLAH VE İNSAN

Allah'tan umulacak, rızık, bereket, kader, temenni gibi kavramlar bu başlık altın da incelendi.

Allah'ın bildiği, kuldán saklanmaz
Doğrunun yardımcısı Allah'tır.
Hızır'ın eli deymiş.
On arşın gömleğini giyip şimdi toprak oldular.
Yokayı yapan yememiş , kapıdan bakan yemiş.

2. İNSANLIK

Kişilik oluşturan özellikler acemilik, acelecilik, acizlik, çalışkanlık, tembellik, sorumsuzluk, aptallık, sonradan görme, talih gibi kavramları bu başlık altında inceledik.

Acele işe şeytan karışır.
Aç köpek fırın ağzı yıkar
Aç tavuk rüyasında,kendini darı ambarında görür.
Adam olana bir söz yeter.
Ağustosta yatana zemheride bökelek tutar.
Akılsuz kafanı cezasını ayaklar çeker.
Asıl azmaz, kimya tozmaz.
Baka baka sanat öğrenilseydi köpekler kasap olurdu.
Baş başa vermeyinci iş bitmez.
Baş şapkaya sıvmış,dünyaya sıvmamış.
Bedava sirke baldan tatalıdu.
Ben deyom hallov düzündé atla, sen deyosuy galaycıda gapla.
Bir ağaçtan hem ok küreği, hem de bok küreği olur.
Bir kaşık çorba bağ dolaştırır, bir lokma yemek dağ dolaştırır.

Bitlerim pire oluya.
Boy uzun ama kafa boş,tut kulağından çifte koş.
Boyu güzel değil, huyu güzel olsun.
Cahile söz anlatmak, deveyi hendek atlatmaktan zordur.
Çobanın gönlü olursa, tekeden süt çıkarır.
Çok mal haramsız, çok laf yalansız olmaz.
Dağ yanmış tavşanın haberi yok.
Dedi kodu, basit insanların eğlencesidir.
Deli öküzü koşumu iyi olu.
Dömürden gogtan tirene binmez.
Elma dalından uzağa düşmez.
Eline tükür, önüne bükül, işini kendin bitir.
Emanete hiyanetlik olmaz.
Eşeği saldım çayıra, mevlâm kayıra.
Goca öküz, otluk yıkımında doymuş.
Gorkunuy ecele faydası yokdu.
Fukara bir mum yakmış, ay akşamdan doğmuş.
Götü yere yakın olan insandan gorkacasıy.
Guru guru kirenne, başımıza gelenne.
Hayvan ne kadar zayıf olsa, et kemiğe yakışır.
Her yorulduğun yere han yapılmaz.
Her yorulana han yapılmaz.¹
İnsan yaşar amma, ateşte pişmez.
İnsanlar düşünene düşünene, ne hamamlar yaptırırlar, ne hanlar.
İnsanoğlu çiğ süt emmiş bilmezsin fendini, insanoğlundan daima sakınacaksın kendini.
İnsanoğlu çiğ süt emmüştü, ne yapacağı belli olmaz.
İşleten ııldarmış, işlemeyen mışıldarmış.
Karanlıkta göz kırpılmaz.
Kendi başını bağlayamaz , gitmiş gelin başı bağlar.

¹ Ereğli yöresi

Kendi güzelden kırk günde bıılır, huyu güzelden ömür boyu bıılmaz.
Keskin sirke, küpüne zarar verir.
Köpek, köpeği ısırmaz.
Kör ölünce, adem gözlü olur.
Kötü niyetle, iyi murada erilmez.
Ney oldum budalası.
Öküzün şaşkını dombayının uraşı,köylünün şaşkını mukdarıman
uraşı.

Öküzün yöngeli köynümez.
Ölüsü olan ağlamasın, delisi olan ağlasın,
Partal bacak gibi, cigara somak gibi.
Sakalım yok ki sözüm dinlensin.
Seniy ağzıda da yaş bok gurumaya.
Ürümesini bilmeyen it , sürüye kurt getirir.
Yidüvüy önüde, yimedüvüy ardıda.
Yüz verdik deliye,sıçıverdi ortaya.
Zenahat altın bilezüktür.
Zulm eder mi kuluna Hüdâ'sı, kişinin çektiği kendi cezası, dili belası.¹

3. İNSAN-ERDEM DEĞERLERİ

İnsanda bulunması gereken sevgi, sabır, saygı, hoşgörü, dürüstlük, mütevazılık, fedakarlık, mertlik gibi kavramlar bu başlık altında incelendi.

Ayağını yoyrganıya göre uzat.
Başın ferah bulur dilin durursa, gönlün ferah olur elin durursa.
Çiğ yemedim ki karnım ağırsın.
Diyrenden korkan porsuk, harmana giremez.
Ekmeğini katığına denk eden aç kalmaz.
Er olan, ekmeğini taştan çıkartır.
Eşek götürdüğü yükten yimez.

¹ Bartın II Yıllığı

Eyilik et deyze at demişler.
Gökten ne yağdı da yer kabul etmedi.
Güler yüzün, tatlı sözün, seviyorum be iki gözüm.
Sabır acudu meyvesi datlıdu.
Sakla samanı gelir zamanı.
Sonadan parlayasuy, godoğlunuy atı gibi.
Tilkiyi yüzdük burnuna geldik.

4. İNSAN OLUMSUZ KARAKTER

İnsanda hoş karşılanmayan, toplum içinde rahatsız edici davranışları; dedikodu, ihanet, cimrilik, bencillik, saygısızlık, kin, inatçılık, sinsilik gibi kavramlar bu başlık altında incelendi.

Abdal ata binince bey oldum sanır.
Acemi nalbant sanatını gavur eşeğinde öğrenir.
Arkadaşlık menfaata dayanırsa çok çabuk bozulur
Armuduy sapı, üzümüy çöpü va deme.
At üzerinden orak biçilmez.
Babanın zenginliği para etmez, ster. iş öğren.
Besle gargayı, oysun gözüyü.
Dam dibine oturmuş saçını tarıyor. Sonra öküzün altından buzağı arıyor.

Ekmek elden, su gölden.
Eşeğe binmeden maksat, ayak sallamaktır.
Eşeğe binmekteki maksat ayağı sallandırmaktır.
Eşeği saldırm çayıra, mevlâm kayıra.
Hayvanıy alacası dışında , insanın alacası içinde olu.
Hendeği atlatıncaya kadar, gavura dayı derle.
İnsanın alacasu içinde, hayvanın alacasu dışıdadu.
İmam yer tavuğu ,cemaat çeker soğuğu.
Kimi arabası gacırdasa, ona bine.
Oynamasını bilmeyen gelin, yerim dar dermiş.

Söyleme dostuya söyler,söyler dostuya.
Şeytan azapta gerek.
Şalgam suya girince, yağ oldum sanmış.
Tarlada işi olmayanı, harmanda gözü olmaz.
Tembele iş buyur. Akıl öğretsin.
Türkü inat yıkarmış,osmanlığı at yıkarmış.
Vakitsiz öten horozun başı kesilir.
Yabancıyı ağla dibine sıcıma, bokunda ısırğan otu biter.
Yazın gölge hoş gışın çuval boş.
Yaz gününde gölgede yatnıy, kış günü ekmeği esmer olur.
Yuva yıkanın yuvası yıkılır.

5. İNSAN VE TOPLUM

Alimden zalim doğa,zalimden alim doğa.
Alimiy zalimi oldu.
Anasına bak kızını al, duvağına bak bezini al.
Anasına bak kızını al,düzenine bak bezini al.
Aruk sığır yalaya yalaya besili sığırı kendine çevirmiş.
Asıl azmaz, kimya tozmaz.
Bir elin nesi var, iki elin sesi var.
Bir kötünün yedi mahalleye zararı vardır.
Civcivli tavuğun ibiği kızarmaz.
Çengelde kokmuş etim mi var?
Çiçeksüz avaçta yemiş olmaz
Çingeneyi dövmüşler var arkam demiş.
Dağda domuzu eksik.
Davullu düğünü ekmeği olmaz.
Davulun sesi uzaktan hoş gelü.
Eceli gelen köpek, cami avlusuna siyemiş.
El adama öğüt verir ama ekmek vermez.
El için, kendini ateşe atma.
El' den gelen övün olmaz,o' da vaktinde bulunmaz.

Elin köpeği ele bizimki de bize ürer.
El tokadı yimeyen kendi elini dömür sanarmış.
Emanet atın guzgunu, yukarı çıkarken kopar.
Eşedüvüy yeri gösterüsey, sıçmaa gelüle.
Eşeğin kuyruğunu kalabalıkta kesme, kimi uzun, kimi kısa der.
Ev alma, komşu al.
Gaplı gurba gabıynan, herkes erbebynan.
Garibin yüzü gülmez,düşenin dostu olmaz.
Gel demesi kolay ama git demesi zordu.
Girme araya sürtünme karaya .
Horozun çok olssduğu yerde sabah geç olur.
Irmak kıyısından ter alma göçer, komşudan kız alma kaçır.
İt itine, it de kuyruğuna buyururmuş.
İyilik yapıyorum diye başını derde, günaha sokma.
Kaç sevaptan, kurtul gūnahtan.
Kendine yapılmasını istemediğini, başkasına yapma.
Komşunu kötüsü insana elek,kalbur edindirirmiş.
Köpeğin, baklavada hakkı olmaz.
Köpek pisliği gibi ne koka, ne bulaşu.
Kötü komşu insana elek, tekne sahibi yapar.
Kuru bok, duvara yapışmaz.
Mamuduy malağı gibi bön bön bakıyosuy.
Merhametten maraz doğar.
Nerde hareket, orda bereket.
Paran çok ise kefil ol,işin yok ise şahit ol.
Soğuktan ve züğürtten zara gelir.
Tavuk yumurtlarken horozun kötü sızlarmış.
Türk'ün bildiğini, tilki bilmez.
Türk'ün kibarı, göz ağrısından beterdir.
Türkü'y akli ya sıçaken, ya kaçaken gelü.
Yırtık yamçı, kırık kamçı.
Zengin dağdan aşırır, fukara düz yolda şaşırır.

Zenginin orospuluğu ile fukaranın ölümü duyulmazmış
Zenginiy gemisi yol aşā ,fakiriyki yol şāşā.

6. İNSAN VE SAĞLIK

Anadan tıska,neylesin muska.
Başıy savlığı dünya varlıvı.

7. KADIN-ERKEK VE AİLE

Bazı kadın vardır cana can katar, bazısı ise insanın canını alır.
Eliniy hamuruynan, erkek işine karışma.
Kadın hem gül, hem de kül eder.
Kaynanalar tarlalarda işlesin,gelincikler şehirlerde kişnesin.
Kızın iyisini çingene ile değirmenciye sor.
Kötü adamın düşmanı kadındır, güldüğünden bilinmez.
Oğul olsun da çelden, çöpten olsun.
Olacak uşak bokundan belli olur.
Yar gibi yarım olsun, çalı gibi evim olsun.
Yazın başı pişenin, kışın aşı pişer.
Yere bakan, yürek yakan.

8.TÜRLÜ İŞLER VE DURUMLAR HAKKINDA KESİN ÖĞÜTLER.

Aça dokunma,toku gımıldatma.
Ağāç dik, gölgesinde otur.
Al günüyde (gününde) al, sat günüyde sat.
Aleme lâyıık görürsen cefayı, mutlak bir gün bulursun belayı.
Alma dininde büyümedik,ölme dibinde büyüdük.
Bazı eşekleri at zannedip, yem verilmez.
Borç ödemekle, yol yürümekle biter.
Cefayı çekmeyen sefanın kadrini bilmez.

Çoğu arasan, azı bulamazsın.
Çok olunca sakla az olunca harca.
Çürük bina temel tutmaz.
Danışan dav aşmış,danışmayan yol şaşırmış.
Deli ile devlet bir olmaz.
Dereyi görmeden paçaları sıvama.
Dostun eyisi doğru yolu gösterir,kötü olan dost değildir, adam astırır.
Dünya malı, külden tepecükdü.
Eden bulur,inleyen ölür.
Ekmeden biçilmez.
Ekmeğini katığına denk eden aç kalmaz.
Erken kalkan yol alır erken evlenen döl alır.
Erkan galkanıy kısmeti açık oluy.
Esnaf gısmınıy ganı geniş olu.
Eşeğin kuyruğu kararından fazla uzamaz.
Etme bulursun ,vurma ölürsün.
Eyi evlat vezir ,kötüsü rezil eder.
Gazanmayınca gazan gaynamaz.
Gönül istemezse ev yapmaz.
Güvenme varlıva düşersin darlıva.
Her inişin bir yokuşu vardır.
İki dine bi söyle.
Köpek afgurmasıynan ırmak bulanmaz.
Kötünün ayağı uyuşur.
Ölüyü öldürene sürükledirler.
Sevilen yere git, ar eyleme, sevilmeyen yere gidip de yerini dar eyleme.
Şeytan azapta gerek.
Taşıma suylan, değirmen dönmez.
Uşağı işe yolla, peşiyden kendin git.
Üğrenmedik götte, don durmaz.
Üşenin oğlu, uşağı olmaz.

Ümit dolu her dakika, yaşamının özetidir.
Ümit fakirin ekmeğidir.
Üzüm üzüme baka baka kararır.
Ya bu deveyi güdesiy, ya bu diyardan gidesiy.
Yükü çeken öküz emme, bağırır tekerlekle.
Zor oyun boza.

9. İNSANOĞULUNUN YAŞADIĞI SÜRECE RASTLADIĞI MADDİ DAVRANIŞLAR,DURUMLAR,HÜKÜMLER VE OLAYLAR

Azı çocuğuna, çoğu kocana gö
Bi eli yavda, bi eli balda.
Değirmenin masrafı çoktur, döndüğünden bilinmez.
Evdeki hesap çarşıya uymaz.
Evvela hesap sonra kasap.
Hastaya döşek sorulmaz.
İyilik iyilik olsa, koca öküz bacak olmaz.
Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer.
Ne olacak öküz çıra yakmış,ay akşamdan doğmuş.
Oğlan aldı oyuna, çoban aldı koyuna gitti.
Örümcek ağı ne kadar bozulsa gene örür.
Varlık sevişdirü,yokluk dövüşdürü.
Varsa pulun elalem kulun, yoksa pulun cehennem yolun.
Yazın başı pişenin, kışın aşı pişer.
Zengin arabasını dağdan aşırır ,fukara ise düz yolda şaşırır.

c) BİLMECELER

1.TABIAT VE TABİİ HADİSELER

Ağaç tepesinde aba palazı. (Kar)
Ben giderim o gider, arkamdan tin tin eder. (Gölge)
Bilmece çıktı dağa, Bunu bile olur ağa (Gölge)¹
Bir oğlum var gülerse kurur yerler küserse akar seller.(Güneş)
Bir tepsi nar gücün varsa al .(Ateş)
Buradan baktım bir çok yanına gittim hiç yok.(Sis)
Dağdan gelir taştan gelir, salına salına aslan gelir. (Su)
Elsiz ayaksız kapı açar! Elsiz ayaksız kuyu kazar! (Rüzgâr, yağmur)²
Elsiz ayaksız, kuyu kazar. (Yağmur)
Gökte biter yere batar.(Yağmur)
Gölgesiz tepe aşar.(Gölge)
Her yeri kaplar denizi kaplamaz.(Kar)
Kendisi çok ağırlığı yok kah ayağım altında yürür kah başımın üstünde dolaşır. .(Bulut)
Koca öküzün yattığı yerde ot bitmez.(Ateş)
Mavi atlas iğne batmaz terzi biçmez iğne dikmez .(Gökyüzü)
Sergene yoğurt döktüm sildim süpürdüm gitmedi.(Ay ışığı)
Suyu tuzlu içilmez, Vapursuz hiç geçilmez, Rüzgârlar çok eserse, Dalgaları eksilmez (Deniz)³
Şekere benzer tadı yok gökte uçar kanadı yok.(Kar)

2. İNSAN, HAYVAN, BİTKİ

Ağaç üstünde kilitli sandık.(Ceviz)

¹ Türk Bilmece Hazinesi AGE s.252

² Çelebioğlu, Amil ve Yusuf Ziya Öksüz: Türk Bilmece Hazinesi (İstanbul, 1979), s.80

³ Türk Bilmece Hazinesi AGE s.71

Ağla dibinde boynu buruk.(İnsan pisliği)
Ağla dibinde deli garı. (Isırgan)
Ağustosta kar dizde, Portakallar var bizde, Kum çölleri buz tutmuş,
pırasalar filizde. (Yalan)¹
Ağzı yok karnı tok.(Yumurta)
Al yandıran kırmızı konduran.(Kına)
Al yastık içine un bastık.(İğde)
Alçacık boyu var, bal gibi tadı var. (Çilek)
Alçacık sayvan, bunu bilmeyen hayvan. (Mantar)
Alçak boylu kadifeden donlu.(Patlıcan)
Aldır onun tepesi, Yeşildir hem cübbesi, İçinde dizilidir, Kara kara
küpesi. (Karpuz)²
Allah yapar yapısını, bıçak açar kapısını. (Karpuz)
Allah yapar yapısını, Kul açar kapısını. (Karpuz)¹
Allah'ın işi sırtında dişi.(Mısır koçanı)
Altı esmer üstü mermer arası kırışik Ömer.(Kaplumbağa)
Altı kaval, üstü çuval, bakma bana aval aval. (Kara Pancar)
Altı tahta,üstü tahta. İçinde var kara softa(Kaplumbağa)
Ambar kapağı açıldı kara boncuklar yayıldı.(Koyun pisliği)
Ana dedim apıştı baba dedim yapıştı.(Dudak)
Atladı setten seda verdi kentten ağzı burnu kemikten sakalı var
etten.(Horoz)
Atlayarak yürür patlayarak ölür.(Pire)
Babası bükrüm baba annesi yayvan kızı gayet güzel oğlu sohbetlerde
gezer.(üzüm –asma yaprağı-salkımı-şarabı)
Bir çanak yoğurdum var yarısı ak yarısı kara.(Göz)
Bir doruklu ,ak saruklu.(Lahana)
Bir kuyum var, iki türlü suyu var. (Yumurta)
Bir öküzüm var burnuyla çift sürer.(Domuz)

¹ Türk Bilmeceler Hazinesi AGE s.201

² Türk Bilmeceler Hazinesi AGE s.103

Bir salıncak.(At)
Bir tokmakta yedi delik. (Kafa)
Bizden atladi komşuda yumurtladı.(Kabak)
Buradan baktım hiç yok yanına vardım pek çok.(Karınca)
Buradan baktım ılgın ılgın yanına vardım sarı salkım.(Çeltik)
Çalı içinde karışık Ömer (Kaplumbağa)
Çarşıdan aldım bir tane eve geldim bin tane.(Nar)
Çıtır pıtır gezersin, Siyah inci dizersin, Kedileri görünce, Sen deliğe
girersin. (Fare)²

Dağdan gelir sekerek, kuru üzüm dökerek. (Keçi)
Dağdan gelir taştan gelir, beş bıyıklı enişten gelir. (Döngel)
Dal üstünde bıyıklı oğlan! (Muşmula)³
Dal üstünde darı mangası. (İncir)
Dal üstünde sarı yumak.(Ayva)
Dal üstünde tüylü dombay. (Ayva)
Dal üstünde, kilitli sandık. (Ceviz)
Dalda durur elde durmaz.(kuş)
Dam ardında keçi bağı boynuzları köke bağlı.(Bal kabağı)
Derede lünk lünk, Tepede lünk lünk, İliksiz lünk lünk, Kemiksiz lünk
lünk. (Sinek)⁴

Dışı basma pazarı ortası un pazarı içi odun pazarı.(İğde)
Dışı kazan karası, içi peynir mayası. (Kestane)
Eğlence dersin, çıtır çıtır yersin. (Çekirdek)
Ev arkasında ısırgan köpek.(Isırgan)
Ev arkasında yağlı kayış.(Yılan)
Evi ağaçtan, Dişleri taştan. (Döven)⁵
Ezan okur namaz kılamaz, karı gelir nikah kıymaz. (Horoz)

¹ Türk Bilmeceler Hazinesi AGE s.103

² Türk Bilmeceler Hazinesi AGE s.172

³ Türk Bilmeceler Hazinesi AGE s.97

⁴ Türk Bilmeceler Hazinesi AGE s.156

⁵ Türk Bilmeceler Hazinesi AGE s.293

Felek beni taşıladı, kızgın külde haşladı. (Kestane)
Fili fillice, kuş dillice, ağzı yok, burnu sivrice. (Nohut)
Finii finnos tepesinde, ruz mahallesinden zimbirtı hanımın selamı var.
(Örümcek)¹
Gece gündüz durmadan çalışır nedir.(Kalp)
Gide gide yıldız gibi iz yapar.(Salyangoz)
Hanım içerde saçı dışarda.(Mısır)
Hasan'a haveste kan emer kafeste et yer su içmez.(Kene)
Hat dedim hut dedim git şuraya yat dedim.(Süpürge)
Hayvanda kansız meyvede gülsüz kuranda mimsiz. (Arı-İncir-
İnna,ateyna)
Hem hemi yaprağı hem kapı tokmağı hem ekmek katığı hem göt
kapağı.(Koyun kuyruğu)
Işığı var sıcağı yok.(Ateş böceği)
İçi kütük dışı katık.(Zeytin)
İdris gider izi yok .Bayırı yok düzü yok. İdris bir çörek yapmış. Tadı
varda tuzu yok.(Arı ve bal)
İki dere arasın bir dana böğürdü.(Yellenmek)
İki fener gündüz yanar gece söner.(Göz)
İliksiz kemiksiz derede tin tin tepede tin tin.(Kelebek)
İncecik belli kendinden telli durmaz çalar sazını sever mevsim
yazını.(Sivri sinek)
Kanadı var kuş değil boynuzu var koç değil .(Sivri sinek)
Kara kara kayacık, İçi dolu mayacık. (Kestane)²
Karşıdan baktım hiç yok, Yanına vardım pek çok. (Karınca)¹
Kat kat döşek bunu bilmeyen eşek .(Lahana)
Kazık tepesinde sarıklı dede.(Sümüklü böcek)
Kem kemi lâlek, kemiksiz lâlek, Sümsünü lâlek, Sümüksüz lâlek.
(Kelebek)²

¹ Bartın İli Yıllığı

² Türk Bilmece Hazinesi AGE s.112

Kendisi tok gölgesi yok.(Buğday)
Kepçe kulaklı burnu bıyıklı.(Tavşan)
Minareden attım yayıldı suya attım bayıldı.(Pamuk)
Soğan sarımsak acıdır Kabe'ye giden hacıdır her yıl bir filiz verir nedir
bunu ağacı.(Geyik ve boynuzu)
Teptim tekerledi,öptüm şekerlendi. He gidi adem içi dolu badem.(Nar)
Toprakaltında dikenli torba.(Kirpi)
Uzunca saplı tombulca yüzlü.(Kiraz)
Uzundur ip değil ısırır köpek değil.(Yılan)
Üremeze bindim tükenmeze gittim Zonguldak' ı geçtim Satılmaz'da
yattım.(Katır –yol-köprü camii)
Üstünden ot biçerim altından süt içerim.(Koyun)
Yamada süt torbası.(Meme)
Yarım kaşık bir duvara yapışık.(Kulak)
Yaz geldi kızımın keyfi geldi.(Pire)
Yazın giyinir kışın soyunur.(Ağaç)
Yazın gök kışın gök bunu bilmeyenin dişini sök.(Çam)
Yedi delikli tokmak bunu bilmeyen ahmak.(İnsan başı)
Yer altında gümüş tas(Şalgam)
Yer altında sakallı dede.(Pırasa).
Yeşil ile başladım beyaz ile işledim kırmızı ile bitirdim cümle aleme
yedirdim.(Kiraz)
Yeşil kundakta bebek cehenneme gidecek.(mısır koçanı ve taneleri)
Yoldan gider yolcu değil ağaca çıkar insan değil yazı yazar katip değil
semeri var eşek değil.(Sümüklü böcek)
Zengin cebine koyar fakir yere atar.(Sümük)
Zerre zerre dal olur yeşil iken al olur meyledince siyaha lezzet verir
damağa tutarsan iyi tut iki elin kan olur.(Kara dut)

¹ Türk Bilmeceler Hazinesi AGE s.160

² Türk Bilmeceler Hazinesi AGE s.156

3. EŞYA

Ağlama ton ton ağlama, şimdi kulağını burarlar. (Saz)

Ağzı içinde dil sıkı isen bunu bil.(Dilsiz kaval)

Ağzı yok sesi çok.(Radyo)

Ağzından yer ağzından kusar.(Dolma tüfek)

Ağzından yer kışından kusar.(Kırma tüfek)

Ahır taşıtan samanı ağaçtan.(Ahır)

Ak tarla kara tohum el eker dil biçer.(Mektup)

Akşam açılır sabah toplanır.(Yatak)

Alçacık ağaçtan kar yağar. (Elek)

Atana matana, Ağzı girmiş ketene. (Makas)¹

Avuca sığar ambara sığmaz.(Sırık)

Aydınlığın ahbabı .Soğğun düşmanı. Ağaçtandır her yanı.(Pencere camı)

Bak üst katta, bak alt katta, bak kapı önünde. (Süpürge)

Bardağı devirdim taşı çevirdim.(Değirmen taşı.)

Başka memlekette pişer kokusu buraya düşer.(Mektup)

Belini boğup oynamış ev içinde oynamış.(Süpürge)

Ben giderim o gider, arkamdan tin tin eder. (Baston)

Beyaz atı nalladım, su yoluna yolladım. (Mektup)

Bilmece bildirmece resim çektirdim gündüz gece.(Ayna)

Bir kızım var döne döne gebe kalır.(İğ)

Bir kızım var gelene geçene öpücük dağıtır.(İbrik)

Bir tepede oturur, biri kalkar biri durur. (Terazi)

Bizim eve gelde arkana koyam.(Arka yastığı)

Bizim eve gelde götüne koyam.(Minder)

Bucakta çengirdevik. (Kova)²

Burdan attım hız ile yedibin yıldız ile (Tüfek)

¹ Türk Bilmeceler Hazinesi AGE s.304

² Türk Bilmeceler Hazinesi AGE s.287

Dağa gider uzanır, eve gelir büzülür. (Zincir)
Dağdan gelir dak gibi kolları budak gibi eğilir su içer bağıırır oğlak
gibi.(Kağrı)
Daracık damda tay oynar. (Yağ çıkarma makinesi)
Dibigöl başı altın.(Gaz lambası)
Dizi dizi odalar, birbirini kovalar. (Tren)
Doktor içeri girdi şapkası dışarda kaldı.(Çivi)
Don içinde dik durur.(Fener içinde mum)
Dört kardeş yarışmış birbirini tutamamış.(Araba tekerleği)
Dört köşe beş değil, başı sudan hoş değil. (Sabun)
Dut ağacını oyarlar, içine mani koyarlar. (Saz)
Dünyaya doyurur,kendi doymaz nedendir. (Değirmen)
Edirneden getirttim, Cümle bağdaş oturttum, Nedir bunun avratlı?
Dudakları kuraklı. (Değirmen taşları)¹
El içine veriverdim .Kulaklarını geri sedim. Ucuna dokundum gırç gırç
etti.(Makas)
El kadar mezar dünyayı gezer.(Mektup)
El kadar tarak parçası dağdan domuz indirir.(Tarak ve bit)
Elde yapılır ette asılır.(Küpe)
Elim gibi eli var incecik beli var.(Tencere kapağı)
Elsiz ayaksız ağaca çıkar. (Sola)
Ev içinde uzun yenge. (Perde)
Fır fır uçar,ak pak saçar. (Değirmen)
Gider gider para gibi iz eder.(Baston)
Gider leylek gelir leylek bir ayağı üstünde durur leylek.(Kapı)
Gök gürler kademen şaklar fır fırça uçar akça akça saçar.(Değirmen
ve un)
Gözü var başı yok.(Gözlü iğne)
Gündüz kan yalar gece yıldız sayar.(Öğrendire),

¹ Türk Bilmeceler Hazinesi AGE s.267

Hancacık karnı var incecik boynu var.(Sürahi)
Her yanı kara kara , okkası para , yanarsa al olur biterse kül
olur.(Kömür)
Hernoğlunun katırı ne yüklesen götürür.(Merdiven)
Hinzırın gavuru kulağına yapışınca bağırır.(Tüfek)
Hır hır hırılca boynu var eğrice.(İbrik)
Kabuğu var içi yok dayak yer suçu yok.(Davul)
Kara kuzgun – kuyruğu uzun.(Tava)
Kara tavla geldi, Tepeleri deldi. (Tren)¹
Karşıda bir çam var dalsız budaksız ona bir kuş konmuş dilsiz
damaksız oda vurulmaz topsuz tüfeksiz.(Kaval)
Kıllı ağzını açtı cııldak içine girdi.(Çorap ve ayak)
Koştum gittim tepeye yular attım eşeğe.(İğne)
Küçük bir mezar dünyayı gezer.(Ayakkabı)
Manda bağırdı yavrusunu çağırdı.(Vapur ve sandallar)
Nefesi var canı yok kaburgası var karnı yok.(Körük)
Odanın içinde oda onun içinde.(Ayna)
Oturdum önüne soktum deliğine.(Sandık-anahtar)
Sarıdır safran gibi okunur kuran gibi.(Altın)
Suda balık kuyruğu yanık.(Lamba fitili)
Şehire giderim köye bakar köye giderim şehire bakar.(Ökçe)
Takır takır takraba içinde var akraba.(Beşik)
Taşa çaldım kırılmaz suya soktum dayanmaz.(Kağıt)
Ufacık bir mineko, Dünyâyı düzene ko. (İğne)²
Ufacık yüzü var dört gözü var.(Düğme)
Uzun oluk karnı yarık.(Baca)
Yaza erebilsem, Çatı arasına bir girebilsem, Sıkı sıkıya kakabilsem.
(Tezgâh)¹
Yel üfürür, Su götürür. (Kayık)²

¹ Türk Bilmece Hazinesi AGE s.319

² Türk Bilmece Hazinesi AGE s.305

Yorgana bastım kulağından astım.(İğne iplik)

Yürüdü uzun başı, Çarşafa döker yaşı. (Kalem, kağıt, mürekkep)³

4. MÜCERRET KAVRAMLAR (ECEL, YALAN, AKIL, GÜN, HAFTA, AY, DİNİ BAYRAMLAR)

Çarşıdan alınmaz, mendile konmaz, ondan tatlı şey olmaz. (Uyku)

Elle ekilir dille biçilir.(Yazı ve söz)

He dedi he dedi dün bize gelen kim idi.(Uyku)

Kul görür Allah görmez.(Rüya)

5. DİNİ UNSURLAR

Aldım almaz, Tuttum tutmaz, Yemin etmiş, Yaya gitmez (Ölü)⁴

Bir baş, bin başı devirir. (Hoca)

Bir çok kavak yaprağı,hacı Osman toprağı.(Kur'an kitabı)

Ev arkasına saç kodum geleni gideni aç kodum.(Ramazan)

Nar nar narlasın nar duvarda parlasın imam kız gelmeyince nar duvardan inmesin.(Seccade)

Otuz üç cüce derviş peş peşe gider.(Tesbih)

6. SESLİ AHENK TAKLİDİ (LİNLİN)

Çin çin çinili hamam kurnası tamam bir gelin aldım babası imam.(Saat)

Dağda tak tak suda cıp cıp (Sandal küreği)

Ev arkasında çen çen köpek.(Mengelez)

¹ Türk Bilmeceler Hazinesi AGE s.300

² Türk Bilmeceler Hazinesi AGE s.318

³ Türk Bilmeceler Hazinesi AGE s.214

⁴ Türk Bilmeceler Hazinesi AGE s.56

7. SECİ SANATI (OTUZİKİ KIZ İDİK - DİŞ)

Biz biz idik otuz iki kız idik zaman geldi süzüldük iki duvara
dizildik.(Dişler)

8. HARF, HECE, KELİME SAYILMASI, TEKRARI (İ HARFİ)(İS-TAN-BUL)

İstanbul da bir tane İzmir de iki tane Ankara da hiç yok.(i harfi)
Lamba devrildi"i"s"dedi tencere düştü "tan" dedi git bana bu
dedi.(İstanbul)

9. MODERN FİKİR, ADETLERİN ESKİ KALIPLARA SOKULMASI (RADYO)

Bir ağacı oymuşlar, içine dünyayı koymuşlar. (Televizyon)
Biri ev aydını biri göz nuru.(Elektrik ve Süpürge)
Gövdesi var karnı yok kendisi var canı yok gel dedim geldi git dedim
gitti dağ arkasına yattı.(Televizyonda insan)

10. YİYECEK VE İÇECEK

Bilmece bildirmece, dil üstünde kaydırmaca. (Dondurma)
Bin cici gözlü yer iki gözlü.(Cizleme ekmeği)
Elemes belemes ocak başında belini alamaz.(Tereyağı)
Hey ne idim ne idim samur kürklü bey idim felek beni taşıladı kızgın
külde haşladı.(Kestane kebab)
Ölemes melemes ocak başına gelemes.(Tere yağı)
Parsını el alır dumanını el alır.(Sigara)
Tohumsuz biter dünyaya yeter.(Tuz)
Üstü bismillah altı yarabbi şükür.(Su içmek)

Aktır nâziktir, Vurmayın yazıktır. (Lor)¹

ç) Alkışlar

Allah bir tüyünü bin tane yapsın.

Allah gökten yavdusun, yerden toplatsın.

Allah gönlüne göre versin.

Allah iki cihanda yüzünü ak etsin.

Allah kaza bela vermesin.

Allah ne muradın varsa versin.

Allah razı olsun.

Allah tuttuğunu altın etsin.

Allah uzun  m rl r versin.

G le g le gidip g le g le gelmek nasip etsin.

G le g le yiyip içmek nasip etsin.

 mr  su gibi uzun olsun.

Sular kadar  mr n olsun.

d) Kargışlar

A zıy b z ls n

Algıyı alan, canıyı alsın.

Allah belayı versin.

Allah bin belanı versin.

Allah der vesin de derman bulama.

Allahtan dilerim o yabancılara yılan olupta boynuna dolansın.

Allah ıvıl ıvıl burnuydan get s n.

Allah ney deyen tene  r tahtalana yayıl.

Allah sana uyuz versin.

¹ Türk Bilmece er Hazinesi AGE s.227

Allah tez günde canını alsın.
Allah'tan "Al kaputlu güveyi" olamazsın inşallah.
Allah'tan gözleriy feri kapansın.
Allah'tan iki eliy topuz olsun.
Analık hakkım haram olsun.
Anasını eşek kovalasın.
Ayaklarına nezülle ensin.
Baa yapduvuyu uşaklarıy saa da yapsın.
Bastığı yer yeşermesin.
Beni mumla, çıraynan yakıp da araduvuy günne olsun.
Boyuy posun devrölsün.
Canı çıkasica.
Cumaya varmayasica.
Çanağıya para atanla bulunsun.
Çoluk çocuk yüzüne hasret kal.
Çoluvuydan çocuvuydan bul.
Davul olasica.
Diliy ganiya çekilsin.
Diliy tutulsun da gonuşamaz ol.
Diliyi eşek arıları soksun.
Dürölösüy inşallah.
Ekmek, gözüne dizine dursun.
Eliy, ayağıy çarpılsın.
Elleri büzölesice.
Emdüvüy süt burnuydan gelsin,haram olsun.
Evsiz, barksız kalasın.
Eyiliklerim burnunuy gara delüklerinden gelsin.
Gara habarlarıy gelü inşallah.
Gatıran gazanına düşesiy inşallah.
Geberesice.
Gıran giresice.
Gidişiy olsun da gelişiy olmasın.

Gözleriy kör olsun.
Gözüyden yaşıy eksük olmasın.
Gözleriy, önüye aksın.
Gözüy çıksın.
Gudurasıca.
Hinzır.
İnşallah gambulabağala gibi sürünüsü.
İrinne kus emi.
Kara topraklara giresice.
Kara topraklarda yılan ol.
Kıran giresice.
Kocaya varıp da çocuk eline yapışma emi.
Kör şeytaniydan bul.
Mapuslarda çürüyesice.
Mezarda hortlayasıca.
Mezarı kütüresin.
Misgin.
Namazıy gılını inşallah.
Ocağıy tepene yıkılsın.
Ocağıy sönsün.
Ömrüy tükene.
Puruşup köşelede oturusuy.
Rahat yüzü görme.
Senden gelecek keramet, Allah'tan gelsün.
Sümbük.
Sürüm sürüm sürünsün.
Şeytan görsün yüzünü.
Teneşür pakla inşallah.
Teneşürlere yatasıca.
Tüh Allah mustagıyı versün.
Uşağıny ölüsünü öpesiy inşallah.
Uyuz ol da, gaşınacak dırnak bulama.

Yedi kocadan dönsün.
Yerin yedi gat dibine gir inşallah.
Yıvılıp galasıca.
Yılanlar gibi sürün,beter ol.
Yönü öteye , ensesi beri gelesice.
Yuvanda baykuş ötsün.

e) Yeminler

Yörede “vallahi billahi” yeminini hemen hemen hiç duymadık en yaygın yemin şekli buraya has bir özellikle “illaki” kelimesiyle karşılanmaktadır. Her türlü konularda ikna etmede vaâdte muhakkakki manasında “illaki” kelimesi kullanılmaktadır.

Dokuz dalak şart olsun.
Ekmek çarpsın.
Kur'an çarpsın.
Vallahi, billahi yemin olsun.
Yemin tutsun.¹

f) Yaygın inanışlar

Beycuma Karadere Köyü

Genç kızlar evde kalınca hıdırellezde gün doğmadan dut ağacını kucaklarlar.

Eğer ağız, yüz yarası çıkarsa karaüzümün dibine çiş yaptırılır. Ve o çamur ağıza sürülür.

Boğmaca olunca koyunun boynundaki çandan su içirilir.

Kekeme çocuklara değirmen çarkında su içirilir.

¹ Bartın İli Yıllığı: a.g.e ; İbrahim ORAL: a.g.e.; Hasan ATAMAN: a.g.e; Ali Nuri GÜNTEKİN Çaycuma ; Muazzez KURU, Seyfi ONAT Ereğli Merkez; Mehmet Ali DEMİRKOL Devrek Dirgene; Songül AKIN Zonguldak Merkez; Songül BAĞBAŞI Gökçebey TEFEN; Şerife CANBAZ Alaplı Sofular Köyü. Selahattin ÇİLSÜLEYMANOĞLU: a.g.e

Kara sevdalı kızlar için değirmen çarkından su alınır 40 çörek otu, 40 arpa ve pazı kökü kaynatılır ve o suyla banyo yaptırılır.

Nasibi açılmayan kızları cami musluklarını açar ve nasibim nasibim diyerek eve gelir.

Gençler çok çabuk evlendiğinden askere giderken eşleri uğurlamaz ayıp sayılır.

g)Âdetler

Askerin giderken çıkardığı çamaşır asker dönüşüne kadar yıkanmaz.

Dul kadınlar yaşını fazla söyler, başına peştamal yerine, hamam havlusu sarar.

Bereket için kapiya mısır asılır.

Ereğli merkezde abdestsiz turşuya, bala el sürülmez.

h)Lakablar

1. MESLEKİ İSİMLER

Kuşbaş nazif

Hollukçu

Usta

Kayık

Gemiciler

Petos İsmet

Caz Ali

Yorgancı

Eşekçi Mehmet

Tavuk Güdenler

Tayyareciler

Şalgamcılar

Tapucular

Zebilciler

Sucular

Kümesler
Mancarcılar
Lüleciler Kilerci Eli
Saka Reisler
Osman Ustalar
Sünnetçiler
İmamlar
İpçiler
Kantarcılar
Babuçcueli
Bankoğullar
Arabacılar
Ayrancılar
Azalar
Balcıoğulları
Balcılar
Çorbacılar
Dabazlar
Darakçı eli
Desdeciler
Çıkırıkçular
Bastuncular
Ayrancıoğullar

2. BİTKİ LAKABI

Pamuk dede
Kabak Tahir
Sovancılar
Kirezler

3. EKONOMİK DURUM

Cıbrı

Zadeler

Babaziyalar

4. EŞYA LAKABI

Kamalı

Heybe Osman

Tabaklar

Ziynetiler

Gümüşler

Kaplar

Baltalar

Tekneler

5. İNANÇLAR LAKABI

Hü cemal

Sofular

Veliler

Molla Kahyalar

Pirler

Hacı Davutlar

Hacı Ömerler

Hacovlar

Hacılar

6. KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

Dört duvar

Dört dört

Selâmsız

Aport

Necipağa (şarapçı)

Saddam

Anarşit

Kopuk
Keçi zeki
Şıkıdam Hatice
Gavur Ali
Bozuk Hasan
Cırtlık
Muşuk ömer
Kasalak
Gürez
Uz Osmanlar
Yosmalar
Yiğit Ağalar
Şahanlar
Kibir Eli
Mangadıklar
Makaracılar
Pıtırılar
Keyfler
Kımkımlar
Azamatlar
Deli Ahmetler

7. HAYVAN BENZETMELERİ

Kedi Ahmet –(Çok çok gezdiği için)
Kurbağa
Sıçan Osman
Deli böcek
Celoğ
Horoz
Toklular
Kısırak Zeleler
Köpekçiler

Kurbacılar
Horozlar
İbadlar
Aygır Hasanlar
Böcekler

8. AİLE İSİMLERİ

Bulgar
Natifoğulları
Sülolar
Tatarlar
Kocabeyler
Kürt Hafızlar
Kürtler
Ömer Ali
Haşimin Cemal
Arap Paşalar
Ali Gadılar
Bilallar
Ališler

9. YER İSİMLERİ

Üsküdarlılar
Uluköylüler
Yaban Ovalılar
Moralılar
Mudanyalılar
Perşembeliler
Kangallar
Gürcüler
Kepezler
Abanalılar

Amasralılar

Cebeciler

Cebeci eli

Çerkezler

Tekkeler

Dağlılar

Dağlıoğlular

Derebeyler

Asmalılar

10. TEKRARLANAN KELİMELERE GÖRE LAKABLAR

Yahu

Cık cık

Çüş Ömer

11. ASKERİ İSİMLER

On başı

Temel Çavuş

Zaptiyeler

12. FİZİKİ ÖZELLİKLER

Tömek (dişsiz)

Yürük (dudak yarığı)

Bıyık

Kelle

Çitlenbik Kemal

Hasan Kelle

Koca Osman

Kel Bekir

Karasakal

Kör Pangur

Tombalar

Gebeşoğlunun Adem
Karaboğulunun Ahmet
Sağır Halit
Tokmak
Uzunlar
Toklular
Yanuklar
Sarılar
Seken Ali
İnceler
İnce Oğullar
Karalar
Karuşaklar
Kel Eyipler
Kel Yusufklar
Kelleler
Keleşler
Kesükler
Kara Aliler
Kıllılar
Araplar
Bıdıklar
Dalyanlar
Çapaklılar

13. DİĞERLERİ

Taratom
Elli Sekiz
Popili
Haruldayık
Kınış
Karabet Kemal

Garya Mustafa
Vabos Mehmet
Karabacak Fikret
Şivetler
Şebecükler
Yovaletler
Tombalar
Töngel Ağalar
Ülküşler
Usuruklar
Zümbüller
Zirkeler
Kökçüler
Korpüşler
Maçonlar
Mazaklar
Peykerler
Sallılar
Pasasılar
İbadlar
Kerimler
Kesdekler
Acı Örükler
Badaliler
Argatlamazlar
Altmışdörtler
Atiyenler
Aşıklar
Avrozlar
Canalcılar
Canferler
Canfesler

Cımbıllar
Cıngıllar
Çontaylar
Çıvgarlar
Çukuller
Çömetler
Dagaller
Çormanlılar
Çongurlar
Çökelezler
Çötürler
Aşık Aliler
Anşamanlar

B- Söylemelik Türleri

a.Maniler

Anonim Halk Edebiyatının en yaygın ürünlerinden biri olan maniler, her türlü hayat hadiseleri için kullanılabilecek yapılardır. Aşk, gurbet, hasret, kırgınlık, kıskançlık, tabiat, para, namus gibi insan hayatı için önem arz eden olaylar ve olguları hususi meramlarla dile getiren maniler, düşünlerde, işyerlerinde, tarlalarda, kadın topluluklarında ve özellikle bayramlarda dile getirilerek bu tip eğlencelerin kullanılmaktadır. Manilerde birinci, ikinci ve dördüncü mısralar kafiyeleşir: (a,a,b,a) Bu tür manilere “düz mani” adı verilir. Manilerin ikinci bir şekli “kesik mani” veya “cinaslı mani” adını almaktadır. Dinleyenin veya okuyanın dikkatini, ilgisini çeken ilk iki mısradan sonra üçüncü ve hususiyle dördüncü mısra asıl konuyu vermeye çalışır; nadir olarak dört mısraının bütün bir duygu, fikir ve hayali işlediği görülmektedir.

Kültürümüz içinde çok önemli bir konuma sahip olan manilerimiz tabii olarak bestesiz veya aşıklar tarafından hususi makamlarla söylenmektedirler.

Manilerde bölgenin coğrafi özelliklerindeki gayet rahatlıkla öğrenilir.

İç Anadoluda ki manilere düzlük ovalık coğrafi özellikler dille getirilirken, yöre manilerinde kayalık taşlık ve denizle ilgili yüzey özellikleri belirtilir. Aşağıda ki örnekte olduğu gibi:

Gayalarda gayarım

Yoktu benim ayarım

Sevdüvümü görünce

On beş mermi sayarım

Ve ya

Filyos ırma dışıya

Balıkla dolaşıya
Ana ben yemin ettim
Cumaya varasıya

Bir diğer manide:

Yulaf güydüm gözere
Ben furuldum gözele
Gözel gözüy kör olsun
Soktu beni mezere

Sevgilisinin güzelliğiyle ölüp ölüp dirilen aşığın beddualarını
gördüğümüz manilerin yanı sıra,

Gar yara fışır fışır
Gızla başını gaşır
Ovınları sorasay
Cebinde lokum taşır

Başını kaşıyan kızlara lokum taşıyan gençlerden bahseden
manilerimiz de vardır.

Ben armudu dişledim
Sapını gümüşledim
Yangunumun ismini
Tel yazmaya işledim
Sevgilisinin ismini tel yazmaya işleyerek aşkı "yangın"lık olarak
dile getiren, veya

Tesbih çeker oldum
Taneyi sayar oldum
Otuz üç kere maşallah

Çabucak aşık oldum

Tez aşık olduğu için maşallah çeken manilere de rastlarız.¹

¹ Zonguldak Valiliği Yayınları No:1, Zonguldak Yatırımlar ve İl Özel İdaresi Hizmet Rehberi Temmuz 1987 S. 30

Zonguldak Valiliği Yayınları: Cumhuriyetin 50. Yılında Zonguldak, İl Yıllığı 1973 S. 171-203

Yurt Ansiklopedisi S.7804

Çaycuma Belediye Yayınları a.g.e. S.81

Bartın İl Yıllığı S.967-987

Hasan Ataman Çaycuma a.g.e. S.195-197

Beycuma Kahvecioğluköyü; Rabia Örenbaş yaş52 ,Zonguldak Merkez;Ayşe Özfıdan yaş38, Gökçebey TefenKöyü; Hacer GÜNTEKİN yaş 69, Karahatipler Köyü; Zale Yılmazer yaş 70, Alancık; Zehra KARAOĞLU yaş 51,Ereğli Merkez;Muazzez Kuru yaş 65,Bartın Arıt Aydınlar;Ümmü Öztekneci yaş 75,Devrek Yağmurcaköyü; Şovet Şallı yaş 68 Devrek Yağmurca;Arzu Altun yaş 32,Azize Şallı

yaş78,Çaycuma Merkez;Halise Erdoğan yaş 68, Ereğli Merkez; Muazzez Kuru yaş 65, Bartın Merkez; Elmas Ermeki yaş 48, Ereğli Ortaköy;Nuriye Bozkurt yaş 64,Devrek Dağdemircilerköyü;Sultan Yamancıklı yaş

67,Çaycuma karahanköyü;Zekiye Gün yaş65,Bartın Arıt Aydınarköyü;Ümmü Öztekneci yaş 75,Zonguldak Elvan pazarköyü; Sade çiftci yaş 54,Gökçebey Tefen; Hacer GÜNTEKİN yaş 69, Karahatipler köyü ; Zale Yılmazer yaş 70.

1.Aşk manileri

Gayalarda gayarım
Yoktu benim ayarım
Sevdüvümü görüncü
Onbeş mermi sayarım

Gidiyon gidemeyon
Az doldur içemeyon
Bıldır ki yangunluktan
Bu yıl geçemeyon

Gamayı furdum yere
Gız çıktı pencereye
Gız allafiy sevesey
Al beni içeriye

Tren yolu düz gide
İnce belli gız gide
O gız yolu şaşumuş
İnşallah bize gide

İki hafta arası
Golu cimdük yarası
Furgunluk çektüvüm gız
Bövünüy hırası

Şu tepe yümsek tepe
Gar yava sepe sepe
Yarım düştü bayıldı
Gadudum öpe öpe

Çıkıma başla mısıy
Oniki yaşında mısıy
Sa mendil yollaycan
Cebiyle daşır mısıy

Gar yava alçaklara
Döküldü saçaklara
Onbeşinde yar sevdim
Sıvmaya kucaklara

Deyizim va deyizim
Hazır benim çeyizim
Yangunnuk çeke çeke
Kule döndü beyizim

Atlamadan eneken
Ayama doldu diken
Bu yangunluk devilmi
Benim boynumu büken

Altun yüzlük yaptudum
Bartın usdalaruna
Doktor rapor vemeyor
Sevda hastalarına

Kapelesi dört enden
Yakaşıya geymeden
Attıy beni ataşa
Onbeşıme girmeden

Yulaf güydüm gözere
Ben furuldum gözele
Gözel gözüy kör olsun
Soktuy beni mezere

Alma soydum yir misiy
Çaycuma'da bir misiy
Eyer ben sa varusam
hanumcuvum dermisiy

Davul çalar bayramdır
Herkes sana hayrandır
Gönüller bir olunca
Samanlıklar seyrandır

Tesbihi çeker oldum
Taneyi sayar oldum
Otuz üç kere maşallah
Çabucak aşık oldum

Ben armudu dişledim
Sapını gümüşledim
Yangunumun ismini
Tel yazmaya işledim

Ayvalar sararınca
Elmalar kızarınca
Çürütmeden yemeli
Kız on beşe varınca

Elbisesi yeşil tafta
Otursun yarım safda
Mutluluktan uçuyorum
Gönlümdeki kanatla

Aldığım küpeleri
Takmadın kulağına
Bu canım feda olsun
Sevdiğimin yoluna

Amasra'nın inciri
Hanımlar örer zinciri
Ne esmerdir ne kumral
Gönlümün güvercini

Al çekmeceyi açmam
Güllü gömlekler biçmem
Sem benden geçtin emme
Ben senden hiç vazgeçmem

Atla geçitten atla
Düzde ekili bakla
Verdiğim o mendili
Sakla sevdiğim sakla

Kar yağar beyaz olur
Geceler ayaz olur
Haber aldım yarimden
Yüreğim ferah olur

Şu dere aka aka
Gönlümü yaka yaka
Seviyorum de bana
Gözüme baka baka

Arpa ekdim gök iken
Dibinde sarı diken
Gel sarılıp yatalım
Sen oğlan ben kız iken

Mavilim kıyma bana
Kurban olam ben sana
Yılda kurban bir olur
Her gün kurbanım sana

Akan denizin kumu
Böyle sevsem olur mu?
Şu benim kibar yarım
Derde derman bulur mu?

Ata vurdum kuskunu
Ben unutmam dostumu
Eğer beni sevmezsen
Sereceğim postumu

Kayığımı yüzdürdüm
Ben giderim karadan
Başka yarın var ise
Ben çıkayın aradan

Kaya kayaya uygun
Üç oğlan bana tutkun
İkisi şöyle böyle
Birisi bana vurgun

Kadife içlik giydim
Bir nazlı güle değdim
Ne söylesen darılmam
Ben sana gönül verdim

Pencereden el eder
Kaşları gel gel eder
Senin orda duruşun
Beni burda del'eder

Değirmen dağdan beri
Yangınım yazdan beri
Karşıma vezir gelse
Ayırmam biraz geri

Minarenin alemi
Kaşlar kudret kalemi
Madem doktor değildin
Niçin açtın yaremi

Kahvenin telvelisi
Oldum güzel delisi
Güzel üç türlü olur
Sevilir cilvelisi

A benim mor çiçeğim
Senden nasıl geçeyim
Mevtime sebep oldun
Vallahi öleceğim

Karşıda hanlar gibi
Yanarım külhan gibi
Yar yoluna kurudum
Virane bağlar gibi

Pembe gül olacaksın
Sarıp solacaksın
Merak etme sevdiğim
Sen benim olacaksın

Aldım gümüş makası
Açtım gömlek yakası
Bizim evden görünür
Nazlı yarin odası

Gülüm gülüm pembe gülüm
Kalbim sana düğüm düğüm
Belinde hançerin varsa
Aç kalbimi ur da görün

Of of amanın aman
Aşkına dayanamam
Alacaksan al beni
Halim oldu pek yaman

Altınım var kol gibi
Ne bakarsın el gibi
Hızırım yarım sana
Kazanılmış mal gibi

Entarım var pembeden
Leke olmuş giymeden
Bana bir oğlan yanmış
On beşine girmden

Ud'um ceviz boyalı
İçi bülbül yuvalı
Böyle sevda görmedim
Ben anamdan doğalı

Geydim çoraplarımı
Bağladım bağlarını
Yar karşımda dururken
Eritti yağlarımı

Gitme yarım Yalı'ya
Sevdan beni alıya
Bu sevda kara sevda
Bundan adam evliya

Mavi sümbüllü kese
Görüştük her ne ise
Ayrılmana ne gerek
Eğer gönlün var ise

Yeşil dalda goncasın
Yamaçlarda yoncasın
Sev beni sevem seni
Düşmanlarım çatlasın

Kavak senden uzun yok
Yaprağında üzüm yok
Sana yandım varacam
Başkasında gözüm yok

Kuyu suyu serince
Kaşık saldım pirince
Aklım başımdan gider
Sevdiğimi görünce

Geydim çarşaf larımı
Oymalıdır, oymalı
Adı güzel yarımı
Acep nasıl doymalı

Kırpığında boyayı
Görür isem sileyim
Sevdan kalbimde varsa
Bakışından bileyim

Sitem edip geçersin
Kaşların kömürden mi?
Seni sevmez diyorlar
Yüreğin demirden mi?

Bir taş attım dereye
Kız çıktı pencereye
Kız Allah'ın seversen
Beni al içeriye

Kızın adı Emine
Gözleri yeşil mine
Yar nasıl inanayım
Ettiğin bu yemine

Gel akıtma güzelim
Gözündeki yaşları
İnsan böyle kırar mı?
Sevdiceği dostları

Atım evveli geldi
Yüküm develi geldi
Seni sevdim seveli
Her iş başıma geldi

Boğaz'daki geminin
Yelkenleri açılmış
Yarimin boynundaki
Altın yere saçılmış

Al eline kalemi
Yaz başına geleni
Nerelere gömelle
Yangunluktan öleni

İndim dere boyuna
Tabancayı yağladım
Ateş düştü yanıyom
Ciğerimi dağladım

Çam dibinden geçerim
Serin sular içerim
Güzellerin içinden
Sevdiğimi seçerim

Akan çeşme olayım
Yar testine dolayım
O nazik kollarına
Bir bilezik bulayım

Saçım sarı ak tenim
Fenerleri yak derim
Şu yareli gönlüme
Çağlayarak ak derim

Parmamdaki yüzüyün
İçi dışından güzel
Yangununa varmayan
Bu dünyada ne gezer

Ekmeği aldım taştan
Çıkardın beni baştan
İnci dişli yarimin
Ünü dillere destan

Ak mendil veremedim
Sevdiğimin eline
İnce kemer takayım
Yarin ince beline

Fıkır fıkır fıkırdak
Pembe olmuş al yanak
Bu bir sevgi selidir
İçelim bardak bardak

Ne yazık bulamadım
Halimden anlayanı
Benlen kaçmak dersen
Bekle ırmak kıyını

Gidecem ben gidecem
Yol yok mudur karadan?
Seni benim elimden
Ancak alır yaradan

Ekinleri biçersin
Güzelleri seçersin
Kızının hatırına
Kaynanayı seversin

Kirpiklerin boyası
Sana yarım uymuyor
Bunca güzeller gördüm
Senin yerin tutmuyor

Mektup almış okuyor
Yarım camdan bakıyor
Benim sevdiğim güzel
Halı kilim dokuyor

Sevindir şu gönlümü
Bitmez cefa doludur
Sevip seilmeyeni
Aşk ateşi kurutur

Pınar başında bakır
Yarimiy gözleri çakır
O çakır gözlerine
Gurban olsun fakir

Şu bahçenin içinden
Yollarım var yollarım
Seni sarabilir mi?
Benim nazik kollarım

Bahçelerde fil bahri
Var git ellerin yarı
Gidiyorsun git emme
Beni unutma bari

Altun yüsük yapdudum
Bartın usdalarına
Doktar ripor vemeya
Sevda hasdalarına

Kayadan iniş olmaz
Bakırdan gümüş olmaz
Ben o gızı alıceyim
Billahi dönüş olmaz

Bahçelerinde vişne
Gel yarım aşka düşme
Bu aşkın sonu yoksa
Nafile dile düşme

İnce yazma işlerken
Türkü-mani söylersin
Senin yarin çok güzel
Başkasını neylersin

Yazmada dallar olsun
Dallar güneşte solsun
Üstüme yar seversen
İki gözün kör olsun

Merdimanda huruldum
Gül gopardım yoruldu
Güzelliğinde değilim
Serbestliğine vuruldum

Kar yağar puri puri
Dağlara vurdu nuri
Eski yar şöyle dursun
Yeni yar gözüm nuru

Yar beline bağlamış
Kırımızı uzun kuşak
Yarim beni seversen
Kapına olam uşak

Dut yedim duttu beni
Duttu guruttu beni
Ne vefasız yar imiş
Çabuk unuttu beni

Ekinleri ekildi
Kökü yere dikildi
Gizli saklı kalmadı
Konu-komşu hep bildi

Bartın yolu dolaşık
Kara kaşık bulaşık
Yar aklıma gelince
Elimden düştü kaşık

Al eline kazmayı
Gir bahçeye herk eyle
İki sevda baş olmaz
Birisini terk eyle

Altuna bak altuna
Takmış gerdan altına
Kaç senelik sevdayı
Almış ayak altına

İnce yazmanın eni
Oğlan sararttı beni
Gün batar gönül batmaz
Elbet sararım seni

Geçmekten geçerim
Yeşillikler biçerim
Senin gibi aşığı
Su yerine içerim

Gel efendim gel bana
Aldı beni vesvesen
Dünya güzelle dolsa
Seni ellere vermem

Kipriti çakışına
Cigara yakışına
Billahi ben vuruldum
O baygın bakışına

Cam mıdır ayna mıdır?
Pek şirindir cemalin
Ayın on dördü sandım
Yoktur eşin emsalin

Çarşıdan bakır aldım
Derin uykuya daldım
Kız ben seni görünce
Çarpıldım donakaldım

Gördüm beğendim seni
Vesvesen aldı beni
Sevdiğini bileyim
Gece gel görem seni

Kanarya var bülbül var
Etrafı sardı bahar
İkimiz bir olalım
Gelmeden şu sonbahar

Hoş gedy diyemedim
Bir mendil veremedim
Sen mi geldin sevdiğim
Ben seni bilemedim

Gülüm uyan da gel
Mislere boyan da gel
Eğer türkü bilmezsey
Ustaydan öğren de gel

Hoş geldiy hoş üstüne
Gel otur köşk üstüne
Sen benim sevdiğimsin
Her sözün baş üstüne

Kapandım diz ucuna
Bakmadım kusuruna
Bu canı ben adadım
Nazlı yarin uğruna

Ey büber ek büber ek
Büber dalında gerek
Senin gibi oğlana
Benim gibi kız gerek

Beyaz dut barmak gibi
Kız yüzün kaymak gibi
Seni benden ayıran
Kurusun yaprak gibi

Turnam havalardadır
Döne döne uçuyor
Yetiş zaptiye başı
Yar elimden kaçıyor

Yamadan indim düze
At bağladım nergize
Oturalım sevdiğim
Gel seninle diz dize

Bilemdeki bilezik
Sımsıkı oynamıyor
Yarimden başkasına
Hiç kanım kaynamıyor

Deniz dibinde mildir
Beni söyleten dildir
Bir sen söyle bir de ben
Bakalım aşık kimdir?

Aşkımın ilk yıldızı
Kalbimde vardır sızı
Herkesten kıskanırım
Sevdiceğim şu kızı

Altın tabak olayım
Yar önüne konayım
Sen rakıyı içerken
Ben de mezen olayım

Ekin ekim Kilse'ye
Biçtirmedim kimseye
Vallahi gönül vermem
Senden başka kimseye

Yamadan inişelim
Atlara binişelim
Böyle yangunluk olmaz
Elmayı bölüşelim

Asmadan gel asmadan
Fistan giyer basmadan
Yarin gözü görünmez
Yüzündeki yazmadan

Yamadan iniyordum
Çağırırsan dönüyordum
Aşkından kibrit oldum
Üflesen yanıyordum

Sular akar oluktan
Yılan bakar kovuktan
Neredeydin dün akşam
Dondum gittim soğuktan

Şu Bartın'ın içinden
Irmak derinden akar
Bir nuska tak gerdana
Kötü göz nazar yapar

Sahanla pekmez aldım
Yedim yedim usandım
Adı güzel yarımı
Beni bırakmaz sandım

Altından oklavayım
Sinende baklavayım
Yar elinde gül açmış
Ben onun yaprağıyım

Nereye gidiyon nereye
Bartın'ın deresine
Ben çobanlık yaparım
Kızların sürüsüne

Karanfil oylum oylum
Geliyor selvi boylum
Selvi boylum geldikçe
Hoş olur garip gönlüm

Su içtim eda ile
Afiyet gıda ile
Ağız burun sileyim
Elinin yana ile

Bahçede bir kestane
Dökülür tane tane
Bizim köyde üç güzel
Alacaz birer tane

Ev üstünde gezerim
Kiremidi ezerim
Çok güzeller içinde
Yangunumu sezerim

Altın tabakta vişne
Sen git kızım işine
Sevdiğim kız varmazsa
Düşeceğim peşine

Akan ırmağın kumu
Böyle sevda olur mu?
Sevdiceğim nazlı yar
Bana küsmek olur mu?

Ak güllerin açışına
Ölürüm ben bakışına
Küçük yaştan yangınım
Tuvalet yapışına

Gökte yıldız yüz altmış
Mevlam neler yaratmış
Anası şöyle böyle
Kızı elmas yaratmış

Karanfil olacaksın
Sarıp solacaksın
Ben hakime danıştım
Sen benim olacaksın

A benim mor çileğim
Sen doldur ben içeyim
O nazik dillerinden
Ben nasıl vazgeçeyim

A benim güzel yarım
Gözünü sözen yarım
Bir yalandan söz için
Gel beni üzme yarım

Pencereye çıkayım
Süreyim mavi boya
Geç karşıma sevdiğim
Bakayım doya doya

A benim ömür ağam
Kaşları kömür ağam
Gel sarılıp yatalım
Ahreti mamur ağam

Altın kaplı dişine
Yanarım ateşine
Doğru cevap verirsen
Düşeceğim peşine

Altını sarraf bilir
Güzeli cerrah bilir
İkimizin kalbini
Artuk bir Allah bilir

Altın tasın kenarı
İçine koydum narı
Acep niye severim
Saçı sırmalı yarı

Derelerde saz olur
Çayırarda kaz olur
Ben yarime gül demem
Gülün ömrü az olur

Suda balık yan gider
Kâh eğlenir kâh gider
Yarini almayanın
Ömrü ah vah'la geçer

Al çekmece burmalı
Yarin yazması sırmalı
Aşka düşen yiğitler
Sözlerinde durmalı

Al ipeklim eldedir
Mor ipeklim daldadır
Sana inanmam yarım
İşim gücüm dalgadır

Bir taş attım dereye
Yar çıktı pencereye
Yar Allah'ı seversen
Al beni içeriye

Al çekmece açamam
Güliden gömlek biçemem
Sen benden geçtin emme
Ben senden vazgeçemem

Üzüm aldım asmadan
Şalvar kestim basmadan
Gel sarılıp yatalım
Kumandanlar basmadan

Fistanı var canfesli
Yüzüğü var kafesli
Yarım beni almağa
Küçük yaştan hevesli

Ayağındaki mesler
Yare baktıkça sesler
Sevdiceği yar için
Koyun kuzu kuş besler

Asma'ya gider iken
Ayağıma battı diken
Nasıl işmar edeyim
Annen yanında iken

Ayva yaprağın dökmez
Muhabbet candan gitmez
İlk gözüm seni gördü
Başkası hayır etmez

Gidene bak gidene
Boyu benzer fidana
Fidanda bir gül bitmiş
Koklatmazlar adama

Dam başına ip gerdim
İpekli mendil serdim
Adı güzel yarimi
Candan yürekten sevdim

Asma'nın yolundayım
Makina kolundayım
Anne beni arama
Ben yarin goynundayım

Garipler ocağında
Dumanlar tütmesin mi?
Nasip kısmet olup da
Yâr beni sevmesin mi?

Ay doğar ayazlanır
Gün doğar beyazlanır
Adı güzel sevdiğim
Konuşmaya nazlanır

Üç güzeller biridi
Kız şalvarı sürüdü
O kadar işmar ettim
Hiç bakmadan yürüdü

Ay doğar ayan beyan
Yoluna düştüm yayan
Ela gözlü yarimi
Severim ben her zaman

Asma altında durdum
Saz çalışına vuruldum
Yar aşkına düşeli
Deli divane oldum

Armut dalda bir iki
Sayın bakın on iki
Şu Bartın'ın içinde
Orta boylu benimki

Ayna attım bayıra
Şavkı vurdu çayıra
Yarimle ikimizi
Meğer Allah kayıra

Pınarlar akar coşar
Taşlara çarpa çarpa
Yare mektup yolladım
Bubamdan korka korka

Ah olsa vah olmasa
Kâh olsa kâh olmasa
Yari bulduğum gece
Üç gün zabah olmasa

Taneleri sayarak
Tesbihini çekiyor
O yâr bana aşık mı?
Neden böyle bakıyor?

Bir evim var köşeli
Altı mermer döşeli
Üç gün yemek yemedim
Yar aklıma düşeli

Alçak limon ağacı
Sevdiğim bana acı
Ölüyorum aşkından
Sende var mı ilacı

Bahçeye kuzu bağlarım
Girer çıkar ağlarım
Sana aşık olalı
Bağırma taş basarım

O yarin bir evi var
Çıkmazdır sokakları
Rüyalarda görmedim
Ben böyle konakları

Bahçede kiraz dalı
Yarım benden sevdalı
Muradımızı tez ver
Ya Muhammed, Ya Ali

Bahçelerde hasırım var
Tarlalarda mısıрім var
Ey gidi kâfirin kızı
Benim nerde kusurum var

Bahçelerde kestane
Dallarda tane tane
Sevdayı çeken bilir
Ne bilsin her divane

Bahçelerde gül bitiya
Dikenleri batıya
Alacaksan al beni
Gençlik elden gidiya

Kara dut parmak gibi
Yavuklum kaymak gibi
Ellemen yavuklumu
Böyüsün malak gibi

Entarin al değil mi?
Golları dar değil mi?
Yar üstüme yar sevmiş
O bana ar değil mi

Akşam vakti olmadan
Sütler kaymak bağladı
On beşine girmeden
Canım sana kaydadı

Ben bir avuç bulgurum
Kız saçına vurgunum
Yar peşinde geze geze
Atlar gibi yorgunum

Pençireniy öynünde
Dal olsun da dayansın
Bu kara sevdalara
Can olsun dayansın

Pençireniy ağzında
Zerdali dalı mısıy?
Pek baygın bakıyosuy
Senden zevdalı mısıy?

Bir gülüm var pek sarı
Güle konmuş bir arı
Yarin gönlü olursa
Halt eder kocakarı

Cevahir taşı mısın?
Güzeller başı mısın?
Gönderdiğim yüzüğü
Parmanda taşır mısın?

İşim gücüm yok benim
Yâr ile ceviz kırarım
O yârden vazgeçemem
Kesindir bu kararım

Deniz dibinde göktaş
Ela göz üstünde kaş
Pencereden bakan kız
Beni yaktı arkadaş

Mendilim gahverengi
Yoktur yarimiy dengi
Yarimiy adını sorarsay
Adı Mehmet Efendi

Beyaz geyme tanırlar
Belki yolcu sanırlar
Kadersizin biriyim
Seni benden alırlar

Bahçeleri ekildi
Mum şamdana dikildi
Bir yar sevdim Yalı'dan
Vakit oldu ikindi

Sini içinde çini
Hissederim içini
Gündüz gelme gece gel
Gönlümün güvercini

Şu dağın ovasından
Su içtim kovasından
Elim başım ermiyor
O yarin sevdasından

Bahçelerde hurmayım
Çeşmelerde kurnayım
Yar benden su içmezse
Buralarda durmayım

Pamuk attım yumuşak
Yumuşacık göğse bak
Görmeden hiç doyamam
Kibrit fener lâmba yak

Sini içinde çini
Hissederim içini
Gündüz gelme gece gel
Gönlümün güvercini

İnce yazmam başımda
Galem oynar gaşında
Benim varacım uşak
Ön üç-on dört yaşında

Bahçelerde hurmayım
Çeşmelerde kurnayım
Yar benden su içmezse
Buralarda durmayım

Dere akıyor dere
Nafildir nafile
Beni al götür yarım
Tenha olan ık yere

İçtiğin zehir tütün
Çektiğin acı bütün
Yar seni saramazsam
Dünya yansın büsbütün

Deniz dibinde yosun
Yosun yerinde dursun
Yagununa varmayan
Yansın yansın kül olsun

Pencerede mor şayak
Mor şayaktan kuşa bak
A benim nazlı yarım
Başa gelen işe bak

Şimşek olur çakarım
Güzellere bakarım
Seni candan severim
Başkasında gözüm yok

Deniz üstünde fener
Martılar ona konar
Ben o yari almazsam
Yüreğim ona yanar

Evleri var bakacak
O yar beni yakacak
Gel kaçalım dediysem
Ne var bunda gorkacak

Değirmen dişten yeri
Yanarım kıştan beri
Karşıma vezir çıksa
Ayrılmam şimdenkeri

Eğdim kavak dalını
Sıyırdım yaprağını
Yangınlıktan ölenin
Kim atar toprağını

Dağ başında bir keklik
Kanadı benek benek
Beni perişan ettin
Sevdim seni diyerek

Sanduk üstünde sanduk
Ayak üstünde galduk
Kapılar açıldıkça
Yari geliya sanduk

Evlerin önü çıkar
Hep bülbüller ona konar
Yarım beni seviyormuş
Düşmanlarım ona yanar

Gel efendim gel beri
Aldı beni vesvesen
Senden bir şey istemem
Gerdanı bana versen

Bir ok attım Kuleye
Yarım açtı perdeye
O benim sevdiceğim
Gönül vermez kimseye

Cuma'nın selâ vakti
Bir güzel bana baktı
Bu güzelin sözleri
Ciğergâhımı yaktı

Irmak dibi derince
Kuyu suyu serince
Aklım başımdan gider
Sevdiğimi görünce

Gel güzelim güzelim
Allara boyan da gel
Hiç kimseye güvenme
Allah'a inan da gel

Hiç bir adam kıyar mı
Elindeki gülüne
Bugünlerde düşmüşüm
Sevda bülbüllerine

Gemi deryada gezer
Dişin inciye benzer
Çok memleket dolaştım
Görmedim sana benzer

Pencerede perde ben
Yeni düştüm dirde ben
Ben bu dirden ölürsem
Nasıl yatan yerde ben

Kerem yanar giryandır
Yüreciğim püryandır
Eğer seni almazsam
Dünya bana zindandır

Karanfilim sarkarım
Bahçeye güller ekerim
Sana geleceğim emme
Almaz deyi korkarım

Saçına gül takıyor
Kalbinden kan akıyor
Şen olduğuna bakma
Çok canları yakıyor

Kaş kara kirpik siyah
Aşkından oldum seyyah
Yar aşkından ölürsem
Bana desinler eyvah

Mavi yelek beden dar
Dola kollarını sar
Bir gördüm aşık oldum
Meğer sevdiceğim yâr

Pençirede tül perde
Perdeniy ucu yerde
Yürek oynar can titrer
Seni gördüğüm yerde

Dön beri gel izime
Yar kulak ver sözüme
Gece gündüz aşkıydan
Uyku girmez gözüme

Deniz kumsuz olur mu?
Balık pulsuz olur mu?
On sekizine giren kız
Hiç sevdasız olur mu?

Elif üstünde mimler
Gergef üstünde simler
Benim kalbimde sensin
Senin kalbinde kimler

Yar geliyor karşıdan
Yesin biber turşudan
Oya moya bilmiyor
Çeyizi alır çarşıdan

Tarlada mısırim var
Dibinde hasırım var
Be hey hain oğlu
Neremde kusurum var

Ağaçta olur budak
Dalında olur yaprak
Kara kaşlı yarimde
Vardır kirazdan dudak

Entarinin biçimi
Kimse bilmez içimi
Yadellere veremem
Yarin bir tel saçını

Yeter ki sen aşık ol
El güzeli vız gelir
Yaş aksa da gözümde
Dizime derman gelir

Kama kında paslanır
Kız göğsüme yaslanır
Sarıp sarmalayınca
Deli gönlüm uslanır

Saçına gül takarak
Mis gibi kokar mısın?
Mahlemizden geçerken
Bir kere bakar mısın?

Kapalesi var gibi
Birazacık dar gibi
Yarimi sorar isen
Bir kırmızı nar gibi

Kayadan indim düze
Her şeyi aldım göze
Gel kaçalım sevdiğim
Allah acısın bize

Güneş açar yaz olur
Kaya dibi saz olur
Yarime gül diyemem
Gülün ömrü az olur

Kapaleni al yarim
N'olur bana bak yarim
Bana bir zincir alıp
Gerdanıma tak yarim

Allı pullu güzel gözlüm
Naksacık tatlı sözlüm
Canımsın cananımsın
Narin pek güzel yüzlüm

Ev yaptırdım erikten
Ne bakarsın delikten
Ölürüm de ayrılmam
Senin gibi ferikten

Pencereden atla gel
Etrafıya bak da gel
Sana pusu kurarlar
Filintayı tak da gel

Kayalardan aşarım
Bahçeyi dolaşırım
Yarım beni seversen
Hiç yorulmam koşarım

Kayalardan bakarsın
Ateş olup yakarsın
Çağlayan sular gibi
Yar gönlüme akarsın

Kırmızı gülsün açarsın
Baygın baygın bakarsın
Şıpsevdinin birisin
Sen çok canlar yakarsın

Köprü altında çiçek
Çiçekler ekilecek
Ben bir çeşme yaptırdım
Yarım sular içecek

Mercimek koydum tasa
Doldurdum basa basa
Yarimin yaşı tamdır
Azıcık boydan kısa

Suda balık oynaya
Canım sana gayneya
Günde on beş yar sevsem
Biri sana uymeya

Kirpiklerin ok mudur?
Merhametin yok mudur?
Sevdiğimin uğruna
Kurban olsam çok mudur?

Dereden akan seller
Etrafına bend açar
Yari sarhoş olanın
Aklından neler geçer

Uvulcuklar oldu mu?
Derelere doldu mu?
Yolladığım fistanlık
Üzerine uydu mu?

Ben sana bir gül verdim
Sen yürekten vurursun
Benim sevdam sendedir
Gitme pişman olursun

İnce yazmam sendedir
Bir ucu da bendedir
Dünya güzelle dolsa
Yine gölüm yaredir

Mendilim kahverengi
Ayşe'nin yoktur dengi
Bahçelerde gül açmış
Yarime benzer rengi

Mendili tatlı yarım
Dilleri tatlı yarım
Eller ne derse desin
Pek de kıymetli yarım

Penceresi köşeli
Evi mermer döşeli
Herkes beni kıskanır
Sana sevdam düşeli

Ne diyorsun a gülüm
Saçların büklüm büklüm
Güzelliğini değil
Dilini sevdi gönlüm

Dam üstünde un eler
Giyerler fermeneler
Kız kaldır fermeneyi
Görünsün o memeler

Dut yedim barmak gibi
Al yanak gaymak gibi
Yarım seni sevdaydan
Gurudum dayak gibi

A güzelim güzelim
Kahve pişir içelim
Olalım sarmaş dolaş
Kendimizden geçelim

Su gelir akar gider
Yar gelir bakar gider
Sevdiğimin bakışı
Bağrımı yakar gider

A benim söm söm yarım
Bi yolcuk öpsem yarım
Öpmekle bir şey olmaz
Sarılalım gel yarım

Sular soğuk içilmez
Yar uzaktan seçilmez
Alem ne derse desin
O yarden vazgeçilmez

Sevdiceğim inciler
Pek yakışmış gerdana
Canım bile fedadır
Yeter ki sen gel bana

Şu karşı ki tepeler
Ak duman kara duman
Yar aşkından ölürüm
Valla sensiz duramam

Şingir şingir şingirdak
Mekanımız Zonguldak
İstenmeyen yar için
Oldum ben bir oyuncak

Bartın Orduyeri'nde
Açılan bir çiçeğim
Ayıplama sevdiğim
Sevdandan öleceğim

Portakalı soyarlar
Tabaklara koyarlar
İkimizin sevdasını
Hiç olmamış sayarlar

Yazması var sırmalı
Yarsız nasıl durmalı
Yarsız duran kızları
Mani ile vurmali

Şemsiyesi sırmadan
Aç kapını kırmadan
Gel güzelim kaçalım
Kimsecikler duymadan

Kanaryalar ötüyor
Yar gözümde tütüyor
Kaçma sevdiğim kaçma
Gençlik elden gidiyor

Üzüm aşıladım köke
Göz yaşı dökme dökme
Limon gibi sarardım
Yangunluk çeke çeke

Yemek yedim galkıyon
Yarım sana bakıyon
Ben seniyle gidecem
Anacumdan gorkuyon

Su doldurdum kovaya
Yoğurt çaldım tavaya
Çektiğimiz yangunluk
Hiç gitmesin havaya

Yamadan iniş olmaz
Bizde yalan iş olmaz
Billahi varaceyin
Bunda dönüş hiç olmaz

Yeşil ipek bükülmüş
Saçı yere dökülmüş
Nasıl ayırlam senden
Elâ gözler süzülmüş

Ufacık kuş üzümü
Görsem yarın yüzünü
Elin elime deyse
Öpsem elâ gözünü

Yollar uzanır yollar
Kuşlar uyanıyorlar
İsterim gece gündüz
Çözülmesin o kollar

Kahvenin telvelisi
Olmuşsun yar delisi
Güzeller üç soy olur
Sevilir cilvelisi

Altını ezdireyim
Boynuna dizdireyim
İpek mendil değilsin
Koynumda gezdireyim

Dere boyu gidelim
Kara koyun güdelim
İkimizi görmüşler
Nasıl inkar edelim

Odaları köşeli
İçi halı döşeli
Sarardım ayva gibi
Bu aşka düşeli

Değirmenin dibi kuyu
Uyu sevdiğim uyu
İnsan sarhoş olurmu
İçtiğin üzüm suyu

Altını ezdireyim
Boynuna dizdireyim
İpek mendil değilsin
Koynumda gezdireyim

Gökte yıldız ellidir
Ellisinden bellidir
Bir can bir canı sevse
Bakışından bellidir

Al eline kalemi
Yaz başına geleni
Acep nere gömerler
Yar yoluna öleni

Pencerede tül perde
Perdenin ucu yerde
Yürek oynar can biter
Seni gördüğüm yerde

Bahçen kavunlukmudur
Ey bahçeci bahçeci
Soruverin yarime
Sonu yagunlukmudur

Oturda oradan kalkma
Sakın ellere bakma
Sen ellere bakıpta
Kız beni ateşe yakma

Mehtapta esen yellsin
Sevdiğim sen güzelsin
Lürümde ayrılamam
Sen bir ömre bedelsin

Hey hirinci hirinci
Kaşıt saldım pirince
İncecik tel çıkardım
Yar koynuma girince

Bahçelerde pırasa
Varın söyleyin horoza
Sabahleyin ötmesin
Yar yanımdan gitmesin

Giydim çarçaflarımı
Oymalıdır oymalı
Adı güzel sevdiğim
Sana nasıl doymalı

Gökte yıldız bir sıra
Mekiklerde masura
Senle bizim halimizi
Anan baban duymuya

Altın tabakta vişne
Sen git yavrum işine
Bu kız beni almazsa
Düşeceğim peşine

Kuyu suyu serince
Kaşık saldım pirince
Aklım başımdan gider
Sevdiğimi görünce

Gözleri birer iğne
İsmin sordum; Emine
İnanayım mı bilmem
Ettiği bu yemine

Çıkıma başla mısı
Oniki yaşında mısıy
Sa mendil yollaycam
Cebiyde daşır mısıy

Deyizim vah deyizim
Hazır benim çeyizim
Yorgunnuk çeke çeke
Küle döndü beyizim

Altın yüzük yapıdudum
Bartın usdalarına
Doktor rapor vermeyor
Sevda hasdalarına

Tren yolu düz gide
İnce belli kız gide
O kız yolu şaşumuş
İnşallah bize gide

Arpa ekim bir evlek
Dadandı beyaz leylek
Yazın beraber idik
Kışın ayırdı felek

Gamayı vurdum yere
Gız çıktı pencereye
Gız allfıy sevesey
Al beni içeriye

Ayva yolla nar yolla
Ben yanıyorum kar yolla
Eğer kendin gelmezsen
Mendiline sar yolla

Alma soydum yer misiy
Çaycuma'da bir misiy
Eğer ben sa varusam
Hanımcuvum der misiy

Kar gibi oydun beni
Nar gibi soydun beni
Sen orda ben burda
Ne hale koydun beni

2.Hasret Manileri

Gemi üstünde urgan
Üstümde telli yorgan
Yarimi alır isem
Kesecem çifte kurban

Ata bindim eğerli
Benim yarım değerli
İnşallah kavuşuruz
Buluşuruz temelli

İrmaktan sular akar
İnsanlar ona bakar
Giden geri gelmiyor
Yüreğim ona yanar

Ata bindim ben ata
Tabanca ata ata
Özledin mi güzelim
Yalınız yata yata

Mektup yazdım tezinden
Gitti deniz yüzünden
Mektup Allah aşkına
Öp yarimin yüzünden

Ata binesim geldi
Yare gidesim geldi
Kara kaşlı yarimi
Pek çok göresim geldi

Kalem divit eldedir
Mürekkebin az yarım
Al kağıdı eline
Yare mektup yaz yarım

Gidiyorum elveda
Canım yoluna feda
Ben ayrılmazdım senden
Ayırdı bizi Hûda

Şu ırmacık kanlı ırmak
Günah değil mi ayırmak
Kız oğlan bir kaynak olmuş
Ayıranı caiz vurmak

Eğdirmiş yâr fesini
İşliyom ben telini
Epeydir yârim yoktur
Duymaz oldum sesini

Karabük'ün treni
Hem ileri hem geri
Kör olası gurbetlik
Dul koydu gelinleri

Denizde uçuşalım
Tenhada buluşalım
Uzaktaki sevdiğim
Mektupla konuşalım

Yüreğim ateşlidir
Çabuk çabuk koşarım
Yar sana gelmek için
Dere tepe aşarım

Eliyedeki mendiliy
Çiçekleri solmaz mı?
Yarin gittiği yere
Ben de gitsem olmaz mı?

Başımda yazma bağlı
Yazmanın dalı allı
Epeydir gelemedim
Yollarım oldu karlı

Kiraz dalında olmuş
Yedim tatlı mayhoşmuş
Yarım gelmem deyince
Gözlerim yaşla dolmuş

Hapishane çeşmesi
Yandan akiya yandan
Hapislik bişey değil
Ayrılık va bi yandan

Armut dalında oldu
Garnım derdiynen doldu
Ben ayrılık bilmezdim
Ayrılık senden oldu

Saçım uzun kalkmaz mı?
Yar yüzüme bakmaz mı?
Beni yardan ayıran
Hiç Allah'tan korkmaz mı?

Kar tepede eriyor
Derelere iniyor
Çoktandır aramadın
O gücüne gidiyor

Bekledim gelecektin
Sabır sabır üstüne
Neden terkedip gittin?
Söyle benim suçum ne?

Şu dağlar olmasaydı
Çiçeği solmasaydı
Ölüm Allah'ın emri
Ayrılık olmasaydı

İnce çorap örmedim
Ayağıma geymedim
Adı güzel yarimi
Çok zamandır görmedim

Kapıda giriş çıkış
Gözlerin kıpış kıpış
Bekliyorum aylardır
Gelesin tıpış tıpış

İlimonu dildiy mi?
Yarım beni bildiy mi?
Yarım beni bilince
Gözlerini sildiy mi?

Gül yüzünü göreydim
Saçlarını öreydim
Gurbet ele gitmeden
İpek mendil vereydim

Dere akıya dere
Gumunu sere sere
Beni de al git dere
Yarimiy oldu yere

Tren gelir ötmez mi?
Kömürünü dökmez mi?
Sen orada ben burda
Bu ayrılık yetmez mi?

Ramazanlar geçecek
Yine bayram gelecek
İki yıllık sevdalı
Muradına ereli

İki satır yazıyla
Sormadın hiç halimi
Sen yarım olmadıkça
Nidem dünya malini?

Bahçelerde toplanır
Baklalar sırtından
Ben yarimi gözlerim
Daraba kovduğunda

Ekinler ekilirken
Dibine dökülürken
Saçından bir tel gönder
Kefenim dikilirken

Yardan ayrı gezerim
Gönlümde vardır sızı
Sevdalandım çalarım
Dertli dertli bu sazi

Ocakta kömür kara
Derindir bende yara
Yar yanımdan ayrıldı
Başım düşmesin dara

Bir vefasız eyledi
Şu gönlüme bir durak
O gün geçtikten sonra
Yazım güzüm hep kurak

Fındıktan fıstık olmaz
Ateşten yastık olmaz
Bir gün varsın bir gün yok
Böyle sevdalık olmaz

Talihim yok başımda
Bitmez oldu bu çile
Bir günüm geçmedi ki
Sevdadan güle güle

Yarla arama girdi
Kara kara kediler
Taktirde yazılanı
Nasip kısmet dediler

Bahçen bozuk değil mi?
Yürek ezik değil mi?
Sen orada ben burda
Bize yazık değil mi?

Yılana bak yılana
Gel dolana dolana
Ben yarimi kaybettim
Beş altın var bulana

Su gelir aka aka
Taşları yıka yıka
Gözlerim görmez oldu
Yollara baka baka

Akan sular akmaz oldu
Bakan gözler bakmaz oldu
A benim güzel yarım
Bilmem sana ne oldu

Kara kazan koldadır
Yarım uzak yoldadır
Seslendim ses vermedi
Dağlar aramızdadır

Akşam oldu karardı
Zarif gönlüm daraldı
Benim yarım olsaydı
Şimdiye kadar arardı

A benim sevdiceğim
Çok geldi göreceğim
Mevtime sebep sensin
Vallahi ben öleceğim

Ateş düştü gamışa
Su neylesin yanmışa
Allah saburluk versin
Yarinden ayrılmışa

Karınca kararınca
Ben o yare varınca
Ben o yari beklüyüm
Akşamlar kararınca

Kaş kara kirpik siyah
Aşkından oldum seyyah
Yar aşkından ölürsem
Bana desinler eyvah

Allar giymiş boyunca
Saramadım doyunca
Aklımı perişan oldu
O yar kayıp olunca

Enginarı haşladım
Doldurmaya başladım
Ellerin yari geldi
Ağlamaya başladım

Orak biçtim az kaldı
Tel kırıldı saz kaldı
Merak etme sevdiğim
Kavuşmaya az kaldı

Evimiz var köşeli
Altı mermer döşeli
Üç gün yemek yemedim
Yar aklıma düşeli

Ay doğar Marmara'dan
Yarım gider karadan
Dua etsem verir mi?
Seni bana yaradan

Elma aşıladım köke
Göz yaşıım döke döke
Limon gibi sarardım
Ayrılık çeke çeke

Gıran'dan yol aşmaz mı?
Sandallar dolaşmaz mı?
Sil gözüyün yaşını
Sağ olan kavuşmaz mı?

Bahçeye giren olsa
Yarimi gören olsa
Ona mektup yazardım
Eline veren olsa

Eşikten atlamadım
Yorganı toplamadım
Adı güzel yarimden
Bir mektup alamadım

Bilendeki sahati
Ver kurayım kurayım
Sen buradan gidersen
Ben kimlerle durayım

Armutlar sallanır mı?
Saçı pürçeklenir mi?
Eğer yarim gelmezse
Yastık kucaklanır mı

Hasretinle yanarak
Ben sevdaya uğradım
İçimi çeke çeke
Kaç geceler ağladım

Bartın bizim yolumuz
Pek meşhurdur Yalı'mız
Sen orada ben burada
Yaşamıyor yalınız

Pençirede perdesiy
Kömür gözlüm nerdesiy
Beni unuttu sanma
Gözüm görür yerdesiy

Bir ah çektim bir şeye
Koku koydum şişeye
Ne zaman kavuşurum
Uskufalı Ayşe'ye

Bakraşları susuz goyan
Anaları gızsuz goyan
Goca evleri ıssuz goyan
Aman felek sen gavuştur

Çıktım yolun taşına
Baktım gözün yaşına
Ayrılıp da birleşmek
Cümle alem başına

A kız seni y adı y belli
Saşları y sırma telli
Asgeriy va beş yüz elli
Aman felek sen gavuştur

Çayıra serdim yatağı
Yar derdimin ortağı
Bir gün bile ayrılısam
Taşar gönül bardağı

Boncuk dizdim sicime
Gömlek giydim içime
Beni yardan ayırdılar
O gidiyor gücüne

Beyazdır bacaları
Gönüldür heceleri
O yar yanımda olsa
Geçmez cuma geceleri

Elimden düştü dalım
Nas'olur benim halım
Yaradan bir müşkülüm var
Okunsun arzu halım

Deniz dibi minare
Gölgesi vurur kenara
Ayrılığın sonu yok
Sonumuz tımarhane

Dağda çimen bitmez mi?
Davarlara yetmez mi?
Kavuşalım bir tanem
Bu hasretlik yetmez mi?

Bu hasretin sevgilim
Sonu elbet serindir
Beni sana bağlayan
Tatlı gülüşlerindir

Bahçelerde hurmayım
Çeşmelerde kurnayım
Yar benden su içmezse
Buralarda durmayım

Ne bakarsın delikten
Boyun gördüm erikten
Ben kendimi saklamam
Senin gibi yığitten

Sular gibi akarsın
İşareti çakarsın
Gözlerim kan ağlıyor
Yoluna baka baka

Ev üstüne ev yaptım
Çıktım üstünden baktım
Yarım gelecek diye
Çifte fenerler yaktım

Şu karşıki ağaçlar
Yeşillenmiş yapraklar
Ben yarime doymadım
Doysun kara topraklar

Şu dağlara varayım
Yarı kime sorayım
Yarden gelen mektubu
Yüreğime sarayım

Karanfilim var benim
Halimi sormaz yar benim
Eyüp Sultan'lar gibi
Ne de sabrım var benim

Deniz dibi tekneli
İçine güller dikmeli
Yare kavuşana dek
Biraz zahmet çekmeli

Kazan dibi kazıma
Bak şu benim yazıma
Kızlar yalancı olur
İnanmam her sözüne

Gökte bulut uçuyor
Yağmurları saçıyor
Daha dün sevdiğim yar
Bugün benden kaçıyor

Kırlangıçlar kavakta
Kız düşünme ırakta
Mektubunu tez gönder
Beni koyma merakta

İp attım ucu kaldı
Tarakta kücü kaldı
Ben sevdim eller aldı
Yürekte acı kaldı

Kapalenin çizgisi
Kim bilir kalbimizi
Aramızda düşman var
Ayırdı ikimizi

İbrişim arşında yok
Sevdiğim karşımda yok
Yarım burdan gideli
Hiç aklım başımda yok

Karşıda elmalıklar
Suda oynar balıklar
Bu sevdanın sonunda
Olmasın ayrılıklar

Söyle güzelim söyle
Bu firkat kalmaz böyle
Ölüm var ayrılık yok
Sennen kavilim böyle

Oluk dibinde urgan
Üstümde mavi yorgan
Nazlı yare kavuşsam
Keserim çifte kurban

Dağlar dağlar şu dağlar
Çeşmelerden su çağlar
Yari görmediğim gün
Kalbim durmaz hep ağlar

Elifin heceleri
Dağların yüceleri
Allah'ın sen kavuştur
Cumanın geceleri

Elmayı aşlamadım
Dalında taşlamadım
O yar gelecek diye
Mektuba başlamadım

Fesleğen ekim gül bitti
Dalında bülbül öttü
Ötme bülbülüm ötme
Yarım elimden gitti

Gece geçtim dağlardan
Üzüm aldım bağlardan
Senin anay değil mi?
Beni böyle ağladan

Gemilerin dümeni
Ayağında yemeni
Hasiretlik çekenler
Yangununu sevmeli

Nesine yavrum nesine
Toka takmış fesine
Çoktandır hasret kaldım
Nazlı yarin sesine

Kapalesi aktandır
Ne gelirse Hak'tadır
Gözlerim görmez oldu
Yare ağlamaktadır

Kayadan iner akrap
Ağzında yeşil yaprak
Merhamet etmez isen
Sonumuz kara toprak

Dam üstünde durarsın
Asker günü sayarsın
Yarden cevap gelmezse
Acep kime sorarsın

Mektup yazdım vardı mı?
Yar eline aldı mı?
Mektubu okuyunca
Oh diyerek yandı mı?

Süt sağırım bakraca
Göz yaşım aka aka
Hasiretlik çekerim
Yoluna baka baka

Yalı'nın kavakları
Esiyor yaprakları
Gurbetteki yarimin
Çınlasın kulakları

Hava bozmuş kar yağar
Nazlı yar camdan bakar
Uzarlarda olsam da
Hayali bende yaşar

Yalı yalı o yalı
Filkaları boyalı
Yarım selamı kesti
Düşmanlara uyalı

Güvercinim süt beyaz
Ayrı düştük biz bu yaz
Her şeye sabrederim
Mektubunu sıkça yaz

Yaş akan gözlerime
Ağlayarak kan doldu
Aşkima yara açan
Bir hayırsız yar oldu

Sepet sepet yumurta
Yarım beni unutma
Unutursan var unut
Sakin mektubu yırtma

Mektup üstünde pullar
Nazlı yar name yollar
Dava edin kardeşler
Kavuşsun hasret kullar

Şu dağlar ulu dağlar
Derelerde su çağlar
Yarinden ayrılanlar
Kâh düşünür kâh ağlar

Bahar bitti yaz oldu
Her taraf ayaz oldu
Seni burda beklerken
Bıyıklarım buz tuttu

Koyun ağılda meler
Çocuğunu kim bekler
Benim sanmıştım seni
Seni sarmış yâdeller

Rakı içer fincandan
Etrafları mercandan
Varacaksan var bana
Ben usandım bu candan

Kınayı getir anam
Parmağı batır anam
Bu gece misafirim
Koynunda yatır anam

Havadaki bulutlar
Çiçek açtı nohutlar
Sıkça yaz mektubunu
Kesilmesin umutlar

Gemi geliyor gemi
Baba burnundan beri
Ben yarimi görmedim
Orak ayından beri

Hep çayları sel aldı
Bir yar sevdim el aldı
Keşke sevmez olaydım
Elim koynumda kaldı

Kale kapısı kaya
Eğildim baktım aya
Genç ömrümü çürüttüm
Günleri saya saya

Havadaki bulutlar
Çiçek açtı nohutlar
Sıkça yaz mektubu
Kesilmesin umutlar

Ay gülen ayva, ağlayanlar
Grip gönlü, dağlayanlar
İçip içip ah çekiyor
Sana gönül bağlayanlar

Mendilimiy uçları
Turuncuu turuncu
Yarimden mekdüp gelmiş
Okumak boynumuy borcu

Gidiyon gidemeyon
Az doldu içemeyon
Bildirki yorgunnuktan
Bu yıl vazgeçemeyen

Ocak başında sini
Oca yolladım seni
Aybaşları gelüken
Yola bakıtma beni

Gittiydim bazar yolu
Ceplerim şeker dolu
Gittiydim de yanmayan
Zor oldu gurbet yolu.

Yulaf güydüm gözere
Ben furuldum gözele
Güzel gözüy kör olsun
Soktuy beni mezere

3.Evlilik Manileri

Filyos ırma dışıya
Balıkla dolaşıya
Ana ben yemin ettim
Cumaya varasıya

Sergenede becekle
Şeker vesen yicekler
İstemeyon dedükçe
Beni zornan vecekler

Ekin ekim tarlaya
Ösger dalı sallaya
Çaycumanıy kızları
Goca deyi harlaya

Gergefimde tel yazma
Motifi sarhoş sokar
Ben gidiyom yarimle
Sizleri kimler bakar

Kahveyi pişirdin mi?
Pişirip taşırdın mı?
Evlenirim demişsin
Düşünüp taşındın mı?

Yatuması yağlıdır
İbrişimle bağlıdır
Sana varırım emme
Ele başım bağlıdır

Beyaz geyme toz olur
Siyah geyme söz olur
Hep yeşiller geyelim
Muradımız tez olur

Basamak basak basak
Çıkma yukarı yasak
İstanbul'dan tel gelmiş
Kızlara duvak yasak

Yar derdini çekerim
Derindedir kederim
Acaba peki der mi?
Benim kayın pederim

Bir cigara ver bana
Ateş dutayım sana
Al nikâhın altına
Hizmet edecem sana

Gül goncada aldır
Kösede bitmez sakaldır
Dünür gönder babanı
Beni anamdan aldır

Ağla bozuk değil mi?
Teli eksik değil mi?
Söz mendilin verilmiş
Bana yazık değil mi?

Ud'umu çala çala
Çıktım bir ince dala
Eğer beni seversem
Ananı dünür yolla

Küfe üstünde küfe
Karşımda otur efe
Ben de sana varacan
Dakarsın elmas küpe

Yumağını saracağım
Aşkınla yanacağım
Dosta düşmana karşı
Yar seni alacağım

İnce narin yapılı
Başta toka takılı
Babam seni istemez
Gelir eli sopalı

Kara karga olaydım
Ağaçlara konaydım
Yar Allah'ın seversen
Nişanlın ben olaydım

Bahçelere girerim,
Gül dağını eğerim
Dağı bekleyen kızı
Vermenizi dilerim

Şu yaylanın düzünden
Karga uçuyor karga
Kız ben seni almaycam
Dalga geçiyom dalga

Allar giydim al beni
Sarı giydim sar beni
Yarım eğer almazsan
Eller alacak beni

Elma attım denize
Geliyor yüze yüze
Dayının küçük kızı
Gelin olacak bize

Asmalarda yeşi dal var
Güzellerde mavi şalvar
Beni sana vermezler
Var git Allah'a yalvar

Ayva dibi yemiştin
Yiğittir aşka düşen
Alacaksın al beni
Etme böyle perişan

Gül cemalin göreyim
Mis kolonya süreyim
Bütün arzum niyetim
Size gelin gideyim

Bahçelerde var harım
Dünya güzeli yarım
Beni evli demişler
Anadan doğma bekarım

Beni seven yâr bana
Feda olsun can sana
Bak karşında duruyom
Dünür gönder babama

Bağdan üzüm alam mı?
Senle birlik yiyem mi?
Eğer gören olursa
Biz evlendik diyem mi?

Bu kız kimin gelini?
Uzat bana elini
Yaman delikanlıymış
Seçmiş en güzelini

Furun üstüne furun
Evlile geride duruy
Bekâr yarım gelürken
Altına sandalya goyuy

Beyaz mendil kar gibi
Yarin gönlü var gibi
Annesini razı ettim
Abisi biraz zor gibi

Elmas yüzük tel parmak
Meramım sana varmak
Her yiğidin kârı mı?
Kız oğlan kızı almak

Yeşil tesbih maşallah
Sen benimsin inşallah
Anam gelin istiyor
Sen olursun inşallah

Yarım giyer birmanı
Çevirmiş kirmanı
Altı günlük gelinin
Dizinde yok dermanı

Pencerede tül perde
Perdeniy ucu yerde
Düğünüy baş yemeği
Yenilmez mi hiç zerde

Çorba pişti tuz ister
Ana canım kız ister
Oyunu kurmak için
Zilli maşa saz ister

Aşağı sadık
Yukarı sandık
Ayşe'yi gitmez sandık
Anasını vermez sandık

Evlerinin önü marul
Sular akar harıl harıl
Gelinim gadunum
Güveyi beye çokça sarıl

Elma attım denize
Geliyor yüze yüze
Dayımın küçük kızı
Gelin olacak bize

Tren gelir yayladan
Tekerleri ayndan
Kız parası değil mi?
Muharları oynatan

Basamak pasak pasak
Çıkma yukarı yasak
İstanbuldan tel gelmiş
Bartın da duvak yasak

Kapalesi ak yarım
Nişanlıya bak yarım
Düğün paran yok ise
Malakları sat yarım

4.Para ile İlgili Maniler

Ocak başında sini
Oca yolladım seni
Ay başları gelüken
Yola bakıtma beni

Bahçelerde enginar
Enginarın derdi var
Sen arada zengin al
Bakalım aşık kimdir

Bahçede ceviz dalı
Dibinde yeşil halı
Yarım çeyiz düzüya
Her bişeyler bahalı

Ocak başında kazan
Yarımın adı Hasan
H asan sana varacam
Prayı çok kazan

Uzun yollar uzasın
Koyunlar kuzulasın
Acele etme yarım
Altınlar ucuzlasın

5.Yalnızlık,Karamsarlık Manileri

Ata binerim ata
Dabanca ata ata
Kemüklerim sarardı
Yalavuz yata yata

Karanfil ekme düzden
Ne kemik gördün bizden
Çok kötülük görmüş gibi
Selamı kesti birden

Arpa ekdim bir kile
Doldurdum sile sile
Elli mendil çürüttüm
Göz yaşımla sile sile

Su koydum cam bardağa
Yürüdüm Aladağ'a
Nasibim çıksın diye
Yalvardım ben Allah'a

Değirmen taş örelî
Üç gün oldum görelî
Elin oğlu değil mi?
Bırakıp da giderî

İçimde var çok gurur
İyi kötüyü görür
Bu sebepten dolayı
Bu dert beni götürür

Ortalığa bakarsın
Olanlara şaşarsın
İçinden çıkamayıp
Kollarını açarsın

Kapılarda mengine
Herkes dengi dengine
Şu dünyaya geleli
Düşemedim dengime

Çeşmeye koydum testi
Ayaz testiyi kesti
Benim sevgili yarım
Bugün selamı kesti

Kara tavuk yatıyor
Derdime dert katıyor
Oğlan senin yüzünden
Babam beni satıyor

Dağ başında bir bulut
Sevdiğim beni unut
Anay belki verir de
Babay'dan yok bir umut

Otur dedin oturdum
Hatırıyı gırmadım
Şu dünyaya geleli
Heç bir sefa sürmedim

Saçım uzun örmedim
Tatlı günler görmedim
Yaşım atmış geçti
Sevdiğime varmadım

Bülbül ötüyor şak şak
Saza vururum tak tak
Gülmedik baş gülmüyor
Ömür geçiyor lak lak

Fidana yaptım aş
Severim kalem kaşı
Çoktandır arıyorum
Vefalı arkadaş

Şu gelen kayık mıdır?
Yelkeni yayık mıdır?
Çıksam dağlar başına
Ağlasam ayıp mıdır?

Ak bakla yeşil bakla
Çiçek kokla gül kokla
Ben buradan gidiyom
Aklın başına topla

Al elmanın alından
Elma düştü elimden
Gizli sevdâ çekerim
Kimse bilmez halimden

Ay doğar aya gider
Gün doğar güne gider
Ölsem mezara girsem
Elim ayağım titrer

Bahçesizler bağısızlar
Ayvasızlar narsızlar
Kalaysız kaba benzer
Bu dünyada yârsızlar

Boğaz'dan yol aşmaz mı?
Sandallar dolaşmaz mı?
Ölüm de mevlânın emri
Sağ olan kavuşmaz mı?

Derelerin kumuyum
Balıkların puluyum
Eller yariyle gezer
Ben bir garip kuluyum

Bülbüller dalda gezer
Şahinler yolda gezer
Yar üstüme yar sevmiş
Gönlü hovarda gezer

Ben bir sarı kamışım
Sararmışım solmuşum
İster al ister alma
Zaten ben mahvolmuşum

Elmayı yedi dildim
Çamura düştü sildim
Nişanlı olduğunu
Mektup gelince bildim

Karanfil hardal oldu
Açıldı dal dal oldu
Alırım deyip kandırdı
Sözleri partal oldu

Sarı kâğıt yazılmaz
Alın yazı bozulmaz
Yâr terk etti diyerek
İple boyundan asılmaz

Bir of çektim derinden
Dağlar oynar yerinden
Nasıl of çekmeyeyim
Gençlik gitti elden

Şu dağın tazıları
Çift geçer kuzuları
Allah alnıma yazmış
Bu kara yazıları

Ağlarım gülenim yok
Göz yaşımı silenim yok
Başımı alıp gitsem
Dur gitme diyenim yok

Dut yedim tuttu beni
Tuttu kuruttu beni
El oğlu değil mi
Gitti unuttu beni

Dağlarda meşelerde
Gül yağı şişelerde
Evliler eve gitti
Biz kaldık köşelerde

Garibim yolum budur
Başıma gelen budur
Kınamayın komşular
Ecelsiz ölüm budur

Akşam oldu karardı
Garip gönlüm daraldı
Yarım bekar olsaydı
Şimdiye kadar arardı

Ayaza koydum testi
Ayaz bulutu kesti
Ağzım selamlı yarım
Bugün selamı kesti

Ata binerim ata
Dabanca ata ata
Kemüklerim sarardı
Yalavuz yata yata

6.Tabiat ile İlgili Maniler

Gel beriye beriye
Sular dolsun dereye
Gezdikçe doyum olmaz
Bağ bahçeye yeşile

Burunköy'ün bulguru var, unu var
Şahnalar'ın alacadan donu var
Çaycuma'nın yoğurduyla ünü var
Çaycuma Çaycuma kül ettin beni
Aşkınla inlerim, severim seni.

7.Askerlik Manileri

Tasa çaldım ayrıanı
Geldi gurban bayramı
Ben askere gedince
Gızla yapsın bayramı

Bahçelerde badılcan
Ben asgere yazılcan
Ben asgerden gelince
On beş yaşlı gız alcan

Gemilerde isgile
Ben gidiyorum asgere
Üç seneye gadarı
Yoktur bana tesgere

Pınar başında çınar
Her guşla ona gonar
Yarım asgere gidiyor
Yüreğim ona yanar

Bostanlarda merdinos
Merdinozu yoldunuz
Kırk sekizli çocukla
Siz de mi asger olduyuz?

Fenerleri yandırdı
Çıraları sönünce
Ayşe bana gelecek
Ben askerden dönünce

Küp içinde kavurma
Asker yarım bağırma
Sen askere gidince
Mektubundan ayırma

Uzun kavak bu muydu?
Testi dolu su muydu?
A benim asker yarım
Son cevabın bu muydu?

Taşa çaldım ayrıanı
Geldi gurban bayramı
Ben askere gidinci
Gızla yapsın bayramı.

8.Sosyal Sınıf ile ilgili Maniler

İki tahta çakaruz
Arasından bakaruz
Bize yakalı delle
Biz adamı yakaruz

Guleyan'da meزالlık
Gök boncumdan nazallık
Şindi bi adet çıkmış
Yüz yüze oluya pazllık

Altında eğeri vardır
Yamaçtan atlı gelir
Bir yiğide bir avrat
İki karı çok gelir

Keçi çıktı meşeye
Kıtır kıtır gevşeye
Sesiy seday çıkmaya
Sıkıya mı galdıy köşeye?

Yalıya fener geldi
Algıma neler geldi
Yaşım güççükdür emme
Başıma neler geldi

Dayı atın araptır
Geçtiğin yol turaptır
Bu gidişle gidersen
Halin pek çok haraptır!

Bahçelerde gabak var
Güzellerde yanak var
Söylemezsen doğruyu
Karakolda dayak var

Ben bir acı biberim
Bahçelerde biterim
Bu akşam misafirim
Yarın kalkar giderim

Kuru odun yaş olmaz
El oğlu gardaş olmaz
El oğlu gâvur oğlu
Ona emniyet olmaz

Deniz dibinde fener
Yanar yanar bir söner
İki yarı olan kız
Nereye olsa döner

Çalı dibinde keklik
Kızlar giyer eteklik
Kızlar çalışkan amma
Oğlanlarda eşeklik

Bilemdeki bilessük
Nazara dur nazara
Aşlanmaya gidecem
Sali günü bazara

Amasra'nın yolu üçtür
İmtihan olması güçtür
Yarışma istiyorsan
Becermesi çok güçtür

Bahçalarda kereviz
Biz kereviz yemeyiz
Söylediğin sözleri
Kelam eder geçeriz

Sardunyam var saksıda
Elbisem var askıda
Benin varacam oğlan
Çarşıda arastada

Mercimek kile kile
Doldurdum sile sile
Köçek yangunuy gördüm
Katıldım güle güle

Evlerinin önü örük
Çingeneler çeker körük
Sevilenler güzel ama
Görümcenin ayağı dönük

Değirmenin dibi kuyu
Uyu sevdiğim uyu
İnsan sarhoş olur mu
İçtiğin üzüm suyu

Ata binmiş gidiyor
Atı seyyah ediyor
Şu köylerin durumu
Yarimi berbat ediyor

İki tahta çakaruz
Arasından bakaruz
Bize yakalı delle
Biz adamı yakaruz

Dabancayı yavladım
Yan cebime bavladım
Kör olası yarimi
Maden ocağına yolladım.

Fabrikanın önünde,
Bir yığın kömür müsün;
Dolma kalem elinde,
Bankada müdür müsün.¹

9.Namus ile İlgili Maniler

El uzattım zeytine
Zeytinin irisine
Ben kendimi saklarım
Yiğidin iyisine

Beyaz geyme üşürsün
Güzellikte meşhursun
Ne acayip huyun var
Herkesle görüşürsün

Eliy elimde değil
Şalıy belimde değil
Halt etme koca karı
Kızıy koynumda değil

Meşeyi budadılar
Koç kurban adadılar
Gâvurun askerleri
Genç kızı kocadırlar

¹ Age sayfa 91.

Evlerinin önü sandık
Sandığı bizim sandık
Mahallemizin kızını
Kocaya gitmez sandık

Dabancayı yavladım
Yan cebime bavladım
Kör olası yarimi
Maden ocana yolladım

10.Mutluluk Manileri

Derin sulara daldık
Neşeli sohbet yaptık
Sizler hoşça kalınız
Bize Allah ısmarladık

Olsun güzelim olsun
Hem boşalsın hem dolsun
Masalar bizim için
İçene afiyet olsun

11.Dini Maniler

Pencerede hu kuşu
Çıkamazsın yokuşu
Üç adım beri gelsen
Olursun cennet kuşu

12.Beddua Manileri

Bayırlar otlu çayır
Endamda ince tavır
Beklerim gelmez isen
Yanasın çayır çayır

Saz çalarken sukût et
Çalandadır hep gözler
Muhabbeti bozmayın
Söylerim ağır sözler

Karanfiliy fidesi
Çimenlerde bitesi
Beğenip de almadıy
Bir zalime düşesi

Uzun uzun kavaklar
Tepesinde yapraklar
Seniy gâvur anneniy
Alsın kara topraklar

İrmaklarda sazanlar
Kara yazı yazanlar
Güzel günler görmesin
Aramızı bozanlar

Çal Ud'unu çinlesin
Aşık olan dinlesin
Seni benden ayıran
Can vermesin inlesin

Yamadan inen yılan
Ediyor tozu duman
Beni yardan ayıran
Sürünsün divan divan

Bahçelere girmesin
Güllerimi dermesin
Bani yardan ayıran
Allah'tan hiç gülmesin

Cebindeki mendilin
Solsun dalları solsun
Üstüme yâr seversen
Sana eyvahlar olsun

Kaynanam kocakarı
Sarardı benzi sarı
Kaynanamın dilini
Soksun bir kovan arı

Gül alanlar satanlar
Halinden ne anlarlar
Cennet yüzü görmesin
Yari elimden alanlar

Kara dutun yaprağı
Kemaneye takmalı
Kaçıp giden kızları
Cayır cayır yakmalı

Kara kara kazanlar
Kara yazı yazanlar
Cennet yüzü görmesin
Aramızı bozanlar

Evlerinin önü dibek
Dibekte döverler keşkek
Kaynana kadın
Koca köpek

Ak tavuk olmadın mı
Kümese konmadın mı
Kör olası kaynana
Sen gelin olmadın mı

13.Naz Manileri

Armudun sapı varmış
Üzümün çöpü varmış
Ona buna yok derken
Bak güzel evde kalmış

Serin serin esiyor
İnkumu'nda rüzgarlar
Ömrümü tüketiyor
Bana ettiğin nazlar

Atım var meydanım yok
Sazım var mızrabım yok
Kalem kaşlı yarimin
Nazı var cilvesi yok

Eziyet etme bana
Ne yaptım ben sana?
Bu kadar cefa yeter
Çok sitem ettin bana

Duvar da ayna mı var?
Evde kaynana mı var?
Bir yüzük le gelemem
Hiç öyle yağma mı var?

Yaz başı ya geleni
Sana vaman mı dedim
Nişannıydan dön geri
Al eliye bir kalem

Karşımda duramazsın
Divan tutturamazsın
Ne kadar türkü bilsen
Beni bastır amazsın

Kapalesi ekleme
Ufacık ilikleme
Benden sana fayda yok
Hiç boşuna bekleme

Şu giden kimin oğlu
Göyneği yollu yollu
Dönüp ardına bakmıyor
Sanki padişah oğlu

Sergennede becek le
Şeker vesem yicek le
İstemeyon dedükçe
Beni zornan verecek le.

Başındaki yazmanın,
Çiçekleri solmaz mı,
Kız açsana yüzünü
Bir az görsem olmaz mı.¹

14.Nazar Manileri

Ele eller değmesin
Göze gözler gezmesin
Kötü gözden uzak dur
Sakın nazar ilmesin

15.Ve Diğer Maniler

Köprüy altı buzla
Bi elinle yalduzla
Şindi buradan geçecek
Filcan göbekli kızla

Gar yava fışır fışır
Gızla başını gaşır
Ovlanları sorasay
Cebinde lokum taşır

¹ Şükrü Elçin, Türkiye Türkçe inde Maniler.
Ankara 1990 safya 49.

Mısırlar salkım saçak
Alçak boylusun alçak
Pek küçüceksin amma
Dolduruyorsun kucak

Hacali'nin motoru
Zonguldak postasıdır
Şu Bartın'ın kızları
Yangunluk hastasıdır

Al cübbe yeşil sarık
Güveyi pek pısırik
Hâla namaz kılıyor
Fayda etmez öksürük!

Altınım var yüz dirhem
Ak gerdana dizdirem
Elma armut değilsin
Yan cebimde gezdirem

Deyenler demez oldu
Gülenler gülmez oldu
Çiğnemedem yuttum da
Dişlerim kesmez oldu

Meyveler olmak için
Erikler çiçek açtı
Büyük lokma yutmanın
Zamanı çoktan geçti

Tavşan gider ekine
Kulakları dikine
Senin sandalyen çürük
Gel otur benimkine

Kalbin olmuş taş gibi
İnsaftan bir eser yok
Ne vefasız hainsin
Dağ yansa haberin yok

Gerdana inci takarım
Her derdine bakarım
Hiç korkacak hali yok
Anadan doğma bekarım

Tarlaya diktim darıdır
Balı yapan arıdır
Beni sana almayan
Evdeki kocakarıdır

Giden dayı beri bak
Kulağına küpe tak
Benden sana fayda yok
Başka yere iyi bak

Bugün öğle okundu
Sözün bana dokundu
Gönderdiğin mektuplar
Kahvelerde okundu

Yatumayı yatumuş
Yar garşıma otumuş
İçme yarım ırakı
İrakı seni batumuş

Ocak başında kazan
Yarımın adı Hasan
H asan sana varacam
Prayı çok kazan

Derede gürgen dalı
Yüklen de gel yukarı
Ben seni bir kız sandım
Bir baktım kocakarı

Bahçen kavunlukmudur
Ey bahçeci bahçeci
Soruverin yarime
Sonu yagunlukmudur

Bakla ettim yüz ocak
Topladım kucak kucak
Evlenmeyin oğlanlar
Naylon kızlar çıkacak

Oturda oradan kalkma
Sakın ellere bakma
Sen ellere bakıpta
Kız beni ateşe yakma

Maniyi mani bildi
Maniyi söyleyen kimdi
Ben fakara kızıyım
Bisen söyle birde ben

Mehtapta esen yellsin
Sevdiğim sen güzelsin
lürümde ayrılamam
Sen bir ömre bedelsin

Maniyi mani bildi
Maniyi söyleyen kimdi
Bisen söyle birde ben
Bakalım aşık kimdir

Hey hirinci hirinci
Kaşıt saldım pirince
İncecik tel çıkardım
Yar koynuma girince

16. Orjinal Maniler

Bahçelerde enginar
Enginarın derdi var
Sen arada zengin al
Bakalım aşık kimdir

Bahçelerde pırasa
Varın söyleyin horoza
Sabahleyin ötmesin
Yar yanımdan gitmesin

Maniyi mani bildi
Maniyi söyleyen kimdi
Ben fakara kızıyım
Bisen söyle birde ben

Akşam oldu karardı
Garip gönlüm daraldı
Yarım bekar olsaydı
Şimdiye kadar arardı

Maniyi mani bildi
Maniyi söyleyen kimdi
Bisen söyle birde ben
Bakalım aşık kimdir

Ay gülen ayva, ağlayanlar
Grip gönlü, dağlayanlar
İçip içip ah çekiyor
Sana gönül bağlayanlar

Elma attım denize
Geliyor yüze yüze
Dayımın küçük kızı
Gelin olcak bize

Altın tabakta vişne
Sen git yavrum işine
Bu kız beni almazsa
Düşeceğim peşine

Giydim çarçaf larımı
Oymalıdır oymalı
Adı güzel sevdiğim
Sana nasıl doymalı

Kuyu suyu serince
Kaşık saldım pirince
Aklım başımdan gider
Sevdiğimi görünce

Basamak pasak pasak
Çıkma yukarı yasak
İstanbuldan tel gelmiş
Bartın da duvak yasak

Ayaza koydum testi
Ayaz bulutu kesti
Ağzım selamlı yarım
Bugün selamı kesti

Gökte yıldız bir sıra
Mekiklerde masura
Senle bizim halimizi
Anan baban duymuya

Gözleri birer iğne
İsmin sordum; Emine
İnanayımı bilmem
Ettiği bu yemine

Garibim yolum budur
Başıma gelen budur
Kınamayın komşular
Ecelsiz ölüm budur

Pencerede tül perde
Perdenin ucu yerde
Yürek oynar can biter
Seni gördüğüm yerde

Derelerde grut izi
Düşman ayırdı bizi
Düşman gözün kör olsun
Melam kavuştur bizi

Dere boyu gidelim
Kara koyun güdelim
Sele beni görmüşler
Nasıl inkar edelim

Mendilimiy uçları
Turuncuu turuncu
Yarimden mekdüp gelmiş
Okumak boynumuy borcu

Çıkıma başla mısıy
Oniki yaşında mısıy
Sa mendil yollaycam
Cebiyde daşır mısıy

Deyizim vah deyizim
Hazır benim çeyizim
Yorgunnuk çeke çeke
Küle döndü beyizim

Altun yüzük yapdudum
Bartın usdalarına
Doktor rapor vermeyor
Sevda hasdalarına

Taşa çaldım ayrıanı
Geldi gurban bayramı
Ben askere gidinci
Gızla yapsın bayramı.

Ata binerim ata
Dabanca ata ata
Kemüklerim sarardı
Yalavuz yata yata

Gidiyon gidemeyon
Az doldu içemeyon
Bıldıırki yorgunnuktan
Bu yıl vazgeçemeyen

Tren yolu düz gide
İnce belli gız gide
O gız yolu şaşumuş
İnşallah bize gide

Ocak başında sini
Oca yolladım seni
Aybaşları gelüken
Yola bakıtma beni

İki tahta çakaruz
Arasından bakaruz
Bize yakalı delle
Biz adamı yakaruz

Gamayı vurdum yere
Gız çıktı pencereye
Gız allıy sevesey
Al beni içeriye

Burunköy'ün bulguru var, unu var
Şahnalar'ın alacadan donu var
Çaycuma'nın yoğurduyla ünü var
Çaycuma Çaycuma kül ettin beni
Aşkınla inlerim, severim seni.

Alma soydum yer misiy
Çaycuma'da bir misiy
Eğer ben sa varusam
Hanımcuvum der misiy

Dibekte bulgurum va
Şu köyde furgunnum va
Furgunnumu alusam
Gara geç gurbanım va.

Sergennede becekle
Şeker vesem yicekle
İstemeyon dedükçe
Beni zornan verecekle.

Köpürüy altı buzla
Bi elinde yalduzla
Şimdi burdan geçecek
Filcan gökekli gızla.¹

Dabancayı yavladım
Yan cebime bavladım
Kör olası yarimi
Maden ocağına yolladım.

Gar yava fışır fışır
"Gızla başını kaşır
Ovınları sorasay
Cebinde lokum daşır.

¹Nezihe KARAKABAK; Kadir KARAKABAK; İbrahim KARAKABAK Devrek Yağmurca Köyü, Habibe KUNDAKÇIOĞLU, Hasan BAĞBAŞI; Songül BAĞBAŞI, Türkan AYDEMİR, Emine GÜNTEKİN, Kenan AYDEMİR, Naciye ESEN, Sönmez AYDEMİR Gökçebey Merkez; Havva KORKMAZ, Yadigar GÜLTEKİN, Hanife GÜNAY, Naciye TURGUT, Vildan KORKMAZ Ereğli Bölücek Köyü; Ziya KARABACAK, Emine ŞALLI, Azize ŞALLI, Kübra ÇIPLAK Devrek Yağmurca köyü; Nurcan ÖZDEMİR Halk Eğitim Kursu Hocası; Mustafa GÜLDALİ Ereğli Armutçuk Köyü; Nazife, Hayriye, Naciye ERBAĞ Çaycuma Kahvecioğlu Köyü; Mustafa GÜLTEKİN, Yılmaz KURT, Hatice KURT Çaycuma Güzeloğlu Köyü.

Gittiydim bazar yolu
Ceplerim şeker dolu
Gittiydim de yanmayan
Zor oldu gurbet yolu.

Irmaktan geçenleri
Kız kaldır paçeleri
Annen seni göndersin
Her cuma geceleri

Yulaf güydüm gözere
Ben furuldum gözele
Güzel gözüy kör olsun
Soktuy beni mezere

Irmaktan geçemiyorum
Düş gördüm seçemiyorum
Sen benden geçtin ama
Ben senden geçemiyorum

Dağı duman olanın
Halı yaman olanın
Uyku girmez gözüne
Yari güzel olanın

Dağdada dübek olur mu
İplikten elek olur mu
El kızının koynunda
Uykuya doymak olur mu

Dağdada davar güderim
Emineye selam edrim
Eminem de kızını vermezse
Başımıda alır giderim

Çaycuma yolları bükülür gider
Taramış saçlarını bir yana gider
İnsan sevdiğini alamazsa
Genç yaşta beli bükülür gider

b) Ninniler

Dandini Ninnisi

Dandini dandini dastana
Kimler girmiş bostana?
Haydi gidi askerler
Selam söylen Osman'a

Dandini dandini danister
Küçük bebek don ister
Ben büyüdüm büyüdüm
Ana canım gız ister

Bostancı Ninnisi

Dandini dandini dastana
Danalar girmiş bostana
Kov bostancı danayı
Yemesin lahanayı

Hu hu hu hu hu Allah
Benim oğlum uyur inşallah
Dandini dandini demişle
Peynir ekmek yemişle

Benim oğlum böyüyünce
Adam olu demişle
Hu hu hu hu hu Allah
La ilahe illallah

Uyusuya oğlum uyusuya
Gözlerini yumsaya
Şimdi havhavı çavırcan
Oyuncaklarını yollacan

Çingene Ninnisi
Laci lacı lacı lacimim
Laci lacı lacı lacimim
Damları delesi oğlum
Atları çalası oğlum
Gittiği yerde iş görsün
Boş dönmeyesi oğlum
Laci lacı lacı lacimim

Hu hu hu hu hu Allah
Benim olum uyur inşallah

Uyusun benim kızım ninni
Uyusun da büyüsün ninni
Sokaklarda yürüsün ninni
Mekteplere gitsin ninni

Babası gelecemiş ninni
Bebekle götürcemiş ninni
Bebekten gelin yapacamış ninni
Ayanda sallacamış ninni

Uyusun benim güzel kızım ninni
Adı güzel kızım ninni
Gaşları güzel kızım ninni
Gözleri güzel kızım ninni

Karadutun yaprağı
Kemaneye takmalı
Kaçıp giden kızları
Cayır cayır yakmalı

Kahvenin telvelisi
Olmuşsun yar delisi
Güzeller üç soy olur
Sevilir cilvelisi

Kınayı getir anam
Parmağı batır anam
Bu gece misafirim
Koynunda yatır anam

Evlerin önü örük
Çingeneler çeker körük
Sevilenler güzel ama
Görümcemin ayağı dönük

Aşağı sandık
Yukarı sandık
Ayşeyi gitmez sandık
Anasını vermez sandık

Kara kara kazanlar
Kara yazı yazanlar
Cennet yüzü görmesin
Aramızı bozanlar

c) Türküler

Anonim halk edebiyatının atasözleri, masallar, bilmeceler gibi en yaygın ürünlerinden olan türküler, insana kâdir olan sevgi, sadakat, aşk, ıstırap, keder, sitem, hasret, pişmanlık gibi duygular ile ayrılık, savaş, sıra, namus, evlilik gibi sosyal olguların, duygu ve düşünce yoğunluğunun anlatıldığı eserlerdir. Özünü musikiden alan türküler, bir milletin ortak paydada buluştuğu bütün değerleri sahiplenen yapısıyla bağlı bulunduğu ulusun kültürel mozaikindeki yerini nesilden nesile aktarmayı başarır. Türküler, herkesin anlayabileceği sade, ortak ve tabii bir dille, hece vezni ile söylenmekte veya yazılmaktadır. Hece vezni ile yaygın türküler, mani ve koşma tiplerine bağlı muhtelif şekil hususiyetleri gösteren nakaratlı, nakaratsız lirik manzumeler olarak başlangıcında ferdi birer yaratma eseridir fakat zaman ve yere bağlı olarak anonimleşmişlerdir. ¹

Seçemezsin Ömür Boyu:

Bir yandan “seçemezsin ömür boyu akla kararı” diyerek hayat dersi veren “üzüntüyle kederle yorma kafayı, gününü gün eyle”, tavsiyesinde bulunan aşık, çile çekenler içinde yaratandan sabır ister.

¹ Zonguldak Valiliği Yayınları No:1, Zonguldak Yatırımlar ve İl Özel İdaresi Hizmet Rehberi Temmuz 1987 S. 30

Zonguldak Valiliği Yayınları: Cumhuriyetin 50. Yılında Zonguldak, İl Yıllığı 1973 S. 171-203

Yurt Ansiklopedisi S.7804

Çaycuma Belediye Yayınları a.g.e. S.81

Bartın İl Yıllığı S.967-987

Hasan Ataman Çaycuma a.g.e. S.195-197

Beycuma Kahvecioğluluköyü; Rabia Örenbaş yaş52 ,Zonguldak Merkez;Ayşe Özfidan yaş38, Gökçebey TefenKöyü; Hacer GÜNTEKİN yaş 69, Karahatipler Köyü; Zale Yılmaz yaş 70, Alancık; Zehra KARAOĞLU yaş 51,Ereğli Merkez;Muazzez Kuru yaş 65,Bartın Arıt Aydınlar;Ümmü Öztekneci yaş 75,Devrek Yağmurcaköyü; Şovet Şallı yaş 68 Devrek Yağmurca;Arzu Altun yaş 32,Azize Şallı

yaş78,Çaycuma Merkez;Halise Erdoğan yaş 68, Ereğli Merkez; Muazzez Kuru yaş 65, Bartın Merkez; Elmas Emeki yaş 48, Ereğli Ortaköy;Nuriye Bozkurt yaş 64,Devrek Dağdemircilerköyü;Sultan Yamancıklı yaş 67,

İp Attım Ucu Kaldı

Bir başka Zonguldak türküsündeyse beklediği yarının ellere gitmesini "dumanlı dağlara" sorar ve turnalarla pek çok Anadolu türküsünde olduğu gibi yarine selam yollar.

Pek çok türküde yarın tatlı diline, zülüflerine,güzelliğine vurulan aşıklar, aşk ve hasret duygularını dile getirirken bazılarında da "yariyle dalga geçtiğini" söylemekten de kaçınmaz.

Bazı türkülerde de sevdiğine varmakta kararlı olan genç kızların sevgililerinden dünür beklediklerini görürüz.

Sevdiğime varacam

Haberin olsun

Oğlan sana yangunum

Dünür gönder babama.

KIZGIN GÜNEŞ ALTINDA

Kızgın güneş altında

Parlayan kum tanesi

Şimdi dağlar arkasında

Kalbimin bir tanesi

Aman Allah sabır eyle

Yari bana nasip eyle

Senin için bir zamanlar

Hasret çeken ben idim

Bu küçücük hatadan

Şimdi artık terk edildim

KÖPRUYE FENER GELDİ

Köprüye fener geldi
Kalbime neler geldi
Eşim amman amman
Ben dayanamam

Yaşım küçüktür amma
Aman başıma neler geldi
Hoydah nerelerine
Bilmem nerelerine

Ben dayanamıyon
O şirin sözlerine
Irmak yanı bulanuk
Hasretten bağrım yanuk

Eşim amman amman
Ben dayanamam
Gül başına vermesin
Aman zor oluyor ayrılık

İncili fes başında
Aman galem oynar gaşında
Eşim amman amman
Ben dayanamam

AÇTIM KOLLARIMI YAPTIM DUAYI

Açtım kollarımı yaptım duayı
Çektiriyor bana derdi cefayı
Bilinmez hali var anlayamadım
Esirgedi çok gördü aşkı vefayı
Aşıkların çektiği sazın telinden
Erkeklerin çektiği kızlar elinden

Gözümün nurusun gönlümün tacı
Çektirme boş yere ızdırap acı
Kurbanlar adadım yar senin için
Bulayım gönlüme aşkı ilacı

KAÇ SENEDİR DÖNDÜM KOŞTUM PEŞİNDE

Kaç senedir döndüm koştum peşinde
Çifter çifter benleri vardır yüzünde
Gündüz hayalimde gece düşümde

İyi ettin de geldin canım sıladan
Sen geldin de kurtuldum göz yaşlarımdan

Yollarına bakıp bakıp dururdum
Mektubunu açıp açıp okurdum
Şükür olsun sevdiğime kavuştum

Vazgeçemem gülüm seni sevmekten
Seni seven aşkını gerçekten
Kurtuldum ben rüyaları görmekten

YARIN BAHÇESİNİN GÜLLERİ YERDE

Yarin bahçesinin gülleri yerde
Siyah kaküllerin gerdana perde
Elime düşersen bir تنها yerde
Bırakmam ahdımı kız sende sende
Giden yolu bulamadım kalbine
Oturup ağladım dertli halime
Şaşırdım kaldım ben kendi kendime
Bırakmam ahdımı kız sende sende

Aldatıp da beni yüzün çevirme
Kalbimden geçeni sesimi dinle
Sıkışıp kalırsan dar bir kafeste
Bırakmam ahdımı kız sende sende

BAHÇELERDE PATLICAN

Bahçelerde patlıcan (Aman)
Bücük bürcük toplaycan
Eğer anay vermezse (Aman)
Vallah billah çalacan

Sahanda pekmez sandım
Karnımı yakmaz sandım
Eller almış yarini
Ben burda yalnız kaldım

Kuyuyu bulandırdın
Uykuya uyandırdın
Bizim oradan geçip
Yar beni huylandırdın

Söylemedin sözünü
Bildirmedin özünü
Bu sebepten ötürü
Göremedim yüzünü

SEVDİĞİME VARACAM

Sevdiğime varacam
Haberin olsun ana
Oğlan sana yangunum
Dünür gönder babama

Aman aman aman aman

Kaş kara kirpik siyah
Aşkından oldum seyyah
Ben bu dertten ölürsem
Bana desinler eyvah

Üzümü bağda koyan
Gözümü yolda koyan
Kapı kapı sürünsün
Beni bu hale koyan

İNCİ DİZEM SİCİME

İnci dizem sicime
Keder etme içime
Beni olmaz demişsin
O gidiyor gücüme

Uçan kuştan haber uman
Bir garip sevdalıyım

Kaş kara kirpik kara
İçime açma yara
Canım cananım sensin
Helal olasıñ bana

ALTIN TABAK OLASIN

Altın tabak olasıñ (Aman)
Yar önüme konasıñ
Ben badeyi içerken (Aman)
Mezesi sen olasıñ

Aman yarım güzel yarım
Cilveli yarım yallah yallah yallah

Gönlümdeki yaraya (Aman)
Şifa eyle yaradan
Bu kadar cefa olmaz (Aman)
Çıkıyorum aradan

Sabahın seherinde
Yorganları katladım
Yari gördüm düşümde
Yastığı kucakladım

ÇOK SENELER AYRI DÜŞTÜM

Çok seneler ayrı düştüm
Haber bekler senden gönül
Bir kafeste bile olsa
Uçmak ister deli gönül

Sevdiğime inanmışsa
Yar yar diye uyanmışsa
Gönlündeki sarayına
Konmak ister deli gönül

Sevdiğimi unutmazsa
Kalbimdeki kor yanarsa
Çırpınarak kanat açar
Uçar gider deli gönül

BARTIN'LIM BİR KENARDAN BAKIYOR

Bartın'lım bir kenardan bakıyor da a canım
Bakıyor a canım salın da gel, salın da gel
Bartın'lım da kadeh kadeh atıyor da a canım
Atıyor da a canım salın da gel sakın da gel

Bartın'lım da ağlama, karaları bağlama
Ben gidiyorum ağlama, salın da gel, salın da gel
Yosun tutmuş çeşmelerim akmıyor da a canım
Akmıyor a canım salın da gel salın da gel

Bartın'lım da hiç yüzüme bakmıyor da a canım
Bartın'lım a canım salın da gel salın da gel
Bartın'lım da ağlama, karaları bağlama
Ben gidiyorum ağlama, salın da gel, salın da gel

Evlerin önünde ırmak akıyor da a canım
Akıyor a canım salın da gel, salın da gel
Nazlı yarım pencereden bakıyor da a canım
Bakıyor a canım, salın da gel, salın da gel

Bartın'lım da ağlama, karaları bağlama
Ben gidiyorum ağlama, salın da gel, salın da gel

GİDE GİDE BEN SİLAMDAN İRADİM (Aman Of Çeşitlemesi)

(Of.. of..) Gide gide ben sılamdan ıradım
(Yavrum ıradım, yandım ıradım)
Sevip sevip ayrılmak mı muradım

Aşık atalım mı ?
Gülü satalım mı ?
Anay bubay duymadan
Kız kaçalım mı ?

(Evin halkın bi danışeyim)
(Of.. of..) Gide gide gitmez oldu dizlerim
(Yandım dizlerim, öldüm dizlerim)
Ağlamaktan görmez oldu gözlerim

(Pek fazla geldin biraz danışeyim dedim saa)
(Of.. of..) Bir sazım var altı telden bağlama
(Öldüm bağlama, yandım bağlama)
Ben gidiyom kömür gözlüm ağlama (Ağlama)
(Bu gadan yalvardın için varmacam)

ÇAYCUMA YOLLARI BÜKÜLÜR GİDER

Çaycuma yolları bükülür gider
Taramış saçları güzel el eder
İnsan sevdiğini almazsa eğer
Genç yaşında beli bükülür gider

Çaycuma yolundan çaydan geçersin
Soğuktur suları tas tas içersin
İnsan sevdiğini böyle mi sever
Ne anadan ne de yardan geçersin

KAYADAN İNDİRDİLER

Karadır kaşların benzer kömüre
Kayadan indirdiler (Aman)
Kır ata bindirdiler
Altaylık mahpusluğu (Aman)
Üç aya indirdiler

Mis pamuğum

Nerelerde kaldın göz yanığum

Soğuk çaydan mı geçtin ? (Aman)

Karlı sular mı içtin ?

Yüzün gözün pek eğri (Aman)

Şişe şişe konyak mı içtin

Yardan ayrı durmak zarar ömüre

Kollarımı bağlasalar demire

Kırarım demiri kaçarım yare

ASMA KÖPRÜSÜ'NÜ DUMAN BÜRÜDÜ

Asma Köprüsü'nü duman bürüdü

Yüzbaşı askerini aldı yörüdü

Saide'mle Ahmet Bey birlik büyüdü

Saide'm Saide'm yandım dilinden

Bir kadeh saki ver tombul elinden

Asma Köprüsü'nden gelir geçer ağlarım

Asker oldum gurbet elde potinleri bağlarım

Saide'mi kaybettim için için yanarım

Saide'm Saide'm yandım dilinden

Bir kadeh saki ver tombul elinden

YÜCEDAĞ BAŞINDA GARAGIŞ OLUR

Yücedağ başında gara gış olur
Bastığın yerler donar daş olur
Gurbet elde derdim bana eş olur

Aldan aldım mordan aldım
Dal yazmayı yardan aldım

Gide gide ben sılamdan ıradım
İradım da nazlı yarım aradım
Gavuşmaktır gısmet ise muradım

Allı yazma dallı yazma
Yarım gurbet elde gezme

NEREDE DOST OLANLAR

Nerede dost olanlar ?
Derde derman bulanlar
Kolayını deyverin
Sevdadan kurtulanlar

Elif üstünde miller
Gergef üstünde simler
A benim sevdiceğim
Bizi ayıran kimler

İP ATTIM UCU KALDI

İp attım ucu kaldı
Darakta gücü kaldı
Ben bekledim el aldı
Yürekte acı kaldı

Dağlar dumanlı
Hele güzel bana doyar mı ?

Gidin turnalar gidin
Yarime selam edin
Yarim uykuda ise
Uykusun heram edin

Gömlek giyer birmandan
Usandırdı bu candan
Ne de tatlı dili var
Geçemiyom bir yandan

Altın yüzük parmaktan
Yarim gelir ırmaktan
Ne de tatlı dili var
Şekerlenmiş tabaktan

GİDE GİDE KUNDURAMA KUM DOLDU

Gide gide aman kundurama kum doldu
Kum da değil aman yüreğime gam doldu
Bu şişeler aman senin için dün doldu

Eşim amman amman ben dayanamam
Amman amman güzel gel seke seke

Gide gide aman gitmez oldu dizlerim
Ağlamaktan aman görmez oldu gözlerim
Yar ben seni aman gece gündüz özlerim

MAPUSHANE İÇİNDE YANIYOR GAZLAR

Mapushane içinde yanıyor gazlar
Bayramdan bayrama da a canım çalınır sazlar
Kiminin annesi ağlar kimine kızlar

Böyle de düştüm zindana yanar yanar ağlarım
Demir de parmaklıktan a canım bakar döner ağlarım

Mapushane içinde mermerden direk
Kimimiz onbeşlik a canım kimimiz kürek
İdam cezasına dayanmaz yürek

Mapushane içinde bir kuru dikme
Dikmenin dibine a canım karanfil ekme
Ben ilmeği yaparım sen zahmet çekme

Yandım anam yandım anam yandım camdan bakana
Canım da kurban olsun anam mapuslarda yatana

Mapushane içinde üç ağaç incir
Kollarım kelepçe boynumda zincir
Beni bu dertlere sen kıldın esir

GİDE GİDE HASBAHÇE'Yİ YOL SANDIM

(Ah) Gide gide anam Hasbahçe'yi yol sandım
El oğlunu ben kedime yar sandım
Bir görüşte anam can gönülle bağlandım

Enme de durnam enme de susuz çöllere
Anam sen gidersen ben kalırım ellere

(Ah) Gide gide anam gitmez oldu dizlerim
Ağlamaktan görmez oldu gözlerim
Nazlı yare anam acı da geldi sözlerim

(Ah) Gide gide anam kundurama kum doldu
Kum da değil anam ak gerdana gan doldu
Bu şişeler anam senin için dün doldu

Eğrem de büğrem anam şu Saray'ın yolları
Bükülmüyor nazlı da yarin kolları
Tutulada kalsın yüzbir sene diyen dilleri

Yüksekte minarede ezan sesi var
Ezan sesi değil anam yarin sesi var
O yarimin benden başka nesi var

Yüksek minareden attım ben bir taş
Ne anam var, ne babam var, ne gardaş
Elin oğlu hem arkadaş, hem yoldaş

EVLERE MAKİNE

(Bartın Yolu Düzdedir)

Evlerinde makine (Anam)

Kalk gidelim hakime

Beni baştan çıkaran (Anam)

Orta boylu da Sakine

Anam üç o yandan beş bu yandan

Anam zülûf gerdan yaylasından

Bartın yolu düzdedir (Anam)

Top zülûfler yüzdedir

Delikanlı gözleri (Anam)

İnce belli kızdadır

Değirmen üstü çiçek (Anam)

Orak getirin biçek

Beni baştan çıkaran (Anam)

Orta boylu da mor çiçek

ŞU BARTIN'DA İSKELE

(Aman Of Çeşitlemesi)

(Amman ey... Amman of... of... of... of...)

Şu Bartın'da iskele

Yar yollamış askere

(Yandım aman aman yanarsın aman)

Yüzbaşı ben olsam (Aman)

Tez verirdim tezkere gel gel

Gel amman amman of amman amman
Sen el gızıysın (el oğlusuy) ben güvenemem

(Amman ey... Amman of... of... of... of...)

Bahçede hanım eli
Açılsın oyun yeri
(Yandım amman amman yanarsın amman)
Ortada oynayanın (Aman)
Kırılsın ince beli gel gel!...

İnce yazmanın eni
Nerde göreyim seni
(Yandım amman amman yanarsın amman)
Köyünüzden yar sevdim (Aman)
Kimler kızacak beni gel gel...
(Amman ey... Amman of... of... of... of...)

Kara tavuk yitiyor
Derde derman katıyor
(Yandım amman amman yanarsın amman)
Oğlan senin yüzünden
Anam babam beni satıyor gel gel

MERDİVENDEN İNERİKEN

(Gelin İndirme Havası)

Merdivenden ineriken
Ayağıma battı diken
Ayrılıktır beli büken
Aman felek sen kavuştur

Bakraçları susuz koyan
Koca evleri ıssız koyan
Anaları gızsız koyan
Aman felek sen kavuştur

A gız senin saçın telli
Alaylarda adın belli
Askerin var beş yüz elli
Aman felek sen kavuştur

KÜP İÇİNDE İREÇEL (Asmada Üzüm Olsun)

Küp içinde ireçel
Eyi gün gelür geçer
Kötü yare düşenin
Ah ile ömrü geçer

Asmada üzüm olsun
Yaprağı düzüm olsun
Bartın'dan kız alanın
Düğünü güzün olsun

Küp içinde bastırma
Gız zülfüyü kesdürme
Kesdürürsen az kesdür
Yangunuya gösterme

Küp içinde naneler
Açılsın mehaneler
Kızlar fındıkçı olmuş
Ne yapsın zenpareler

ARİF'İN MEZARINDA BEYAZ MUM YANAR

Arif'in mezarında
Beyaz mum yanar
Gençliğime doymadım annem
Yüreğim ona yanar

Nazarında nazarında
Bartın'ın pazarında
Sen Arif'i sorar isen
Şehitler mezarında

Balamba'ya çıkmalı
Şu Bartın'a bakmalı
Kalaycı Ömer'in çocuklarını
Darağaca asmalı

BARTIN'IN IRMAKLARI (Olur mu Yar Olur mu ?)

Bartın'ın ırmakları
Köprünün parmakları
Sormaz mıyım ben sana
Bu ayrı durmakları
Olur mu yar olur mu ?
Yiğit yarsız olur mu ?
Gülleri diken sarmışGül dikensiz olur mu?

Aklımı aldın yarım
Fikrimi çaldın yarım
Beni dertten dertlere
Gurbete saldın yarım

Masa üstünde roman
Okurum zaman zaman
Ben de sennen geleceğim
Haydi dediğin zaman

Giden ay tutulur mu ?
Sevda unutulur mu ?
Sevdayı unutanlar
Veremden kurtulur mu ?

Aşağıda geçen Aman Of adlı türkü için Çaycuma ve Alaplı arasında süren ezeli bir çekişme vardır. Her iki ilçe de türkünün kendi köylerinden çıktığını iddia ederler. Aynı şekilde Halimem türküsü de Devrek Dirgene ve Alaplı arasında sorun olmaktadır. Alaplılar da Çaycuma ve Devrek Dirgeneliler de bölgelerindeki ailelerden isimler vererek ıspatlamaya çalışırlar. Fakat bize göre sağlam delillere dayanmıyor. Kesin bir tespit yoktur.

Aman of aman ey,
Gidiyon gidemeyon
Az doldur içemeyon aman
Yandım aman aman yanasın aman
Sen benden geçtiy aman
Ben senden geçemeyon vay vay

Anasına gızına duvardaki sazına
Sandıktaki bezine yandım ela gözüne

Aman of aman ey
Penceniy ardından
Gol olsun da dayansın aman
Yandım aman aman yanasın aman
Bu sevdanîy sonuna
Can olsun da dayansın

Anasına gızına duvardaki sazına
Sandıktaki bezine yandım ela gözüne
Aman of aman ey
Guyu başında bakır
Yosmam gözleriy çakır
O çakır gözleriye
Gurban olsun bu fakir vay vay

Anasına gızına duvardaki sazına
Sandıktaki bezine yandım ela gözüne

Aman of aman ey
Oyna güzelim oyna
Bu dünya galmaz böyle aman
Yandım aman aman yanasın aman
Bu sevdanîy sonunu
Gel yarim doğru söyle vay vay

Anasına gızına duvardaki sazına
Sandıktaki bezine yandım ela gözüne

2.SEVDA TÜRKÜLERİ ŞAŞIRMAYIN DOSTLARIM

Şaşırmayın dostlarım
Ben sevdiğimi buldum
Sarı saçlıyı ararken
Kara gözlüye vuruldum

Aşk kalbim içindedir
Taşıyorum ben onu
Ben sevdiğimi buldum
Geldi ayrılık sonu

Nur almış o güneşten
Her yanı pırıl pırıl
Su içmiş o pınardan
Her yanı fıkır fıkır

Bir demet sundu bana
Leylak ile güllerden
Yıllardır haber gelmez
Acaba sebep neden

Gönlümce buldum dedim
Aşk ile candan seven
Bilinmezse kıymetim
Ölürüm kederimden

YÜCE DAĞ BAŞI MESKENİMDİR

Yücedağ başı meskenimdir durağım
Dert üstüne dert bağlıyor yüreğim
Nerde kaldı kömür gözü meleğim
Aşmadığımız dağlar gene yol olur

Aman Allah al başımdan sevdayı
Felek hançer vurdu yürek yaralı
Pencereden melül mahzun bakıyor
Can değil mi güzellere akıyor
Senin orda duruşun beni burda yakıyor

SENİ YARATANA KURBAN OLURUM

Seni yaratana
Kurban olurum billah
Eleyip beleyene
Köle olurum vallah

Keşke seni sevmeseydim
Bu aşkı hiç bilmeseydim
Bu sevdadan hiç anlamazdım
Bu dünyaya gelmeseydim

Elin ele değmesin
Gözün göze gelmesin
Sakın nazar ilmesin
Benim tatlı bir tanem,

FURUN ÜSTÜNDE FURUN

Furun üstünde furun
Evliler geri durun oy..
Bekar yarım geliyor
Altına minder koyun

Elinde mendil mendil
Kendin gel kendin
Kendi mendilin dalda
Dalda gözlerim yolda

Keten gömlek birensüz
Yarım duramam sensüz oy..
Koynuna yılan girsün
İlle yatarsan bensüz maşa

Köprü altı iskele
Ben istemem tezkere oy..
Benden vasiyet olsun
Gızlar gitsin askere
(Elinde kürek, kürek yanıyor kürek)

KÖPRÜ BAŞI CAMİSİ

Köprü başı camisi
Yanıya minaresi
Nevin deyi bağırdı
Gevrekleriy Nuri'si

Gabakceliy dibeği
Savrulıya kepeği
Mesut golundan dutup
Eve kaçumuş Nevin'i

Otomobil gidiya
Tozu duman ediya
Körolası Lütü Bey
Nevin'i aldı gidiya

Kavşak suyu çeşmesi
Şarıl şarıl akiya
Lütü Nevin'i alınca
Mesut arkadan bakıya

KAR YAĞAR BURAM BURAM

Kar yağar buram buram
Evim yok nerde duram
Varam yarin yanına
Gönlüne mekan kuram

Kaşı güzel gözü güzel
O bembeyaz gerdana
Pırlanta ister

Bakıyor yarim camdan
Severim onu candan
Açtım kollarımı ona
Gönlümdedir her zaman

Masalar büyük meydan
İçtikçe içer insan
İnci dişli yarimde
Güzellik dile destan

SENDEKİ ENDAM BENDE OLSA

Sendeki kaşlar bende de olsa
Kaşları senden sürmesi benden
Nasıl ayırlayım kara gözlüm senden

Sendeki kaşlar bende de olsa
Kaşları senden sürmesi benden
Nasıl ayırlayım kara gözlüm senden

KAR YAĞAR AYAZ OLUR

Kar yağar ayaz olur
Güller açar yaz olur
Çuval giyse yakışır
Bartın kızına söz mü olur

Keten bezi bez olmaz
Güzele doyum olmaz
Şu Bartın kızlarının
Dünyada eşi olmaz

GÜLLER AÇAR BAĞLARDA (Kara Kız)

Güller açar bağlarda
Sümbül kokar dağlarda
Çoktandır görünmedin
Gözüm kaldı yollarda

Açılmış gül bağda sümbül
Öten bülbül gibisin Kara Kız

Dağlarda maral mısın?
Sevdamdan anlar mısın?
Pamuk gibi yumşacık
Gönlümün sultanısın

GEL GÜLEREK GÜLEREK

Gel gülerek gülerek
Beni candan severek
Senin gibi oğlana
Benim gibi kız gerek
Haydi gülüm gülüm yürekten
Oynayalım oynayalım gülerekten

Dereler çaylar akar
Düzlerde göller yapar
Sevdiğine varmayan
Kendini yardan atar

Susuz yerde ot bitmez
Kalbim seni terk etmez
Bir baktım seni gördüm
Başka yer hayır etmez

KÜÇÜCÜK HANIMIM KAHVE PİŞİRİR

Küçük de hanımım kahve pişirir
Kahvenin köpüğün yere düşürür
Eli kolu kınalı fincan devşirir

Canımın canı rahmeyle bari
Ömrümün vari gel sarıl bari
Ömrümün vari gel otur bari

Küçük de hanımım gergefin işler
Gülünce görünür incidir dişler
Taramış güzelce sırmadır saçlar

ÇIKAR ÇIKAR YÜKSEKLERDEN BAKARSIN

Çıkar çıkar yükseklerden bakarsın
Coşkun sular gibi anam çağlar akarsın
Pencereye çıkınca canlar yakarsın

Engel yarım engel konaklarıydan
Eğil bir yol öpeyim yanaklarıydan

Irmak kenarına gemi yanaşır
Kızlar bayram yapar evler dolaşır
Tel kırma başında nede yakışır

AMAN SENDE NE GÜZEL GERDAN VAR (Osman Ağa)

Aman sende ne güzel gerdan var
Yarım sende ne güzel gerdan var
Beşi birlik ister Osman Ağa
Sabah olsun çarşıya çıkacam

Sabahlara dayanamam
Sözlerine inanamam Osman Ağa

Aman sende ne güzel eller var
Yavrum sende ne güzel eller var
Altın yüzük ister Osman Ağa
Sabah olsun çarşıya çıkacam
Sabahlar dayanamam Osman Ağa
Sözlerine inanamam Osman Ağa

ADA YOLLARI TOZ OLUR

Ada yolları toz olur (İmanım)
Gül açılmış yaz olur (Güzelim)
Ben gülüme gül demem (İmanım)
Gülün ömrü az olur (Güzelim)

Ada yolları düzdedir (İmanım)
Tor kekilleri yüzdeder (Güzelim)
Dalikanlının gözü (İmanım)
İnce belli kızdadır (Güzelim)

Bağlamanın telleri (İmanım)
Çaliktendir de çelikten (Güzelim)
Kız ben nasıl ayrılām (Güzelim)
Senin gibi ferikten (Güzelim)

Yayladan gel yayladan (İmanım)
Yollar çamur olmadan (Güzelim)
Eğil bir yol öpeyim (Güzelim)
Gül yanaklar solmadan (Güzelim)

DAMA FINDIK SERERLER

(Aman) Dama fındık sererler
Çıkma boyunu görerler
Güzellerin içinde
Dal boyluyu severler

Gadunum gadunum
Gadunuma gözelim
Gel seninle gezelim
(Aman) Dama çıkma başaçık
Arpalar gara gılçık
Anay bubay vermezse
Al çeyizi yola çık

(Aman) Yağmur yağar süzülür
Saç beline düzülür
Ayşe yarı görünce
(Gündüz gelme gece gel)
Anay bubay üzülür

BAHÇELERDE MOR MERDİM

(Amanın) Bahçelerde mor merdim

(Yavrum) Bahçelerde mor merdim

(Aman) Bugün yarimi gördüm

(Amanın) Bugün yarimi gördüm

(Amanın) O bana işmar etti

(Yavrum) O bana işmar etti

(Yavrum) Ben de bakarak gördüm

(Aman) Ben de bakarak gördüm

(Amanın) Sarı saplı bıçağım

(Yavrum) Sarı saplı bıçağım

(Haydi) Yitirdim bulacağım

(Yavrum) Yitirdim bulacağım

(Amanın) Bıçağı çabuk iste

(Yavrum) Bıçağı çabuk iste

(Haydi) Ben seni alacağım

(Yavrum) Ben seni alacağım

(Amanın) Şu tepe nasıl tepe

(Yavrum) Şu tepe nasıl tepe

(Aman) Kar yağar sere serpe

(Yavrum) Kar yağar sere serpe

(Amanın) Ben o yari uyandırdım

(Yavrum) Ben o yari uyandırdım

(Haydi) Uykuda öpe öpe

(Yavrum) Uykuda öpe öpe

Amanın ne olur canım gülüm ne olur
Amanın ne olur canım gülüm ne olur
Öpmeyilen adam mı ölür
Sevmeyilen zabah mı olur

ÇÖMELER'İN BAHÇESİNDE KUYU VAR (Asiye Türküsü)

Çömeler'in bahçesinde kuyu var
Asiye'nin türlü türlü huyu var
Aman da Asiye'm bahar mıdır yaz mıdır
Boynundaki beşibirlik az mıdır

Çömeler'in bahçesinde dudu var
Asiye de hanımın bir kemanı, udu var
Aman da Asiye'm bahar gelir yaz gelir
Asiye de hanıma bir kutu lokum az gelir

Çömeler'in bahçesinde tuz taşı
Eve geldi jandarmayla yüzbaşı

Aman da Asiye'm bahar mıdır yaz mıdır
Boynundaki beşibirlik az mıdır
Çömeler'in bahçesinde biri var
Asiye de hanımın bir şekerçi yarı var

Aman da Asiye'm bahar mıdır yaz mıdır
Şekercilerden gelen lokum az mıdır
Çömeler'in mahallede düğün var
Asiye'de hanımın evinde hüzün var

Aman da Asiye'm bahar mıdır yaz mıdır
Boynundaki beşibirlik az mıdır

Atiye'min bahçesinde tuz taşı
Atiye de hanımı candan sever yüzbaşı
Aman da Atiye'm bahar mıdır yaz mıdır ?
Atiye de hanıma bir kutu lokum az mıdır ?

Atiye'min bahçesinde kirenler
Atiye de hanımın ah şu başına gelenler
Aman da Atiye'm bahar gelir yaz gelir
Atiye de hanıma bir kutu lokum az gelir

Atiye'min bahçesinde kuzu var
Atiye de hanımın kendine benzer kızı var
Aman da Atiye'm bir köz düştü ocağa
Karpuz gibi yuvarlan gel kucağa

ASMAYA GAZEL ENDİ

Asmaya gazel endi
(Yar yar aman ayrılamam)
Dibine güzel endi

(Ağam paşam of... ciğer köşem of...)
Ben o yari görünce
(Yar yar aman ayrılamam)
Yüreğim tazelendi
(Ağam paşam of... ciğer köşem of...)

Bağda koyun yayılır
Kuzuları sayılır
Çıkma çardak koyuna
Seni gören bayılır

Asmada budak m'olur
Yosmada dudak m'olur
Yari gördüğüm gece
Koç kurban adak m'olur

BAHÇELERDE KESTANE

Bahçelerde kestane
Dibindedir hastane
Sen beni basamazsın
Elimdedir destane

Amman amman
Yandım niri nirinay
Öldüm niri nirinay

Karakuş olmadın mı ?
Dallara konmadın mı ?
Bunca sevdalık çektin
Sarıp solmadın mı ?

YÜCEDAĞ BAŞINDA GARAGIŞ OLUR

Yücedağ başında gara gış olur
Bastiğın yerler donar daş olur
Gurbet elde derdim bana eş olur

Aldan aldım mordan aldım
Dal yazmayı yardan aldım

Gide gide ben sılamdan ıradım
İradım da nazlı yarım aradım
Gavuşmaktır gısmet ise muradım

Allı yazma dallı yazma
Yarım gurbet elde gezme

IRAKTAN GEL IRAKTAN

İraktan gel ıraktan
Seviyorum yürekten
Bi kere öpemedim
O gül yüzlü yanaktan

A benim söm söm yavrum
Biyocuk öpsem yavrum
A benim altın dişlim
Yanıyor benim içim

Sazı almış eline
Düğüne mi gidiyor ?
Oturmuş pencereye
Beni deli ediyor

Sazı almış eline
Vuruyor tellerine
Kömür gözlü sevdiğim
Gurbanım dillerine

KARA KOYUN YAYILIR

Kar koyun yayılır
Top zilifler dağılır
Ağam, Paşam of, ciğer köşem of...
Çıkma çardak koluna
Yar yar ayırlamam
Seni de gören bayılır

Gökte yıldız kümeler
Tombul tombul memeler
Ağam, Paşam of, ciğer köşem of...
Memeler filiz vermiş
Yar yar ayırlamam
Biyere de gelmez düğmeler

SARAYBURNU'NUN UFAK TEFEK TAŞLARI

Sarayburnu'nun a canım ufak tefek taşları
Vak vak ötüyor şak şak ediyor martı kuşları
Kalem olmuş o yarin gara gara gaşları

Sazlar bir yana, şişeler meydana
Doldur fincana ver ihvanlara
Sazlar bir yana aşığı da her yana
Gadehi de meydana atsak olmaz mı ?
Ufak tefek paraları meci diye liraları
O beyaz gerdana taksak olmaz mı ?

Sarayburnu'ndan imanım ben geçeriken
Sırmalı burmalı burmalı sırmalı yelken açarken
O yar doldurdum imanım ben içerirken

BARTIN YOLU DÜZDEDİR

Of... Of... Bartın yolu düzdedir
Top zülüfler yüzdedir
Delikanlı gözleri
İnce ince kızdadır

Of... Of... Su akar çam kökünden
İçilmez köpüğünden
Ben yarimi tanırım
Kınalı topuğundan

Of... Of... Köprüden geçeriken
Köprü salladı beni
Haydi gidelim yarım
Seviyorum ben seni

KALE KAPISINDAN GİRDİM İÇERİ

Kale kapısından girdim içeri
Candarmalar olmuş iki geçeli
Altay oldu bu sevdadan geçeli

Ah sen kime yandın
Ah ben sana yandım

Kalenin içinde üç ağaç incir
İncir sallandıkça her yanımlı sancır
Ellerim kelepçe boynumda zincir

BAHÇELERDE HURMAYIM (Oğlan İkta)

Bahçelerde hurmayım da
Yeşil başı durnayım
Vallah severim seni de
Gençliğime doymayım

Oğlan ikta ikta elif değil nokta
Ne olursa olur delikanlılıkta
Kızlar oynamakta oğlan ağlamakta

Gidiyorum elveda da
Canım yoluna feda
Gavuşmadık yar olmaz da
Gavuştur bari Hûda

Su gelir taşa değer de
Kırpikler taşa değer
Yarı güzel olanın da
Başın neler geler

KAŞIMIN KARASINA (Hadi Yandım Sürmelim)

Kaşımın karasına
Gül koydum arasına
Yaralı ceylan gibi
Melerim arkasına

Hadi yandım sürmeli
Göğsü çapraz düğmeli
Bir aklıma düşünce
Seni nerde bulmalı
Uçan kuştan sormalı

Bağa gel bostana gel
Zülfünü destele gel
Beni burda bekletme
Yalandan hastalan gel

Bahçelerin gülüyüm
Dalında bülbülüyüm

KAPELESİ AK GİBİ **(Oy Feride'm – Mavili Çeşilemesi)**

Kapelesi ak gibi
Nereye gidiyon ok gibi
Dönüp arkaya bakmıyon
Yavrum burda yangınıy
Aman burda yangınıy yok gibi

Bahçeleri bademli
Aman o yare neler demeli
Sevdiğim yar bal tutmuş
Yavrum parmak parmak
Aman parmak parmak yemeli

Oy Feride'm Feride'm
Aman ne bakarsın geriden
Kurbanlık koyun gibi

Yavrum ayrılıvarcaz
Aman ayrılıvarcaz sürüden

Boyum benzer fidana
Anadolu gülüyüm

KARANFİLDE ÖZLER VAR

Karanfilde özler var da (A benim kibar yarım)
Yarda ela gözler var
Yari tenhada görsem de (A benim kibar yarım)
Söylenecek sözler var

Karanfilin filizi de (A benim kibar yarım)
Kim bilir kalbimizi
Anay bubay vermedi de (A benim kibar yarım)
Ayırdı ikimizi
İki sepet alırım da (A benim kibar yarım)
Bahçeye dolanırım
Ben seni seviyorum da (A benim kibar yarım)
Demeye utanırım

Kara kabak kökeni de (A benim kibar yarım)
Ele batar diken
Allah'ım tez kavuştur da (A benim kibar yarım)
Gizli sevda çeken

ÇİMENE BAK ÇİMENE (Ceylan)

Çimene bak çimene
Yeşil örtüye benzer
Gündüz girmez hayale
Gece rüyamda gezer

Ceylan ceylan ceylan
Su gelir yar dibinden
Seçilmez köpüğünden
Desin eller ne derse
Ayrılmam sevdiğimden

Eşarbımın uçları
Seremem alçaklara
Biricik sevdiğimi
Veremem ortaklara

Mendilim turalıdır
Sevdiğim buralıdır
Geçme kapımın önünden
Yüreğim yaralıdır

GEL ÇIKALIM DAĞLARA (Dondurmam)

Gel çikalım dağlara
Aman dağlar olsun evimiz
Her ağaçtan bir yaprak
Aman olsun kiremitimiz

Dondurmam dondurmam
İçkiyi bulandırmam
Dondurmam dondurmam
Serhoşum uyandırmam

Gidemem ben gidemem
Aman yol yok mudur aradan
Seni benim elimden
Aman ancak alır yaradan

Gemi gelir yanaşır
Aman içi dolu çamaşır
Benim nazlı yarime
Aman her giydiği yaraşır

ÇİFTE IRMAK BARTIN İÇİNDEN AKAR (Kaynarca)

Çifte ırmak Bartın içinden akar
Güzelleri çoktur canları yakar
Gürgenpınarı'nda Kaynarca'sında
Kayık sefaları gönülleri açar

Kız anana yalvar izin al da gel
Git babana yalvar sözün al da gel
Gel beraber Kaynarca'ya gidelim
Kayıklara binip şöyle gezelim
Düşmanımız çoktur kınarsa bizi
Önlerinden geçip sefa edelim

BASTIM ASMA'NIN DALINA

Bastım asmanın dalına
Dal gırılıverdi abaruy
İndim yarin bahçesine
Yar sarılıverdi abaruy

Ufacuk da ufacuk elleri oy
Tefecük de tefecük dilleri
Okka da nalınan nalınan oy
Ben o yari oynadırım
Dökme de zilinen abaruy

GARA GARA KESTANE

Hayati Yüzlü
Gara gara kestane
Topladım dane dane
Gözlerin içinden
Esmer sevdim bir dane

Kestane haşlaması¹
Bol olur duzlaması
Oğlan gızı seviyor
Zor olur ayırması

¹ Bartın İl Yıllığı: a.g.e
İbrahim ORAL: a.g.e

Kestaneyi dişledim
Gabuğunu işledim
Seni gelecek diye
Geveleri düşledim

Kestaneyi topladım
Sepetime sakladım
Seni geliyor diye
Geceleyin bekledim

Gara gara kestane
Yiyelim birer dane
Esmer gülüm yemiyor
Dizelim birer dane

3.NASİHAT TÜRKÜLERİ

SEÇEMEZSİN ÖMÜR BOYU AKLA KARAYI

Seçemezsin ömür boyu akla karayı
Derin derin açma ince yarayı
Üzüntüyle kederle yorma kafayı
Gününü gün eyle dostum yaşamana bak

Vakti gelince daldan düşüyor yaprak
Rastlamazsın varı yoğu yiyip gidene
Sabır versin yaradan çile çekene
Ara sıra vur yeter ki sazın teline

Önünü gör baka baka gitme kenara
Tez olup da ipliğini dökme pazara
Kavuşasın sağlık ile mutlu yıllara

4.TASVİR TÜRKÜLERİ

ALTI PATLAR FIŞEK ATAR

Altı patlar fişek atar
Var mıdır martin gibi
Yedi ülke diyar gezsene
Bulamazsın Bartın gibi

Dere tepe kömür ocak
Karadeniz açmış kucak
Kara elmas diyarıdır
Vilayetimiz Zonguldak

Gül deyince güller açar
Var mıdır aşkım gibi
Dere pınar gölün olsa
İçemezsin kavşak gibi

Bakacak'tan bir baktım
Kumları var inci gibi
Sahilleri hep dolaştım
Bulamadım İnkum gibi

TARLAYA VERİRSEN ÇABAYLA EMEK

Tarlaya verirsen çabayla emek
Alırsın vaktinde taptaze çilek
Buyurun dostlar afiyet olsun
Yedikçe ferahlar insanda yürek

Çaba çaba çaba ile kırdım teseği
Sepet sepet sepet ile aldım çileği

Tarlada duyulur türkünün sesi
Sallanır boyunda altın küpesi
Oyalı yazmalı kızlar elinde
Taşınır Bartın'da çilek küfesi
Bartın'dan Hisar'a tepeden indik
Her karış toprağa çilekler ektik

Karasu'yla Hisar'ın yolları dardır
Kızların belinde ipekten şaldır
Buyurun dostlar şenliğimize
Bartın'da çileğin bayramı vardır

ÇAYCUMA GÜZELLERİ

Hayati Yüzlü
Kilim dokur elleri
Türkü söyler dileri
Kıvr kıvr belleri
Çaycuma gözelleri

Yoğurt çalar elleri
Temiz olur evleri
Kuşak saran belleri
Çaycuma gözelleri

Gına yakan elleri
Çakır olur gözleri
Datlı datlı dilleri
Çaycuma gözelleri

Mani söyler dilleri
Beşik sallar elleri
Yanık olur dilleri
Çaycuma güzelleri

5.ATIŞMA TÜRKÜLERİ

HEY HIZARA HIZARA

Hey hızara hızara
Dalda kiraz kızara
Ana benim çağım geldi

Dürma bana kız ara
Bi böbrek iki böbrek
Biber havanda gerek
Senin gibi oğlana

Benim gibi kız gerek
Ulu yel uzun olsun
Yaprağı üzüm olsun
Aldım gazı gidiyon
Köyünüz sizin olsun

ODASINDA HALIYIM

(Of...) Odasında halıyım
Kıymatlı bahalıyım
Dostlar düşmanlar bilsin
Ben bir yiğit malıyım

Gadunuma şinanay şinanay nay
Hanıma da şinanay şinanay nay
Güzelime şinanay şinanay nay
Çirkine de şinanay şinanay nay

(Of...) Maniye başlayalım
Şeftali taşlayalım
Akşam oldu gün battı
Yari karşılayalım

(Of...) Daldan dala ip gerdim
İplere mendil serdim
Darılma hanım teyze
Oğluna gönül verdim

(Of...) Kayada gezen oğlan
Aynası güzel oğlan
Beni sana vermezler
Altun gazan gel oğlan

(Of...) Kestanenin irisi
Geçti kızlar sürüsü
Kalkın gidelim kızlar
Oldu gece yarısı

BİZİM AYNA TAŞ AYNA

Bizim ayna taş ayna
Üstünde beş taş oyna
Yar beni bırakırsay
Gençliğine hiç doyma

Oy bindallı bindallı
Nerelerde kaldıy delikanlı

Girdim ayvalıktayım
Ayva toplamaktayım

Veriy benim yarimi
Hergün ağlamaktayım
Kavak senden uzun yok
Dallarıda üzüm yok
Seni sevdim seveli
Başkasıda gözüm yok

KIZIM SANA MANTO ALAYIM MI ?

Kızım sana manto alayım mı ?
İstemem bey baba istemem
Çifte de börek merdilden
Bilemedin bey baba derdimden
Yok babacıyım yok

Kızım sana çarşaf alayım mı ?
İstemem bey baba istemem
Çifte de börek merdilden
Bilemedin bey baba derdimden
Yok babacıyım yok

Kızım sana kocaya satayım mı ?
Sat babacığım sat
Çifte de börek merdilden
Nasıl da bildin derdimden
Oh babacıyım oh...

PARMAMDAKİ YÜZÜĞÜN

Parmamdaki yüzüğün (A canım)
İçi dışı mavili
Sen yarım olmayınca (A canım)
Nidem dünya malını

Parmamdaki yüzüğü (A canım)
Sen verdin de ben aldım
Cahilmişim sevdiğim (A canım)
Her sözüne aldandım

Parmamdaki yüzüğü (A canım)

Kaşlı diyorlar kaşlı

Askerden gelenleri (A canım)

Yaşlı diyorlar yaşlı

Parmağıma yüzük taktım (A canım)

Sana bayramda yandım

Tatlı geldi sözlerin (A canım)

Her sözüne inandım

Parmamdaki yüzüğün (A canım)

Gaşı mercana benzer

Pek güzelsiy sevdiğüm (A canım)

Galbiy şeytana benzer

Parmamdaki yüzüğün (A canım)

Taşı olmasın taşı

Benim sevdiğim yarin (A canım)

Bana uygundur yaşı

MERDİVEN DAYAMIŞIM (Şekerli Ballı)

Merdiven dayamışım

Ben yarimin camına

Bu canım feda olsun

Bartın'ın kızlarına

Yarım şekerli ballı

Ballı kaymaktan tatlı

Söyle sular akmasın
Yar yoluma bakmasın
Bani bir Allah yaktı
Bir de yarım yakmasın

Merdiven basak basak
Çıkma yukarı yasak
İstanbul'dan tel gelmiş
Oğlanlara kız yasak
Seherde bülbül öter
Sevdandan oldum beter
Gel sevdiğim yanıma
Ettiğin nazlar yeter
El vurma yanağıma
Fısılda kulağıma
Yerin varsa kalbimde
Yüzük tak parmağıma

GEÇ IRMAKTAN IRMAKTAN (Aman Uşamız)

Geç ırmaktan ırmaktan
Kurtul susuz kalmaktan
Ne anlarsın bilemem
Böyle bekar durmaktan

Aman uşamız yanık uşamız
İkimizin gönlü birdir uşamız
Şanı şanına şanı şanına
Biz kavuşalım anam bir akşamına

Aç ceketin önünü
Dönder bana yönünü
Anneniy bir oğlusun
Yap babanıy gönlünü

Al dereden dereden
Al kınalı taşları
Sevdan başımdan aştı
Al cebimden saçları

Mis pamuğum, mis pamuğum
Nereye de gidiyosuy göz yanıuğum
Etmemeli etmemeli
Bizi bırakıp da gitmemeli

Şanı şanına şanı şanına
Biz gavuşalım anam bir akşamına

6.SOSYAL OLAY TÜRKÜLERİ

TARLA BAŞINDAN GELİR

Tarla başından gelir (ey güzel yarım)
Ot yükü arkasında (O şirin yarım)
Kezban gelin doğurmuş (Ey güzel yarım)
Düğünün haftasında (O şirin yarım)

Hopur hopur hopur hopur hoplayalım
Şıkır şıkır şıkır şıkır oynayalım

Samanlık arkasında (Ey güzel yarım)
Kağrı ile su durur (O şirin yarım)
Kezban gelin fesine (Ey güzel yarım)
Altın gümüş taktırır (O şirin yarım)

Meydanları dolandım (Ey güzel yarım)
Koşturdum ceylanları (O şirin yarım)
Başıma yastık etim (Ey güzel yarım)
Kezban'ın gerdanları (O şirin yarım)

TEPEYCÜK TEPEYCÜK (Çocuk Oyunu Türküsü)

Tepeycük, tepeycük
Eski hamam küpeycük
Veren veren olsun
Vermeyeniy kel başlı bir gızı olsun

Ömürlükte ömürlük
Hanımlara kömürlük!
Merdivenden iniyor,
Bize para veriyor!
Yağ parası, mum parası,
Akşama kandil parası

Elif'ten ney gelür, ney gelür ?
B gelür, Be gelür
B'den ney gelür, ney gelür ?
Yumurta gelür, yumurta gelür !
Yumurtadan ney gelür, ney gelür ?
Ceviz gelür, ceviz gelür !
Cevizden ney gelür, ney gelür ?
Hoşaf gelür, hoşaf gelür !
Her şey gelür...

KAYA ALTINDA İNİMİZ

Kaya altında inimiz
Fişek dolu belimiz
Söylemeyin kimseye
Elimde eceliniz

Pencerenin perdesi
Yabuzoğlu'nun teyzesi
Oğul diye bağırdı
Yabuzoğlu'nun Pembe'si

BEŞLİK TÜTÜN GIYILACAK (Ayingacı Türküsü)

Beşlik tütün giyilacak
Kütahya'ya yollanacak
Yolcu da başı vurulacak
Beyler beyler haberiniz olsun

Ocakta bulgurum gaynar
Kurşun yağmur gibi yağar
Ayingacı zeybek döne döne oynar
Beyler beyler haberiniz olsun

7.KINA VE DÜĞÜN TÜRKÜLERİ

ALLIDIR GELİN ALLIDIR (A Fadime – Gelin İndirme Havası)

Allıdır gelin allıdır (A Fadime'm)
Etekleri pulludur (Yavrum)
Alırlar seni benden (A Fadime'm)
Sararlar ince belinden (Yavrum)

Al alma aldan iyi (A Fadime'm)
Buldun mu benden iyi (Yavrum)
Ben buldum da almayom (A Fadime'm)
Yar seni darılır deyi (Yavrum)

Kar yağar puri puri (A Fadime'm)
Nağlarda vurdu nuri (Yavrum)
Eski yar şöyle böyle (A Fadime'm)
Yeni yar gözüm nuru (Yavrum)

Durnam gelir kona kalka (A Fadime'm)
Boğazında demir halka (Yavrum)
Sıçrayarak hoplayarak (A Fadime'm)
Oynaverü bunca halka (Yavrum)

Kına Türküleri

Ak bağlacık tuzsuz kaldı
Ana garı gızsız kaldı
Ninna ninna ninna ninna

Evlerinin öte yanı beri yana ağla
Gelen geçen atlar bağlar
Ninna ninna ninna ninna

Evlerinin öte yanı dibek
Kaynana garı koca göbek
Ninna ninna ninna ninna

Evlerinin öte yanı sıcak
Beri yanı sıcak
Güveyde uşak
Ninna ninna ninna ninna

Evlerinin öte yanı kıyık
Beri yanı kıyık
Ninna ninna ninna ninna

Ekmek yapsam yanık derler
Hamur yoğursam cıvık derler
Lamba silsem isli derler
Suya gitsem bulanık derler

Mısır kazsam otlu derler
Orak biçsem anızlı derler
Ninna ninna ninna ninna

Sarı üzüm sararsın
Anne beni ararsın
Balkonlara çıkıp da
Yavrum diye ağlarsın

Güveyde uşak eğri bıyık
Ninna ninna ninna ninna

Evlerinin öte yanı hurma
Beri yanı burma
Gelinim kadunum döverlerse gel git durma
Ninna ninna ninna ninna

Evlerinin öte anı morul beri yanı morul
Sular akar harıl harıl
Güveyde uşak yarın akşam
Gelin gıza çok sarıl
Ninna ninna ninna ninna

Koca dağın ayısı
Hani bu kızın dayısı
Ninna ninna ninna ninna

Dağda kestim meşeyi
Hani bu kızın döşeği

Annem Annem
Annem annem garip annem
Sevemedim seni annem
Doyamadım sana annem
Affet beni garip annem

Sabah namaza çağıldın
Yavrum kalk namaz kıl dedin
Namazını kıl yat dedin
Affet beni garip annem

Kıymetini bilemdim
Eline su dökemedim
Sana hizmet edemedim
Affet beni garip annem

Annem seni durmaz arar
Sitem etmek neye yarar
Emri vaki olmuş kadar
Sen gelin oldun

Suya gitsme güğüm derler
Oduna gitsem çürük derler
Ninna ninna nay
Verme ana verme baba ben garip kaldım
Dağdan keserler odunu
Hani bu kızın yorganı
Ninna ninna nay
Verme ana verme baba ben garip kaldım

Dağdan keserler meşeyi
Hani bu kızın döşeği
Ninna ninna nay
Verme ana verme baba ben garip kaldım

Çorba yapsam tuzlu derler
Ev süpürsem tozlu derler
Bir ağlarsam nazlı derler

Verme annem verme babam
Evde kalıp size bakam
Sizin için kurban oldum
Ben garip oldum...

Odun kessem çürük derler
Pekmez yapsam buruk derler
Zayıflasam aruk derler
Verme babam
Evde kalıp size bakam
Sizin için kurban oldum
Ben garip oldum...

Evlerinin önü sancak
Kaynada karı koca bacak
Ninna ninna nay
Verme ana verme baba ben garip kaldım

Aşağılaşa sandık yukarı sandık
Biz (gelinin adı) gitme
Ninna ninna nay
Verme ana verme baba ben garip kaldım

Karamancar fidesi
Yamdada bitesi
İstedim de vermedi
Cehenneme gidesi

Şimdiki şalvar göbekte
Benim yarım gurbette
Gubette ise gurbette
Yaz gelir elbette

Kuyu dibinde bakır
Eminemin gözleri çakır
Annem hasta diyorlar
Oynuyor şakır şakır

Urum kızı urum kızı
Göster saçlarını
Alayım seni
Hiç görmedin mi yarım
Dükkanlarda siyah kumaş

Oraklar biçilecek
Ayın onikisinde çiçekler seçilecek.¹

ç) Halk Oyunları

Bey Beyoğlu Çifttelligi Ve " İnce Saz Takımı"

Yöre düğünlerinde genç kızlar kendi aralarında çalıp,söyledikleri gibi, düğün sahibi ayrıca"İncesaz Takımı" tutar. Bu İncesaz takımı, erkek ve kadınlar tarafından çalınan çengi ve köçeklerle meydana gelmiş takımlardır. Bu takım, Keman, klarnet, ud, Cümbüş, def, darbuka,"Kadın kıyafeti giyinerek oyun oynayan erkek kişiler "Köçekler"den oluşur.

Köçek grubu, Düğün sahibinin isteğine göre 2 veya 4 kişidir. Elleri zillerle oynarlar. Giysileri genellikle, beyaz gömlek , (Üzerine çeşitli ayna

¹ Bartın İl Yıllığı: a.g.e; İbrahim ORAL :a.g.e; Hasan ATAMAN a.g.e; Songül AKIN Ev Hanımı Zonguldak Merkez; Ali Nuri GÜNTEKİN Emekli Öğretmen Çaycuma; Şerife CANBAZ Ev Hanımı Alaplı Sofular Köyü; Habibe KUNDAKÇIOĞLU Beycuma Muratlı Köyü; Fatma ALTUNTAŞ Ev Hanımı, Satılmış ALTUNTAŞ Beycuma Eceler Köyü; Döndü ELİÇORA, Gülizar ELİÇORA, Ev Hanımları Gökçebey Örmeci Köyü; Nazıkar SEYMEN, Naile KUNDAKÇIOĞLU, Emine KUNDAKÇIOĞLU, Zekiye KUNDAKÇIOĞLU, Satı KARAOĞLU Ev Hanımları Beycuma Muratlı Köyü; Mehmet Ali DEMİRKOL Kemani Devrek Dirgene Köyü. Seyfi ONAT, Muazzez KURU Ereğli Merkez; Çisem KARA, Ergin ÖZKAN Zonguldak Merkez; Songül AKIN Zonguldak Merkez; Songül BAĞBAŞI; Naciye ESEN; Kenan AYDEMİR; Emine GÜNTEKİN Gökçebey Tefen Köyü; Emine ÇORAOĞLU, Rabia ÇORAOĞLU, Saniye ÇORAOĞLU, Döndü ELİÇORA, Yeter ELİÇORA, Gülizar ELİÇORA Gökçebey Örmeci Köyü; Nimet YÜKSEK, Nurcan YÜKSEK Alaplı Kefken Köyü; Fatma ÇİFTÇİ, Fatma CİN, Hanife CİN Merkez Elvanpazar Köyü; Erol ÇATMA Zonguldak Merkez;Bartın İl Yıllığı.

parçaları takarlar, taklit zincir, köstek, kurdele, poşu mendil bağlarlar.) Ayakta pantolon üzerine de yerden beş karış yukarıda 5-6 kat aşağıdan yukarıya kat kat görünümlü, fır fır dönüldüğü zaman yelpaze gibi açılan, bir eteklikten ibarettir.

Çifte Ziller, her iki elde bulunur, şakgudu diye ritim verdikçe zamanın usta Udcusu, Cümbüşçüsü, Kemancısı ve Köçekler izleyenleri coşturur.

HALK OYUNLARI

Geleneksel Halk Kültürü değerlerimizin önemli dallarından biri olan “Halk Oyunları” özgün figür hareketlerinde, ince ve ritmik çizgilerinde meydana gelen küçük değişikliklerle, yüzyıllar ötesinden–geçmişten aktarılmaya devam etmektedir.

Halk oyunlarımız, kimi zaman bir sevinci, mutluluğu, coşkuyu ifade eder. Gün günler, hüznü dolu bir olayı, bir yaşantıyı dile getirir, bazen de, bir genç kız ile bir genç erkeğin sevdasını anlatır. Genç kızlar, düğünlerde, bayramlarda ve değişik törenlerde en güzel giysileriyle çıkarlar toplumun karşısına. Meydan onlarındır, gün onlarındır!....

d)Erkek Halk Oyunları

Erkekler, eski yıllarda kadınlardan ayrı mekanlarda, davul, zurna, klarnet, kaval, çifte, bağlama, def, bazen de Keman, cümbüş ve darbuka çalan mahalli sanatçıların eşliğinde türküler şarkılar söylerler eğlenirlerdi. Bu gelenekler bazı ailelerde, şehirlerde ve köylerde halen geçerlidir. Yörede, her türlü düğün ve eğlencelerde genellikle, belirli bir ücret karşılığında oyun oynayan, adlarına da “köçek” denilen bu erkek kişilerin getirilip oynatılması, halkı eğlendirmesi bir gelenek sayılmaktadır.

Erkekler eğlencelerde, coştukları zaman köçeklere eşlik etmeye çalışırlar. Erkeklerin tek başına köçek gibi oynaması yörede hoş karşılanmaz. Toplum içinde düğünlerde, eğlencelerde gruplar halinde oyun oynama

geleneği yoktur. Erkeklerin, değişik ortamlarda kadınlar gibi yumuşak hareketlerle müzik eşliğinde oyun oynaması adeta çok ayıp karşılanmaktadır.

Bir zamanlar düğünlerde halkın içinde oyun oynayan erkeklere kız verilmediği bile olmuştur. Yörede kadınlar erkeklerden daha canlı, hareketli, samimi cana yakın ve neşeli görüntü sergilerler. Erkekler babayiğit, mert, sevecen, sempatik, vakur, olgun, erkeğe yakışır tavırlar gösterirler.

e)Kadın Halk Oyunları

Kadın halk oyunları yumuşak figürlerden oluşur, kapalı mekanlarda oynanır. Kadın oyunları, genellikle karşılıklı ve eşli olarak, en az iki kişi tarafından oynanır. Hareketlerinin ağırlıklı kollar, omuz ve baş üzerine toplanmıştır. Ayak hareketleri basit ve çok yumuşak figürlerden oluşan hareketlerdir. Oyunların formu karşılıklı düz çizgiler veya daire şeklinde görülür. Oyun figürleri ve çizgiler; karşılıklı düz çizgide gidip gelme, yanlara doğru gidip gelme, karşılıklı geçişler yapma ve yaklaşıp açılmalar şeklindedir.

Oyunculardaki hareketlerin özelliği, anlamı, genellikle kendini beğendirme, kendini gösterme duygularını yansıması şeklindedir. Zarif, yumuşak ve basit ritmik hareketler, daha çok vücudun üst tarafında görülür. Kollar sağa-sola, yukarı-aşağıya hareket eder; kolların, omuzların ve dirseklerin çok nazikçedir. Omuzlar sıkça titretilir. Baş ise genel hareketlere uyumlu biçimde ve yumuşak hareketlerle çeşitli yönlerde doğru hareket eder. Ayrıca jest, mimik hareketleri olarak; göz süzmeler, gülümseyerek eşini takip etmeler, oyuncuların güzelliğine güzellik katar.

Oyuncular bazen belden hafifçe öne ve yanlara eğilerek, oyun figürlerine estetik bir görünüm kazandırır. Bacaklar genellikle düz durur, sadece oyunların çökme figürlerinde kıvrılır, bükülür. Ayakların hareketi, yürüyüş, genellikle yarım ayak (küçük hareketlerle), kısa adımlarla yapılır.

Bu küçük hareketler oyuna eşlik eden "Halk Oyunu Türküsü"nü, "Halk Oyunu Ezgisinin" ritmik yapısına uygun olacağı için her oyunda farklı küçük hareketler görülür. Ama hepsinin ayrı birer güzelliği, estetiği vardır. Edalı yürüyüşlerin farklılığı yöre boyun ezgilerinin ve türkülerinin zenginliğinin sonucu olan güzelliklerdir. Eşini takip etme, göz süzme, karşılıklı bakışmalar,

edalı yürüyüşler , gerdan kırmalar sıkça gözlenen hareketlerdir. Belde fazla hareket görülmesi de birlikte yürüyüş ve ileri-geri, yanlara, karşıya gelmelerde kalça vurmalar görülür. Belde ve kalçada bu yumuşak hareketler, edalı yürüyüşleri güçlendirilir, canlılık verir.

KADIN HALK OYUNLARINDAN; OYUN MAVİLİSİ

Yörede oynanan Kadın Halk Oyunlarının belli bir oynama sırası vardır. Oyuna önce “Oyun Mavilisi” olarak bilinen “Mavili” ile başlanır. Oyuncular bütün güzelliklerini, takılarını, rahat bir şekilde sergilemek ve görüntüsünün durgun biçimde değerlendirilmesi için edalı, nazlı , biraz çalımli yürüyüşlerle podyuma çıkan mankenler gibi oyuna çıkmak isterler. Bu kadın oyunun türküsü de zaten pek hızlı metronomda söylenmez. Bu oyuna çok yavaş salınma hareketleri ve figürleriyle girilir, durup diz kırma hareketleri yapılarak tekrar yürünür.

Oyunda kendini beğendirme, duygu ve ifadeleri belirgindir. Oyuncuların kendileri ve eşleri etrafında dönerek yaptıkları figürlerden oluşan hareketlerle “Mavili oyunu” biter.

f) Çocuk Oyunları

Bartında Çocuk Oyunları

TEPEYCÜK VE BETTAM GELENEĞİ

Bartın’da Cumhuriyet öncesinde Hristiyan Rumlarının oturduğu yıllardan beri süregelen “Bettam” denen bir gelenek vardır ki, bu gelenek, Anadolu’nun bir çok yerinde, küçük benzerliklerle yaşatılmaktadır. Bettam Rumların paskalya günlerinin sona ereceği günden birkaç gece önce veya o geceye rastlayan gün yapılır. Bettam gecesinde özellikle çocuklar sokak ortasında büyük bir ateş yakarlar. Bu eğlenceli geceye büyüklerin bazen yardımcı olduğu da görülür.

Hemen her mahallenin gençleri ve çocukları semt semt bir araya toplanırlar. Uzun bir sıruk ucuna bağlanan sepet, alay halinde grubun elinde sokaklarda dolaştırılmaya başlanır. Evden eve dolaştırılırken, kafilenin en önündeki çocuğun elindeki sepet pencerelere yükseltilir, evlerin üçüncü katındaki pencerelere kadar uzatılır. Bu çocuk kafilesi gündüz veya akşamdan yatsıya kadar, semtlerin bütün evlerini sıra ile dolaşırlar. Herhangi bir evin önüne geldiklerinde sepeti taşıyan çocuk ve diğerleri hep birlikte tekerleme ve ezgili mani (çocuk türküsü) söyleyerek, sepetin içine yiyecek maddeler koymalarını isterler. Buna "Tepeycük yapmak" denir. Bu çocuk türküsü ve tekerlemeler şöyledir.

Tepeycük tepeycük
Esi hamam küpeycük
Veren veren olsun
Vermeyenin kel başlı bi gızı olsun
Elif'ten ney gelür, ney gelür ?
B gelür, B gelür
B'den ney gelür, ney gelür ?
T gelür, T gelür
T'den ney gelür, ney gelür ?
S gelür, S gelür
S'den ney gelür, ney gelür ?
Vov gelür, vov gelür
Vov'dan ney gelür, ney gelür ?
Fol gelür, fol gelür
Fol'dan ney gelür, ney gelür ?
Yumurta gelür, yumurta gelür
Yumurtadan ney gelür, ney gelür ?
Cövüz gelür, cövüz gelür
Cövüzden ney gelür, ney gelür ?
Hoşaf gelür, hoşaf gelür, herşey gelür..

Daha sonra birçok yemiş, çerez adı söylenir ve istenilenler alındıktan sonra şöyle bir mani-tekerleme söyleyerek başka eve doğru yönelirler.

Ömürlükte ömürlük
Hanımlara kömürlük
Merdivenden eniyor, bize para veriyor
Yağ parası, mum parası
Akşam oldu kandil parası
Vereniy oğlu olsun
Vermeyeniy kel başlı bi oğlu olsun

Toplanan yiyecekler, “Hidrellez Eğlenceleri”nde yenilmek üzere bir çok yemek çeşidine ilave edilerek bir araya toplanır. Bu toplanan yiyecekler bir gün sonra yapılan “Hidrellez Eğlenceleri”nde yenilir, içilir. Bu geleneğin kandil gecelerinde eski İstanbul sokaklarında başladığı ve oradan Bartın’a gelmiş olabileceği düşünülmektedir. Tekerleme ve manilerdeki “yağ parası, mum parası, akşam oldu kandil parası” sözcüklerinden anlaşıldığı üzere kandil gecelerinde de böyle geleneğin olduğu akla gelebilir.

Beddam geleneği Hidrellez gününden bir gece önce gündüzden uygulanır. Ateş yakma geleneği Hidrellez gününün akşamı yapılır. Hristiyan gelenekleriyle alay etme adetinden ortaya çıktığı düşünülen bu geleneksel oyunlarda geceleyin mahalle kızları ve delikanlılar belli semtlerde, mahalle aralarındaki boşluklarda toplanırlar, eski küfe ve çalı çırpıları bir araya getirip ateş yakarlar.

Ateşin alevleri kaybolduktan sonra da çocuklar “Bitlerim pirelerim gavurlara gitsin” tekerlemeleriyle üstünden sırayla atlayıp eğlenirlerdi. Bu arada mahallenin, o semtin kadınları, kızları çocuklarını seyrederek, herhangi bir olay meydana gelmemesi için çocuklarını takip ederlerdi. Ateşe düşen çocuğa arkadaşları tarafından şaka cezaları verilirdi. “Ateşe atlama” oyunu bir anlamda sonraki gece çıkarılacak “Tepeycük oyunu”nun bir habercisi sayılır, “Hidrellez eğlenceleri”ne bir hazırlık oyunu kabul edilir.

Çocuklar eğlenceler bittikten ve ateş söndükten sonra evlerine dağılır, böylece “Beddam Geleneği”de sona ererdi. Ertesi gün ise, çocuklar yine mahallede toplanırlar, bu kez, “yumurta tokuşturma” yarışları yaparlardı. Yumurtalar çeşitli renkteki kök boyları ve soğan kabuğu ile boyandıktan sonra tokuşturulurdu. Beddam geleneği içindeki bazı inançlar ve bu eğlenceler de bir sonraki yıl tekrarlanırdı.

BEZİRGANBAŞI

Sarayın önemli işlerini halledip tekrar saraya dönen kişi; Sur kapısına yaklaşıp ve kapının önüne geldiğinde şöyle seslenir. “Aç kapıyı bezirganbaşı, aç kapıyı bezirganbaşı” der. Kalede bulunan bekçi, “Bezirganbaşı” büyük bir hediye ve müjde getiren kişiye “kapı hakkı ne verirsin?” diye sorar. Saraya girmek için kapı önünde bekleyen kişi; “Arkamdaki yadigar olsun” yani getirdiklerim size yadigar olsun der ve kapı açılır içeriye girer.

Saraya gelen kişinin bazı görevlilere vermek üzere hazırladığı hediyelerden fazlaca almak isteyen bezirganbaşı ile müjdecisi arasında bir çekişme başlar. Bunu gören ve oyunu izleyen kişiler bu olaya gülerler ve o kişileri taklit etmeye çalışırlar. Olayda anlatılmak istenen “güçlü olan kişi”nin kazandığını göstermektir.

Genellikle karşılıklı beşer kişiden oluşan on kişilik bir grup halinde çocukların oynadığı bir oyundur. İlk beş kişi bir ağızdan, “aç kapıyı bazirganbaşı, bezirganbaşı” deyince karşı taraftaki gruptan olan beş kişi “kapı hakkı ne verirsin, ne verirsin?” diye sorarlar. Karşıdaki grup ise; “Arkamdaki yadigar olsun, yadigar olsun” der.

On kişilik grup bir araya gelir ve grubun içinden iki kişi ayrılarak, bir köşede gizlice kendilerine “rumuz” tayin ederler. Belirlenen bu rumuz genellikle, elma armut, gibi meyve adlarıdır. Rumuzu belirleyen çocuklar, gruba dönerler ve iki kişi el ele tutuşarak, kolları arasına aldıkları çocuğa; “Elma mı? Armut mu?” diye sorarlar ve cevapları alınır.

Tek tek sorulan çocuklar “Rumuz”u belirleyen çocukların “Rumuz”una göre arkasına geçerek taraf oluştururlar, sıralanırlar. Rumuz’u bilen çocuklar, birbirlerine bellerinden sarılarak beşer kişilik grup oluştururlar. Ortaya bir çizgi

çizilir ve karşılıklı çekişme başlar. Birbirlerini çeken grup, araya çizilen çizgiden, karşı taraftaki grubu kendi tarafına üç adım çekebilirse kendilerine doğru karşı grubu çeken güçlü grup, oyunu kazanır. Böylece “Bezirganbaşı Oyunu” biter.

KEŞKEK HAVANI OYUNU

Özellikle kış aylarında, belirli gün ve gecelerde dantel, gergef, tel yazma ve diğer örgü işleri ile elleri, ilginç maniler ile de dilleri çalışan genç kızlarımız beyinleri ile de zarif ince buluşlar yaratırlar. Ana teması zor şartlarda ipliği iğneden geçirebilen genç kızın yetenekli ve evlenecek kadar yetişkin olduğunu ifade eden değişik oyunlar sergilenir. Genç kızlardan biri keşkek havanı üzerine oturarak, ayaklarını uzatmış halde iken iğneye iplik takmaya çalışır. Bu işi becerebilen genç kız bir hediye ile ödüllendirilirken, ipliği takamayana ise, belirlenen bir ceza verilir. Oyun başlar ve ipliğe iğne takamayan oyunu kaybeder ve “Hopattım, hopattım, havana oturdum top attım” diye yüksek sesle söyleyerek oyunu kaybettiğini ifade eder. Düzenlenen bu oyun genellikle 5-6 kız arasında oynanır.

YAĞ SATARIM BAL SATARIM

Yaylalarda hayvanlarını otlatan, onların sütlerinden elde ettiği yağları küplere basan, kovanlardan bal devşirerek kasabaya getirip bazen mahallelerde bazen de Pazar yerinde oturarak satan üretici kaliteli ve nefis mallarıyla şöhret bulurdu. Onun “Yağ satarım, bal satarım, en iyisini ben satarım” diyerek malını pazarlamasına o kadar alışılmıştır ki yıllar boyu halk, ancak bu sesi ve bu cümleleri duyduğunda “yağın iyisi geldi” diye almaya koşardı.

Birgün yaşlı usta ölür ve halk iyi bir satıcıdan, iyi yağ ve baldan mahrum kalacağını düşünerek üzülür. Ama ustanın yetiştirdiği çırak aynı kaliteyi tutturur. Yeniden işe başlamıştır. Mahalle arasında yeni ses şöyle yükselir. “Yağ satarım, bal satarım, ustam öldü ben satarım”, “Alacağım, vereceğim, ustamın kürkünü giyeceğim”.

Çırağın tek talihsizliği, sesinin usta seviyesine tutturamayacak zayıflıkta olduğundan bağırmasını duyan çocuklar, mahalle mahalle peşinde dolaşıp onu taklit ederlerdi. Çırak yağ ve bal kaplarına üşüşen sinekleri kovmak için, büyükçe bir mendil olan keten mendilin ucunu düğümleyip arada bir sineklere savururdu. Çırağın peşine takılan çocuklara sinirlendiğinde mendili onlara da savurup kaçırdı.

Çocuklar bunu oyunlaştırıp, o gün bugündür oynamaktadır. Oyun sekiz ile on kişiye kadar oynanabilir. On kişi bir daire oluşturur. İçlerinden biri ucu düğümlü mendili elinde tutar ve oturarak daire çizenlerin dışında yürürken, belli etmeden oturanların birinin arkasına bu mendili bırakır ve “yağ satarım, bal satarım, ustam ölmüş ben satarım” diyerek yürüyüşünü sürdürür.

Aynı noktaya gelmeden arkasında mendil bıraktığını fark ederse, kalkıp mendili bırakanı kovalamaya başlar, ayakta ilk dolaşan kalkanın arkasından boşalan yere mendille vurmada oturabilirse, kazanmış sayılır ve cezadan kurtulur. Mendili arkasında fark edemeyen, dolaşanı birinci turu tamamlayarak aynı noktaya geldiğinde yerden mendili alarak kendisini mendille hafifçe dövmesine razı olur, bu bir cezadır. Kaybeden oyundan çıkarılır. Oyunda anlatılmak istenen genellikle “Gelen gideni aratır” üstat kabul edilen kişinin yerini alan aynı saygıyı görecekle başarıyı gösteremez.

BEŞ ÇOMAK

Avuca sığacak büyüklükte beş küçük çomak bulunur. Sırayla her oyuncu çomakları avucunun içine koyarak havaya atıp ellerinin tersiyle tutmaya çalışır. Oyuncu 1-3 ya da 5 çomak tutarsa, tuttuğu çomak sayısı kadar sayı alır. Oyuncu 2 ya da 4 çomak tutarsa sayı alamaz, sıra diğer oyuncuya geçer. Oyunun başında kararaştırılan sayıya kim daha önce ulaşırsa o oyunu kazanır.

ALİLER

İki çeşit grup oluşturulur. Gruplar el ele tutuşarak karşı karşıya dururlar. Aralarında şu konuşma geçer. (Her konuşmada da konuşan taraf susan tarafın üstüne yürür ve geri çekilir.)

- Aliler, Aliler çingene Aliler, Aliler, Aliler, Aliler çingene Aliler, Aliler
 - Ne isterler, ne isterler bizim saraydan?
 - O güzeli, o şirini isteriz.
 - O güzelin, o şirinin adı neymiş?
 - O güzelin, o şirinin adı imiş.
 - Çatlasınız da patlasınız da o kızı vermeyiz.
 - Çatlasınız da patlasınız da biz kızı alırız.
- Adı söylenen çocuğu grup çekerek alır, oyun bu şekilde devam eder.

ASKER AMCA

Oyuncular el ele tutuşarak bir halk oluşturur. Birlikte dönerlerken "Asker amca / burnu kanca / elinde tabanca / şingiri mıngırı bom" derler. İlk gülen oyuncu oyundan çıkar ve oyun böyle devam eder.

BEKÇİ AMCA

En az beş kişinin oynadığı bu oyunda bir kişi ebe seçilir.

Tık tık.

Kim o?

Bekçi baba.

Ne istersin

Yumurta.

Hangi renk?

Oyuncu bir renk söyler, söylediği renk yoksa ona "yok" denir, varsa o rengin söylendiği çocuk kaçır. Ebe kaçan çocuğu yakalayarak kendi tarafına alır.

GÖZ OYMACA

En az iki kişinin oynadığı bu oyunda, oyuncular kendilerine diğer oyuncularla yan yana olacak şekilde bir çukur açarlar. Her biri kendi çukurunun üstüne bir çubuk koyar. Oyuncular sıra ile birbirlerinin çubuğunu bir sopa ile olabildiğince uzağa atarlar. Çubuğu atılan oyuncu çubuğunu alıp

geri getirene kadar diğer oyuncular onun çukurunu kazarak derinleştirirler. Çukuru diğer oyuncularca en çok derinleştirilen oyuncu oyunu kaybeder.

MAVİLİ MAVİLİ MOR ÇİÇEK

Bir çocuğun ortada durduğu bir halka oluşturulur ve ayraç içinde betimlenen hareketlerle sürekli el çırpılarak aşağıdaki tekerleme söylenir:

Mavili mavil mor çiçek, yarın buradan geçecek (halk içindeki çocuk kendi etrafında, halkadakiler de onun çevresinde el çırparak dönerler) Öp babanın elini sana para verecek, öp babanın elini sana para verecek, (halkanın içindeki çocuk halkadakilerden birine elini öptürür) Duvardan atlasana (hepsi yere çömelirler) / patates toptasana (hepsi yeri eşeler gibi yaparlar) / sen annenin biricik kızı, ağzını toptasana. Sen annenin biricik kızı, ağzını toptasana (halkadaki çocuklar ortada duran çocuğu döver gibi yaparlar) / 60 miş miş, 70 miş miş, 80 miş miş, 100 kış kış. (Halkadaki çocuklar önce sağ ellerinin işaret parmağıyla sol taraflarına doğru ikaz ediyormuş gibi yaparlar) / abalanı alacağım / enişten olacağım / sana hava atacağım / taktika taktika (halkanın ortasındaki çocuk halkadan birisinin sağ dirseğine kendi sağ dirseğini vurur) / ablamı alamazsın / eniştem alamazsın / bana hava atamazsın / taktika taktika / ablanı aldım bile / enişten oldum bile / sana hava attım bile / taktika taktika (halkanın ortasındaki çocuk halkadan başka birisinin sol dirseğine kendi dirseğini vurur.)

ÇAKMACI TOP

Çakmacı top bir erkek oyunudur. Oyuncular eşit şekilde ikiye ayrılırlar. Top oynayacak yer oldukça düz ve geniş bir alan olmalıdır. Alanın bir başına biraz büyükçe bir taş dikilir. Başta duracak ekip ile, karşıdaki top karşılayacak ekibi belli olduktan sonra, o ekip elemanlarından birisi topu bir eliyle havaya atar. Öteki eliyle topa vurarak ala bildiğince uzaklara atmaya çalışır. Eğer kaparlarsa, kalenin arkasına düşecek şekilde topu geri atarlar. Geriye düşen topun durduğu yerden serbestçe kale taşını arkadan vurma yapılır. Eğer vurabilirler ise dokuz sayı alınır. Eğer kaleyi vuramaz ise oyuncu, kimseye sayı yazılmaz Ebe oyuncu tekrar topu alır. Yeniden çeker. Her çeliş bir

SONUÇ

Bu doktora çalışmasıyla Zonguldak ve Bartın halkının geçmişten bugüne çeşitli değişikliklerle veya aynen yaşattığı âdet ve geleneklerin yanında edebi kültür birikimlerini de tespit etmeyi amaçlayan araştırmamızda elde ettiğimiz neticeyi şöyle özetleyebiliriz.

Zonguldak merkezdeki halkın büyük bir çoğunluğu madende işçilik yapma amacıyla buraya ülkenin çeşitli yerlerinden gelip yerleşmiştir. Eğitim seviyesi düşük olan ve ekonomik kaygı çeken halk, geldiği yöreden örf ve geleneklerini asli olarak taşıyamamış, burada da uyup, uygulayabileceği tarzda bir örf ve gelenek bulamamıştır. Ancak Zonguldak ilçelerinden Çaycuma, Beycuma, Devrek, Ereğli, Alaplı'da eski yerleşime sahip olan yerlerde ve Bartın'da yöreye has kültür mevcuttur. Zonguldak merkez ise bu kültürlerden etkilenmiştir.

Bugün 45-65 yaş grubunda olanlar, göçün dedeleri veya dedelerinin babaları tarafından, madende işçi olmak amacıyla yapıldığını biliyorlardı. Bundan başka bir bilgiye sahip değildiler. Sadece geçim kaygısıyla yapılan bir göç söz konusuydu. Göçmenlerin eğitim seviyesi de düşük olduğu için yerleşim birimi için ocaklara, madene yakınlığın dışında bir özellik aranmamıştır. Bu da Zonguldak'ta çarpık yapılaşmayı başlatmıştır. Yerleşimde en çok dikkat ettikleri özellik; meskenlerin önünde ve arkasında bütün bir yıllık yiyecek ihtiyaçlarını karşılayacak kadar bağ ve bahçe alanı bulundurmaktır. Zonguldaklı göçmen "nerelisiniz?" sorusuna rahatlıkla "Zonguldaklıyım" cevabını vermektedir. Geldiği yerle genellikle bağları kesilmiştir. Asıl memleketlerine tatil amaçlı bile gitmemişlerdir. Buna rağmen bir kısmı kazançlarını geldikleri yörede yatırıma çevirmişlerdir. Bartın için bu özellikleri söyleyemeyiz. Bartın eski yerleşim birimlerinden olduğu için yerleşim daha düzenli; kültürel gelişme daha hızlı seyretmiştir.

Sosyal hayatta kadın ve erkekte eğitim seviyesi fazla yüksek değildir. Erkek ön plandadır. Her ikisi de ağır beden işçisi olarak hayatını sürdürür. Eğitimli oranı oldukça düşüktür fakat az sayıda da olsa bölgeden ünlü ressam, eğitimci, bilim adamı ve siyasetçi çıkmıştır. Maden işçiliğinden dolayı

sendikacılık gelişmiştir. Günlük hayatta kahvehane halkın en çok rağbet ettiği ortamdır. Kahvehaneler aynı zamanda iş ve işçi bulma kurumu, lokal ve derneklerin de görevini üstlenmiştir. Gazete ve kitap okuma oranı hiç yok denecek kadar azdır. Sebebini vakit bulamamalarına ve yayınların pahalı olmasına bağlarlar. Televizyon hayatlarında önemlidir.

Aile yapısı çekirdek aile ile geniş aile kalıpları arasında bir şekil almıştır. Genç çift çekirdek aileyi tercih etmiş, fakat anne-babadan da uzaklaşmamıştır. Genellikle aynı arsa içinde veya çok yakın yörede düzen kurup, günlük hayatını da anne babayla beraber yaşar. Çocuk yetiştirmede ise eğitilmiş değildir. Aile ve toplum için saygı şeklindeki sembollerden çıkmıştır. Mesela anneye babaya saygı için büyüklerin isimleri verilmez. 15 yaşa kadar olan genç isimlerinde bir ay adı "eylül" gibi, duadan tek bir kelime "aleyna" gibi isimler kullanılmaktadır. Toplum içinde büyüklere yer vermek, büyüklerin yanında kahve içmek gibi eskiden saygı sembolü olan davranış biçimleri de değişmiştir.

Dinsel yaptırım çok etkili değildir. Günlük hayatlarında bazı ibadetlerin alışkanlığı vardır. Törelere dini yaptırım gücüne rastlanmaz. Halkın boş inanç, hurafe, batıl inanç gibi terimlerle karşılanacak adet ve pratikler fazla değildir. Türbe ve yatır çok çok azdır. Bu sebeple çaput bağlama vb. inançlar yoktur. Askere uğurlama karşılama, hacca uğurlama karşılama, sünnet düğünü ve doğum çerçevesinde olmuş örf ve geleneklerde din ve din adamı çok fazla yer almaz. Dini faktörü son yıllarda mevlüt okutma şeklinde görüyoruz. Askerlik , doğum, sünnet, evlilik, hac olaylarında, hatta dileklerin olması neticesinde mevlüt okutma adeti gelişmiştir.

Beslenme kültüründe bölgenin coğrafi yapısına bağlı olarak gelişen ürünler söz konusudur. Mısır, paınar ve balık Zonguldak ve Bartın halk mutfağının en önemli ürünleridir. Zamanla kaybolan yöresel yemeklerin yerini televizyonda gördükleri yemek çeşitleri almaya başlamıştır. Günlük yemeklere çok fazla önem verilmez, eskiden çok zahmetli ve çeşitli olan tören yemekleri de artık kaybolmaya başlamıştır. Sebebini ekonomik sıkıntıya bağlarlar. Yemeklerin pişirilmesi ve yenilmesi sofrada adetleri hemen hemen her evde aynı düzen içerisinde.

Giyim ve kuşamda mahalli özellikler tamamen kaybolmuş, yerini günlük konfeksiyon üretimi almıştır. Yöreye özel giyim ve kuşam hem zahmetli hem de masraflı olması sebebiyle bugün hazır üretim tercih edilmiştir.

El sanatlarında çok geniş kültüre sahip olmayan halk, mevcut olanları korumuş ve devam ettirmiştir. Halen ağaç işlerinde, gemicilik bastonculuk gibi, işlemede tel burma gibi sanatlar halen mevcuttur.

Mimaride ise bölgenin coğrafi yapısının dar ve engebeli olmasının etkisiyle hiçbir gelişme olmamıştır. Coğrafi sorun aynı zamanda çarpık bir kentleşmeye de sebep sayılabilir. Yaz ve kış süresince madende ve bağ bahçede çalışan yöre halkı mimaride eski geleneğini kaybetmiş, mevcut imkanlar nispetinde mevcut yapıları tercih etmiştir.

Sağlık konusunda, tıbbi gelişmeye önem verilmiş, halk hekimliğinde yöreye özel eski inançlar da kaybolmak üzeredir.

Yörede evlilik önemlidir. Eskiden insan gücüne ihtiyaç duyulması sebebiyle oldukça küçük yaşta (on dört on beş gibi) yapılan evlilik artık yirmi beş, otuz yaşına kadar uzayabilmıştır. Şimdi çoğunluk olarak yirmi-yirmi beş arası tercih edilir. Başlık parası yoktur. Erkek tarafı kız tarafına başlık parası vermez. Hatta kız tarafının istekleri erkek tarafına ağır gelirse kızı kaçıırır. Kız kaçırma yoluyla evlilik çok yaygındır, halen de devam etmektedir. Kaçma olayında çoğunlukla kız bu işe gönüllüdür. Kına gecesi hem kız hem de erkek evinde yapılır. Kız evinin ikramlarını halen erkek evi karşılar. Eski adetlerden daha çok oryantal ve arabesk müzikle eğlenilen salon düğünleri tercih edilmektedir. Eskiden bütün davetlilere verilen yemek şimdi kız ve erkek taraflarının kendi yakınlarına verdiği yemeğe dönüşmüştür. Eskiden adet olmayan kuaförde saç yaptırma geleneği çıkmıştır. Düğün töreni artık eskisi gibi üç gün sürmez. Düğünden üç gün sonra kız evine el öpmeye gitme adeti halen vardır. Düğüne ait törenlerin çoğu artık terkedilmiştir.

Anadolu'da yaygın bir gelenek olan "lakap takma"nın şahsın en belirgin özelliğini ortaya çıkarma ve topluluk içinde aynı ada sahip insanları birbirinden ayırt etme fonksiyonlarını sağlayan bu adet artık görülmemektedir. Ancak yeni nesil bunu zaman zaman televizyonun etkisiyle çeşitli program

kahramanlarının adlarını kullanarak kendi aralarında yaşatırlar. Gençler arasındaki geleneksel selamlaşma ve hitap da artık değişmiştir. Gençlere ve yeri geldiğinde aynı yaştaki insanların birbirlerine ders vermek amacıyla kullandıkları atasözleri, vecizeler ve konuşmayı zenginleştiren deyimler tüm canlılığıyla yaşatılırken bilmeceler, masallar bu türe bağlı tekerlemeler ile manilerin yerini televizyon almıştır. Yaşlı kuşak, genç nesle bunları aktaracak ortam bulamamaktadır. Zaman zaman kına gecesi ve düğünlerde bazı türküler söylenmekte ise de türkülerin büyük bir kısmı ile maniler tamamen unutulmuştur.

Halk oyunları, sokak oyunları ve çocuk oyunları eski yerleşim birimlerinde zengin ve yaygın iken şimdi tamamen kaybolmuş yerini teknolojik (bilgisayar, atari, televizyon) eğlenceler almıştır.

ÖZET

Herber'in "Bir millet halkının dili ve sözlü edebiyatı üzerine kurulmuş, kendine has kültürel hürriyete sahip olduğu takdirde var olur." Gerçeğinden hareketle çalışmamıza başladık.

Araştırmamız, sosyal bilimlerin içinde yer alan hemen hemen bütün bilim dallarıyla iç içe olmayı gerektiren yoğun bir malzemeyi bize sağladı.

Bu malzemeyi halk bilimi ve halk edebiyatı alanlarında titizlikle inceledikten sonra sınıflandırdık. Bizden önce bu konuda yayınlanmış eserleri ve tezleri de inceleyerek malzememize göre bölümlerimizi tespit ettik.

Zonguldak ve Bartın çevresinde Halk bilimi ve bulabildiğimiz kadarıyla halk edebiyatı ürünlerini derleyip düzenlediğimiz çalışmamızı gelecek nesillerin istifadesine sunmayı hedefledik.

Summary

We know that all the nations have their own cultures, which are based on their historical backgrounds, life styles, and languages. Also we cannot deny the point Herber spotted on. As Herber said that; "As long as people protect their own cultural identities which are based on their languages and literatures, they can survive". In parallel of that, we started studying our thesis.

Our thesis provided us very effective materials that make us communicate with all the other social sciences.

The materials have had impact on our thesis and we classified the folkloric science in the thesis. We glanced and searched published thesis. In according that we classified our thesis.

We tried to carry on the folkloric inheritances, which we have found around Zonguldak and Bartın, to the next generations.

KAYNAKCA

AKARSU Vasfi, TFAD,3.1955.

Karadeniz Bölgesi Halk Türküleri,1948.

EREN M.E, Zonguldak, Bartın, Karabük İlleri Ağızları, TDK, Ank. 1997.

KADIOĞLU Nihal, Zonguldak'ta Hıdırellez, 72, Milli Kültür, 1990.

KORKMAZ Zeynep, Bartın ve Yöresi Ağızları, Ank.1994.

TUNCEL Metin, Bartın, TDVİA.C.5.

ÜLKÜTAŞIR M. ŞAKİR, Bartın Gazetesi ve Türkiye Folkloru, TFAD,7,1961.

WEB Siteleri:

Benim Fakirane

Zonguldak ve Zonguldak.meb.gov.tr

KAYNAKÇA

A. SÜREYYA

1934 "Alucra Kazası Gicora Köyü."

Aksu, I : 3-4-5-6.

ABDULKADİR

1933 "Düğün"

Özdilim Dergisi, I : 13. 9-10

ABDULKADİROĞLU. Abdu kerim

t.y. Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Yazıları

ABUT, Zümrüt

1970 "Sivas'ta Düğün Adetleri"

Folklor Doğru, II : 13-14-15.

"Sivas'ta Düğün Adetleri"

Folklor, II : 11-12 1-2.

ACAR. Emin

1941 "Köylerde Garip Evlenme Adetleri"

Küçük Menderes, I : 6.

ACAR. İsmail Hakkı

1974 "Dünür Gitme ve Gelin Getirme Üzerine Çeşitli İnanışlar."

Sivas Folkloru, II : 13

ACIPAYAMLI, Orhan

1960 "Evlenme Bibliyografyası I 1923-1950."

Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesi Dergisi, XVIII : 3-4. 1961

1961 *Türkiye'de Doğumla İlgili Adet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü*

Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları, No: 15, Fen

Edebiyat Fakültesi – Araştırmalar Serisi No: 8,

Türk Tarih Kurumu Basımevi

AÇIKGÖZ, Saim

1963 "Düğün ve Yağma Geleneği."

Türk Folklor Araştırmaları, VIII : 172.

AĞCAPINAR, Zehra

1937 "Düğünlerde Bidatler"

Kadın ve Aile, Mayıs : 46-46

AĞDEMİR, Sürmeli

1991 "Aile ve Eğitim"

Aile ve Toplum, Mart : 11-13

AHMET BAHA

1930 *Safranbolu'da Yörük Düğünleri*. İstanbul.

AKADEMİYA NAUK SSSR KAZANSKIY INSTUT YAZIKAL LİTARATURI İ
İSTORİİ

1936 *Tatarksto-Russskiy Slovar'*.

Moskva : İzdatel'stvo Sovetskaya Entsiklopediye

AKAY, İsmail Hakkı

1933 "Balıkesir Köylerinde Düğün Adetleri."

Kaynak, I : 6-7

AKAYGÜN, B. Turgut

1938 "Elazığ'da Milli Âdetler."

Altan, III : 39-40-41-42

AKBULUT, Rüknettin

1947 "On Altıncı Asrın En Muhteşem Düğünü."

Uludağ Dergisi, 82. Sayı, Nisan : 8-9

AKCAR, Bekir

1963 "Kırım Türkleri Folklorunda 'ÇİN' lar."

Emel, III : 19. 9-19

AKÇA, Kemal

1944 "Halk Sosyitesi İncelemeleri . Küççe Düğünü.

Folklor Postası, I : 2 . 9-17

AKÇAKOCA, F.

1937 "Denizli'de Köy Düğünleri ve Zeybek Oyunları."

1937a *İnanç*, I : 2.

1937b *İnanç*, I : 3.

1937c *İnanç*, I : 4.

1937d *İnanç*, I : 5.

AKER, Cavit

1937a "Halkbilgisi Hakkında Birkaç Söz ve Kuzluk Köyünde Düğün Âdeti.

Muğla, I : 9.

1937b "Kuzluk Köyünde Düğün Âdeti."

Muğla, I : 10.

1938 "Marmaris'in Orhianiye Köy, Düğün Âdeti."

Muğla, I : 12.

1939 "Hamit Köyünde Halk Âdetleri ve İnanmaları."

Halk Bilgisi Haberleri, VIII : 96.

1941 "Rodos Türklerinde Düğün Âdetleri"

Halk Bilgisi Haberleri, X : 119

AKGÜL, Hüseyin

1987 **Manisa Folkloru**

Manisa : Manisa Turizm Derneği Yayını.

AKGÜNDÜZ, Ahmet

1988 **Şer'iye Sicilleri I.**

İstanbul : Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.

AKINCI, Sami

1945 "Bayramlı Köyünde Evlenme."

Köy Enstitüsü Dergisi I : 1.

AKKAYAN, Taylan ve M.H. AYDIN

1983 Ertuğrul Gazi'den Bu Yana Söğüt.

İstanbul : Yenilik Basımevi

AKSOY Ömer Âsım

1984a Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I.

Ankara : (Türk Dil Kurumu Yayınları: 325/3, Türk Tarih Kurumu Basımevi).

1984b Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü II.

Ankara : (Türk Dil Kurumu Yayınları: 325/3, Türk Tarih Kurumu Basımevi).

1984c Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü III. – Dizin ve Kaynakça

Ankara : (Türk Dil Kurumu Yayınları: 325/3, Türk Tarih Kurumu Basımevi).

AKSU, İsmail

1955 "Sivrihisar İlçesinin Gecek Köyünde Düğün Âdetleri."

Köy Postası, XI, 126-127

1956 "Karakaya Köyünde Kına ve Güvey Kapama Geceleeri."

Köy Postası, 138

1962 "Demiraçma Köyü."

Köy Postası, 218-219

AKŞİT, Ahmet

1941 "Çal Düğünleri."

1941a *İnanç*, V, 54.

1941b *İnanç*, V, 55.

1941c *İnanç*, V, 56.

AKŞİT, Bahattin

1985 Köy, Kasaba ve Kentlerde Toplumsal Değişme

Ankara : Turhan Kitabevi

AKTAN, Hamza

1992 "İslam Aile Hukuku."

Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi,

T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları

No : 71, 396-433

AKTAN, Selma

1967 Dünkü Bugünkü Adana

Adana , Güney Basımevi.

AKTAŞ, Recep

1965 İslam Dininin Yasak Ettiği Batıl İnanışlar

Adana, Gülpınar Basımevi.

AKYOL, Hadi

1942 "Çepni'lerde Düğün Âdetleri."

Fikirler. 231.

AKYÜZ, Mehmet ve N. ÖZELİZ

1943 "Yenişehir Folkloru : Kaza'da Düğün Âdetleri."

ALFANYEV, P.S. ve L.N. XARİTONOV

1968 Russko-Yakutskiy Slovar'

Moskva : İzdatel'stvo Sovetskaya Entsiklopediya.

ALİSEYDİ BEY (Haz. Niyazi Ahmet Baroğlu)

t.y. Telifât ve Teşkilâtımız

İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser: 17. Kur'an
Kitapçılık

ALİ, Rıza

1933 "Bartın Düşünleri"

1933a *Özdilim Dergisi*, 10.

1933b *Özdilim Dergisi*, 11.

1933c *Özdilim Dergisi*, 12.

ALKAN, Nuray Ayracı

1998 "19. Yüzyıl Halk Şiirinde, Gelenek ve Göreneklerimizle İlgili Sistematiik
Bir Değerlendirme."

(*Yüksek Lisans Tezi*), Ankara: Gazi Üniversitesi

ALP, Münher

1965 "Eski İstanbul'da Görücülük."

Türk Folklor Araştırmaları, IX, 187.

ALP, Nedime

1942a "Gaziantep Âdetlerinden : Nişanlı Sahresi, Yemekli Kır Gezintisi, Yani
Piknik."

Başpınar, IV, 43.

1942b "Gaziantep Âdetlerinden : Nişanlıya Kuymak Gönderme."

Başpınar, III, 36.

1942c "Kurban Sayramında Nişanlıya Kurban Gönderme."

Başpınar, III, 35.

1942d "Nişanlı Sahrası."

Başpınar, III, 43

1942e "Nişanlıya Kaymak Göndermek."

Başpınar, III, 36.

1943 "Gaziantep'te Nişan Âdetleri."

Başpınar, V, 51.

ALPMAN, İhsan

1944 "Yeniçağ'ın Düğünleri."

Abant, I. 2

ALPSÜ, Namık Zeki

1950 "Torbalı."

Orkun, 5.

1951 "Elbistan."

Orkun, 14.

ALTINIŞIK, Necip

1971 "Özçaiti Koyünde Nişan Töreni."

Türk Folklor Araştırmaları, XIII, 10

ALTINMAKAS, Lâçık

1984 "Pamir'deki Kırgız Türklerinin Evlenme Adetleri."

Milli Eğitim ve Kültür, 30. 3-7

ALTUNTEK, N. Serpil

1992 "Van Saray ilçesinde Evlilik Geleneği Normlar, Yaptırımlar."

Anadolu Folkloru, II, 7.

ANAFARTA, Nigar

1971 "Ümmüğüsüm Sultanı'nın Düğünü ve Sonu."

Hayat Tarihi Mecmuası, II, 7.

AND, Metin

1968 "Kanijeli İbrahim Paşa Nasıl Evlenmişti? Şahane Düğün."

Hayat Tarihi Mecmuası, II, 10.

1969a "Makbul İbrahim Paşa ve Düğünü."

Hayat Tarihi ve Mecmuası, II, 7.

1969b "Osmanlı Düğünlerinde Nahıllar."

Hayat Tarihi ve Mecmuası, Ocak: 16-19

1969c "Osmanlı Düğünlerinde Nahıllar."

Hayat Tarihi ve Mecmuası, II, 12.

1985 Genelde Türk Tiyatrosu

İstanbul : İnkılâp Kitabevi

ARAZ, Rifat

1995 "Harput'ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği."

Ankara, AKM Başbakanlık

ATAMAN, Hasan

2001 "Çaycuma."

Çaycuma, 2001, Ekin Yayınları

APAYDI, Uğur

1960 "Gaziantep'te (Cihaz) Töreni."

Gaziantep Kültürü, III, 27.

ARAT, Reşî Rahmetî

1951 Edip Ahmetî B. Mahmud Yûkneki: **Atabetü'l Haka'ik**
İstanbul: Ateş Basımevi

1965 Eski Türk Şiiri

Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayını

1979a Kutadgu Bilig I Metin

Ankara: Maya Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şirketi

1979b Kutadgu Bilig II Metin

(İndeksi Neşre Hazırlayan : C.F. Sertkaya)

İstanbul İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Basımevi

1987a Kutadgu Bilig III Metin İndeks

Mâkaleler, (Yayına Hazırlayan : C. F. Sertkaya)

Ankara : Türk Tarih Kurumu Basımevi

1987b Doğu Türkçesi Metinleri

Ankara : Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 66

1988 Yusuf Has Hâcib : **Kutadgu Bilig II Çeviri**

Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi

ARLI, Mine

1989 "Türk Mutfağına Genel Bir Bakış."

Türk Halk Kültürü Araştırması, Türk Mutfağı Özel Sayısı.

ARNAUT, Tudorka

1995 Gagauzlar'da Düğün Âdetleri Türk Dünyası.

ARSEVEN, Veysel

1955 "Kırşehir'de Evlenme ve Düğün Âdetleri."

Türk Folkloru Araştırmaları, III, 67.

ARSLANOĞLU, Cemender

1966 "Posofta Giyim, Çalgı, Oyun, Düğün."

Türk Folklor Araştırmaları, X, 215.

ARSLANOĞLU, İbrahim

1971 "Divriği'de Düğün Âdetleri."

1971a *Türk. Folklor Araştırmaları*, XIII, 268.

1971b *Türk. Folklor Araştırmaları*, XIII, 269.

1971c *Türk. Folklor Araştırmaları*, XIII, 270.

ARSUNAR, Ferruh

1944 "Akşehir'de Kına Gecesi."

Ülkü (Yeni Seri), III, 36

AŞAN, M.

1969 "Kars'ta Çift Çıkarma Geleneği."

Türk Silahlı Kuvveti Malûlleri Dergisi, X, 117.

AŞITEPE, İrfan

1972 "Hafik'in Hacıali Köyünde Düğün Âdetleri."

1974a *Sivas Folkloru*, II, 14.

1974b *Sivas Folkloru*, II, 15.

1974c *Sivas Folkloru*, II, 16.

AŞKUN, Vehbi Cem

1939 "Sivas Folkloru."

1939a *4 Eylül*, IV, 4 - 9.

1939b *Orta Yayla*, IV, 4.

1940 *4 Eylül*, VII, 18.

1941 *Sivas Folkloru I.*

Sivas, Kamil Basımevi, 336.

1943 *Sivas Folkloru II.*

1944 "Kuzgüdenli'de Evlenme Töreni."

Ülkü (3. Seri), 1, 8.

1976 "Afyonkarahisar'da Evlenme Törenleri."

Sivas Folkloru, Aylık Folklor Dergisi,

Şubat: 14

ARTAN, Gündüz

1956 "Kars'ın Göle İlçesinde Kız İsteme ve Nişan."

Türk Folklor Araştırmaları, V. 113

1959a "Kars'ın Göle İlçesinde Kız İsteme ve Nişan."

Türk Folklor Araştırmaları, V. 116.

1959b "Düğün."

Türk Folklor Araştırmaları, V. 116.

1973 "Tire'de Nişan ve Yandaşı Geleneği."

Türk Folklor Araştırmaları, XIV. 286.

ARTUN, Erman

1995 "Köy Seyirlik Oyunlarındaki Düğünlerde Gelin Güvey Motifinde Eski Kültür İzleri."

Mersin: *İçel Kültürü*, Mersin Halk Eğitim Merkezi. 42.

Kasım: 8-11

1978 Tekirdağ Folklor Araştırması

İstanbul.

1983 Tekirdağ Folkloru'ndan Örnekler

Tekirdağ.

ATABEK, Fazıla

1947 "Kızılot Köyünde Gelin Alma Âdetleri."

19 Mayıs, VIII, 84.

ATABEYLİ, Naci Kum

1935 "Gülsüm'ün Düğünü."

Ün, II, 19

1936 "Göbektaşı Yalvaç'ta Düğün Töreni."

Ün, II, 22-23-24.

1940 "Misi Köyünde Nişanlanma Töreni."

Uludağ, 26.

1945 "Cenup İllerimizde Bazı Âdetler, Kirve-Kirvelik ve Kalın Alma."

Ün, X, 118-119-120.

ATALAY, Besim

1946 Ettuhfetü-üz-Zekiyye Fi'l-Lûgat-it-Türkiyye

İstanbul Matbaacılık T.A.Ş. ve Burhaneddin Basımevi.

1985 Divanü Lûgat-İt-Türk Tercümesi I.

Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

1986a Divanü Lûgat-İt-Türk Tercümesi II.

Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

1986b Divanü Lûgat-İt-Türk Tercümesi III.

Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

1985 Divanü Lûgat-İt-Türk Tercümesi IV.

Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

ATAMAN, Ayhan

1965 "Çakraz'da Sosyal Hayat."

Antropoloji, III

ATAMAN, Sadi Yaver

1937 Safranbolu Düğünleri

Bartın, Memleket Basımevi.

1944a "Düğün Havaalarından Safranbolu Varyantı, GüveyTürküsü."

Karabük, I, 3

1944b "Sini Çevirmesi (Kâbem) Safranbolu Düğünlerinden."

Karabük, I, 2

1944c "Yüzük Oyunları Safranbolu Varyantı."

Karabük, I, 1

1945 "Düğün Âdetlerimizden (Gelin Kız Karşılması)."

Karabük, I, 8-9

1949 "Müzik Folkloru: Safranbolu Düğünlerinde Sini Çevirmesi (Kâbem)."

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU

1990 "Milli Kültür Unsurlarımız Üzerine Genel Görüşler."

Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu

Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 46

ATILÂ, Osman

1944 "Afyonkarahisar."

Ülkü, VI, 71.

1947 "Kınası Karılır Tasta."

Taşpınar, 132-133

ATSIZ

1970 Aşık Paşaoğlu Târîhi

İstanbul : Devlet Kitapları Millî Eğitim Basımevi.

AVRAMOĞLU Çağtay Bedîi

96 "İstanbul Karai Türklerinde Nişan ve Düğün Âdetleri."

Türk Yurdu, 2. , 12. Mar. : 33-34.

AXMEROV, K.Z. T.G. BAİŞEV, G.R. KARİMOVA ve A.A. YULDAŞEV

1953 Başkırsko-Russkiy Slovar'

Moskva: Gosudarstvennoye izdatel'stvo İnostrannix
Natsional'nix Slovar'.

AYDIN, Ta'at

1973 "Şavşat'da Düğün."

İleri Türk Dergisi, İvi 9-10

AYDINOĞLU, Gülâli

1972 "Posofta'ta Evlenme ve Sünnet Düğünü Gelenekleri."

Türk Folklor Araştırmaları XIV, 271.

AYHAN, Mustafa

1951 "Geçmiş Köyü."

Orkun, 41.

AYTAÇ, Pakize

1991 "Gelinlik."

Türk Âile Ansiklopedisi 2, Türkiye Cumhuriyeti

Başbakanlık Âile Araştırma Kurumu Yayınları No:72 , Bilim Serisi :11

Yazarlar Birliği Vakfı, 545-556

AYTEKİN, Halil

1936 "Asarağaç Köyü."

19 Mayıs, 2-14.

AYTEKİN, S.

1936 "Köy İnsanları."

19 Mayıs, 2-15.

1937 "Köylü İnsanları."

19 Mayıs, 2-16.

ÂZERBAYCAN KÜLTÜR DERNEĞİ

1986 Türk Devletleri Tarihi

Ankara:Âzerbaycan Kültür Derneği Yayını.

AZİZBEKOV, X.A.

1965 Azerbaydjansko-Russkiy Slovar'

Bakü:Azerbaydjankoye Gosudarstvennoye İzdate'istvo

BAKIR, Birsal

1978 "Yalınyazı Köyünde Düğün Âdetleri"

Sivas Folkloru, VI, Nisan: 24-26.

BÂKİLER, Yavuz Bülent

1973 "Sivas'ta Bâtil İtikatlar."

Sivas Folkloru, I, 3, Nisan: 5

BAKİZADE, Hüsnü

1887 İbret (Mersin'de Düğün)

İstanbul, A.M. Şirketi Mürettibiye Matbaası.

BALABAN, Ali Rıza

1982 "Mutfak Olgusunun Halkbiliminde Yeri."

Geleneksel Türk Mutfak Sempozyumu Bildirileri, Konya.

1967-1968 "Ankara Köylerinden Örencik'te Meydana Gelen Kültür Değişimleri."

Antropoloji, 4.

1969 "Örencik'te Kültür Değişimleri."

Ankara: Antropoloji, IV, s. 273-283

1975 "Başlık."

Türk Folklor Araştırmaları, Aralık: 7500-7501

1932a Evlilik Akrabalık Türleri

İzmir: Karınca Matbaacılık ve Tic. Kolektif Şirketi.

1932b TE-VE Köyü Genel Etnoğrafyası

İzmir: Ege Üniversitesi Matbaası.

1972 "Köyde Dua."

Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 4, 1.

1973 "Teve'de Oturakalma."

Türk Folkloru Araştırmaları, XIV. 284.

BALAMAN, Ali Rıza

1983 "Gelenekler Töre ve Törenler."

İzmir, Betim Yayınları.

BALAMAN, Ali Rıza

1982 "Te-ve Köyü Genel Etnoğrafyası"

İzmir, Ege Üniversitesi Matbaası.

BALCIOĞLU, N.R.

t.y. "Folklorumuzda Evlenme Âdetleri."

Türk Folklor Araştırmaları, s. 1347

1956 "Folklorumuzda Evlenme Âdetleri."

Türk Folklor Araştırmaları, s. 85.

BALKAN, A. Kadri

t.y. "Köy Düğünleri ve Evlenmeler."

Kaynak, 171-173

t.y. "Köy Düğünleri, Köy Âdetleri ve Köylerde Evlenmeler."

Kaynak, 164-167

1938a "Köylerde Evlenme Âdetleri."

Kaynak, 5, 61.

1938b "Köylerde Evlenme Âdetleri."

Kaynak, 5, 61, 331-333

1952 "Köy Düğünleri, Köy Âdetleri ve Köylerde Evlenme."

Kaynak, 7, 91.

1963 "Köy Düğünleri Âdetleri ve Evlenmeleri."

Yeni Musiki Mecmuası, 15, 187.

BALKAN, Kemal

1948 "Eti Hukukunda İç Güveyilik."

Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Dergisi, 3, 3

BALKIR, Ali Osman

1928 Aile, Komşu, Hemşehri Hakları Üzerine Bilgiler

Kaynak, 4, 37.

BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı

1972 **Türk'e Doğru**

Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları, Sosyal ve Felsefi

Eserler Dizisi: 14

1972 **Türk'e Doğru**

Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları:113.

BAMMATOV, Z.Z.

1969 **Kumıksko-Russkiy Slovar'**

Moskva: İzdatel'stvo Sovetskaya Ensiklopediya

BANG W., R. ARAT

1936 **Oğuz Kağan Destanı**

İstanbul: Burharedin Basımevi.

BANG. W. , G.R. Rahmeti

1936 **Oğuz Kağan Destanı**

İstanbul.

BANOĞLU, Niyazi Ahmet

(Yayıma Hazırlayan: Ali Seydi Bey)

Teşrifat ve Teşkilatımız, Tercüman 1001 Temel Eser,

Kervan Kitapçılık A.Ş.

BARLAS, H. Uğur

1961a "Beklik Tamka-Nışan."

Gaziantep Kültürü, 4. 39

1961b "Gaziantep'te Nikah."

Gaziantep Kültürü, 4. 44

1961c "Geline Bakmak ve El Öpmek."

Gaziantep Kültürü, 4. 41

1961d "Kına."

Gaziantep Kültürü, 4. 38

1961e "Kız İsteme ve Görücü."

Gaziantep Kültürü, 4. 48

1962a "Gelinçı."

Gaziantep Kültürü, 5. 49

1962b "Düğün."

Gaziantep Kültürü, 5.2. 45.

1963a **Kayseri Düğünleri Üzerine Bir Araştırma Denemesi**

İstanbul Matbaası, Yurttaş Kitabevi Folklor Yayınları:2

1963b **Maraş Düğün Âdetleri**

İstanbul Matbaası, Yurttaş Kitabevi Folklor Yayınları:1.

1963c **Maraş Düğün Âdetleri**

İstanbul Matbaası, Yurttaş Kitabevi Yayınları: I.

Kayseri Düğünleri

İstanbul Matbaası, Yurttaş Kitabevi Yayınları: II.

Kütahya Düğün Âdetleri

İstanbul Matbaası, Yurttaş Kitabevi Yayınları: III.

1974 **Anadolu Düğünlerinde Büyüsel İnanmalar**

Karabük.

BAŞARCILAR, Meliha

1938 "Köyde Sevda Hayatı ve Düğün."

Kültür, 4, 74.

BAŞGÖZ, İlhan

1966 "Düğün Türküleri mi Ağıt mı?"

Folklor Yazıları I

İstanbul: Adam Yayınları

BAŞCL, Cahide

1939 "İstanbul'da Bazı Batıl İtikatlar."

Türkçe, 2. 9.

BAŞCL, Müteyemmen

1947 "Samsun Köylerinden Koymat Köyünde Evlenme Âdetleri."

19 Mayıs, 8. 82.

BAŞPINAR, Zeki

1972 **Erzurum'da Tıbbî ve Mistik Folklor Araştırmaları**

Ankara, Sevinç Matbaası

BATU, Yaşar

1972 "Gaziantep'te Evlenme Âdetleri."

Türk Folkloru ve Turizm Dergisi.

BAUMAN, Zygmunt

1999 "Küreselleşme."

(Çev. Abdullah Yılmaz), İstanbul, Mart Matbaacılık

BAYATLI, Osman

1943 **Zeybek Oyunları ve Havaları**

İzmir, Nefaset Basımevi

1945 **Bergama'da Köyler: Tırmanlar**

İzmir, Güneş Basımevi ve Yayınevi

"CHP Bergama Halkevi Yayınından 16."

1957 **Bergama'da Alevi Gelini ve İnancılar**

İzmir, Teknik Kitap ve Mecmua Basımevi.

BAYÇIN, Leman

1939 "Manisa da Düğün Âdetleri."

1939a *Gediz*, 25.

1939c *Gediz*, 26.

1939c *Gediz*, 27.

1939c *Gediz*, 28.

1939e *Gediz*, 29.

BAYINDIR, Abculaziz

1987 "Mehir ve Başlık."

Kâdın ve Âile, Mayıs:18-19

BAYKARA, Tuncer

1992 "Değişme ve Medeniyet Anlayışı Açısından XIX. Asırda Osmanlı Yöneticilerinin Aile Yapısı."

Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi 1, T.C
Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları No:71, s. 199-215

BAYKURT, Şerif

1965 Rumeli Köylerinde Bir Evlenme Düğünü

Türk Folklor Araştırmaları, 9,193.

BAYRI, Mehmet Halit

1939 *Halk Âdet ve İnanmaları*

İstanbul, Burhaneddin Basımevi.

1942a "Yakaemirde Düğün Âdetleri."

1942b "Yalvaç'ta Düğün Âdetleri."

1972 *İstanbul Folkloru*

İstanbul: A. Eser Yayınları II Baskı

BEKTÖRE, Emin

1977 "Kivey Traşı."

Emel Dergisi

BELLİ, Şemsi

1973 "Arapgir Düğünü."

Türk Folklor Araştırmaları 15. 289

1944 "Arapgir Düğünü."

Derme, 15.

BERKES, Mediha

1942 "Bir Köy Düğünü."

Yurt ve Dünya, 15. 3. Mart-Nisan : 85-95

1943 Elvan Köyünde Sosyal Bir Araştırma

Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Dergisi, 2. 1.

BEŞE, M.Enver

1945 Orhangazi Köylerinde Düğün

Uludağ 74.

1946 "Orhangazi Köylerinde Düğün."

Folklor Postası, 2, 13.

1939a "Safranbolu'da Bir Köylünün Hayatı."

Halkbilgisi Haberleri, 8. 89-90.

1939b "Safranbolu'da Bir Köylünün Hayatı."

Halkbilgisi Haberleri, 8. 91.

1939c "Safranbolu'da Bir Köylünün Hayatı."

Halkbilgisi Haberleri, 8. 92.

1939d "Safranbolu'da Bir Köylünün Hayatı."

Halkbilgisi Haberleri, 8. 93.

1939e "Safranbolu'da Bir Köylünün Hayatı."

Halkbilgisi Haberleri, 8. 94.

BEŞİKÇİ, İsmail

1970 Doğu Anadolu'nun Düzeni

Ankara: E Yayınları.

BEŞİRLİ, Çoban

1975 "Kerkükte Evlenme Âdetleri."

Türk Folklor Araştırmaları, 16. 316, Kasım : 7488

BEYAZIT, M.M.Sencer, O. Sencer, Y. SEY, A. YÜCEL

1971 "Türkiye' Köy Sorunu ve Bir Köy Araştırılmasının İlkeleri

İstanbul, Menteş Matbaası.

BEYHAN, A. İnsan

1952a "Köy Düşünü."

Köy Postası 97,9-10/15

1952b "Köy Düşünü."

Köy Postası, 98. 16-17

BİNAR, Naile

1970 "Kutadgu Bilig'de Evlenme, Aile ve Çocuk Terbiyesi."

Türk Folkloru Araştırmaları, 15, 293.

BİRDÖĞAN, Nejat

1973 "İğdir'da Başlık ve Mehir."

Türk Folkloru Araştırmaları, 15, 293.

BORATAV, Pertev Naili

1945 "Folklor ve Edebiyat."

Ankara

BORATAV, Pertev Naili

2000 "Halk Edebiyatı Dersleri."

İstanbul, Kültür Bakanlığı Yayınları.

BOZKURT, Veysel

2000 "Küreselleşmenin İnsani Yüzü."

İstanbul, Alfa Yayınları.

BOZYİĞİT, A.Esat

1987 "Düşünlerimizde Bayrak Geleneği."

III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, IV.,

Gelenek, Görenek ve İnançlar, MFAD Yayınları: 86

BULGURCUOĞLU, Münir

1945 "Havza Köylerinde Düşün ve Nişan Törenleri."

19 Mayıs, 7, 72.

BURDURLU, İbrahim Zeki

1941a "Burdur Düğünleri."

Halk Bilgisi Haberleri, 10. 118.

1941b

Halk Bilgisi Haberleri, 113.

1941c

Halk Bilgisi Haberleri, 121.

1941d

"Gelin Yarısı ve Gelin Getirme Türküsü."

Görüşler, 36.

1943

"İki Türü."

Çığır, 14. 133.

CAN, Ahmet

1954. "Kestede Düğün Âdetleri."

Köy Postası, 118.

CAN, Saffet

1995 "Emin Dayı."

Ankara, Gülay Ajans.

CEMİL, Mehmet

1971 III. Ahmet Devrinde Sultan Düünleri

Hayat Tarihi Mecmuası, 2, 9.

CİLÂCI, Osman

1973 "Şamanizmde Evlenme ve Doğum Törenleri."

Türk Kültürü, 11, 123, 177-180

CİN, Halil

1974 İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 341,

Ankara Üniversitesi Basımevi

CİNLİOĞLU, Hâlis

1977a "Tckat Fokloru Evlenme Töreleri-1."

Sivas Folkloru 58 Kasım: 12-14.

1977b "Tckat Folkloru Evlenme Töreleri-2."

Sivas Folkloru 59 Aralık: 10-12.

CÖMERT, Servisinin

1969 "Erzurum'da Düğün Âdetleri."

Folkloru Doğru, 2.

ÇAĞLAR, Handan

1972 "Evlilik Üstüne Atasözü ve Deyimler."

Folklor, 2. 23-24.

ÇATMA, Erol

1998 "Asker İşçiler."

İstanbul, Ceylan Yayıncılık.

ÇATMA, Erol

1996 "Zonguldak Madenlerinde Hükümlü İşçiler."

Ankara, Kozan Ofset.

ÇAY, Abdulhalûk

1989 "Ertuğrul Gazi, Karakeçililer ve Söğüt Yörük Bayramı."

Ankara: *III. Osmanlı Sempozyumu* (Söğüt-
1988), Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenliği Vakfı Yayınları, No:4

ÇELİK, İsmail

1969 "Dereçay'da Düğün ve Düğün Öncesi."

Folkloru Doğru, 3.

ÇELİK, Hasan

1973 "Trabzon Türkülerinde Toplumsal Gerçekler."

Folkloru Doğru, 30.

ÇELİK, Necmi

1942 "Gemerek'te Bulgur Çekimi."

Ülkü, 2, 24.

1943 "Gemerek'te Düğün."

Ülkü (Yeni Seri), 4, 46.

ÇETİNKAYA, Haydar

1973 "Ardahan Köylerinde Olan Evlenme."

Halkevleri Dergisi 71, 82.

1982 "Kars Yöresi Terekeme Köy Düğünlerinde Şah Bezeme ve Kaldırma Gelenəği."

II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları:40. Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi : 11, IV. , Gelenek Görenek ve İnancılar, G.Ü. Basın – Yayın Yüksekokulu Basımevi.

1988a "Çıldır Köylerinde Oğlan Everme."

Karseli, 4, 47.

1988b

Karseli, 4, 48.

ÇETİNTAŞ, S.

1941a "Kaniye Fatih İbrahim Paşanın Düğünü."

Çınaraltı Dergisi, 1, 16. Kasım:4-5

1941b "Şehzade Mehmet'in Düğünündeki Hediyeler."

Çınaraltı, 1, 11.

1941c "İbrahim Paşa'nın Düğünü. İbrahim Paşa Sarayı ve İçindeki Binbir Gece Masallarını Hatırlatan Düğünlerden."

Çınaraltı, 1, 2.

1941d "Mihrimah'ın Evlenmesi."

Çınaraltı, 1, 9.

1941e "Mihrimah'ın Evlenişi ve Cihangir Bayezid'in Sünnet Düğünü."

Çınaraltı, 1, 9. Ekim: 8-9

ÇINAR, Ali Abbas

1996 "Türk Dünyası Halk Kültürü Üzerine Araştırma ve İncelemeler."

Muğla Muğla Üniversitesi Matbaası.

ÇINAR, Yılmaz

1964 "Yaylabağında Bir Düğün."

Taşpınar, 2, 14.

ÇİLESİZOĞLU

1934 "Eski Düğünler."

Aksu, 1.9.

ÇİLSÜLEYMANOĞLU, Selahattin

1999 "Kuşkayası-Amasra."

Ankara, Devran Matbaacılık.

ÇOBANOĞLU, Özkul

1999 "Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş"

Ankara, Akçağ Yayınları.

ÇUMRALI, Celâl

1947 "Samsun'a Ait Folklor İncelemeleri."

19 Mayıs, 8. 79.

DAĞLIOĞLU, Hikmet Turhan

1933 "İsparta'da Düğün Âdetleri."

Halk Bilgisi Haberleri, 2. 13.

1936 "Tüyükkabak."

Kaynak, 4. 40.

DARIVERENLİ, A. Ulvi

1943 "Nizip Folkloru: Geçmiş Günlerimizden (İmamevi)."

İnanç, 7. 81.

1941a "Gelin Ertesi."

İnanç, 7. 56.

1941b "Gelin Hamamı."

İnanç, 5, 52, Haziran:10-11

1941c "Gelin Helvası."

İnanç, 5, 53. Temmuz : 12-14

1941d "Kına Gecesi."

İnanç, 5, 54.

1941 "Yavuklulara Kurban Gönderme."

İnanç, 5. 58.

1942a "Gelin Ertesi."

İnanç, 5. 56. Sayı, Ekim: 12-13

1942b "Gelinlerin Ocak Perdesi."

İnanç, 5. 68. Ekim: 8

1942 "Gelinlerin Ocak Perdesi."

İnanç, 7. 68.

1946 "Eski Nikah Merasimleri."

İnanç, 9. 102. Ocak: 8

1946 "Eski Nikah Merasimleri."

Halk Bilgisi Haberleri, 2. 13.

DEDEBAŞ, Ferit

1941 "Çorum Köy Düğünleri."

1941a *Çorumlu*, 4. 28.

1941b *Çorumlu*, 4. 29

DELİÇAY, Şemsi Belli

1945a "Arapkir Düğünü."

Derme, 15, s. 25-26

1945b "Arapkir Düğünü: Kına Gecesi."

Derme, 16, 21-22

DEMİRAY, M.

1966 "Güner Bedesten Köyü Folkloru."

Türk Folklor Araştırmaları, 10, 208.

1967

Türk Folklor Araştırmaları, 10, 211.

DEMİRCAN, Ali Rıza

1987 "Her Mü'min Evlenmek Zorundadır."

Kadın ve Âile, Mayıs: 20 - 26

DEMİRCİ, Musa

1973 "Yıldızeli'nin Kaplı Köyünde Düğün Âdetleri."

Türk Kültürü, 1, 11.

DEMİRCİOĞLU, Yusuf Ziya

1938 Anadolu'da Eski Düğün ve Evlenme Âdetleri

İstanbul: Burhaneddin Basımevi.

DEMİRSOY, Mustafa

1940 "Gelin Saca Bastı."

Burdur Degisi, 2, 17-18, Haziran-Temmuz:21

1941 "Yakım."

Burdur, 3, 25-26

DEREBAŞ, Ferit

1941 "Çorum'un Köy Düğünü."

Çorumlu, 4, 28.

DOĞAN, Durali

1983a "Sorgun Folklorunda Bayrak Kaldırma ve Salavat."

Türk Folkloru, 46 4, Mayıs:16-17

1983b "Sorgun Folklorunda Bayrak Kaldırma ve Salavat."

Türk Folkloru, Mayıs:16-17

DOĞRAMACI, Emel

1989 Türkiye'de Kadının Dünü ve Bugünü

Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları:300.

DOĞUTAN, Rifat

1934 "Gürün ve Civarında Gelin Götürme."

Halk Bilgisi Haberleri, 3, 35.

1973 "Gürün ve Civarında Gelin Götürme."

Sivas Folkloru, 1, 11.

"Gürün'de Halk Âdetleri."

1934 *Halk Bilgisi Haberleri*, 4, 42.

1935 *Halk Bilgisi Haberleri*, 4, 46.

1936 *Halk Bilgisi Haberleri*, 4, 52.

DUMLUCA, Halil

1966 "Divriğice Düğün Âdetleri."

1966a 4 Eylül, 4. 4.

1966c 4 Eylül, 4. 5-7

DURULUŞ, Hasan, Ayşegül KAPÇI, Hatice ALTAY ve Halise ÇİFTÇİ

1987 "Düğünler."

Kadın ve Âile, Mayıs: 48 - 52

DÜLGER, M.

1941 "Arpacılar-Kaplan'da Nişan Âdetleri."

Küçük Menderes, 1. 5.

ECEVİT, Mehmet C.

1999 "Kırsal Türkiye'nin Değişim Dinamikleri."

Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.

EFE, Süheyla

1964 Kütahya Düğün Âdetleri Üzerine Bir Araştırma Denemesi

İstanbul: Sanat Basımevi, Yurttaş Kitabevi Folklor Yayınları: 3.

EĞİN, Nezihe

1968 "Sivas'ta EvlenmeTöreleri."

Türk Folklor Araştırmaları, 11, 225.

EĞİTER, Adil

1969 "Kars'ta Çift Çıkarma Geleneği."

Hayat Tarihi Mecmuası, 2, 9.

EKE, İhsan

1948 "Düğün ve Eğlenceler."

Konya, 116-117

EKEN, Mehmet- Ş.M. UYGUR

1973 "Elazığ Köylerinden Notlar ve Evlenme."

EKREM, Mehmet Ali

1992 "Nogay Türkleri'nde Kız İsteme, Söz Kesme ve Düğün Gelenekleri."

IV.Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri,
Görenek ve İnançlar, Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini
Araştırma ve Geliştirme Yayınları: 167, Seminer, Kongre
Bildirileri Dizisi: 37

ELMAS, Yılmaz- A. SATIN

1964 "Çırakman Köyünün Folkloru."

Türk Folklor Araştırmaları, 9, 134.

ELMAS, Yılmaz

1961 "Akviran Köyünde Güveyiye Kına Yakma."

Türk Folklor Araştırmaları, 7, 149.

1963 Güveyi Kına Türküsü

Türk Folklor Araştırmaları, 8, 173.

EMET, A. Nedim

1929 "Anadolu düğünü."

Gençler Yolu, 14, s.14

1929 "Anadolu Düğünü."

Gençler Yolu, 8.

ENHOŞ, Mustafa

1959 "İbradî'da Düğün Âdetleri."

Türk Folklor Araştırmaları, 6, 124.

ENVER, Sadık

1931 "Evlendirme Âdetleri: Gaziantep'in Cennetindeki Yazı Köylerinde Seyyar
Türkmenlerde."

Halk Bilgisi Haberleri, 2, 16.

ER, Rabia

1965 "Denizli Başkarcı Köyü Düğün Âdetleri."

Türk Folklor Araştırmaları, 9, 190.

ER, Tülay

1982 "Kına Türkülerimizde Evlilik Felsefesi."

II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri,
Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi
Yayınları: 40, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: 11. IV. ,
Gelenek, Görenek ve İnançlar. G.Ü. Basın-Yayın
Yüksekokulu Basımevi.

ERBERK, Emine

1987 "Geleneksel Anadolu Giysileri İle Sahne Düzeniİne Uyarlanmış Halk
Dansları Kostümleri".

Ankara: *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, V.,*
Maddi Kültür, Milli Kültür, Milli Folklor Araştırma Dergisi
Yayınları: 87.

ERCAN, Ertan

1970 "Beşik Kertme Nişan ve Bazı Hukuk Uygulamaları."

Folklorla Doğru, 30.

ERCAN, Hakkı

1953 "Ayrılık Gecesi Oyunları."

Köy Postası, 112.

1956a "Köylerimizde Düğün Âdetleri."

Köy Postası, 149. Sayı, s. 28 - 29

1956b "Köylerimizde Düğün Âdetleri."

Türk Yurdu, 258.

1956c "Köylerimizde Düğün Âdetleri."

Türk Yurdu, 260.

1957a "Köylerimizde Düğün Âdetleri."

Türk Yurdu, Nisan:789-794

1957b "Köylerimizde Düğün Âdetleri."

Köy Postası, 152, 3, s. 23 – 24/28

1957c "Köylerimizde Düğün Âdetleri."

Köy Postası, 150-151

1957d "Köylerimizde Düğün Âdetleri."

Köy Postası, 154

1957e "Köylerimizde Düğün Âdetleri."

Türk Yurdu, 267.

1957f "Köylerimizde Düğün Âdetleri."

Köy Postası, 14, 156.

1967a "Köyün Sosyal Durumu."

Köy Postası, 280.

1967b "Köyün Sosyal Durumu."

Köy Postası, 281.

ERDEM, H. K.

1948a Kütahya Düğünleri

Kütahya Basımevi.

1968a "Evlenme, Nazar-Çocuk-Gelin ve Güveyi İle İlgili Eski İnanışlar."

Aksu, 1, 3.

1968b "Evlenme, Nazar-Çocuk-Gelin ve Güveyi İle İlgili Eski İnanışlar."

Aksu, 1, 10.

ERDOĞAN, Abdülkadir

1937 "Konya'da Düğünler."

Konya, 1, 10.

1939 "Konya'da Düğünler."

Konya, 10.

ERENSOY, M. Nuri

1940 "Bolu'da Düğün Âdetleri."

Halk Bilgisi Haberleri, 9, 108.

ERER, Sait

1936a "Çingene Çeyiz Gösterisi."

19 Mayıs, 1, 5.

1936b "Kadamut Köyünde Evlenme ve Düğün Töreni."

19 Mayıs, 1, 3.

1936c "Kadamut Köyünde Evlenme ve Düğün Töreni."

19 Mayıs, 1, 5.

ERSCY, Muhsin

1936 "Bilecik Düğünlerinden Eski   detleri: Söz Kesme. Gelin Görme
Nişan D    n.

Devrimin Sesi, 1.   

1946 "Bilecik Düğünlerinden Eski   detleri: Söz Kesme. Gelin Görme
Nişan. D    n."

Devrimin Sesi, 1.   

ERTAN, Tekin

1938 "Türk Mutfağı   zerine   e  t  meler."

Alacarte.

ERTUNÇ, Şakir

1967 "Köyümüzün Düğünleri."

Yankı, 1. 8-9

ERTÜRK, Necip

1971 Türk Mutfağı Sanatı

ETEM, Faik

1933 "Cide'de D    n   detleri."

Halk Bilgisi Haberleri, 3. 28

ETEM, Muhtar

1931 "Konya   detleri."

Halk Bilgisi Haberleri, 2. 19

GOLDSTEIN, Kenneth S.

1977 "Sahada Folklor Derleme Metodları."

(  ev. Prof. Dr. Ahmet E. Uysal), Ankara,
Başbakanlık Basımevi.

G  K  EN, Enver Naci

1968 "Kadın ve Toplum."

Ülkücü    retmen, 9, 105.

GÖK-ÜRK, Hüseyin

1950 "Karacılı Köyünde Düğün"

Ülkü, 4, 37.

GÖNEN Turan

1944a "Köy Düğünleri."

Görüşler, 4, 61-62.

1944b "Köy Düğünleri."

Görüşler, 4, 63

GÖNÜLLAL, İsmet

1948 "Anadolu'da Kız İsteme Âdetleri I."

Pınarbaşı Dergisi, Aralık: 7-15

1949b "Anadolu'da Nişan-Nikâh Âdetleri II."

Pınarbaşı Dergisi, Ocak: 6-16

1949c "Anadolu'da Kız İsteme Âdetleri."

Pınarbaşı, 1, 1.

1949d "Anadolu'da Nişan – Nikâh Âdetleri."

Pınarbaşı, 1, 2.

1949e "Anadolu'da Kız İsteme Âdetleri."

Pınarbaşı, 1, 2.

1948 "Anadolu'da Kız İsteme Âdetleri."

Pınarbaşı, 1 1.1949

GÜMÜŞGÖZ, Feriha

1968 "İnönü Bucağı Kuzulındık Köyünde Düğün."

Türk Folklor Araştırmaları, 11, 223.

GÜNALP, Ziya

1938 "Ereğli'de Halk İnanmaları."

Halk Bilgisi Haberleri, 7, 82.

GÜNGÖR, Erol

1982 "Dünden Bugünden: Tarih-Kültür-Milliyetçilik."

Ankara, Mayaş Yayınları.

GÜVEMLİ, Fevzi

1944 "Uzunisa Köylerinde Düğün."

Ordu, 1, 1.

HALICI, Nevin

1990 "Anadolu Mutfağı."

Türk Halkı Kültürü Araştırmaları,
Türk Mutfağı Özel Sayısı.

HALIT, Niyazi

1932 "Eski Türk Düğünleri."

Taşpınar, 1, 1.

HATATOĞLU, Müjgan

1973 "Balıkesir Folkloru."

İleri Türk Dergisi, 1, 2.

HEKİMCİ, Sami

1940 "Uluborlu'da Düğün Âdetleri."

Ün, 7, 76-77.

HİNÇER, İhsan

1970 "Türklerde Yüzgörümlülüğü ve Ağırılık."

İstanbul: Türk Folklor Araştırmaları, 12, 246.

1971 "Türklerde Başlık Mehir."

İstanbul: Türk Folklor Araştırmaları, 6899-6901.

1974 "Türklerde Başlık ve Mehir."

Türk Folkloru Araştırmaları, 15, 295.

1975 "Türk Düğün ve Gelenekleri Avrupa'da."

Türk Folklor Araştırmaları, 16, Aralık: 7510-7518.

HÖTHÖTOĞLU, Abdullah

1938 "Kuyucak'ta Düğün Âdetleri."

Halk Bilgisi Haberleri, 7, 80.

HURŞİT, Sait

1933 "Gaziantep'te Halk İnanmaları."

Halk Bilgisi Haberleri, 3, 29.

İHSAN, Nuri

1940 "Yozgat'ta Nişan ve Düğün."

Halk Bilgisi Haberleri, 9, 107

İNANÇ, Talat

1970 "Diyrbakır Köylerinde Düğün."

Folklor Doğru, 1, 5.

KADIZADE, İsmail Hakkı

1933a "Balıkesir Köylerinde Düğün Âdetleri."

Kaynak, 1, 6-7

1933b "Balıkesir Köylerinde Düğün Âdetleri."

Kaynak, 1, 4.

KAFADAR, Fazlı

1964 "Gaziantep Köy Düğün Âdetlerinden: Yastık Kaçırma."

Gaziantep Kültürü, 7, 79.

KAFESOĞLU, İbrahim

1995 "Türk Milli Kültürü."

İstanbul, Boğaziçi Yayınları.

KAHRAMAN, Âlim

1987 "Değişen Beğenme Anlayışı."

Kadın ve Aile, Mayıs: 13

KAHYA, Ali Oğuz

1959 "Köy Eğlenceleri, Şarkılar Düğünler."

Köy Postası, 16, 174.

KALAYCI, İ. Behçet

1992 "Kıvırcık."

Ankara, Ocak 1992, Saydam Ofset

KALKANOĞLU, Mehmet

1953a "Türkmen Köylerinde Düğün."

Köy Düğün Postası, 112, 11/1953, 24-25-28

1953b "Türkmen Köylerinde Düğün."

Türk Folklor Araştırmaları, 3, 51.

1953c "Türkmen Köylerinde Düğün."

Köy Postası, 112.

KAPLANCI, Kemal

1940 "Bir Anânenin Mânâsı."

İçel, 3, 71-73.

KARAL, Tuncay

1999 "Safranbolu'da Yörükler ve Yörökköyü Tarihi."

Zonguldak, İleri Yayıncılık ve Matbaacılık.

KARABAĞLI, Muammer

1944 "Akşehir Düğün Geleneği."

Konya, 9, 71-72.

KARABIYIK, Fatma

1937 "Başlık Farası Ya da Kız Satmak."

Kadın ve Âile, Mayıs: 36-37.

KARACAM, Selami

1973 "Köy Düğünleri: Muğla Köy Düğünü."

Halkevleri Dergisi, 7, 80.

KARADUMAN, Mehmet

1962 "Çanakale Köylerinde Kız İsteme ve Düğün."

Türk Folklor Araştırmaları, 7, 150.

1973 "Kadirli ve Erzin'de Kına Gecesi Ağıtları."

Türk Folklor Araştırmaları, 14, 283.

KARAHASAN, Cmer

1978 "Türkiye Sendikacılık Hareketi İçinde Zonguldak Maden İşçileri ve Sendikası."

Zonguldak, Zonguldak Maden İşçileri Sendikası Yayınları.

KARAKAYA, A.

1972 "Konuşma Gecesi."

Emel, 2, 12.

1964 "Konuşma Gecesi."

Yücel, 4, 22.

KARDEŞ, Mehmet

1961 Tortum'da Halk İnanmaları, Âdetler ve Taşalamalar

İstanbul: Ekin Basımevi.

1969a "Düğünlerde "Desinler" Diye Akıla Gelmeyen İsraflar."

Köy Postası, 297.

1969b "Evlenme Hayatı İle İlgili Âdetler ve İnanmalar."

Köy Postası, 304.

1969c "Gençlik Çağına Dair Âdetler ve İnanmalar."

Köy Postası, 302.

KARTAL, Numan

1987 "Kocacık'ta Düğün Gelenkeleri ve Anadolu'daki İzleri."

III. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri,

Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme.

KAZMAZ, Süleyman

2000 "Barla Geçmiş Günleri ve Halk Kültürü."

Ankara, Türk Kültürünü Araştırma ve Tanıtım Vakfı Yayınları.

KIRAY, Mübeccel

1964 "Ereğli."

İstanbul, İletişim Yayınları.

KNOWLES, Malcolm

1996 "Yetişkin Öğrenenler (Çev. Serap Ayhan),."

Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi.

KOCA, Hüseyin

1995 "Zonguldak Havzası ve Karaelmas Gerçeği."

Konya, Ceylan Ofset.

KROHN, J. Ve K. KROHN

1996 "Halk Bilimi Yöntemi (Çev. Günsel İçöz)."

Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

MISIRLI, A. Ertan

1998 "Eski Islık."

İstanbul, Emre Matbaacılık.

MISİRLİ Ziya

1991 "Sevi de Çiçek Açar."

İstanbul Afa Matbaacılık.

NAİM, Ahmet

1981 "Bir Yudum Soluk."

Kdz. Ereğli, Şirin Ereğli Yayınları.

NAİM, Ahmet

1934 "Zonguldak Havzası."

İstanbul Hüsniyat Matbaası.

ORAL, İbrahim

1995 "Alaplı ve Çevre İncelemeleri."

Zonguldak, Eser Ofset.

OSKAY, Ülgen

1983 "Geçiş Dönemi Tipi Olarak Zonguldak Kömür Havzası Maçen İşçisi."

İzmir, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Yayınları.

ÖRNEK, Sedat Seyis

1995 "Türk Halk Bilimi

Ankara, Kültür Bakanlığı.

PINTER, R., J. J. RYAN, P. V. WEST, L. D. CROW, A. W. ALECH. ve S. SMITH

1991 "Eğitim Psikolojisi (Çev. Sazri Akdeniz)

İstanbul, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Vakfı Yayınları

SAKAOĞLU, Nejdet

1999 "Çeşm-i Cihan Amasra"

İstanbul, Kültür Bakanlığı Tarih Vakfı Ortak

Yayını.

TAN, Nal

1985 "Folklor (Halkbilimi) Genel Bilgiler Geliştirilmiş Üçüncü Baskı"

İstanbul, Kültür Bakanlığı Yayınları.

TAN, Nail

1985 "Folklor (Halkbilimi Genel Bilgiler)"

İstanbul, Halk Kültürü Yayınları

TEZCAN, Mahmut

1996 "Kültürel Antropoloji."

Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri

Fakültesi Yayınları.

TOLAN, Barlas

1982 "Toplum Bilimlerine Giriş"

Ankara, Savaş Yayınları

TONAK, E. Ahmet

2000 "Küreselleşme."

Ankara, İmge Kitapevi.

TÜRK, M. ve R. TÜRK

1982 "Karaelmas Ülkesi Zonguldak."

İstanbul, Yelken Matbaası.

UYGUR, Mermi

1984 "Kültür Kuramı."

İstanbul, Remzi Kitabevi.

UZAR, Ahmet

1985 "Madenci."

Ankara, Kadioğlu Matbaası.

YALÇIN, İrfan

1979 "Ölümün Ağzı."

İstanbul, Z Yayınları.

YILMAZ, Erhan

1999 "Bulvarlar ve Sonsuzluk Dönencesi."

Kdz. Ereğli, Emek Matbaacılık.